

Kapadokya Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA MEDYANIN ÖNEMİ

Ayşe YILMAZ

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2022

TERÖRLE MÜCADELE BAĞLAMINDA MEDYANIN ÖNEMİ

Ayşe YILMAZ

Kapadokya Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Nevşehir, 2022

ÖZET

YILMAZ, Ayşe. *Terörle Mücadele Bağlamında Medyanın Önemi*, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2022.

Terör hem ulusal hem de uluslararası mecralarda birçok ülkenin mücadele ettiği ve gündeminde olan ciddi bir sorun olarak bilinmektedir. Terör ve terörün içinde bulunduğu birçok durum tüm ülkelerde olduğu gibi Türkiye'nin de yıllardır mücadele ettiği en kritik güvenlik sorunların biri olmaktadır. Terör örgütleri amaçlarına ulaşma noktasında medyayı, propaganda yapmak ve eylemlerinin etkilerinin daha geniş alanlarda hissedilmesi bakımından araç olarak kullanırken; medya ise reytingini, izlenme oranını, tirajını vs. arttırmak amacıyla halkta büyük yankı uyandıran terör eylemlerinin haber fonksiyonunu kullanmaktadır. Bu bağlamda medya, terör haberlerini ilgi çekici göstermek için abartılı sunumlara ve olayları olduğundan büyük gösteren ifadelerle başvurabilmektedir. Bu bağlamda terör ve medya arasındaki ilişkinin bir diğer boyutunu da medya organlarının terörle ilgili olayları sunma şekli oluşturmaktadır. Ulusal basında özellikle de terör haberciliği konusunda gerekli duyarlılığın sağlanabilmesi, terörle mücadele bakımından bir anlamda hayati önem taşımaktadır. Bu çalışmada 2015 yılı ve sonrasında ülke sınırları içerisinde ve sınır ötesinde gerçekleştirilen iki farklı terörle mücadele operasyonuna ilişkin haberlere ulusal basında nasıl yer verildiği incelenmiş, yayımlanan haberlerin hangi söylem farklılıklarıyla inşa edildiği anlamlandırılmaya çalışılmıştır. Bu çalışma kapsamında Türkiye'de günlük yayın yapan ve farklı ideolojik yönelimlere ve farklı yayın politikalarına sahip 4 ulusal gazete incelemeye alınmıştır. Bu yönde çalışma konusu olan terörle mücadele operasyonlarına ilişkin haber öğeleri söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucuna göre ise Hendek operasyonları ve Fırat Kalkanı Harekâtı'na ilişkin haberlerin gazetelerde (yazılı basında) farklı yorumlandığı görülmüş ve gazetelerin operasyonlara ilişkin haberleri ideolojik yönelimlerine ve siyasi aktörlerin söylemlerine göre inşa ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Terör, Medya, Terörle Mücadele, Söylem

ABSTRACT

YILMAZ, Ayşe, *The Importance of the Media in the Context of the Fight Against Terrorism*, Master's Thesis, Nevşehir, 2022.

Terrorism is known as a serious problem that many countries struggle and are on the agenda, both in national and international platforms. Terrorism and the many situations in which it is involved are one of the most critical security problems that Turkey has been struggling with for years, as in all other countries. Terrorist organizations use the media as a tool to make propaganda and to feel the effects of their actions in wider areas at the point of achieving their goals; the media, on the other hand, shows its rating, viewership, circulation, etc. It uses the news function of terrorist acts that have great repercussions in the public in order to increase. In this context, the media can resort to exaggerated presentations and expressions that make the events look bigger than they are in order to make the terrorist news interesting. In this context, another dimension of the relationship between terrorism and the media is the way media organs present events related to terrorism. In a sense, it is of vital importance in terms of combating terrorism to provide the necessary sensitivity in the national press, especially in the field of terrorism reporting. In this study, it was examined how the news about two different counter-terrorism operations carried out within and beyond the borders of the country and beyond in 2015 were included in the national press, and it was tried to make sense of the differences in discourse in which the news published were constructed. Within the scope of this study, 4 national newspapers that publish daily in Turkey and have different ideological orientations and different publishing policies were examined. The news items related to counter-terrorism operations, which are the subject of study in this direction, were analyzed using discourse analysis method. According to the results of the study, it was seen that the news about the Trench operations and Operation Euphrates Shield were interpreted differently in the newspapers (in the print media), and it was concluded that the newspapers built the news about the operations according to their ideological orientations and the discourses of the political actors.

Keywords: Terrorism, Media, Combating Terrorism, Discourse

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	ii
ETİK BEYAN.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	8
TERÖRİZME İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE.	8
1.1. TERÖR VE TERÖRİZM	8
1.2. UNSURLARI BAKIMINDAN TERÖRİZM	11
1.2.1. İdeoloji Unsuru.....	12
1.2.2. Örgüt Unsuru.....	15
1.2.3. Şiddet Unsuru.....	18
1.3. TERÖRİZMİN NEDENLERİ.....	21
1.3.1. Bireysel (Psikolojik) Nedenler.....	23
1.3.2. Toplumsal (Sosyo-Kültürel) Nedenler.....	27
1.3.3. Ekonomik Nedenler.....	30
1.3.4. Siyasal Nedenler.....	31
1.3.5. Küresel Nedenler.....	33
1.4. TERÖRİZMİN AMAÇLARI.....	35
1.5. TERÖRİZMDE TEMEL AYRIMLAR.....	37
1.5.1. Öznesine Göre Terörizm.....	37
1.5.1.1. Devlet Terörizmi.....	37
1.5.1.2. Devlet Destekli Terörizm.....	39
1.5.1.3. Bireysel Terörizm.....	40
1.5.2. İdeolojilerine Göre Terörizm.....	41
1.5.2.1. Aşırı Sol (Marksist-Leninist-Maocu) İdeolojili Terör Örgütleri....	41
1.5.2.2. Aşırı Sağ (Faşist) İdeolojili Terörizm.....	42
1.5.2.3. Etnik (Milliyetçi/Bölücü/Ayrılıkçı) Terörizm.....	44
1.5.2.4. Din Temelli Terörizm.....	45

1.5.3. Faaliyet Alanlarına Göre Terörizm.....	48
1.5.3.1. Kır Terörizmi (Kırsal Terör).....	48
1.5.3.2. Şehir Terörizmi	49
1.5.3.3. Ulusal (Milli) Terörizm.....	50
1.5.3.4. Uluslararası (Küresel) Terörizm.....	50
1.5.4. Faaliyet Konularına (Türlerine) Göre Terörizm.....	52
1.5.4.1. Narko Terörizm.....	53
1.5.4.2. Kitle İmhasına Yönelik Terörizm.....	57
1.5.4.3. Medyatik Terörizm.....	58
1.5.4.4. Siber Terörizm.....	63
2. BÖLÜM.....	65
TERÖR-MEDYA İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MEDYANIN İŞLEVLERİ.....	65
2.1. MEDYA	65
2.1.2. Medyanın İşlevleri.....	66
a) Bilgilendirme ve Haber Verme İşlevi	68
b) Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme İşlevi	69
c) Denetleme İşlevi.....	70
d) Eğitim İşlevi.....	70
e) Eğlendirme İşlevi.....	70
f) Toplumsallaştırma ve Bütünleştirme İşlevi.....	71
2.2. MEDYA TERÖR İLİŞKİSİ.....	72
2.3. TERÖR ÖRGÜTLERİ AÇISINDAN MEDYANIN ÖNEMİ	74
2.4. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN MEDYAYI KULLANMA AMAÇLARI..	75
2.4.1. Propaganda	77
2.4.2. Psikolojik Savaş (Sinir Savaşı).....	81
2.4.3. Siber Terör.....	82
2.4.4. Ekonomik Destek Sağlama.....	83
2.4.5. Örgüte Eleman Temini ve Eleman Eğitimi.....	85
2.4.6. Ağ Oluşturma ve Bilgi Alışverişi.....	87
2.4.7. Operasyon Planlama, Bilgi Toplama ve Koordinasyon Sağlama.....	89
2.4.8. Eylemleri Meşrulaştırma.....	91

2.5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI BAĞLAMINDA HABER VE GAZETECİLİK KAVRAMI VE TÜRKİYE MEDYASINDA TERÖR HABERLERİ.....	92
2.5.1. Kitle İletişim Araçları.....	92
2.5.1.1. Haber Kavramı.....	95
2.5.1.2. Gazetecilik Kavramı.....	99
2.5.1.3. Gazetecilik Meslek İlkeleri ve Amaçları	101
3. BÖLÜM.....	109
TÜRKİYE’NİN 2015 YILI SONRASI YÜRÜTTÜĞÜ TERÖRLE MÜCADELE OPERASYONLARI VE OPERASYONLARIN TÜRKİYE GÜVENLİĞİ AÇISINDAN ÖNEMİ	109
3.1. ÇÖZÜM SÜRECİ VE OPERASYONLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER.....	109
3.1.1. Hendek Operasyonları.....	115
3.1.2. Fırat Kalkanı Harekâtı (Türkiye’nin Suriye İç Savaşı’na Askeri Müdahalesi).....	127
3.1.2.1. Cerablus-Sajur Safhası (24-28 Ağustos 2016).....	131
3.1.2.2. Çobanbey-Dabık Safhası (3 Eylül-16 Ekim 2016).....	132
3.1.2.3. Dabık-El-Bab Safhası (17 Ekim-20 Aralık 2016).....	134
3.1.2.4. El-Bab Safhası (21 Aralık 2016-30 Mart 2017).....	135
4. BÖLÜM.....	137
TERÖRLE MÜCADELE OPERASYONLARININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDA SUNUMUNA İLİŞKİN BİR İNCELEME (2 OPERASYON-4 GAZETE).....	137
4.1. HENDEK OPERASYONLARINA İLİŞKİN BİR GÜN, CUMHURİYET, HABER TÜRK VE YENİ ŞAFAK GAZETESİ HABER ANALİZLERİ.....	138
4.1.1. 8 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi.....	138
4.1.2. 9 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi.....	143
4.1.3. 10 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi.....	149

4.1.4. 11 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi.....	154
4.1.5. 12 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi.....	160
4.2. FIRAT KALKANI HAREKÂTINA İLİŞKİN BİR GÜN, CUMHURİYET, HABER TÜRK VE YENİ ŞAFAK GAZETESİ HABER ANALİZLERİ	166
4.2.1. 24 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi.....	166
4.2.2. 25 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi.....	171
4.2.3. 26 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi.....	179
4.2.4. 27 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi.....	185
4.2.5. 28 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi.....	190
SONUÇ.....	197
KAYNAKÇA	201
EK 1. ORJİNALLİK RAPORU.....	219
ÖZGEÇMİŞ.....	220

GİRİŞ

Bazı temel aktörler, bir devletin güvenliğini, bölünmez bütünlüğünü, halkının huzur ve mutluluğunu tehdit etmektedir. Bu konuların en önemlilerinden biri hiç şüphesiz "terörizm" olarak bilinmektedir. Terör kavramı literatürde baskı, yıldırma ve sistematik şiddeti içeren bir güç olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası mecralarda da önemli bir sorun olarak mücadele edilen terör, Türkiye'nin de yıllardır mücadelesini sürdürdüğü toplumsal bir sorundur. Terör veya terörizmin ortaya çıkardığı olaylar ve durumlar ülke gündemlerinde her zaman birinci sıralarda yer almaktadır. Bunun nedeni ise terörün ortaya çıkardığı durumların toplumun büyük bir kısmını etkiliyor olmasıdır. Terör eylemleri, halk üzerinde geniş kapsamlı etkileri olan olaylar olduğundan, bu eylemlerin medya için büyük haber değeri vardır. Aynı zamanda bu tür haberler basın, görsel, işitsel, dijital ve sosyal medya platformlarında sıklıkla yer almakta olup, en çok merak edilen ve popüler olan haber terör haberleridir. Bu bağlamda terör örgütlerinin propaganda amaçları, medya izleyicisinin çıkarlarıyla tamamen örtüşmektedir.

Basın kuruluşlarının terör haberlerini işleyiş biçimleri, terör medya ilişkisinin başka bir boyutunu oluşturmaktadır. Kamuoyunun büyük bir kısmına hitap eden terör içerikli eylemlere ve olaylara basının bakış açısı ve bu konuyu ele alış şekli birçok farklı tartışmayı da peşinden getirmektedir. Terör eylemleri ve bu eylemlerin mağdurlarına yönelik basın organlarında kullanılan dil ve haber söylemi oldukça önemli görülmektedir. Bu bağlamda basın haberlerinin bireyler üzerinde yaratacağı etki üzerine tartışmalar ön plana çıkmaktadır. Gazetecilerin haber üretim sürecinde kullandıkları üslupların, temaların ve söylemlerin ne anlama geldiklerinin, haber metnlerinin yapısal olarak analiz edilmesiyle anlaşılması pek mümkün olmamaktadır. Üretilen habere ait bir söylem ancak içinde yer aldığı durumla ilişkilendirildiği zaman anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla haber üretim sürecinde özellikle de kamuoyunu yakından ilgilendiren terörle ilgili olayların haberleştirilmesinde basının propagandaya mahal vermeden haberleri okurlara ulaştırması önem arz etmektedir (Mora, 2011, s. 9).

Terörle mücadeleye ilişkin aynı olayların farklı siyasi düşüncelere ve farklı yayın politikalarına sahip gazetelerdeki haber manşetlerinde sunumunda oluşan söylem farklılıklarının ele alındığı bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Ayrıca çalışmaya

konu edinilen gazeteler, farklı siyasi ideolojilere sahip olması düşüncesiyle tercih edilmiştir. Söz konusu gazeteler ise, Yayın hayatına 14 Nisan 2004 tarihinde “Halkın Gazetesi” sloganıyla başlayan ve sosyalizm, eko-sosyalizm ve sol ideolojiye sahip BirGün gazetesi, yayın hayatına 23 Ocak 1995 tarihinde “Türkiye’nin Birikimi” sloganıyla başlayan ve sosyal muhafazakâr, İslamcı ideolojiye sahip Yeni Şafak gazetesi, 1 Mart 2009 tarihinde "Gücü Özgürlüğünde" sloganıyla yayın hayatına başlayan ve 5 Temmuz 2018 tarihinden itibaren basılı yayın hayatına son vererek dijital yayınına devam eden merkez sağ ideolojiye sahip Haber Türk gazetesi ve son olarak da yayın hayatına 7 Mayıs 1924 tarihinde başlayan Atatürkçülük, sosyal demokrasi, sekülerizm ve merkez sol ideolojilerine sahip Cumhuriyet gazetesi olarak belirlenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümde terör ve terörizme ilişkin kavramsal çerçeve, terörün çeşitleri, tarihsel gelişimi, nedenleri ve unsurları hakkında bilgiler detaylandırılarak ele alınmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde, medyanın işlevlerine değinilmiş ve medyanın işlevleri terör-medya ilişkisi bağlamında anlatılmıştır. Çalışmanın üçüncü bölümünde, ilk olarak çözüm sürecine ilişkin bilgiler aktarılmış sonrasında ise Türkiye’nin 2015 yılı sonrası yürüttüğü terörle mücadele operasyonları ve operasyonların Türkiye güvenliği açısından önemi detaylandırılarak ele alınmıştır. Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise; terörle mücadele operasyonlarının yazılı basında (gazetelerde) hangi söylemlerle sunulduğu, nasıl temsil edildiği, hangi temalara vurgu yapıldığı söylem çözümlemesi yöntemi kullanılarak anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Materyallerinin Hazırlanması

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın konusunun terörle mücadele operasyonlarının kitle iletişim araçlarındaki sunumuna yönelik olması sebebiyle gerçekleştirilen operasyonlarla ilgili gazetelerin ilk sayfalarında yer alan manşet, sürmanşet, alt başlık, köşe yazıları ve haberde yer verilen operasyonlarla ilgili görseller çalışma olarak saptanacaktır. Kitle iletişim araçlarının, herkes tarafından basit bir şekilde anlaşılabilmesini amaçlayan manşet dili, hızlı alınan ve hızlı tüketilen; sürekliliği olmayan ve ömrünün kısa olması münasebetiyle de her gün yenilenmeye ihtiyaç duyan, derinliği olmayan bir ortam

oluşturmaktadır. Burada en önemli amaç, haber içeriklerinin derinlemesine anlaşılmasından ziyade haberin dikkat çekici olmasıyla ilgilidir. Başka bir ifadeyle alıcıda bir nevi “şok etkisi” yaratmasıdır. Tarafılık kavramı da kitle iletişim araçlarında gerçek olguların değiştirilip bozularak medya gerçeğine evrilmesine neden olmaktadır. Tarafılığa neden olan faktörler arasında gazetecilerin siyasi ve ideolojik yönelimleri, değer yargıları, durumlara ve olaylara yaklaşım tarzları, medya kurum ve kuruluşlarının genel yayın politikaları şeklinde sıralanabilir. Haber içeriklerinde gözlemlenen en önemli siyasi veya ideolojik tarafılık/yanlılık, sözgelimi haber içeriğinde farkında olarak veya olmayarak belli bir liderin, adayın, partinin, siyasi yönelimin veya menfaat grubunun haber yapılması veya hiç haber yapılmamasıdır. Günümüzde, bilhassa haber içeriklerinde tarafılığa neden olan dört temel strateji uygulandığı vurgulanmaktadır: Kişileştirme, dramatize etme, parçalama ve normalleştirme (Bennet, 2000, s. 82-147).

Araştırmanın yöntemine gelince; bilhassa görsel unsurlarda ve yazılı metinlerde Teun A. Van Dijk’ın eleştirel söylem analizi tekniği kullanılmakla birlikte, haber metinlerinde yer alan sözcük, cümle ve diğer anlamsal indikatörler analiz unsuru olarak değerlendirilmiştir. Bu hususta gazetelerde özellikle hangi sözcüklerin veya ifadelerin tercih edildiği, tercih edilen sözcüklerin puntosu, manşetten veya sürmanşette verilen haberlerin ne şekilde ve hangi üslupla verildiği, alt başlıkların nasıl ayrıntılandırıldığı bununla birlikte hangi görsellerin tercih edildiği, görsellerin hangi temalarda ve ebatlarda verildiği vb. konular araştırmada haberlerin doğasının yanlış anlaşılmasında yardımcı ögeler olarak dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, farklı siyasi görüşlere sahip olduğu düşünülen basın organlarının, güvenlik güçlerinin yürüttüğü terörle mücadele operasyonlarını gündemde nasıl ve ne şekilde yer verdiğini, nasıl bir yaklaşım içerisinde olayları ele aldığını, hangi üslup ve söylem doğrultusunda haberleştirdiğini ve medyanın haberi aktarırken terörü veya terör örgütlerine fayda sağlayabilecek unsurlara ne ölçüde yer verdiğini saptamak şeklindedir.

Araştırmamızın diğer bir amacı da, haberin ne şekilde farklılaştığının anlaşılması için operasyonların başlatıldığı tarihten itibaren yayımlanan 5 günlük gazetelerin ilk sayfaları inceleme konusu yapılmıştır. Böylece, terörle mücadele operasyonlarının

manşetlerde ne şekilde verildiği (sürmanşet, manşet, alt başlık gibi.), basılan haberlerin kapladığı alanı (gazetenin ilk sayfasında operasyonlarla ilgili haberin toplam sayfaya oranı), haber metinlerinin hangi üslup ve perspektifle oluşturulduğu, paylaşılan görsellerde şiddete ne ölçüde yer verildiği ve hangi temaların hâkim olduğunun tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın Varsayımları

Yukarıda ifade edilenler doğrultusunda araştırmamızda şu varsayımlar esas alınmıştır:

- 1- Medya sahipleri, terörle mücadele faaliyetlerinin haber niteliğine sahip olması ve kamuoyu tarafından rağbet görmesi sebebiyle terörle mücadele faaliyetlerini ilk sayfada haber değerine göre sürmanşet ve manşet şeklinde vermektedir.
- 2- Yürütülen terörle mücadele operasyonlarının siyasi bir süreç olarak çözüm süreci sonrasında gerçekleştirilmesi, ayrıca operasyonların hem yurt içinde hem de sınırların ötesinde gerçekleştirilmesi yerli basın kuruluşlarının haberleri tarafsızlık ilkesinden yer yer ödün vererek farklı ideolojik perspektiflerle gündeme taşımalarına neden olmaktadır.
- 3- Basılan terörle mücadele operasyonlarına ilişkin haberlerde, kullanılan görseller, kullanılan haber başlıkları, üslup vs. gibi öğelerin ayarının kaçırılarak sunulması, içerdiği şiddet, panik, korku hali (terörün tanımında yer alan ifadeler) vs. nedeniyle istemeden de olsa terörün temel amacına hizmet etmektedir.

Araştırmanın Kapsamı

Çalışmada medya, devletin yürütmekte olduğu terörle mücadele operasyonlarının farklı ideolojilere sahip basın organlarında hangi üslup ve söylem doğrultusunda haberleştirildiği kapsamında ele alınacaktır. Çalışmanın zaman bakımından sınırları ise, operasyonların başlatıldığı resmi tarih itibarıyla gazetelerin beşer günlük yayınları esas alınarak sınırlandırılmakla birlikte, medyanın modern iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte popülerliğinin arttığı 2000'li yıllara ağırlıklı olarak değinilecektir. Dünya ülkeleri arasından yalnızca Türkiye örneği incelenerek mekân sınırlamasına gidilmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde terör kavramı üzerinde durularak detaylı bir içerik

hazırlanmasının ardından medya ve terör-medya ilişkisi kavramsal olarak açıklanmış devamında ise terör-medya ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmıştır. Sonraki bölümlerde ise operasyonlara yönelik genel bilgilere yer verilmiştir.

Son olarak da günlük gazetelerde basılan 2 terörle mücadele operasyonuna (Hendek Operasyonları, Fırat Kalkanı Harekâtı) ilişkin genel bilgiler verilmiş ve günlük tirajlarının yanı sıra ideolojik düşünceleri birbirinden farklı olduğu bilinen 4 gazetenin, eylemin meydana geldiği günden sonraki 5 günlük ilk sayfa haberleri incelenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Türk basınında yayın faaliyetlerinde bulunan bütün ulusal gazeteler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi ise BirGün, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Haber Türk gazeteleri oluşturmaktadır. Farklı ideolojilere sahip olduğu bilinen bu gazetelerde, 2015 yılı sonrası yürütülen terörle mücadele operasyonları incelenmiştir. Birbirinden farklı ama süreç olarak birbirinin devamı niteliğinde 2 operasyon ve her gazetenin operasyonun başlamasından sonraki 5 günlük gazete haberleri (ilk sayfaları) inceleme konusu yapılmıştır. Genel bir bütünlük sağlanması, bazı sonuçlara kolay erişilebilmesi ve konuya hâkim olunabilmesi hedeflendiğinden, araştırmamız sadece 4 gazete ile sınırlandırılmıştır.

Araştırma Malzemesi

Araştırmamızın malzemesi, ilk olarak yurt içinde başlayan ilerleyen süreçlerde sınır ötesine taşan genel kabul görmüş Hendek Operasyonları ve Fırat Kalkanı Harekâtı'nın günlük gazetelerde yer alması inceleme konusu yapılmıştır.

Tablo 1: Terörle Mücadele Operasyonları İncelenirken Kullanılan Gazetelerin Sayısal Dağılımı ve Toplamı

GAZETE ADI	HENDEK OPERASYONLARI	FIRAT KALKANI HAREKÂTI	TOPLAM GAZETE SAYISI
CUMHURİYET	5	5	10
YENİ ŞAFAK	5	5	10
BİRGÜN	5	5	10

HABER TÜRK	5	5	10
İNCELENEN GENEL TOPLAM GAZETE SAYISI			40

Araştırma Soruları

Türkiye'nin yurt içinde ve Suriye'de yürüttüğü terörle mücadele operasyonlarının, farklı siyasi görüşlere sahip medya organları tarafından, haber üretim sürecinde kullanılan görseller, haber başlıkları, söylem, üslup, tema vs. bakımından farklı sunumlarla haber yapıldığı düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmanın temel problemlerinden biri, günümüzde medyanın, sınır tanımaksızın insanların günlük yaşantısının neredeyse her alanına girerek adeta insanların hangi konuda nasıl düşüneceğinin belirlenmesi noktasında önem arz etmesine ve etik kurallar çerçevesinde halkın doğru bilgilendirilmesi bakımından önemli sorumlulukları olduğuna dayanmaktadır. Ayrıca çalışmada üzerinde durulan en temel problem medya organlarının, terör faaliyetlerine ilişkin haberlerin yayınlanmasında, kamu yararını gözeten çizgilerinden uzaklaşarak, terör örgütlerinin propagandalarına farkında olarak veya olmayarak katkıda bulunmalarıdır.

Bir diğer problem ise devletin terörle mücadelede sert güç kullanımına ek olarak yumuşak güç kullanımının da gerektiğiyle ilgilidir. Şöyle ki, günümüzde internet ve iletişim teknolojisinin hızla gelişmesiyle ve kripto haberleşme uygulamalarının artmasıyla birlikte, bu teknolojiyi kötüye kullanacak özellikle de haberleşme ile ağlarını genişletecek örgütlenmeler de artmıştır. Bu örgütler propaganda, finansal destek bulma, eleman temini ve eğitimi, örgütsel ağ oluşturma ve bilgi alışverişi, operasyon planlama ve eylemlerini meşrulaştırma vs. noktasında amaçlarına ulaşabilmek için medya araçlarını kullanmaktadır. Dolayısıyla devlet sert güç uygulayarak mücadele ettiği terörle, terör örgütlerinin medya araçlarını kendi çıkarları doğrultusunda kullanmalarının önüne geçmeye çalışarak da mücadele etmeleri gerekmektedir. Burada medyanın tiraj (baskı sayısı) bakımından çıkarları doğrultusunda terörle karşılıklı ilişkilerinin olduğu gerçeği de unutulmamalıdır. Çünkü ilk olarak ulusal çerçevede gerçekleşen bir terör

sorunu kitle iletişim araçları aracılığıyla uluslararası küresel bir boyuta ulaşabilmektedir.

Bu bilgiler doğrultusunda araştırma şu sorulara cevap aramaktadır:

1. Terör örgütleri açısından medya organlarının önemi nedir?
2. Terörizmin veya terör örgütlerinin medya ile ilişkisi bağlamında medyanın işlevleri nedir?
3. Farklı ideolojilere sahip medya organlarında (gazetelerde), 2015 yılı sonrası gerçekleştirilen terörle mücadele operasyonlarına ilişkin, devletin güvenlik güçleri ve terör örgütleri veya faaliyetleri nasıl ve hangi üslupla haber yapılmıştır?
4. Ulusal çerçevede terörle mücadelede medyanın rolü nedir?

BİRİNCİ BÖLÜM

1. TERÖRİZME İLİŞKİN KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. TERÖR VE TERÖRİZM

Türkçe’ de “yıldırma, cana kıyma ve malı yakıp yıkmak, korkutma, tehdit” anlamlarına karşılık gelen terör sözcüğü (TDK, 1998, s.2200) Fransızca’ya "terrosime" olarak geçen ve oradan dünya dillerine yayılan Latince "terrere" kelimesinden türemiştir. Modern anlamda terör kavramının literatürde ortaya çıkmasına neden olan gelişmeler, 1789 Devrimi’nden sonra Fransa’da yaşanmıştır. Terörizmin Türkçe sözlükteki anlamı ise; “Siyasi bir amaca ulaşmak için yıldırma hareketlerini düzenli bir biçimde kullanma, tehditçilik” şeklindedir (TDK, 1998, s.2200). Kazan’a göre "terör" terimi, "korkudan titremek veya korkudan korkmak anlamına gelse de, ilk olarak Fransız Akademisi’nin 1789 Sözlüğü’nde yayınlanan bir ekinde yer almıştır" şeklinde ifade edilmektedir. (Kazan,2012, s. 112-113).

Türkiye’de 12.04.1991 tarihinde kabul edilen ve halen yürürlükte olan 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK)’nın 1.Maddesinde (Değişik Birinci Fıkra:19.07.2003/25173-4928/20 md) terör kavramının tanımı şu şekilde yapılmıştır (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, Erişim Tarihi: 05.01.2021):

“Cebir ve şiddet kullanarak; baskı, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk devletinin ve Cumhuriyetin varlığını tehlikeye düşürmek, Devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü suç teşkil eden eylemlerdir.”

Birinci fıkra da belirtilen terör suçunu iki veya daha fazla kişinin birlikte işlemesi hâlinde bu Kanunda belirtilen örgüt kurulmuş sayılmaktadır. Örgüt terimi, Türk Ceza Kanunu ve özel Kanunlarda ceza hükmü bulunan oluşum, dernek, silahlı dernek, çete veya silahlı çeteyi kapsamaktadır. Bu bilgilere ek olarak hukuka saygılı bir örgütün

oluşabilmesi için birinci fıkrada belirtilen terör suçunu iki veya daha fazla kişinin birlikte işlemesi gerekir. Birleşme durumunda dernek kurulmuş sayılmaktadır.

BM tarafından yapılmış olan en kapsamlı tanımlama, 9 Aralık 1999 tarihinde imzalanıp 10 Nisan 2002 tarihinde yürürlüğe giren “Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme ”de yer almaktadır. Bu sözleşmenin 2. Maddesinin (b) bendine göre:

“Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silâhlı çatışma durumunda muhasemata doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler, terörizm kapsamında değerlendirilmiştir.”

(https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/suclularin_iadesi_ek/terorizmin_finansman%C4%B1n%C4%B1n_%C3%B6nlenmesine_ili%C5%9Fkin%20BM%20s%C3%B6zlesmesi.pdf, Erişim Tarihi: 15.03.2021).

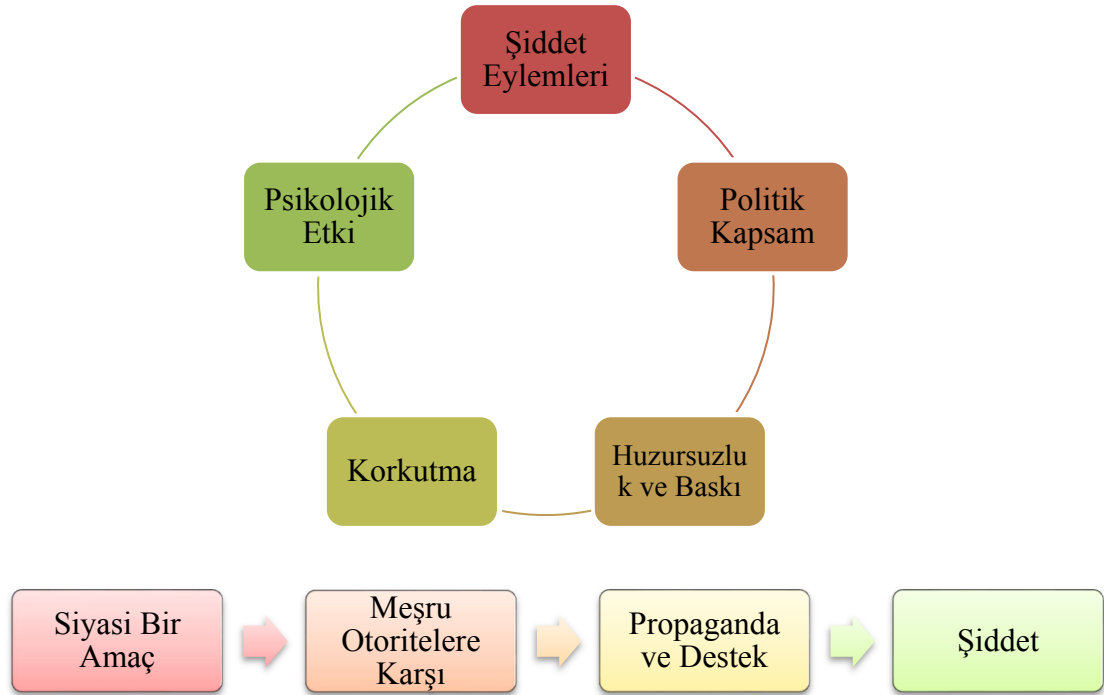
Türkiye’de sıklıkla birbirinin yerine kullanılan "terör" ve "terörizm" kavramları kulağa benzer gelse de farklı anlamlar taşımaktadır. Bu kavramlar; Miktar ve kalite, amaç ve kapsam bakımından farklılık gösterirler. Bu bağlamda terör ve terörizm kavramları düşünüldüğünde; terör, şiddet ve korku; Terörizm, şiddet ve korkunun kalıcı ve sistematik olması anlamına gelir. (https://tasam.org/trTR/Icerik/515/teror_nedir?).

Terörün siyasi bir amacı da vardır. Kısaca terör kavramı, silahlı eylemlerle kendini öne çıkarmak ve davasını ilan etmektir; Terörizm kavramı ise bu eylemleri destekleyen, stratejilerini açıklayan ve genelleştiren bir bakış açısı/düşünce disiplini veya hareket olarak ifade edilebilir.

Terörizm, daha çok 11 Eylül saldırılarıyla birlikte küresel bir boyut kazanmış ve uluslararası gündemin üst sıralarında yer almıştır. Daha önce diğer ülkeler için sorun olarak görülen terör, 11 Eylül saldırılarıyla birlikte dünya çapında bir endişe haline geldi. (Ve bu olaydan sonra “uluslararası terörizm” terimi yaygın olarak kullanılmaya başlandı.)

Türkiye’deki terörizmin yasal tanımlamalarına dair temel bileşenler aşağıda Şekil 1’de gösterildiği haliyle kısaca ifade edilebilir:

Şekil 1: Türkiye’de Terörizmin Yasal Tanımlamalarına Dair Temel Bileşenler

Kaynak: Demirden ve Gunn, 2019, s. 28

Terör örgütlerinin, çalışmalarını gizlilik bağlamında yürüttüğü bilinmektedir. Ağırlıklı olarak yeraltında faaliyet gösteren terörist gruplar, eylemlerini gizlice yürütürler ve ayrıca bu faaliyetlerin amaçlarına uygun propagandaya yönelmektedirler. Bu görüşe göre terörizm stratejik bir eylemdir; terör ise stratejik bir söylem olarak yorumlanmaktadır.

Akgün’e göre; terörü insanlığa karşı suç olarak kınamak, terörizm kavramının genel olarak geçerli bir tanımına bağlıdır. Öte yandan, genel kabul görmüş anlayışla; Birinin teröristi, diğerinin özgürlük savaşçısı olmaktadır. (Akgün, 2006, s.4).

Terör ve terörizm kavramlarının tanımlamalarında bir takım farklılıklar gözlemlense de birçok ortak özelliklerin varlığı da söz konusu olmaktadır. Bu ortak özellikleri sırayla ifade etmek gerekirse;

- Şiddetin şiddet olayının göz önünde bulunması,

- Siyasi bir motifin varlığı,
- Terör ve korkunun sunumu,
- Halkta oluşan güvensizlik ve müsamahasızlık,
- Sembolik hedeflerin kullanılması,
- Acımasız metotların uygulanması,
- Halkta çaresizlik duygusunun oluşturulması ve yayılması,
- Halkın dikkatini çekerek ve reklam yapılması, bunun da şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanılması,
- Gizli planlama ve eylemlerin uygulanması,
- Grup ya da toplu eylemlerde bulunulması, şeklinde özetlenebilir (Örgün, 2001, s. 18).

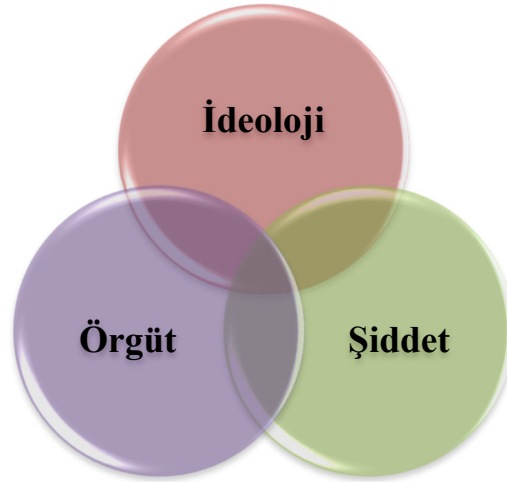
Günlük hayatta karşılaşılan her olay teröre yönelik değildir. Bu olayların terörist sayılabilmesi için toplumda korku, panik ve güvensizlik yaratması ve çoğu zaman aniden ve beklenmedik bir şekilde meydana gelmesi gerekmektedir. Bu bağlamda her türlü dolandırıcılık, gasp, adam kaçırma veya trafik kazası insanlarda korku, panik ve endişe yaratır, dolayısıyla terör de vardır. Bu nedenle trafik terörü, kaçakçılık terörü gibi söylemler kamuoyunda yaygın olarak kullanılmaktadır. Bu görüşe göre siyasi bir amacı olmayan ve toplumda sadece korku yaratan bir eylem terörizm olarak değil terör olarak temsil edilmektedir.

Başka bir soru, terörizmin tam olarak ne olduğu ve kimin terörist olarak adlandırılması gerektiği ile ilgilidir. Her araştırmacı kendine göre bir tanım getirmeye çalışmış, bu nedenle farklı tanımlar ortaya çıkmıştır. Kimi araştırmacıların terörizm olarak tanımladığı şeyi, bir başkası hak mücadelesi, kimi araştırmacıların terörist olarak tanımladığı şeyi, bir başkası özgürlük savaşçısı/özgür olarak tanımlamaktadır.

1.2. UNSURLARI BAKIMINDAN TERÖRİZM

Daha önce yapılan tanımlamalardan hareketle terörizmin tanımlanması noktasında üç temel unsurun var olduğu karşımıza çıkmaktadır. Bu unsurlar; ideoloji, örgüt ve şiddet olarak gruplanmıştır. Terörizmin tanımı bu unsurlardan hareketle oluşturulduğu için üzerinde hemfikir olunabilecek bir tanım da ancak bu unsurlar çerçevesinde yapılabileceği dikkate alınmaktadır.

Şekil 2: Unsurları Bakımından Terörizm

Kaynak: Demirden ve Gunn, 2019, s. 27

Yapılan bir faaliyetin veya eylemin terörizmle ilişkisinin olup olmadığı, bu üç temel unsura uygunluğu ile doğrulanabilecektir. Dolayısıyla bu üç unsurun kapsamlı bir şekilde ele alınması, incelenmesi ve doğru anlaşılması gerekmektedir.

1.2.1.İdeoloji Unsuru

İdeoloji kavramı da terörizm gibi tanımının yapılabilmesi bakımından bir netlik kazanamamıştır. Çok sayıda yazar, kavram hakkında çeşitli kuramlar oluşturarak tanımlama yapmaya çalışsa da sonuç olarak ortak bir düşünceye varamamıştır (Fiske, 2003, s.212). Ancak bu bağlamda terör örgütleri için ideolojinin öneminden bahsetmeden önce, ideoloji kavramının hangi anlamlarda kullanıldığını incelemek gerekmektedir.

Türkçe’de "düşünce bilimi" olarak ifade edilen ve Fransızca "ideoloji" kelimesinden türetilen ideoloji, çağdaş Türkçe sözlüklerde yer almaktadır; “Siyasi veya sosyal bir doktrin oluşturan ve bir hükümetin davranışına rehberlik eden siyasi, hukuki, bilimsel, felsefi, dini, etik ve estetik fikirler dizisi, bir parti veya grup” olarak tanımlanmaktadır. (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 02.01.2021).

Başka bir sözlükte ideoloji kavramı; "İnsanların düşünce ve eylemlerine belirli bir yön vererek siyasi veya sosyal bir doktrin oluşturmak isteyen bir fikir sistemi" olarak ifade edilmektedir. (<https://www.turkcesozluk.net>, Erişim Tarihi: 02.01.2021).

Ergil'in ideoloji kavramı; bunu, “belirli bir şekilde düşünmeyi ve davranmayı haklı

çıkarma veya düşünce ve davranışı belirli bir şekilde etkileme işlevi gören bir dizi inanç, tutum ve düşünce” olarak tanımlanmaktadır. (Ergil, 1983, s.69).

Aşkın’a göre ise ideoloji; “sıradan insanları harekete geçiren ve motive eden güçlü bir mesajdır. Dinamik bir sistem olan ideoloji, yoksulluk veya cehalet değil, politik olarak motive edilmiş şiddetin ana itici gücüdür. İdeoloji, organizasyon yapısını, üyelerin liderliğini ve motivasyonunu, üyelerin işe alınmasını ve desteklenmesini şekillendirir ve ekip tarafından benimsenen strateji ve taktikleri şekillendirir.” (Aşkın, 2020, s.39).

Teröristlerin davranışlarının anlaşılabilmesi, yapmış oldukları eylem ve stratejilerinin analiz edilebilmesi bakımından ideolojileri en mühim referans noktası olmaktadır. Çünkü teröristler, ileri sürdükleri ve savundukları ideolojilerinin gerekleri doğrultusunda, kendilerine kazandırdığını düşündükleri dünya görüşüne istinaden yaşamlarını sürdürmekte ve bu sınırlar kapsamında olayları ve kişileri yorumlamaktadırlar (Dilmaç, 2011, s.143). Ayrıca ideolojiler, yapı bakımından birbirinden farkları olan terör örgütü grupları için ayırt edici bir özellik olmaktadır.

Terörizm ya da terör örgütlerini ideolojileri bakımından üçe ayırabiliriz:

- Marksist-Leninist-Maocu (Aşırı Sol, SSCB’nin ilk dönemleri)
- Faşist (Aşırı Sağ, Nazi Almanya’sı)
- Din Referanslı (Günümüzdeki İsrail).

Bu ideolojileri Caşın daha da çeşitlendirmiştir (Caşın, 2008, s.393):

- ✓ Milliyetçilik,
- ✓ Anarşizm,
- ✓ Nihilizm,
- ✓ Kapitalizm-Liberalizm Kaynaklı Terörizm,
- ✓ Narko Terörizm,
- ✓ Devrimci Ahlak.

Caşın’ın ifade ettiği "Narko Terörizm" ideolojik olmaktan ziyade faaliyet konusu bakımından farklılık gösteren bir terörizm türüdür. Aynı şekilde "Devrimci Ahlak" da bir ideoloji olarak değil terörizmin benimsediği bir yöntem olarak ifade edilmiştir. Bu

ideolojiler zaman zaman bireysel terörün kaynağı olabileceği gibi, devlet terörünün de kaynağı olabilmektedir.

İdeolojik ya da ideolojik karakterlere bürünmüş dini temelli siyasal hedefler şüphesiz devletten topluma kadar bütün bu siyasal, idari ve sosyal yapının köklü değişimini ileri sürmektedir. Örneğin, 19. yüzyılda ortaya çıkan ve Ortodoks Marksizm adını ifade eden Marksist anlayışa göre, işçilerin/işçilerin siyasal liderliği bir devrim ve düzen ile gerçekleştirilmelidir. Kurulan bu yeni düzen, proletarya diktatörlüğü olabilir. Örnek olarak sosyalist üretim modeli alınır. (Cirinlioğlu, 2004, s.166).

Terör örgütlerinde ideoloji, aynı zamanda örgütün etkin olma durumu ve sürekliliği bakımından da tartışılabilir. Örgütlerin ideolojik olarak güçlü bir zemine sahip olmaları, sürekli ve etkin olmalarına da doğrudan etki etmektedir.

Terör örgütleri için ideolojinin ne derecede önemli olduğu siyasal motivasyon taşıması yani siyasal bir amacının bulunması ile ilgilidir. Çünkü buradaki amaç (ideolojilerinin siyasal motivasyon içermesi) terör faaliyetleri bakımından oldukça önemlidir. Terör örgütlerinin faaliyetlerinin şekillenmesi, ileri sürdükleri siyasal düşüncelerin hayata geçirilmesi için kullandıkları yöntemlerle ilgilidir.

Dilmaç bu durumu “Savundukları ideolojilerinin hali hazırda iktidarla çelişmesinden ötürü, şiddeti vasıta anlamında kullanarak kendi düşüncelerinin faaliyete koyulması, daha geniş anlamda ise savundukları siyasal fikirlerin yönetime hâkim olması amacına yönelik faaliyetlerde bulunurlar” şeklinde ifade etmektedir (Dilmaç, 2011, s.141).

Terörizm bir ideolojiyi, bu ideolojiyi benimseyen hedef kitlelerle iletişim kurabilmek ve halk üzerinde etki alanı oluşturabilmek amacıyla bir araç olarak kullanmaktadır. Aynı zamanda terörizm, şiddeti meşrulaştırmak, bünyelerine yeni üyeler (militanlar) dâhil ederek onları planladıkları eylemleri doğrultusunda harekete geçirebilecek bir motivasyona, felsefeye ya da ideolojiye gereksinim duymaktadır.

Genel olarak ideoloji denildiğinde akla ilk olarak siyasal bir fikir ve düşünce birlikteliği gibi anlamlar gelse de, siyasal bir düşünce etrafında birlik olmak, çoğu zaman ideolojinin tek göstergesi olmamaktadır. Çünkü Aşkın’a göre; edebiyatta mezhepsel

veya etnik inançlar ve dernekler etrafında toplanmak ideoloji açısından da değerlendirilebilmektedir (Aşkın, 2020, s.40).

İdeoloji kavramının yapılan tanımlamalarından hareketle, şiddet barındıran bir eylemin terörizm olarak adlandırılabilmesi için ideoloji, bir dayanak noktası olmaktadır. Yani ideolojik unsur, terör örgütlerinin hareket noktalarını oluşturmakla birlikte onu diğer şiddet eylemlerinden ayırmaktadır.

Terör örgütleri, benimsedikleri ideoloji doğrultusunda hareket etmekte ve eylem stratejilerini de bu ideolojiye göre belirlemektedir. Siyasi eğitim adı altında terör örgütleri, örgüt mensuplarına benimsedikleri ideolojiyi aşlamakta ve onları örgütün hedefleri doğrultusunda bilinçlendirmektedirler. Örgüt mensuplarının örgüte bağlılıkları, bu tarz ideoloji eğitimleriyle daha da güçlendirilmektedir.

Akgün'e göre, konjonktürel nedenler sonucunda, özellikle de etnik/ ayrılıkçı terör örgütlerinin ideolojilerinde zamana bağlı olarak bir takım sapmalar meydana gelebilmektedir. Bunun enteresan bir örneği olarak PKK terör örgütü gösterilebilir. Çünkü başlangıçta Marksizm-Leninizm çizgisinde kurulan bu örgüt, 1990'ların başından itibaren toplumsal koşulların baskısı altında sol ideolojiden uzaklaşmaktadır. (Akgün, 2006, s.206).

1.2.2. Örgüt Unsuru

Türk Dili Kurumunda örgüt/teşkilat kavramının kelime anlamı; Ortak bir amaç ya da iş için bir araya gelen örgüt ya da bireylerin oluşturduğu ittifak, örgüt, örgüt olarak ifade edilmektedir. (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 14.01.2021). Taş ise örgüt kavramını; "Ortak, belirli bir amacı gerçekleştiren ve bir işbölümü içinde faaliyet gösteren, katı veya yumuşak bir hiyerarşik yapıya sahip en az iki kişinin bir araya gelmesine verilen addır" şeklinde tanımlamıştır (Taş, 2014, s.47). Bir örgüt, siyasi amaçlarına ulaşmak için harekete geçer ve masum insanlara kasten şiddet uygularsa, "terör örgütü" olarak sınıflandırılır.

3713 sayılı ve 12.04.1991 tarihli Terörle Mücadele Kanunu'nun ikinci maddesinde yer alan ibareye göre: "1 inci maddede belirtilen amaçları gerçekleştirmek için kurulmuş olan örgütlere üye olup, bu amaçla birlikte veya tek başına suç işleyen veya kastedilen suçu işlemediği halde örgütlere üye olan kişi terör suçlusudur" ve ayrıca; "Terör

örgütüne mensup olmasa dahi örgüt adına suç işleyenler de terör suçlusu sayılır" ifadeleriyle de, örgüt adına gerçekleştirilen eylemlerde faillerin örgüt ile bağının olup olmamasına bakma gerekliliği ortadan kalkmaktadır (<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713.pdf>, Erişim Tarihi:14.01.2021).

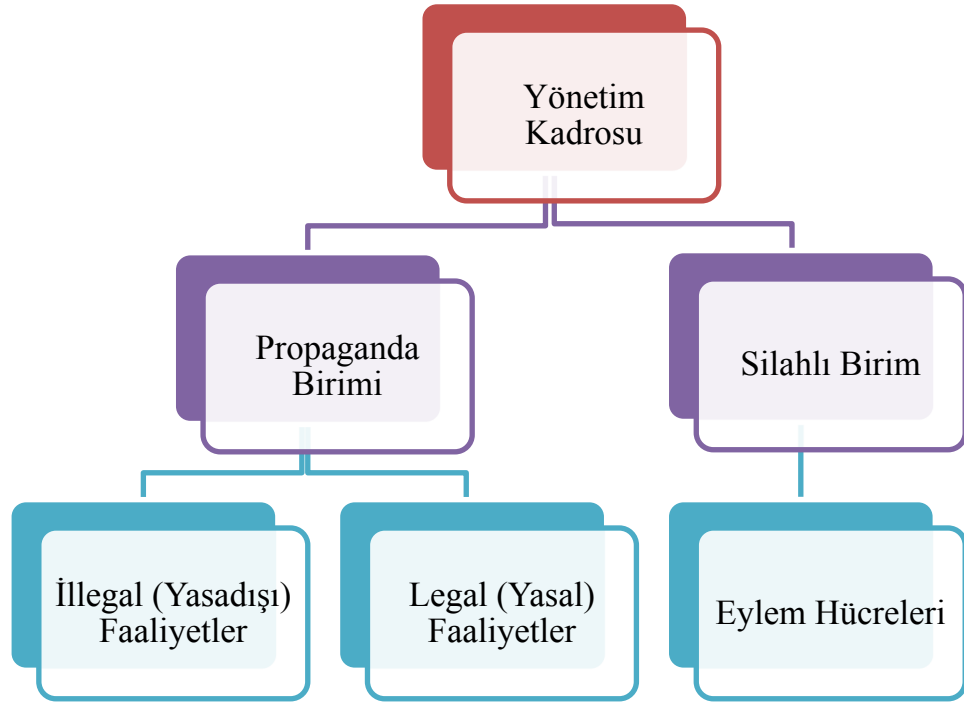
Yukarda yapılan tanımlamalardan hareketle örgüt kavramı için genel olarak, terörizmin tanımında yer alan ideolojik hedeflere ulaşmak amacıyla kurulan kozmopolit yapılanmalar şeklinde bir tanımlama da geliştirilebilir. Dolayısıyla terörizmin ulaşmak istediği hedeflere ulaşabilmek amacıyla oluşturulan örgütlenme de “terör örgütü” olarak tanımlanabilir. Örgütsel yapının önemini ve gerekliliğini vurgulamak adına Öcalan; “O olmadan, hiçbir zaman çatışmalarınızı çözemezsiniz veya kendiniz için belirlediğiniz hedeflerin hiçbirine ulaşamazsınız. Bu nedenle organizasyon ve liderlik, büyük zayıflığın üstesinden gelmek için vazgeçilmez bir silahtır. Ancak onunla savaşır ve kazanırsınız” ifadelerini kullanmıştır (Öcalan, 1994, s.193).

Günümüzde terör örgütlerinin genellikle örgütün başkanı ve üst düzey yetkilileri ile alt düzey bölge, il ve birim yetkililerinden oluştuğu bilinmektedir. Yasadışı ve gizli organizasyon, organizasyon yapısında sıklıkla karşılaşılan temel ilkelerden biridir. Çünkü faaliyetlerini hükümetlere karşı yürütmektedirler.

Dilmaç’a göre terörist yapılarıdaki örgütlenme; merkezi yapılanma ve buna bağlı silahlı yapılanma ile propaganda faaliyetlerinin yürütüldüğü üçayaklı bir yapıdan oluşmaktadır. Terör örgütleri, genel olarak gizli örgütlenmeleri esas alsalar da geniş kitlelere ulaşabilmek için legal yapılanmaları da aynı ölçüde önemsemektedirler (Dilmaç, 2011, s.176). Bu legal yapılanmaların içerisinde genel olarak, siyasi partiler, sivil toplum kuruluşları, eğitim kurumları ve sıkça kullandıkları medya kuruluşları bulunmaktadır.

Aşağıda şekil 3’te klasik bir terör örgütünün nasıl yapılandığı anlatılmaktadır.

Şekil 3: Terör Örgütü Yapılanma Şeması

Kaynak: Dilmaç, 2011, s.176

Terör örgütlerinin yukarda gösterilen tüm birimleri yapı olarak yasal olsun ya da olmasın birbirini beslemekte ve gözetmektedir. Ayrıca yasal olmayan birimler, hücre sistemi ile örgütlendikleri için bu birimlerin ifşa edilip çözülmesi ve çökertilmesinin büyük ölçüde önüne geçilmektedir.

Birbirini tanımayan ve birbiriyle irtibatı olmayan gruplardan oluşan böyle bir yapıda, örgütün her bir üyesinin ayrı bir görevi vardır ve hücre her an harekete geçercesine hazırdır. Bu tarz karanlık örgütlenmeler tarafından sıkça tercih edilen bu yapılanma şekli, hücre elemanlarından herhangi birinin yakalanması veya itirafçı olması durumunda tüm yapının değil sadece o hücrenin deşifre olmasını sağlamakta ve diğer hücrelerle örgüt varlıklarını aynı şekilde sürdürmektedir (Taş, 2014, s.49).

Schmid'e göre terör örgütleri yapısal anlamda üç farklı gruba ayrılmaktadır:

1. Organizatörler: Politika ve stratejiler oluşturulmaktadır,
2. Planlayıcılar: Planlamalar amaca yönelik yapılmaktadır,
3. Uygulayıcılar: Proaktif anlamda ne ölçüde önlem alındığını tanımlar ve 1. ve

2. seviyedeki kişilerin iyi eğitilmiş olduklarını ve karmaşık yapıları yönetebildiklerini ve genellikle medyadan uzak durmaya çalıştıklarını gösterir (Dilmaç, 2011, s.179).

Görüldüğü üzere Schmid bir takım yetki-görev hiyerarşisine göre terör örgütlerini gruplara ayırarak incelemektedir.

Terör örgütleri içerisinde bu üç sınıfın birbirleri ile örtüşme durumları ise aşağıda Şekil 4'teki gibi gösterilebilmektedir:

Şekil 4: Schmid'e Göre Terör Örgütlerinin Yapısı

Günümüzde ağ tabanlı hareket eden, iletişim ve bilişim teknolojilerinin imkânlarından sıkça faydalanan birçok ulusal ve uluslararası terör örgütü bulunmaktadır. Bu örgütler dünyanın birçok yerlerinde ve farklı bölgelerinde birbirleriyle bağımlı ya da bağımsız terör ağları kurabilmektedir.

Terör örgütleri geleneksel örgütlenmelere kıyasla internet üzerinden çevrimiçi ortamlarda örgütlenmeyi, ideolojik eğitimler, destekçilerle iletişim, eylem hazırlıkları, propaganda, militan (ya da örgüt sempatisi) toplama vs. bakımından oldukça önemsemektedir. Çünkü bu tür yapılanmalarda teröristler, örgüt liderlerine haber vermeksizin, liderin bilgisi dışında bile örgüt adına eylemler düzenleyebilmektedir. Terörizmin kontrolünü zorlaştıran bu durum, günümüzde birçok devletin güvenliğini tehdit eden önemli unsurlardan biri olmaktadır.

1.2.3. Şiddet Unsuru

8/3/2012 tarihli ve 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'da şiddetin tanımı; "Bir kişiye karşı tehdit, zorlama veya yoksun bırakma dâhil olmak üzere fiziksel, cinsel zarar veya ıstırap, psikolojik veya ekonomik eylemle sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü, fiziksel, cinsel, psikolojik, sözlü ve sözlü eylemler. Özgürlük veya herhangi bir ekonomik tutum ve davranış" şeklinde yapılmıştır (www.ailevecalismasi.gov.tr/, Erişim Tarihi: 15.01.2021).

Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ), 2002 yılında yayınladığı Şiddet ve Sağlık Raporu'nda şiddet kavramı, "Kendisine, başka bir kişiye, bir gruba veya topluluğa karşı, fiziksel zarara, ölüme, psikolojik zarara, sakatlığa veya yoksunluğa neden olma tehdidi altında veya fiilen kasıtlı olarak güç veya kuvvet kullanımı" olarak tanımlanmıştır (https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=665b075c-9232-11e7-b66d-1540034f819c , Erişim Tarihi: 16.01.2021).

Ergil şiddet unsurunun terörizmin en önemli unsuru olduğuna dikkat çekmiş ve: Kasıtlı şiddet, terörist sürecin hem rasyonel hem de zamansal bir koşuludur. Terörizm, şiddet eylemlerinin varlığına veya olasılığına (tehditlerine) bağlıdır, o halde bunlar yoksa terörizm de yoktur. Bir terör filminde şiddet ve korku unsuru, başarısının ön koşuludur. Şiddet unsuru, yönetici seçkinlere ve onları destekleyen toplumsal örgütlere ve onların militan örgütlerine yöneliktir. Öte yandan terör unsuru, egemen güçlerden olmasalar da, destekleriyle sistemi ayakta tutan toplum kesimlerini hedef almaktadır. (Ergil, 1980, s.3, s.26-48).

Şiddet kavramını, Şiddeti Önleme İttifakı (VPA), Dünya Şiddet ve Sağlık Raporunda (WRVH) tanımlanan; "Yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, kötü gelişme veya yoksunluk ile sonuçlanan veya sonuçlanma olasılığı yüksek olan, kişinin kendisine, başka bir kişiye veya bir gruba veya topluluğa karşı tehdit edilmiş veya fiili olarak kasıtlı olarak kullanılması. " şekliyle ele almaktadır (<https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> , Erişim Tarihi: 14.01.2021).

Taş, şiddeti "kişi veya kişiler tarafından uygulanan, birey ya da bireyleri bir şeyden

alıkoyma, bir şeye zorlama ya da bir şey yapmasını engelleme amacına yönelik, güç, baskı ve aşırılık gibi olumsuzluk anlamı taşıyan, insanların bedensel ve/veya ruhsal açıdan zarar görmesine neden olan, tekil veya çoğul hareketlerin tümü” şeklinde tanımlamaktadır (Taş, 2014, s.50). Siyasal şiddeti ise; “Devlet varlığının her biçimine karşı örgütlü bireyler tarafından yürütülen ve varlığını yasa dışı yollarla değiştirmeyi amaçlayan tüm örgütlü şiddet eylemleri” olarak tanımlamıştır (Taş, 2014, s.50). Caşın’a göre siyasal şiddetin bazı özellikleri Şekil 5’teki gibidir (Caşın, 2008, s.124):

Şekil 5: Siyasal Şiddetin Özellikleri

Kaynak: Caşın, 2008, s.124

Terör örgütleri ‘silahlı propaganda’ adını verdikleri ve sıkça kullandıkları şiddete dayalı bu yöntemi, ideolojileri doğrultusunda belirledikleri hedeflere ulaşma noktasında önemli bir araç olarak görmektedir. Ayrıca kargaşa ortamlarından beslenen terör örgütleri, gerçekleştirdikleri şiddet eylemleriyle toplumu korkutarak, bıkkınlık duygusu oluşturup insanların devlete ve güvenlik (kolluk) güçlerine olan sevgisini, saygısını ve güvenini sarsmayı hedeflemektedir (Akgün, 2006, s.210).

Örgüt yapılanmalarını tamamlayan ve belirli bir ideoloji çevresinde toplanan terör örgütleri, seslerini duyurabilmek amacıyla şiddete başvurmaktadır. Bu bağlamda şiddet, terör örgütleri için temel bir dayanak noktası olmak durumundadır. Çünkü terör örgütlerinin varlığını sürdürebilmesi bakımından, eylemlerinin devamlılığı önemlidir.

Dolayısıyla terör örgütleri her an saldırı pozisyonunda olmaktadır (Korkmaz, 1999, s.83).

Yukardakilere ek olarak, şiddetin sistematik ve sürekli olması da önemlidir. Yani sadece bir defa yapılan ve sistematik özellik göstermeyen geçici şiddet eylemlerinin terörizm olarak ifade edilmesi büyük ölçüde zorlamadır.

1.3.TERÖRİZMİN NEDENLERİ

Terörizmin nedenleriyle ilgili olarak günümüzde, kesin bir genelleme yapmanın zor olduğu gibi bu nedenlerle ilgili birçok unsur da sıralanabilmektedir. Buradaki en önemli ve belirleyici ayrım, her ülkenin içerisinde bulunduğu ve mücadele ettiği problemlerin birbirlerine göre çeşitlilik göstermesidir. Dolayısıyla bahsedilen terörizm nedenleri, tüm devletlere ait sorunlar olarak yansıtılmaması gerekmektedir. Fakat öte yandan terörizmin iyi bir şekilde anlaşılabilmesi ve terörizmle mücadele edilebilmesi için de belli başlı tespitlerin yapılması gereklilik arz etmektedir (Acar, 2012, s.168-170).

Terörizmin nedenlerinin analiz edilmesi ve bu nedenler hakkında derinlemesine çalışmalar yapılması, terörizmi doğuran nedenlerin yok olmasının, terörizmle mücadele bağlamında mutlak geçerliliğe sahip olduğu anlamını taşımamaktadır. Terörizmin akademik sebepler dışında rastlantısal öğelere de dayanması, bu duruma neden olan en önemli faktör olarak görülmektedir (Laqueur, 2002, s.138). Buna rağmen bahsedilen nedenlerin geniş bir eksende bilimsel bilgilerle tahlil edilebilmesi mümkündür.

Terörizmin tüm toplumu, ekonomik yapıyı, devlet yönetimini ve günümüzde de tüm dünya sistemini etkileyecek bir olgu olarak tespit edilmesi, terörizmi meydana getiren nedenlerin geniş bir perspektifle araştırılması ve düşünülmesi gerekliliğini zorunlu kılmaktadır.

Terörist örgütlerin aynı amaç doğrultusunda hareket eden ve aynı ideolojiyi benimseyen örgütlü bireylerden oluşuyor olması, bu bireyleri terörist olmaya iten nedenlerin irdelenmesi konusunda yol göstermektedir. Ayrıca terörist örgütlerin siyasal, toplumsal ve ekonomik problemlerden nemalandığı gerçeği, bireysel nedenlerin yanı sıra siyasal, toplumsal ve ekonomik nedenlerin de ayrı başlıklar altında incelenmesinde yol gösterici olmaktadır (Saran ve Bitirim, 2010, s.90).

Terörizmin ortaya çıkardığı tehditlerin ve sonuçlarının, etkilenen ülke ve bu

ülkenin komşu ülkelerle ilişkileri ve yürüttüğü dış politikaları üzerinde etkili olması bakımından, bahsettiğimiz başlıklara ek olarak küresel nedenleri de ele almamız gerekmektedir.

Bu başlıkların yani terörizmin nedenlerinin terörist örgütlerin oluşmasındaki rolü Şekil 6’da gösterildiği gibi ifade edebiliriz:

Şekil 6: Terörizmin Nedenlerinin Terör Örgütlerinin Doğuşundaki Etkileri

- **Bireysel Nedenler** (Psikolojik)
(Örgüte Eleman Temini)
- **Toplumsal (Sosyo-Kültürel) Nedenler**
- **Ekonomik Nedenler**
- **Siyasal Nedenler**
(Temel Sorunların Saptanıp Uygun İdeoloji ve Siyasi Amaçların Belirlenmesi)
- **Küresel Nedenler**
(Devamlılık İçin Kaynak ve Destek Temini)

Kaynak: Taş, 2014, s.27

Ayrıca belirtmek gerekirse araştırmacılar, Şekil 4’te gösterilen terörizmin nedensellik ilkelerini ortaya çıkarmakla terörün tamamen bitirilmesinin sağlanamayacağını ifade etmektedirler. Çünkü tüm bu sebeplerin etkileşimi sonucu ortaya çıkan terörizm, bu sebepler ortadan kalksa dahi varlığını sürdürme eğiliminde olan terör örgütlerinin oluşumunda önemli rol oynamaktadır. Örnek vermek gerekirse, Bask ülkesinin Franco'nun faşist İspanyol rejimine karşı terörist güç kullanması zorunlu kabul edilmiştir. Ancak 1975 senesinde iktidara gelen sosyalist yönetime ek olarak Bask Bölgesi’ne özerkliğin verilmesi bile bu bölgedeki terörizmi tam manasıyla bitirememiş, tam demokrasiye geçtikten sonra bile terörizm tüm hızıyla artmaya devam etmiştir (Cirhinlioğlu, 2004, s.205).

Benzer bir durum, bu güne kadar varlığını ve faaliyetlerini sürdüren ve ilerleyen bölümlerde ele alacağımız terör örgütü PKK'da da görülmektedir.

1.3.1. Bireysel (Psikolojik) Nedenler

Toplumda yaşanan siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel nedenli her türlü sorun, bireyleri psikolojik olarak olumsuz yönde etkilemektedir. Araştırmacıların terör örgütüne katılan bireyler üzerinde yaptığı çalışmalarda, bu bireylerin toplumda yaşadığı problemler nedeniyle terör örgütlerine katıldıklarını, terör örgütlerini kendileri için bir çıkış yolu olarak gördüklerini ve bu sebeple terörü tercih ettikleri tespit edilmiştir (Akmaral, 2013, s.368). Ayrıca, aynı toplumda yaşayan ve aynı şartlara (siyasi, ekonomik ve sosyo-kültürel nedenli her türlü sorunlar) maruz kalarak büyüyen iki bireyden biri terör faaliyetlerini tercih ediyor, diğeri tercih etmiyorsa, terör örgütlerine katılma bakımından kişisel özelliklerin de önemli bir payı olduğu savunulabilir (Cirhinlioğlu, 2004, s.190).

Terörün büyüyüp gelişmesinde, bireylerin sosyal yaşantıları önemli bir yere sahiptir. Özellikle de bireyin en yakın çevreleri, yani arkadaşları, akrabaları, kırsal kesimlerdeki aşiret veya sülale bağları gibi unsurlar bireyi etkileri altına almaları için terör örgütleri tarafından bir araç olarak kullanılmaktadır. Bu yakın çevrenin bireyleri psikolojik olarak etkilemesiyle (bazen de baskı uygulaması veya yardım etmesiyle), bireyler zamanla terör örgütünün içine çekilmektedir. Bu hususta özellikle de genç yaştaki bireyler, daha kişilikleri oturmadığı ve yeterli olgunluğa sahip olamadıkları için teröristlerin çok sayıda beyin yıkama yöntemine maruz kalarak kandırılmaktadır.

Örgüte katılan bireylerin geneline bakıldığında, sosyal çevrelerinde mevcut statüleri konusunda memnun olmadıklarını, çoğu zaman haksız ve adaletsiz muamelelere maruz kaldıklarını, sevgi ve saygı görmeyip dışlandıklarını ileri sürmektedirler. Dolayısıyla bu tür durumlar sonucunda bireyler itibar kazanmak ve güçlü olduklarını göstermek adına şiddete meyil etmeye veya şiddeti kullanmaya daha yatkın hale gelmektedir (Akmaral, 2013, s.368). Bu profile sahip bireyler de, terör örgütlerinin eleman temini konusunda açık hedef olarak görülmektedir. Buna göre terör örgütleri bireylere, daha saygın bir profil kazandıracağını ve yapılacak terör eylemleriyle de halkın kahramanı olarak görüleceğini lanse ederek psikolojik ikna çabaları uygulamaktadır (Acar, 2012, s.155-156).

Terör örgütlerine dahil olan ve onlarla birlikte eylemlerde bulunan bireylerin ‘terörist’ olmalarında ruhsal problemlerin yanı sıra başka ortak noktalar da bulunmaktadır. Bu ortak noktalar literatürde;

- Dışlanma-mağduriyet-aşağılanma duygusu,
- Belirli bir sınıfa ya da gruba karşı duyulan öfke/nefret,
- Kimlik bunalımı veya engellenmesi,
- İdeoloji sempaticanlığı,
- Devletin uyguladığı politikalar sonucu sisteme karşı oluşan kin ve nefret duygusu,
- Bireylerin kişiliklerinin şiddete veya saldırganlığa yatkın olması ya da sosyalleştiği çevresinin bu özelliklerde olması,
- Bireylerin ergenlik dönemlerinde geçirdikleri bunalımlar, stresler, travmalar vb.

Şeklinde ifade edilmektedir.

Yukarda bahsettiğimiz ortak noktalara sahip bireyler, terör örgütleri tarafından daha kolay etki altına alınabilmekte ve terörizmi daha kolay benimseyebilmektedir. Ayrıca bu etkenler, bireylerin intikamlarını alabilme ve kendilerini gerçekleştirebilme noktasında terör örgütlerini bir araç olarak görmelerine neden olmuştur. Örgüt, eleman temininde bu durumu oldukça etkili kullanmakta ve propagandalarını da bu yönde geliştirmektedir. Örgüte yeni katılan her elemana kademeli olarak artan görev/yetki verilmesi özellikle ergenlik dönemindeki kendilerini gerçekleştiremeyen gençler için cazip bir alternatif olarak görülmektedir (Taş, 2014, s. 29-30).

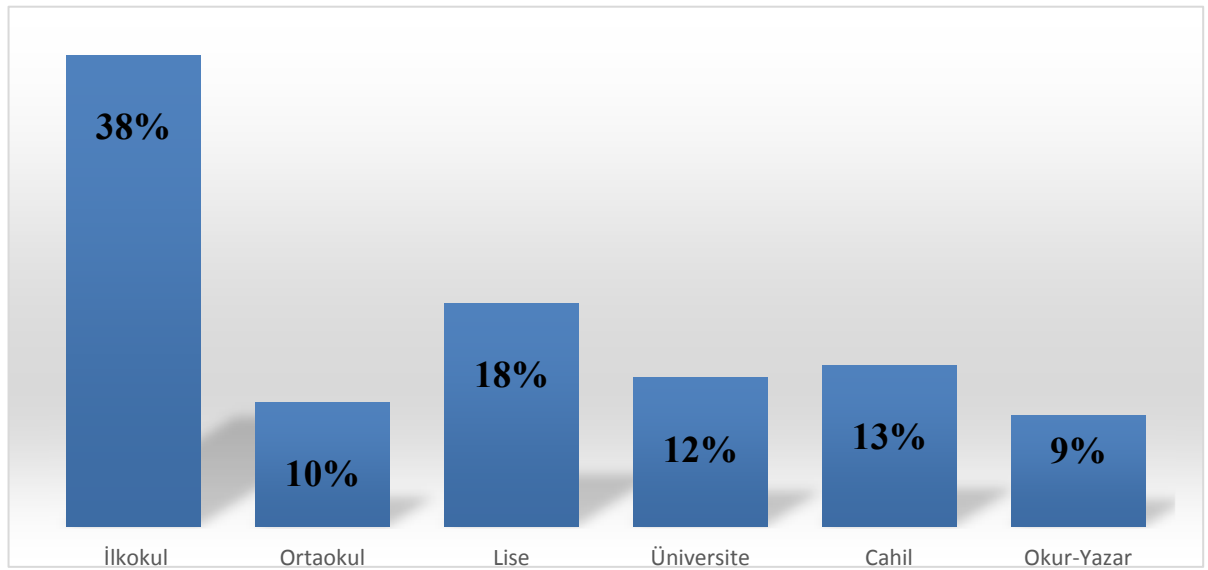
Bireylerin terörizme kaymaları noktasında önemli görülen bir diğer etken de eğitim-öğretim seviyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Terörizmle mücadele bağlamında düşünüldüğünde, cehaleti ortadan kaldırmaya yönelik her türlü eğitimsel girişim, şüphesiz teröre karşı atılan önemli bir önlem adımı olacaktır.

Eğitim ile ilgili problemlerini çözememiş bir ülkenin terörle mücadelesi nispeten daha başarısız sonuçlanmak durumundadır. Burada kastedilen eğitim sadece diplomalardan ibaret değil, bireylerin gerçek anlamda kişiliklerinin kazandırıldığı, kendisini ve düşüncelerini ifade edebilecek yetilere sahip olmalarının sağlandığı bir eğitimidir. Dolayısıyla birçok alanda eğitim alarak pozitif bir karakter kazanmış,

kendisine, ailesine, topluma ve insanlığa faydalı olabilecek özellikteki bireyler, terör örgütleri tarafından kandırılması ve taraflarına çekilmesi zor bireylerdir. Bunlardan yoksun olan bireyleri ise örgüt istediği zaman istediği tarafa çekebilmektedir.

Türkiye’de terör örgütleri hakkında yapılan araştırma sonuçlarına göre, örgüt militanlarının genelinin eğitim-öğretim durumunun oldukça düşük olduğu ortaya çıkmıştır. PKK terör örgütüne mensup 6158 militanın eğitim durumunu inceleyen araştırmaya göre elde edilen sonuçlar Şekil 7’deki gibidir:

Şekil 7: 6158 PKK Terör Örgütü Mensubunun Eğitim Düzeyi

Kaynak: Atıcı ve Gümüş, 2001, s. 83

Buradaki verilere bakıldığında bireyleri teröre iten nedenler arasında eğitim-öğretimin payı çok yüksek gibi görünse de bunun aksini gösteren veriler de mevcuttur. Zira Türkiye’nin terörle tanıştığı yıllardan bu yana bakıldığında, terör örgütü liderlerinin eğitim-öğretim seviyesi yüksek kişilerden oluştuğu ve hatta 1970’li ve 1980’li yıllarda gerçekleştirilen terör eylemlerinin çoğunun, üniversitelerde öğrenim gören veya yüksek tahsilli gençler tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir. Bu duruma Alkan’ın *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis* adlı kitabında yer alan; “THKP/C terör örgütünün kurucusu Mahir Çayan, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur. TKP/ML TİKKO terör örgütünün kurucusu İbrahim Kaypakkaya, İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi Fizik Bölümü öğrencisidir. THKO terör örgütünün kurucusu Deniz Gezmiş, İstanbul Hukuk Fakültesi öğrencisidir. Terör örgütü PKK’nın kurucusu

Abdullah Öcalan, Siyasal Bilgiler Fakültesi ikinci sınıftan terktir. Hizbullah terör örgütünün kurucusu Hüseyin Velioğlu, Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunudur” şeklindeki ifadeler de örnek olarak gösterilebilmektedir (Alkan, 2000, s. 47-50).

Terörizmin nedenlerinde bireysel nedenlere ek olarak, örgüte katılımı etkileyen faktörleri PKK/KCK örneği üzerinden bir alan çalışmasıyla anlatan Özeren, Sözer ve Başbüyük bu faktörleri, Şekil 8’de de görüleceği gibi, bireysel faktörler ve örgütsel faktörler olarak sınıflandırmıştır.

Şekil 8: Terör Örgütüne Katılımı Etkileyen Faktörler

Kaynak: Özeren, Sözer ve Başbüyük, 2012, s. 75

Görüldüğü gibi bireylerin örgüte katılımını etkileyen birden fazla faktör bulunmaktadır ve bunlar birbirleri ile etkileşim içindedir. Şekil 8’deki bilgilerden de anlaşılacağı üzere; bireylerin yaşadığı ailevi sorunlar, yakın ilişkiler, milliyetçilik duyguları, işsizlik, ekonomik sorunlar, intikam duyguları, özlem ve takdir, maruz kaldıkları tehditler, huzursuzluk vb. gibi bireylerin zayıf yönleri hedeflenerek mevcut sorunlarına çözüm bulunmakta ve daha sonra organizasyona katılımları gerçekleştirilmektedir. (<http://zihinanalizi.blogspot.com>, Erişim Tarihi: 08.02.2021).

Sonuç olarak bireylerin terörist olmayı neden seçtiği sorusunda psikolojik profil çıkarma girişimlerinin aranmaması daha doğru olacaktır (Bal, 2006, s.51). Ayrıca bireylerin terör örgütüne üye olmaları konusunda eğitim-öğretim seviyeleri nesnel bir kriter olmamaktadır. Teröre neden olan faktörleri tamamen bireysel düzeyde değerlendirmek yanlış olduğu gibi, bu nedenleri de bireylerden izole ederek tamamen dış etkenlerle değerlendirmek de yanlıştır.

1.3.2. Toplumsal (Sosyo-Kültürel) Nedenler

Toplum kelime anlamı olarak Güncel Türkçe Sözlük’te, “Aynı toprak parçası üzerinde bir arada yaşayan ve temel çıkarlarını sağlamak için iş birliği yapan insanların tümü” şeklinde tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 16.02.2021). Başka bir ifadeyle birey kelimesinin zıddı olarak da kullanılmaktadır. Bireyler içinde bulundukları toplumun kurallarına uyarak ve toplumun bir parçası olarak yaşamlarını sürdürürken, toplum da bireylerin davranışlarına bağlı olarak zamanla birtakım değişikliklere maruz kalabilmektedir.

Toplumların kendilerine özgü davranış kalıpları bulunmaktadır. Bu kalıplar; dil, din, gelenek-görenek, kültür vs. gibi kalıpların kabul edilmesiyle veya reddedilmesiyle oluşmaktadır. Zamana bağlı olarak değişim gösterebilen bu davranış kalıpları literatürde toplumsal norm olarak da ifade edilmektedir.

Değişimi mutlak ve sürekli olan kültürel sistemin yani toplumun, zamana bağlı olarak yaşadığı sorunların birçoğu da bu değişimlerin etkisiyle alakalıdır. Özellikle de içinde bulunduğumuz bilgi/enformasyon toplumu (sanayi sonrası toplum) tarihsel değişiminde birçok sorunu bünyesinde günümüze taşımıştır. Bu sorunlar günümüzdeki

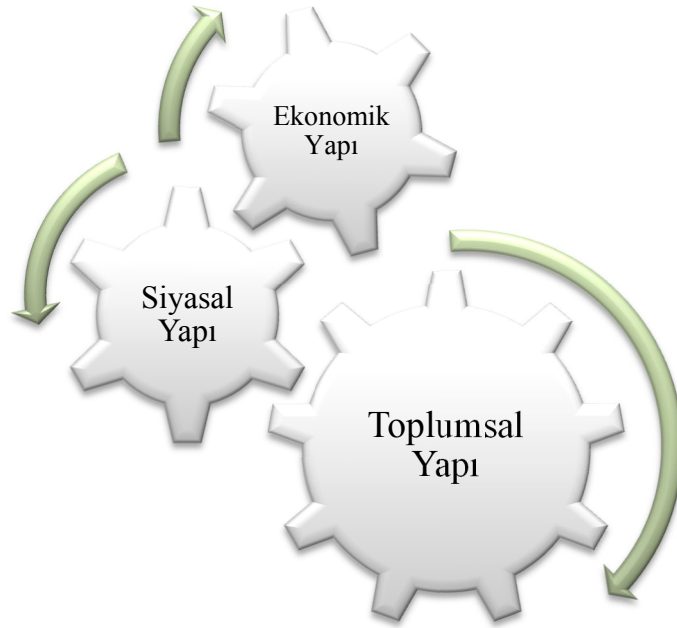
temel toplumsal kurumların (aile, eğitim kurumları, arkadaş ortamları, iş ortamları vs. gibi) özellikle de ekonominin etkisine bağlı olarak hızlı bir gelişme göstermesinden kaynaklanmaktadır. Ekonomik büyümenin neden olduğu toplumsal değişim ile siyasi istikrarsızlık yaratmak için gerekli toplumsal kurumların gelişimi arasında önemli gecikmelerin ortaya çıkması bu uyumsuzluktan kaynaklanmaktadır. (Ergil, 1980, s.55).

Toplumun sosyal değerler üzerinde yaşadığı hızlı değişimler, sosyal bağlarındaki zayıflamalar, mevcut ahlak anlayışındaki bozulmalar, toplumu tek yumruk yapan değer yargılarındaki zedelenmeler ve toplumsal sapmalar gibi durumların tamamı terör örgütlerinin arzu ettikleri duyarsız, bilinçsiz ve tahammülü olmayan bireylerin var olduğu bir ortamın oluşmasına neden olabilmektedir. Ayrıca yapılan göç hareketlerinin düzensiz olması, şehir yapılanmalarındaki plansızlık, hızlı ve kontrolsüz nüfus artışı vs. gibi faktörler, sosyal düzenin sağlanması, vatandaşların denetlenip kontrollerinin sağlanması noktasında güvenlik güçlerinin ve resmi kurumların işini oldukça zorlaştırabilmektedir. Bu gibi durumlarda bireylerin suç işlemeye ve şiddete karşı eğilimleri artarken, toplumsal buhranlar ve itimatsızlıklar ortaya çıkarak terör örgütlerinin arzuladığı hareket alanı daha da genişlemektedir (İçli, 2002, s. 172-173).

Toplumsal yapının, ekonomik faktörlerin yanı sıra siyasi nedenlerle olan etkileşimleri de terörizmin ortaya çıkması bakımından hatırı sayılır bir öneme sahiptir. Nitekim tüm bu siyasi yozlaşmaların ve ekonomik sorunların, toplumsal yapı içerisinde yansımaları olmakta ve bireylerin her biri bu durumlardan direkt olarak etkilenmektedir.

Toplumsal, ekonomik ve siyasal yapıların birbirleri ile olan etkileşimini Taş, Şekil 9'daki gibi ifade etmiştir:

Şekil 9: Toplumsal, Ekonomik ve Siyasal Yapının Etkileşimi

Kaynak: Taş, 2014, s.34

Buradaki siyasal, ekonomik ve toplumsal yapının etkileşimi kültürel alan içerisinde gerçekleşmektedir. Ve son safhada bu etkileşim bireyler üzerinde yansımaları bulmaktadır. Tüm aşamalardan sonra ise geriye terör örgütlerinin propaganda teknikleri ile bireyleri örgüte dâhil etmesi kalmaktadır. Bu durumlardan etkilenen bireylere terörizm, mevcut yapıyı değiştirmeleri için gerekli fırsatları sağlayacağı iddiasını ortaya koymaktadır. Yani terörizm, kendisini ortaya çıkaran yapıyı yine kendi metodu ve tekniği ile istediği doğrultuda dönüştürme iddiası ile var olmaktadır (Taş, 2014, s.34).

Taş'a göre, terörizmin ortaya çıkmasındaki bir başka neden de, toplumun kendine özgü özellikleri sebebiyle terörizme olan kısmi yatkınlığıdır. Bunları sıralayacak olursak:

- Toplumun feodalite geleneğine bağlılığı,
- Toplumsal çözülmenin yaygın olması,
- Artan kitlesel göçler,
- Toplumsal moralitenin dağılması,
- Toplumda var olan ve giderek artan etnik ayrımcılık,
- Mezhep, din ve tarikat ayrılıklarının fazlaca yaşanması,

- Eğitim-öğretim seviyesindeki düşüşler,
- Kan davası geleneğinin devam etmesi,
- Dini inançlara bağlılığın oldukça katı olması,
- Toplumda giderek yaygınlaşan şiddet,
- Azınlık grupların varlığı,
- Toplumun ideolojik olarak gruplara ayrılması,
- Toplumun dışa kapalı bir toplum olması,
- Toplumsal ahlak anlayışının asimile olması,
- Ötekileştirmenin yaygınlaşması,
- Kültür çatışması vs. (Taş, 2014, s.34).

1.3.3. Ekonomik Nedenler

Ekonomik nedenler, terörizmin ortaya çıkmasındaki ve gelişip yayılmasındaki etkenler arasında en önemli etkindir. Çünkü bir toplumda (ülkede) terörizmin gelişim göstermesi ve yayılması, o toplumun veya ülkenin gelişmişlik düzeyiyle çok yakından alakalıdır (Acar, 2012, s.188). Bir ülkenin ekonomik açıdan dışa bağımlı olması, üretim imkânlarının zayıf olması, ortalama kazanç oranının düşük olması, gelir dağılımının adaletsiz olması, işsizliğin yüksek olması, yoksulluğa bağlı yaşanan göçler (genelde kırdan kente yapılan göçler veya iş imkânlarının az olduğu şehirlerden fabrikaların fazla olduğu sanayi şehirlerine yapılan göçler) gibi ekonomik olumsuzluklar, terörizmin oluşumu ve gelişimi için arzu ettiği uygun zeminlerdir.

Olumsuz ekonomik koşullara sahip toplumlarda bireylerin teröre olan eğilimlerinin ve katılımlarının arttığı gözlemlenmektedir. Ayrıca çok sayıda iş bulma sıkıntısı yaşayan ve maddi problemlerle uğraşmak zorunda kalan genç nüfusun, terör örgütleri tarafından kandırılmasının nispeten daha basit olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin toplum içerisinde faaliyetlerini yürütebilmesi bakımından, bireylerin ekonomik beklentileri, endişeleri, düşünceleri ve motivasyonları kritik bir öneme sahiptir.

Bunlara ek olarak, sanayi toplumlarında sıkça görülen işçi-işveren arasında yaşanan anlaşmazlıklar ve bu anlaşmazlıklara bağlı olarak artan toplu grevler, toplu işten çıkarmalar ve ideolojik açıdan kamplaşan işçi sendikaları vs. gibi ekonomik sorunlar

toplumda tansiyonu yükseltebilen etkili faktörlerdir. Böyle ortamlarda ekonomik zorluklarla (genelde geçim sıkıntısı vs.) mücadele eden vatandaşlar, bu durumun tek sorumlusu olarak devleti görmekte ve mevcut sistemi eleştirmeye başlamaktadır. Mağdur insanların haksızlığa uğradıkları gerekçesiyle, bu kaos ortamını fırsat bilerek yararlanmak isteyen terör örgütleri, haklarını savunmak adına onları kışkırtarak gösteriler, protestolar ve eylemler düzenlemeye zorlamakta ve bu süreci lehine çevirmeye çalışmaktadır (Keleş ve Ünsal, 1982, s.24).

Dolayısıyla ekonomik sorunlar, insanları terörizme yönelten toplumsal dokular olarak düşünülmektedir. Nitekim diğer tüm nedenler gibi terörün ortaya çıkması için ekonomik nedenler tek başına yeterli olmamaktadır. Bazen ekonomik durumu çok kötü olan devletlerde terör görülmezken, ekonomisi çok iyi ve refah seviyesi yüksek olan devletlerde terör görülebilmektedir (Çınar, 1997, s.257).

1.3.4. Siyasal Nedenler

Toplumu oluşturan bireylerin benimsedikleri siyasi düşüncelerin veya ideolojilerin, yasal bir zeminde ifade edilebilmesi, çoğu zaman siyasi partiler ve sivil toplum örgütleri aracılığıyla gerçekleşmektedir. Fakat her zaman her düşüncenin ifade edilebilmesi bu yollarla yeteri kadar mümkün olmamaktadır. Bazı sınırlamaların yasalarla konulmuş olması, siyasi düşüncelere etki ederken yerine göre de suç teşkil etmektedir. Yasal bir zeminde örgütlenmiş siyasi düşünceler aynı zamanda yasaların gerektirdiği sınırları zorlayacak seviyelere de gelebilmektedir. Düşünce özgürlüğü evrensel bir kaide olmakla birlikte, olmazsa olmaz önemli sınırları bulunmaktadır (Dilmaç, 2011, s. 124).

Devletler ve toplumlar, kendi oluşturdıkları belli başlı değer yargıları ve normlar çevresinde örgütlenirken, bu norm ve değer yargılarına hasar verebilecek her türlü müdahaleye karşı da yasal çerçevede müdafaa mekanizmaları oluşturmaktadırlar. Sınırların yasalarla çizilmesi, bu yasaların uygulamaya konulması veya yasaların ihlal edilmemesi maksadıyla güvenlik birimlerinin teşkilatlandırılması böyle bir gereksinim neticesinde ortaya çıkmaktadır.

Ekonomik yapı tüm yapıların ana itici gücü olarak görülse de idari birimlerin yani siyasi yapıların toplumsal yapı ve sonrasında bireyler üzerindeki etkisi göz ardı

edilmemelidir. Dolayısıyla terörizm ile siyasal yapının sıkı bir ilişkisi olmakla birlikte günümüzde varlığını sürdüren her terör örgütünün uygulamaya koyma amacı taşıdığı siyasal bir reçetesi bulunmaktadır.

Siyasi alanların toplumsal yapının ufak bir örnekleme olduğunu kabulü ile terörizmin oluşumundaki siyasal nedenlerin etkisi daha anlaşılır hale gelebilmektedir. Asimile olmuş bir toplumun asimile olmamış bir siyasi yapısının olma olasılığı neredeyse yoktur. Öte yandan bu özellikte bir siyasi yapıya sahip toplumların da asimile olmama olasılığı yoktur. O halde terörizmin ortaya çıkmasına neden olan siyasal nedenleri aşağıdaki gibi sıralayabiliriz (Taş, 2014, s. 37-38):

- Siyasetin dejenere olması ve siyasetin ideoloji temelli yapılması,
- Kutuplaşmanın ve kamplaşmanın artması,
- Hak arama yönünde engellerin bulunması,
- Yolsuzlukların artması ve patronaj,
- Devlet kurumlarının ve bürokrasinin siyaset içermesi,
- Devlet şiddetinin artış göstermesi,
- Yargısal kontrollerin az olması ya da hiç olmaması,
- Kamusal kurumların birbirleri ile çatışması,
- Yönetim şekli demokrasi olan bir devlette demokrasi kültürünün yerleşememiş olması ya da gecikmesi,
- Ani ve radikal toplumsal reformlar yapılması,
- Mevcut otorite eksikliği,
- Devletin en temel görev ve sorumluluklarında zafiyete düşmesi,
- Toplumun ihtiyaçlarının karşılanamaması,
- Özgürlüklerin kontrolsüz artması, sınırlanması veya artan baskı,
- Siyasallaşan yargı sistemi,
- Rejim ve devlet buhranı,
- Yurtiçi ve yurtdışı bağımsızlığın oluşturulamaması vb.

1.3.5. Küresel Nedenler

Küreselleşmenin ilk olarak ne zaman başladığı bilinmemekle birlikte, kavram olarak küreselleşme literatürde uzmanlar (sosyologlar ve ekonomistler) tarafından farklı ifadelerle tanımlanmaktadır. Farklı tanımlarla ifade edilen küreselleşme kavramı, günümüzde dünyada ısrarla tartışılan kavramlardan biri olmaya devam etmektedir. Tanımı, çerçevesi ve kapsamı konusunda fikir birliğinin olmamasının temel nedeni, içerdiği geniş ideolojik potansiyeldir.

Sosyal, siyasal ve kültürel boyutlarıyla tartışılan küreselleşme kavramı, özünde ekonomik bir kavramdır. Dikkaya ve Özyakışır'a göre "ekonomik, siyasal ve kültürel süreçlerin herhangi birine indirgenemeyen, fakat bu süreçler arasında çok boyutlu, çok nedensellik ve çelişkiler içeren ilişkiler tarafından kurulmuş tarihsel bir süreç" olarak ifade edilmekte ve ayrıca küreselleşme, "mal ve hizmetlerin, üretim faktörlerinin, teknoloji birikiminin ve finansal kaynakların ülkeler ve faktörler, mallar, hizmetler ve sermaye için piyasalar arasında serbestçe aktığı bir süreç giderek daha fazla bütünleşmektedir" şeklinde tanımlanmaktadır (Dikkaya ve Özyakışır, 2008, s. 2).

Başka bir ifadeyle küreselleşme, uluslararası ticaretin serbestleşmesi, dünyanın dört bir tarafıyla iletişim kurmayı kolaylaştıran ve etkin hale getiren teknolojik gelişmeler sayesinde her yerde üretim yapmaya olanak tanıyan, malların lojistiğinin kolaylaşması, aynı zamanda da hızlı ve ucuz olması birçok üretim alanında yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması sonucu aşırı kapasite ve metalaşma sürecinin yaşanmasıdır (Özel, 2008, s. 88).

En basit ve en genel anlamıyla küreselleşme, dünyanın farklı bölgelerinde ya da ülkelerinde yaşamakta olan insan, toplum ve devletlerarasındaki, 'karşılıklı bağımlılık' kavramı çerçevesinde iletişim ve etkileşimlerinin giderek artış göstermesi olarak tanımlanabilir. Küreselleşme öz yapısı gereği devletler arasındaki geleneksel diplomatik ilişkilerden ve iktisadi ilişkilerden daha fazlasını ifade etmektedir (Bayar, 2008, s. 25).

Son dönemde Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kuruluşlar, gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme plan ve programlarını tanımlamakla kalmayıp, onların politika alanlarına da doğrudan müdahale etmekte ve bu ülkelerin siyasi ve hukuki kurumlarının ekonomik açıdan yeniden şekillenmesini sağlamaktadır. Bu bağlamda IMF

ve Dünya Bankası, ulusal politikaların belirlenmesi noktasında, küresel kapitalizmin egemen kuruluşları olarak ifade edilmektedir (Zabçı, 2002, s. 152).

Ulus devletlerin parçalanmasına neden olan küreselleşme neticesinde, ulusçuluklar da parçalanmaktadır ve bundan sonraki ulusçuluğun esas amacı artık paradoksal olarak ulus-devlet yapısı oluşturmak değildir. Bazen bir kültürü (gelenek-göreneği), bir etnik grubu, bir dini ve bazen de bir uygarlığı meşru hale getirmek, ulusçuluğun nihai amacı olmaktadır (Sarıbay, 2004, s.62). Küreselleşmenin neden olduğu etnik, dinsel, dilsel ve kültürel alandaki yozlaşmalar ve bu yozlaşmaları beslemesi, terörizme ve ayrıca asimetrik savaşa da zemin hazırlamaktadır (Öztürk, 2007, s. 25).

Terörizmi oluşturan küresel nedenler, bu denli sağlam etkisi olmasına rağmen sadece küreselleşmenin getirdikleri ile sınırlandırılmamalıdır. Uluslararası sistemde, birçok devlet kendi menfaati gereğince yarar sağlayabileceği durumlarda, terörizme (terör örgütlerine) aleni veya gizliden destek vermiş ve hatta bazen de terörizmi kendileri yaratmışlardır. Bu durumun gerekçesi de; uluslararası platformda bir devletin veya ülkenin istikrarsız yapıları, bir ölçüde diğer devletlerin veya ülkelerin istikrar içinde var olmalarını sağlamaktadır (Şahin, 1995, s. 83-84).

Tüm bu bilgiler neticesinde terörizmin küresel nedenlerini genel olarak aşağıdaki gibi açıklayabiliriz (Taş, 2014, s. 39):

- Bazı devletlerin ideolojik ve siyasi şiddete destek vermesi, teşvik etmesi ve hoşgörü göstermesi,
- Küreselleşmenin etnisiteyi vurgulaması nedeniyle ulus-devletlerin etnik grupların talepleri karşısında bunalıma girmesi ve oluşan kaosun büyüyerek etnik (ayrılıkçı) terörizme dönüşmesi,
- Devletlerin küreselleşmeye destek vermeleri neticesinde etnik (ayrılıkçı) terörizmin yasal kabul edilmesi ve desteklenmesi,
- Devletlerin farklı bir soğuk savaş tarzı olarak diğer devletlerde faaliyet gösteren terör örgütlerine destek vermesi,
- Küreselleşmenin doğal bir sonucu olarak devletlerarasında giderek artan eşitsizliklere karşı, farklı farklı terör örgütlerinin oluşturulması.

Tüm bu nedenler terörizmi oluşturan en önemli küresel nedenler olarak kabul edilmektedir. Ayrıca küreselleşmenin sağladığı hareket özgürlüğü, teknolojik gelişmeler, her türlü bilgiye kolay erişim vb. bu tür fırsatlar devletlerin etki alanlarını daraltmış, terörizmi daha kaçınılmaz ve terör örgütlerini daha profesyonel, teknik ve tehlikeli hale getirmiştir.

1.4. TERÖRİZMİN AMAÇLARI

Terörizmin gerçekte amacının ne olduğunun belirlenmesi, terörle mücadele stratejilerinin belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu belirlemenin terörizmin oluşmasına neden olan faktörler ışığında yapılması son derece önemlidir. Yani her ne kadar zor bir iş olsa da, terörle/terörizmle mücadele stratejileri belirlenirken, örgütlerin amaçlarına ulaşmamaları doğrultusunda alınacak önlemlerin, uygun araçlar kullanılarak gerçekleştirilmesi beklenmektedir (Akgün, 2006, s.186).

Terör örgütlerinin ilk kurulduğu yıllardan günümüze kadar her örgüt siyasi bir amaç doğrultusunda eylemlerde bulunmuş, bu amaca yönelik provokasyonlar düzenleyerek militan devşirmiş ve siyasi hedeflerine, ideolojilerine tek başına ulaşma imkânı olmayan bireylerin toplanmasıyla oluşmuştur. Bu tarz siyasi amaçların terörizm olmadan ifade edilip edilemeyeceği, daha doğrusu terörizmin hedeflerine ulaşip ulaşmama noktasındaki başarı ihtimalleri ise başka bir konudur.

Katı bir inanç gerektiren terörizmde bu inancın varlığı, militanların hem kendi hayatlarına hem de suçsuz insanların yaşamlarına kastetmelerinde veya şiddet uygulamalarında birincil güdü olmaktadır. Bir örgüt militanının, ölmesi, öldürmesi, yaralanması, yaralaması, birçok zorluğa sıkıntıya katlanması, fedakârlıklar yapması, özgürlüğünden vazgeçmesi (hapse girmesi), işkencelere maruz kalması, ötekileştirilmesi ve nefret edilmesi gibi birçok olumsuz durum karşısında sabredebilecek motivasyonunun olması sadece ve sadece yaşamını ideolojik bir amaç doğrultusunda sürdürdüğü gerçeğiyle açıklanabilir.

Terörizm, rastgele ve gelişigüzel bir biçimde, hiçbir amacı olmayan bireylerin toplanarak şiddet ve eylem arzularını karşıladıkları, mantık dışı davranışlardan meydana gelen patolojik bir vaka değildir. Terörizmin başkarakteri olarak kabul edilen terör örgütlerinin sürekliliği yalnızca bir amacın gerçekleşmesine yönelik oluşturulan inanç

sistemiyle sağlanabilir. Bu duruma, PKK terör örgütünün bir şekilde amaçlarını zaman zaman revize etmesi örnek olarak gösterilebilir (Taş, 2014, s. 41). Terör örgütlerinin veya terör uygulayan/uygulatan devletlerin/ülkelerin amaçları genelde, bireyleri daha rahat etkileyebilme ve daha fazla bireye ulaşabilmede kolaylık sağlaması adına oldukça kısa maddeler şeklinde formüle edilmektedir. Bu amaçları Taş, maddeler olarak aşağıdaki gibi ifade etmiştir (Taş, 2014, s. 41-42):

- Herhangi bir dile, dine, azınlığa ya da bölgeye özgürlüğün veya özerkliğin verilmesi,
- Mevcut rejimin değiştirilerek yerine x ideolojisine göre ya da y dinine göre bir rejim uygulanması,
- Bir toplumdan, yönetimden, devletten ya da gruptan intikam alınması,
- Devlet terörizmi temel alınarak ülkenin olduğundan daha da güçlendirilmesi, refaha ve zenginliğe ulaştırılması vs.

Ayrıca literatürde terörizmin amaçları olarak ifade edilen, fakat aslında terör örgütlerinin yukarıda saydığımız amaçlarına ulaşmak için kullandıkları yöntemler ise şöyle sıralanabilir:

- Devleti ve hükümeti her yönden güçsüzleştirmek,
- Hükümeti felce uğratmak,
- Sosyal yaşamı felce uğratmak,
- Sosyal sınıf ve kültürel farklılıklar arasında çatışma çıkmasını sağlamak,
- Kendilerini, ideolojilerini ve amaçlarını dünyaya duyurmak,
- Devletin güvenliği sağlama noktasında aşırıya kaçmasına neden olmak,
- Kitleleri caydırmak ve onlara gözdağı vermek,
- Medyada daha çok yer almak, sürekli gündemde olmak,
- Bir toplumu, grubu, dini veya dili savunmak veya onların koruyuculuğunu yapmak,
- Irki, dini ve etnik ayrılıkların propagandasını yaparak o grupları dolduruşa getirmek,
- Ülkelerin veya devletlerin ulusal ve uluslararası siyasi alanda karar alma süreçlerinde zor durumda bırakmak,

- İktisadi buhran çıkarmak,
- İstikrarı baltalamak, bilinenin aksine terörizmin amacı değildir.

Terörizmin kendi başına bir amacı olmamakla birlikte, asıl amaç bazı terör örgütleri tarafından ideoloji unsuru kullanılarak oluşturulmaktadır. Terörizmin kavram tanımlarında da geçen korku, dehşet, kaos vs. yaratmak gibi amaçları, terör örgütlerinin amaçlarına ulaşabilmek için kullandığı metotlardır. Örneğin, terör örgütlerinin medyada daha fazla yer alması, gündemde kalması, örgütün savunmakta olduğu etnik grup ya da sınıfları olduğundan daha güçlü göstermekte, henüz taraf tutmayan bireylerin örgüte dâhil olmasını kolaylaştırmakta ve sonuç olarak örgütü hükümetin bile üstesinden gelemediği bir sistem olarak lanse etmektedir. Böylelikle tarafsız kişiler terör örgütleriyle birlik olarak kendilerini onların himayesinde savunmaya çalışacaklar, dolayısıyla örgüt temelini daha da büyüterek hükümete karşı daha fazla ayrıcalık alma gücü kazanacaktır. Sonuç olarak da örgüt asıl amaçlarından bir kısmına daha fazla yaklaşmış olacaktır.

Terörizmin gerçekte amacının ne olduğunun belirlenmesi, terörle mücadele stratejileriyle araçlarının belirlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca bu belirlemenin terörizmin oluşmasına neden olan faktörler ışığında yapılması gerekmektedir. Yani her ne kadar zor bir iş olsa da, terörle/terörizmle mücadele stratejileri belirlenirken, örgütlerin amaçlarına ulaşmamaları doğrultusunda alınacak önlemlerin uygun araçlar kullanılarak gerçekleştirilmesi beklenmektedir (Akgün, 2006, s.186).

Görüldüğü üzere terör örgütlerinin belirli amaçları dışında belirtilen tüm amaçları, bu amaçları hayata geçirmekte kullanılan terörizmin birer tekniği ve yöntemi olmaktadır. Bunlara ek olarak günümüzde hala faaliyet gösteren hükümet destekli terörizmin en belirgin ve en önemli amacı da hükümeti güçsüzleştirmek, silah ticaretini devam ettirmek ve terörizmi koz olarak kullanmak gibi gizli amaçlar içermektedir.

1.5. TERÖRİZMDE TEMEL AYRIMLAR

1.5.1. Öznesine Göre Terörizm

1.5.1.1. Devlet Terörizmi

Devlet terörü denilince; Bir devletin kendi sınırları içinde veya sınırları dışında

tehdit olarak değerlendirdiği kişi, grup veya kuruluşlara, emrindeki her türlü askeri veya sivil mevzileri kullanarak işlediği ve hiçbir hukuki dayanağı olmayan şiddet eylemlerine dikkat edilmelidir (Dilmaç, 2011, s. 22).

Genel olarak ekonomik durumu kötü ve gelişmemiş ülkelerde rastlanan, ayrıca en eski ve en tehlikeli terörizm şekli olarak da bilinen devlet terörizmine göre, terörizmi uygulayan idarecilerin iktidara gelme yolları meşru demokratik yollarla olabileceği gibi sivil ya da askeri darbe yollarıyla da mümkün olabilmektedir.

Devlet terörü, güvenliğin sağlanmasına yönelik yasal şiddetin/otoritenin aşırılığından kaynaklı oluşabileceği gibi mevcut gücün/iktidarın bulunduğu durumu stabilize etme amacından ya da ideoloji bakımından muhalefet olarak gördüğü kendi sınırları içinde yaşayan, halka, topluluğa, gruba, ya da din mensuplarına yönelik uyguladığı zorbalık ve tamamen ortadan kaldırma siyasetinden de kaynaklanabilmektedir.

Devlet teröründe şiddet direkt olarak devletin kendi halkına karşı kullanılmakta, devlete muhalefet olan kesimlerin varlığına son vermeyi amaçlamaktadır (Kastanidou, 2004, s. 18-19).

Devlet terörizminin nitelendirilmesinde Şimşek; "21. yüzyılda Sudan, Güney Sudan'da yaşayan Fur, Masalit ve Zaghawa adlı Arap olmayan muhalif gruplara karşı Cancavid Arap savaşçıları desteklemiş, ardından binlerce Güney Sudanlı hayatını kaybetmiş ve milyonlarca insanın evlerini terk etmek zorunda kalması" örneğini kullanmıştır (Şimşek, 2016, s. 324). Ayrıca Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından Sudan Devlet Başkanı Ömer El Beşir'e yönelik yakalama kararının çıkarılmış olması bu durumun başka bir göstergesidir.

Devlet terörizmini Akgün; "Bu tür bir terör ilk olarak Fransız Devrimi sırasında Jakobenler tarafından uygulanmıştır. Resmi terör olarak da bilinir. Aynı zamanda Stalin ve daha yakın zamanda Humeyni tarafından da benimsendi. Bu tür terörizm, devletin düşmanlarını yurt dışında ortadan kaldırmak için ihraç edilebilir veya düşmanın ülkesinde bir ayaklanmayı kışkırtmak için kullanılabilir" şeklinde ifade etmiştir (Akgün, 2006, s. 234).

Kimilerine göre Türkiye'de 12 Eylül 1980 darbesi sırasında yaşanan olay ve

durumlar da devlet terörüne örnek olabilir. Bu devlet terörizmi ayrıca “yukarıdan-dikey terör”, “örtük terör”, “dâhili terör”, “baskıcı terör”, “el altından terör”, “kont-gerilla terörü” vs. gibi ifadelerle de tasvir edilebilmektedir (Cirhinlioğlu, 2004, s. 135).

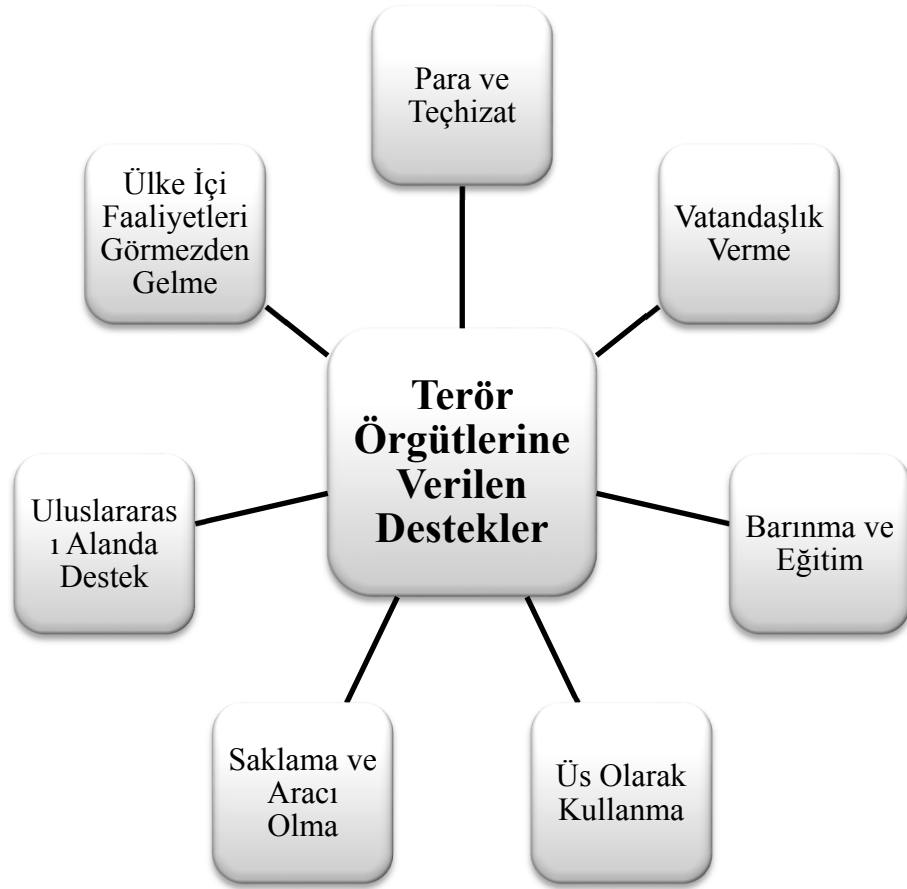
1.5.1.2. Devlet Destekli Terörizm

Devlet terörü, bir terör örgütünün bir devletin sınırları içinde veya dışında, bir devlet veya başka bir kuruluş üzerinde siyasi, ekonomik veya ideolojik olarak baskı uygulama aracı olarak kullanılmasına verilen addır. Devlet terörizmi ile devlet destekli terörizm arasında çok ince bir çizgi bulunmaktadır. Bu çizgi, terörü gerçekleştirenlerin hükümet ajanı olup olmaması ile ilgilidir.

Taş’a göre devlet destekli terörizm; “Devlet aygıtındaki bireylerin örgütlü terörü, devletin, devlet aygıtının içinde olmayanların terörü iken; ancak terörizm, bir şekilde devlet aygıtı tarafından desteklenen organize bireyler tarafından yaratılır (genellikle istihbarat teşkilatları: CIA, KGB, MOSSAD)’’ (Taş, 2014, s. 56).

Bir ülkede faaliyetlerini göstermekte olan terör örgütleri (veya terörist yapılanmalar), diğer devletlerden psikolojik, politik, lojistik, ekonomik hatta askeri yardım almadan varlıklarını devam ettiremezler (Acar, 2012, s. 124). Ayrıca devlet destekli terörizmde terör örgütüne verilen destekler Şekil 10’da gösterildiği gibidir:

Şekil 10: Devlet Destekli Terörizmde Terör Örgütüne Verilen Destekler

Kaynak: Taş, 2014, s. 57

Devlet destekli terörizm en bilinden türlerinden biridir; Latin Amerika, Ortadoğu, Uzak Doğu ve Afrika'daki çatışmalarda Amerika Birleşik Devletleri'nin rolü, Sovyetlerin Marksist-Leninist terör örgütlerine yaptığı yardım ve İran'ın radikal İslamcı terör örgütlerine verdiği destek örnek olarak gösterilebilir.

1.5.1.3. Bireysel Terörizm

Çoğunlukla mevcut otoriteyi, özellikle de hükümeti kontrol altında tutan güçleri bertaraf etmeye yönelik oluşturulan ve egemen güçler haricindeki güçlerden kaynaklı terör türüne bireysel terörizm adı verilmektedir (Ergil, 1980, s. 2). Günümüzde en yaygın terör türü olduğu için terörizm ile aynı anlamda kullanılan bu terör türünün ilk örneği Sicarii'dir. Bireysel terörizmin en bilinen özelliği, genellikle sivil hedefleri hedef alması ve sivillerden kaynaklanmasıdır. Bu bakımdan devlet ile bireysel terörizm çoğu zaman sıkı bir ilişki içerisinde olmaktadır.

Cirhinlioğlu bireysel terörizmi; “Kişinin kendi çıkarı için işlediği şiddet eylemleri (tecavüz etme, soygun, cinayet, kaçırma olayları)” olarak tanımlamaktadır (Cirhinlioğlu, 2004, s. 129). Ancak bu tanım doğru kabul edilemez çünkü literatürde terörizm örgüt, ideoloji ve şiddet içeren davranışları içeren bir yapı olarak sunulmaktadır.

Buna benzer bir durum da Dilmaç’ın bireysel terörizmi; "Bir kişi tarafından siyasi nedenlerle ve örgütsel faaliyetin ürünü değil, hükümete ve faaliyetlerine karşı tepki olarak işlenen şiddet eylemleri" olarak tanımlamasıdır (Dilmaç, 2011, s. 27). Bu tanıma göre düşünüldüğünde ise, örgüt ile alakası olmayan siyasi nedenli şiddet eylemlerini terörizm olarak ifade etmek yanlış bir yaklaşımdır. Nitekim bu tanımın doğru olduğu varsayılırsa, bir öğrencinin bir milletvekiline veya bakana herhangi bir obje (kalem, yumurta, su şişesi vs.) fırlatması durumunda, örgütsel bir bağlantısı olmasa bile bu öğrencinin terörist olarak kabul edilmesi mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Zira ortada mevcut hükümete ve onun uygulamalarına (yönetim biçimlerine) yönelik bir tepki ve şiddet faaliyeti vardır. Tüm bu nedenlerle terörü örgüt, ideoloji (siyasi amaç) ve şiddet (eylem) unsurları içermeyen bir eylem olarak nitelendirmek hatalı bir tutum olarak kabul edilmektedir. Taş, bireysel terörizm ile devlete karşı terörizmin eş anlamlı olduğunu ve ayrıca öznesine göre terörizm sınıflandırılırken devlet aktörü haricindeki diğer tüm aktörlerin terörist faaliyetlerinin bireysel terörizmin bir türü olduğunu ifade etmiştir (Taş, 2014, s.58).

1.5.2. İdeolojilerine Göre Terörizm

1.5.2.1. Aşırı Sol (Marksist-Leninist-Maocu) İdeolojili Terör Örgütleri

Marksist-Leninist terörizm olarak da bilinen aşırı sol ideolojili terörizm; mevcut düzenin/sistemin silahlı halk çatışması sonucunda yıkılarak, sınıf farkının ve sömürgecinin olmadığı bir düzenin oluşturulmasını kendilerine amaç edinen örgütlerin gerçekleştirmiş olduğu terör faaliyetleridir (Acar, 2012, s. 121).

Aşırı sol ideolojili terörizm öncelikle, işçilerden ve köylülerden meydana gelen proleterlerin devrim yaparak tüm gücü ele geçirip, bir değişim ve dönüşüm süreci olan sosyalist hükümet sistemini başlatmalarını ve bu değişim sürecinin, hükümetin/devletin yok olduğu komünist bir düzene doğru evirildiğini ifade etmektedir. Devlet kavramını Lenin’in, egemen sınıfın –burjuvazinin- bir çeşit “icra komitesi” olarak betimlemesi, sol

ideolojili terörizmin (Marksist-Leninist-,Maocu düşüncenin) son evrede devletin artık ortadan kaldırılmasını amaç edindiklerini göstermektedir (Kapani, 2007, s. 111).

Birçok araştırmacının literatüre sağladığı bilgiler doğrultusunda, Türkiye’de faaliyet göstermiş ya da göstermekte olan aşırı sol ideolojili terör örgütlerinin bazıları aşağıdaki gibidir:

Şekil 11: Türkiye’deki Aşırı Sol İdeolojili Terör Örgütleri

Kaynak: Avcı, 2019, s. 143

Bu örgütlerin ortak bir stratejiyi benimsemeleri ve sosyalist devrim paydasında buluşmaları, uygulanmakta olan yöntem ve teknikler bakımından örgüt olarak farklı özelliklere sahip olduklarını göstermektedir. Örneğin; Türkiye İşçi Köylü Komünist Ordusu (TİKKO, TKP/ML’nin askerî kanadı), Türkiye toplumunun genel olarak kırsal bölgelerde yoğunlaştığını iddia ederek faaliyetlerinin kırsal kesimlerden başlatılması ve bu kesimlerde ‘kurtarılmış bölgeler’ oluşturulmasının gerekli olduğunu (kır gerillası) savunmaktadır. Buna karşılık MLKP ve THKO, Türkiye’nin gelişmekte olan bir ülke olması sebebiyle giderek kentleştğini, bu nedenle de faaliyetlerinin kırsal kesimlerden değil kentlerden başlaması gerektiğini ifade ederek kentlerde örgütlenme düşüncesini (kent gerillası) savunmaktadırlar (Çağlar, 2009, s. 48-49).

1.5.2.2. Aşırı Sağ (Faşist) İdeolojili Terörizm

Faşizme kadar uzandığı bilinen sağcı ideolojiler, insanların doğuştan kötü olduklarını iddia eden ve bu yüzden de yaradılış gereği üstün varlıklar olan küçük seçkin bir azınlığın, tek başlarına bırakılmasının zararlı olduğu düşünülen çoğunluktaki bütün vahşi ve menfaatçi insanlara yönelik zorbalık ve şiddet esaslı yönlendirme, yönetme ve

hükmetme eylemlerini savunan ideolojilerdir (Kışlalı, 2006, s. 31-32).

Hükümet yönetim sisteminin yeniden düzenlenmesinden hareketle; iktisadi, politik ve sosyolojik yapıda düzenlemeler yapılarak yeni bir kadro hazırlanması gibi neredeyse her alana müdahale etmeyi amaçlayan aşırı sağ (faşist) ideolojiler, Marksist-Leninist-Maocu ideolojilerin (sol ideolojili terörizmin) aksine devletin varlığını kutsal gören, kendi benliğinin üstünde tutan ve bireye karşı onu savunan ve koruyan bir düşünceyi savunurlar.

Aşırı sağ (faşist) ideolojili terörizm, en bilinen Hitler Almanya'sı örneğinde görüldüğü üzere ileri boyutlara ulaştığında soykırıma kadar gidebilmektedir. Bu aşırı sağ ideolojili terörizm türünde üstünlüğün referans noktası, din, ırk veya millet olabilmektedir. Özellikle belirtilmelidir ki din referanslı aşırı sağ ideolojili terörizm epeyce tehlikeli olmaktadır. Çünkü referans noktalarından biri olan din başka bir ifadeyle “cennet” vaadi, geçmişten günümüze kadar insanlara her türlü eylemi yaptırabilecek güçte bir olgu olarak karşımıza çıkmıştır. Dolayısıyla bu aşırı sağ ideolojili terörizmin sunmuş olduğu vaatlere güçlü bir şekilde inandırılmış ve odaklandırılmış militanlar, en zorlayıcı intihar eylemlerine bile gönüllü olarak katılabilmektedirler. Bu terörizme örnek vermek gerekirse de; El Kaide, Ku Klux Klan, Irgun, Hizbullah vb. örgütler verilebilir (Taş, 2014, s. 60-61).

Son olarak, başka bir açıdan örnek vermek gerekirse, Anadolu Ajansı 22 Şubat 2020'de Almanya'da terör eylemlerine karışan aşırı sağcı grupların haberini yaparak, “Almanya'nın Hanau kentinde 19 Şubat gecesi iki kafeye düzenlenen ve aralarında 4 Türk'ün de bulunduğu 9 kişinin hayatını kaybettiği ırkçı terör saldırısı, aşırı sağ oluşumları ve terör yapılanmalarını tekrar gündeme getirmiştir. Almanya'da iç istihbarattan sorumlu Anayasayı Koruma Teşkilatı ülkede aşırı sağcılar arasında "terör potansiyeli" bulunduğunu değerlendirerek, Almanya'da yaklaşık 13 bini şiddet yanlısı olmak üzere, 24 binden fazla kişiyi "aşırı sağcı" olarak görmektedir. Almanya'da özellikle 2014'te mülteci sayısının artmasından sonra İslam ve mülteci karşıtı ‘Batı’nın İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar’ (PEGIDA) hareketi ortaya çıktı” şeklindedir (<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-teror-estiren-asiri-sagci-yapilar/1741436#>, Erişim Tarihi: 03.03.2021).

1.5.2.3. Etnik (Milliyetçi/Bölücü/Ayrılkçı) Terörizm

Kavram olarak etnik terör ve etnik azınlık birbirleri ile çok yakından ilişkilidir. Etnik azınlık kısaca, bir grup insanın hâkim olan (sayıca fazla olan) gruptan dil, din, ırk, kültür, uyruk ve köken olarak belirgin biçimde ayrılmasıdır. Etnik terörizm ise; etnik ayrıma göre, bir devlet içerisinde başka bir devlet oluşturmayı hedefleyen, eylemlerini ve faaliyetlerini bu hedef doğrultusunda gerçekleştiren aşırı milliyetçi bir terörizm türü şeklinde tanımlanabilir.

Birçok akademik çalışmada milliyetçi terör veya milliyetçilik olarak da bilinen bu terör türü, savunduğu sınıfı, konuyu veya kategoriye siyasi hedeflerinin merkezine yerleştiren bir terörizm türünü ifade eder. Diğer terörizm türlerine nazaran etnik terörizmin amacı devletten ayrılarak, daha önceden belirlenmiş olan ideolojiye dayalı yeni bir devlet oluşturmaktır. Bu durum bazen amaçlandığı gibi yeni bir devlet kurmaktan ziyade özerklik ya da çeşitli tavizler elde etme şeklinde de olabilmektedir.

Çoğu zaman başka seçenekleri olmadığı gerekçesiyle şiddete başvurdıklarını iddia eden ve aşırı sağ, aşırı sol ya da dini ideolojilere de dayanabilen bölücü (etnik/ayrılıkçı/milliyetçi) terör örgütleri, barışçıl yolların genelde dolambaçlı olduğu ve uzun sürdüğü düşüncesiyle, en kestirme ve en makul yol olduğuna inandıkları silahlı mücadele yolunu (şiddeti) tercih ederler (Gürses, 2007, s. 16).

Türkiye'deki etnik temelli bölücü terör örgütleri kendilerini Kürt ya da Ermeni kimliği üzerine inşa etmektedirler. Etnik temelli terör örgütlerinin hedefleri doğrultusunda duruma göre ideoloji değiştirmelerine örnek vermek gerekirse: Marksist ideolojiyi benimseyen PKK, dinle ilgili grupları etkilemek için zaman zaman dini örnekler kullanmaktadır. Örneğin; Ermeni terörizminin temeli olan Hınçakların Marksist ideolojiyi benimsemesi, Taşnakların ise milliyetçi/milliyetçi ideolojisi bu sorunun örneklerinden biridir (Avcı, 2019, s. 145).

ABD Maryland Üniversitesi tarafından açık kaynaklardan elde edilen verilerle 1970'li yıllardan itibaren dünyadaki terör eylemlerinin kaydedildiği *Küresel Terörizm Veritabanı* (Global Terrorism Database, GTD) istatistiklerine göre Türkiye'deki terör faaliyetlerinin %75'inin etnik milliyetçi/ayrılıkçı temelli terör örgütleri tarafından gerçekleştirildiği bilinmektedir (GTD, 2019).

Genel olarak en bilinen etnik milliyetçi/ayrılıkçı terörizm örneklerinin bazıları diğer ülkelerde IRA (İrlanda Cumhuriyet Ordusu, *Irish Republican Army*) ve ETA (Bask Yurdu ve Özgürlük, *Euskadi Ta Askatasuna*), Türkiye’de ise Ermeni terörizmi (ASALA) ve PKK terörizmidir.

Şekil 12: Türkiye’deki Bazı Etnik (Milliyetçi/Bölücü/Ayrılıkçı) Temelli Terör Örgütleri

PKK

Kürdistan İşçi Partisi (Partiyâ Karkeren
Kurdistane)

JCAG-ARA

Ermeni Soykırımı için Adalet Komandoları
Ermeni Devrimci Ordusu (Justice Commandos
for Armenian Genocide-Armenian
Revolutionary Army)

ASALA

Ermenistan’ın Kurtuluşu İçin Gizli Ermeni
Ordusu (Armenian Secret Army for Liberation
of Armenia)

Kaynak: Avcı, 2019, s. 142 ve Google görseller.

1.5.2.4. Din Temelli Terörizm

Terör olgusunun ortaya çıkmasının en önemli nedenlerinden olan ideolojik faktörlerden biri de din duygusudur. Bu din duygusu, yaygın dinleri içerdiği gibi yaygın inanç sistemlerini de içermektedir.

Din temelli terörizm tarihsel süreç olarak çok eski dönemlere kadar uzandığı bilinmektedir. Birçok İslam tarihi kitabında yer alan bilgilere göre, terör faaliyetlerine Dört Halife döneminde de rastlanmaktadır. Örneğin; Hz. Muhammed’in ölümüyle (8

Haziran 632) birlikte, halife olarak kimin seçileceği tartışması başlamış ve bu tartışmaların neticesinde Hz. Ömer, Hz. Osman ve Hz. Ali birtakım terör saldırılarıyla katledilmişlerdir. Hz. Ömer namaz kılarken bir kölenin sırtından hançerle katledilmiş (31 Ekim 644 tarihinde), Hz. Osman evinde Kur'an-ı Kerim okuduğu esnada sırtından bıçakla katledilmiş (17 Haziran 656 tarihinde), Hz. Ali ise Kufe Mescidinden namazdan çıkacağı sırada zehirli bir kılıçla katledilmiştir (29 Ocak 661). Hz. Ali'nin ölümünden sorumlu olan ve o dönemlerin bilinen ilk terör örgütü olarak kabul edilen Hariciler, İslam tarihindeki din temelli terörizmin ilk örneği olarak bilinmektedir.

Avcı'ya göre; “din temelli terörist örgütlerin ortak özelliği, kutsal metinleri kendi siyasi ideolojileri çerçevesinde yorumlayarak şiddeti meşru göstermektir” (Avcı, 2019, s.152). Din temelli terörizm denildiği zaman insanların aklına ilk olarak İslam dinini referans edinen terör örgütleri gelmektedir. Bunun nedeni, 11 Eylül saldırıları ve sonrasında Batı'da özellikle ABD'de gelişmekte olan İslam karşıtlığı (İslamofobi) ve ayrıca terörizm ile İslam dininin doğrudan ilişkilendirilmesidir (Avcı, 2019, s. 151-152).

Filistin davasının öncülüğünü yapan ve savunan bazı terör örgütlerinin şiddet unsurunu bir yöntem olarak kullanması, din ile terör olgusunun ilişkilendirilmesinin ilk evresini oluşturmakla birlikte, başlangıç tarihi Ocak 1978, bitiş tarihi Şubat 1979 olan İran İslam Devrimi'nden sonra bu durum, din motivasyonlu terör faaliyetlerinin artmasıyla giderek güç kazanmıştır (Akgün, 2006, s. 231). Dolayısıyla bu tarihten (1979 İran İslam Devrimi) itibaren, Türkiye'deki din temelli terör örgütleri önemli ölçüde yükselişe geçmiştir. Avcı'ya göre din temelli terör örgütlerinin nihai amacı; “Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin mevcut sosyal, siyasi, kültürel, hukuki ve ekonomik yapılarını tamamen ortadan kaldırarak yerine her yönüyle şeri kurallara dayalı bir İslam Cumhuriyeti kurmaktır” (Avcı, 2019, s.152-153).

Terör ve din arasındaki ilişki, 11 Eylül 2001 tarihinde ABD İkiz Kuleleri'ne ve Pentagon'a yapılan saldırılardan sonra birçok terör kuramının odak noktası olmuştur. Bazı kuramlar din ile terör olgusunun doğrudan bağlantılı olduğunu, bazı kuramlar ise bağlantılı olmadığını ileri sürmüşlerdir.

Dünya genelini düşünecek olursak terör eylemlerinin yalnızca İslamî ülkelere mahsus olmadığını, benzer faaliyetlerin, Hristiyan, Yahudi ve Hindu dinlerinin yaygın görüldüğü ülkelerde de görüldüğü apaçık ortadadır. Cirhinlioğlu ve Bulut'a göre; “tüm

din temelli terör grupları kutsal kitaplardaki ayetlerden esinlenmektedirler” (Cirhinlioğlu ve Bulut, 2010, s. 301).

Din temelli ve dini kendi amaçları için kullanan terör örgütleri hakkında Cirhinlioğlu ve Bulut; “Aşırı dinci gruplar siyasi amaçları için dini bir silah olarak kullanılmaktadırlar. Bunun için, terör eylemlerinin dinsel amaçlardan çok siyasi amaçlara ulaşmak için yapıldığı söylenebilir. “Tek Çözüm İslam”dır sloganı Türkiye de dâhil olmak üzere İslamî ülkelerde en yaygın slogan olmuştur” ifadelerini kullanmışlar ve terörle mücadelede önemli olabilecek iki önemli tedbirin varlığından bahsetmişlerdir: “birincisi, ideolojiler ve dinlerin terörizmin tek sebebi olmadığını kabul etmek; ikincisi, dinler arası diyalogu yeniden ve hesapsız bir şekilde kurmak ve geliştirmektir” (Cirhinlioğlu ve Bulut, 2010, s. 301).

Avcı’nın çalışmasında geçen ve 2007 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü’nün açıklamış olduğu terör örgütleri listesinde de yer alan bilgilere göre Türkiye’deki din temelli terör örgütlerinin bazıları şunlardır (Avcı, 2019, s. 142):

- Türkiye Hizbullahı,
- İslami Büyük Doğu Akıncıları Cephesi (IBDA/C),
- İslami Hareket Örgütü,
- İslami Cemaatler Birliği ve Anadolu Federal İslam Devleti,
- Tevhid-Selam (Kudüs Ordusu),
- Kürdistan İslam Hareketi,
- Kürt İslam Birliği Partisi,
- Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY),
- El-Kaide (Türkiye Yapılanması),
- IŞİD/DAEŞ (Irak ve Şam İslam Devleti).

Son olarak Avcı din temelli terörizmin Türkiye’deki son gündemleri hakkında şunları ifade etmiştir (Avcı, 2019, s. 154):

“Din temelli terörizmin Türkiye için oluşturduğu son tehdit 17-25 Aralık 2013’te “yolsuzluk soruşturması” adı altında gündeme gelen ve 15 Temmuz 2016’da başarısız darbe girişimiyle ortaya çıkan Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması (FETÖ/PDY)’dir. Uzun süre şiddete başvurmadan, güvenlik

kuvvetleri başta olmak üzere devletin bütün kurumlarında gizlice kadrolaşan FETÖ/PDY, siyasi iktidarı ele geçirmek için denediği gayri nizami yöntemler başarılı olmayınca geleneksel askerî darbe yöntemine başvurmuş ve gerçek yüzünü ortaya koymuştur.”

1.5.3. Faaliyet Alanlarına Göre Terörizm

1.5.3.1. Kır Terörizmi (Kırsal Terör)

Fiili gelişmelerinin Latin Amerika ülkelerinde ortaya çıktığı kır terörizminin teorik temelleri Mao'ya kadar uzanmaktadır. Fidel Castro'ya göre dağlarda, bayırlarda, vadilerde vs. hükümete, yönetim sistemine ve mevcut düzene karşı silahlı isyan başlatacak küçük çaplı bir gerilla grubu diğer herhangi bir siyasi koşulun kabul edilmesine gerek duyulmaksızın devrim öncüsü olmuştur (Caşın, 2008, s. 592).

Kır terörizmi veya kırsal terör için literatürde doğrudan bir tanımlamadan ziyade Taş'ın çalışmasında yer alan, Marksist-Leninist ideolojili terör örgütlerinin devrim mücadelelerinde (amaçlarına ulaşabilme noktasında) daha etkili olabilmeleri adına seçtikleri bir yol tanımlı kullanılmıştır (Taş, 2014, s. 62-63). Ayrıca PKK faaliyetlerini çoğunlukla kırsal alanlarda sürdürdüğü için kır terörizmine örnek olarak verilebilir.

Mahir Çayan'ın, bütün yazılarını topladığı kitabının "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine" adlı bölümünde kır terörünün stratejik gerekliliğini şu şekilde belirtir (Çayan, 2003, s. 115-116):

“Neden Rusya'da, demokratik devrimlerin temel gücü proletarya oluyor da, Çin ve Vietnam demokratik devrimlerinin temel gücü proletarya değil de köylüler olmaktadır? Bu sorunun cevabı, somut durumların somut tahlilinde düğümlenmektedir. Çünkü Rusya'da devrim ordusunun temel gücü genellikle büyük şehirlerde yaşıyordu. Çin, Vietnam gibi ülkelerle kıyaslanmayacak seviyede (nicelik ve nitelik bakımından) bir Rus sanayi proletaryası vardı. Bu nedenle devrim, şehirlerden kırların fethedilmesi şeklinde bir rota takip etti. Oysa yarı-sömürge ve sömürge ülkelerde, 1) İşçi sınıfının nicelik ve nitelik olarak gelişmiş kapitalist ülkelere kıyasla zayıf olması; 2) şehirlerde emperyalizmin denetiminin çok kuvvetli olması gibi, başlıca iki ana nedenden dolayı Milli Demokratik Devrimin izleyeceği rota, kırlardan şehirlerin fethedilmesi

rotasıdır.”

Burada bahsedilen Halk Savaşı Teorisi yani şehirlerin kırlardan fethedilmesi ve köylü unsurunun proleter devrimde öncülüğü Maoizm'in bir gereği olarak ifade edilmiştir (Taş, 2014, s.63).

1.5.3.2. Şehir Terörizmi

Eylemlerini şehirlerden ziyade dağlık alanlarda gerçekleştiren kır teröristlerinin Latin Amerika ülkelerinde başarısız olmaları, devrimci mücadele için kırların zannedildiği kadar avantajlı olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır (Caşın, 2008, s. 592). Çünkü kırsal kesimlerde mücadele etmek, doğal şartlar gereği uzun bir oryantasyon süreci gerektirmektedir. Ayrıca sanayileşmenin hızla büyümesinin doğal bir sonucu olarak şehirlerin çekici hale gelmesi, işçi kesimin köylüler karşısında nispeten önemli bir unsura dönüşmesi, kırdan kente yoğun göçlerin yaşanması, şehirde göçlere bağlı nüfus artışı ve şehirleşme sonucu ortaya çıkan her türlü sosyolojik ve ekonomik sorunlar, şehirlerin örgütlenme ve üye kazanmaktaki rolünü daha ön plana çıkarmıştır.

Şehir terörünün teorisyenlerinden Brezilyalı Marksist aktivist, yazar, gerilla, kentsel gerilla savaşı kuramcısı olarak bilinen terörist Carlos Marighella'nın *Şehir Gerillasının El Kitabı* isimli kitabında yer alan ‘Niçin şehir gerillasından başlandı?’ sorusuna vermiş olduğu cevap, şehirlerin kırlara göre daha çok tercih edilmesinin nedenlerini ve avantajlarını ifade etmesi bakımından önemlidir (Marighella, 2003, s. 45-46):

“Ülkenin içinde bulunduğu dikta ortamında, propaganda ve kamuoyunda tanınma olanakları, özellikle şehirlerde vardır. Özellikle öğrencilerin, aydınların; sendikacı bazı militan grupların düzenledikleri kitle eylemleri, ülkenin belli başlı şehirlerinde, daha sert bir savaşın (silahlı eylemler) yadigarlanmayacağı uygun bir ortam yarattılar. Hükümetçe alınan anti-demokratik tedbirler [...] birçok profesör ve gazeteciye karşı girişilen sayısız baskılar, bir başkaldırı ortamı yarattı. [...] Gizli yayın ilerliyor, korsan radyolar hoşnutlukla dinleniyor. Demek ki, şehir, gerillayı başlatabilmek için istenilen nesnel ve öznel koşulları bir araya getirebiliyor. Durum kırlarda daha az elverişlidir. Kır gerillası, işlevi daha çok taktik olan şehir gerillasına göre ikincil

bir duruma düşüyor. [...] Diğer yandan, kırlardan mücadele edecek savaşçılar, ilk önce şehir mücadelesine deneneceklerdir. Bunların arasında yetenekliler seçilecektir.”

1.5.3.3. Ulusal (Milli) Terörizm

Bir devletin milli sınırları içerisinde hareket eden ve eylemlerin yurtdışı kaynaklı terör örgütlerinin (veya teröristlerin) hiçbirleriyle işbirliği yapılmadan gerçekleştirilen, diğer devletlerin veya şahısların zararlarını veya menfaatlerini hedefleyen tedhiş faaliyetleri olarak tanımı yapılan bu terör türünde teröristlerin milliyeti söz konusu olmaktadır (Caşın, 2008, s. 593).

Başka bir ifadeyle milli terörizm, terör örgütlerinin ulusal sınırlar dışındaki dünya ile organik bir bağının hiçbir şekilde olmaması ve eylem, örgütlenme veya destek evrelerinde ulusal bir karakter sergilemesi manasına gelmektedir. Bu bağlamda terörizmin tüm unsurlarının (ideolojinin yerel olmasından kullanılan araçlara ve hedef kitleye kadar her bir unsurun) izole ve örtülü (kapalı) bir özellik sunması gerekmektedir (Doğan, 2007, s. 14-15).

Günümüzdeki yaşam şartlarının izole olmaya ve kapalılığa hiçbir manada ihtimal vermemesi, bu terörizm türünün de pratikte var olmasına büyük ölçüde ihtimal vermemektedir.

1.5.3.4. Uluslararası (Küresel) Terörizm

Terör eylemlerinin yalnızca bir ülkeyi etkilemesi ulusal (milli) terörizm olarak ifade edilirken, terör faaliyetlerinin ülke toprakları dışına taşarak başka ülkeleri de etkilemesi uluslararası (küresel) terörizm olarak ifade edilmektedir. Yani bir ülkede faaliyet gösteren terörist gruplar, diğer ülkelerin resmi veya sivil vatandaşlarına, zarar vermeye başladığı anda bu durum uluslararası bir boyuta ulaşmış olmaktadır. Dolayısıyla burada ifade edilen terörizm kavramı artık uluslararası veya küresel boyutta ele alınmaktadır.

Bir başka açıdan ifade etmek gerekirse Caşın uluslararası terörizmin özelliklerini şu şekilde anlatmıştır (Caşın, 2008, s. 132):

“Belirli bir ülkenin vatandaşlarına karşı girişilmeli, siyasi amacı olmalı ve

belirli bir devletin ya da hükümetin amaçlarına hizmet etmeli ya da karşı devlete zarar amacıyla tasarlanmalı. Tüm bu özellikleri taşıyan terörist eylemler uluslararası terörizmin kıstaslarını oluşturmaktadır.”

Ergil’e göre uluslararası terörizm birden fazla ülkenin topraklarını veya vatandaşlarını içeren terörizmdir. Dolayısıyla uluslararası terörizm, doğrudan uluslararası ilişkilere ve uluslararası diplomasiye etki etmektedir ve bu sebeple de uluslararası hukuk kuralları ve ortak siyasal savunma önlemlerinin konusuna girmektedir (Ergil, 1992, s. 140). Bal ise küresel terörizmi yeni nesil ya da yeni dönem terörizm olarak kabul eder ve ona göre yeni dönem terörizmin hedefi tüm insanlık ve insanlığın ortak değerleridir (Bal, 2006, s. 106).

Taş uluslararası terörizmi etkileyen faktörleri genel olarak şu şekilde ifade etmiştir (Taş, 2014, s. 65):

- Küreselleşme süreciyle birlikte teknolojinin hızla gelişmesi ve yayılması,
- Uluslararası göç hareketlerinde artış olması,
- İdeolojik ve siyasi şiddete devletlerin destek vermesi,
- İletişim ve bilişim sektörlerinde gerçekleşen devrim,
- Ülkelerarası iktisadi eşitsizliğin artması,
- İdeolojik olarak din temelli terörizmin güçlenmesi,
- Doğu kültürü ve Batı kültürü arasında gerçekleşen çatışmalar,
- Terörizme destek veren devlet sayısının artması.

Literatürde uluslararası/küresel terörizmin başlangıç noktası 11 Eylül 2001 saldırıları olarak görülmektedir. Bunun nedeni de uluslararası sistemi 11 Eylül saldırıları kadar derinlemesine sarsacak ve hızla değişikliğe uğratacak güçte hiçbir terör saldırısının o tarihe kadar yapılmamış olduğu görüşüdür.

Amerika Birleşik Devletleri’nde 11 Eylül 2001 tarihinde başlayan uluslararası/küresel terör dalgası 2002 yılında Endonezya/Bali’de 200’den fazla insanın ölümüne neden olmuş, 2003 yılında Türkiye/İstanbul’u vurmuş, 2004 yılında İspanya/Madrid’i sarsmış, 2005 yılında İngiltere/Londra’yı vurmuştur (Dilmaç, 2011, s. 50).

Dilmaç’a göre: “11 Eylül saldırıları uluslararası terörizmi dünya kamuoyunda

tartışılan en önemli konu haline getirirken uluslararası terörizmin ilk örneğini 11 Eylül saldırıları olarak belirtmek yanlış bir tutumdur.” (Dilmaç, 2011, s. 55).

Uluslararası/Küresel terörizm dünyanın birçok yerinde özellikle de 1990’lı yıllarda yoğunluk kazanmıştır. Örnek vermek gerekirse, Türkiye’de İngilizce dilinde ve aylık yayınlanan Diplomatik Gözlem Dergisinde El-Kaide’nin ABD’ye yönelik gerçekleştirdiği eylemler şu şekilde verilmiştir (diplomatikgözlem, 2012):

- ✓ *“Aralık 1992; Yemen’de Amerikan askerlerini hedef alan otel bombalanması,*
- ✓ *1993; Somali’de Batılı güçlere karşı Aidid’e destek verip Mogadişu’da 18 Amerikalının öldürülmesi,*
- ✓ *Şubat 1993; New York’ta Dünya Ticaret Merkezi’nin bombalanması,*
- ✓ *Haziran 1995; Etiyopya’nın başkenti Adis Ababa’da Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek’e yönelik suikast girişimi,*
- ✓ *Kasım 1995; Suudi Arabistan’ın başkenti Riyad’da beş ABD’li asker kamyonla bombalaması,*
- ✓ *Haziran 1996; Suudi Arabistan’ın Hobar kentinde 19 Amerikan askerinin ölümüne yol açan patlama eylemi,*
- ✓ *Ağustos 1998; Amerikan askerlerinin Körfez bölgesine girişinin ve Irak’a BM ambargosunun sekizinci yıldönümünde Kenya ve Tanzanya’daki ABD büyükelçiliklerinin havaya uçurulması.”*

Uluslararası terörizmden olumsuz etkilenen ülkeler sıralamasına bakıldığında Türkiye ilk başlarda yer almaktadır. Türkiye’de bulunan uluslararası/küresel terörizmin en önemli iki örneği, El Kaide ve DAESH (Irak ve Şam İslam Devleti, IŞİD) olarak bilinmektedir. Tarihsel olarak diğer başlıklarda da değindiğimiz terörizm türleriyle mücadele etmek zorunda kalan Türkiye, dünya kamuoyunu derinden etkileyen 11 Eylül saldırılarından sonra küresel bir tehdide dönüşen El-Kaide ve DAESH gibi faaliyetlerini ülke dışında sergileyen radikal dinci terör örgütleri ve yerli olmayan terörist savaşçıların kendi topraklarındaki faaliyetlerinin hedefi olmuştur (Avcı, 2019, s. 155).

1.5.4. Faaliyet Konularına-Türlerine Göre Terörizm

1.5.4.1. Narko Terörizm

Uyuşturucu (veya madde bağımlılığı) dünya genelinde birçok ülkenin karşı karşıya kaldığı en ciddi ve en önemli sorunlardan biridir. Bütün insanlık için büyük bir sorun teşkil eden uyuşturucunun taşımakta olduğu risk ve tehditlerin her geçen gün daha da artması, hem şu anki gençler hem de gelecek nesiller için büyümekte olan bir sorun olmaya devam etmektedir.

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC) tarafından hazırlanmış olan Dünya Uyuşturucu Raporlarına göre dünyada genel olarak 15-64 yaş aralığında her 20 bireyden birine (%5,2) denk gelen 247 milyon civarında bireyin hayatı boyunca en az bir defa uyuşturucu madde kullandığı uzmanlar tarafından tahmin edilmektedir (TC İçişleri Bakanlığı, 2017, s. 4-5).

Taş narko terörizm kavramını: “Terörizmin ancak eylemlerle kendini hatırlatarak devam ettirebileceği gerçeği ile durmadan eylem yapması ile ortaya çıkan finansal sorununu çözme amacıyla uyuşturucu trafiğine doğrudan ya da dolaylı müdahalesi ve bundan rant elde etmesi” şeklinde tanımlamaktadır (Taş, 2014, s.66).

Ayrıca narko terörizm kavramı literatürde genel olarak, uyuşturucu ve terörizm arasındaki bağı açıklamak için kullanılmakla birlikte tarihte ilk kez 1983 yılında Peru Devlet Başkanı Fernando Belaunde Terry tarafından, uyuşturucu örgütlerinin Peru narkotik polislerine yönelik gerçekleştirdikleri terör eylemlerini isimlendirmek amacı ile kullanılmıştır (Beers ve Taylor, 2002).

ABD’ye yönelik olarak 2001 yılında gerçekleştirilen 11 Eylül saldırıları sonrasında, tanımlama bakımından narko terörizm kavramı da birtakım değişikliğe uğramış ve narkotik vurgusuna kıyasla terörizm vurgusu daha ön plana çıkmıştır. Bu

bağlamda örnek vermek gerekirse Amerika Birleşik Devletleri Uyuşturucu ile Mücadele Dairesi (DEA) narko terörizmi: “Grupların veya ilişkili kişilerin terörist aktivitelerini devam ettirmek ve/veya finanse edebilmek amacıyla uyuşturucu ticareti teşebbüslerine, vergilendirme, güvenlik sağlama, yardım ve yataklık etme şeklinde katılım sağlaması” şeklinde tanımlamaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2017, s. 12). Dünyada en bilinen narko terör örgütlerinin örnekleri genel olarak şu şekildedir (Tekiner ve Kayabaşı, 2017, s. 142):

- ✓ “Türkiye’de PKK/KCK, FETÖ/PDY, DHKP/C, TKP-ML
- ✓ Suriye ve Irak’ta IŞİD (DAEŞ)
- ✓ Kolombiya’da Kolombiya Devrimci Silahlı Güçleri (FARC), Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri (AUC), Kolombiya Ulusal Kurtuluş Ordusu (ELN)
- ✓ Sri Lanka’da Tamil Elam Özgürlük Kaplanları (LTTE)
- ✓ Afganistan’da Taliban, El-Kaide
- ✓ Peru’da Aydınlık Yol ile Tupac Amaru Devrimci Hareketi (MRTA)
- ✓ İspanya’da Bask Vatan ve Özgürlük (ETA)
- ✓ Birleşik Krallık’ta İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA)
- ✓ Özbekistan’da Özbekistan İslami Hareketi (IMU)
- ✓ Nijerya’da Boko Haram”

İçişleri Bakanlığının 2017 Raporuna göre narko terör operasyonları kapsamında yakalanan bazı terör örgütlerinin uyuşturucu istatistikleri Tablo 2’deki gibidir.

Tablo 2: Türkiye’de 1980-2017 Yılları Arasında Yakalanan Terör Örgütleri ile İlgili Uyuşturucu İstatistikleri Tablosu

	PKK	DHKP/C, TİKKO vb.	FETÖ/PDY
Şüpheli Sayısı	1.325	33	18
Esrar (kg)	62.610	38,5	-
Eroin (kg)	5.413	38,6	-
Afyon (kg)	71	-	-
Bazmorfin (kg)	4314	-	-

Kokain (kg)	9,4	690	252
Captagon (adet)	-	-	800.000
Ecstasy (adet)	72.315	-	30
Asit Anhidrit (lt)	23.348	-	-
Metamfetamin (kg)	-	-	0,01
Kenevir Bitki (adet)	88.148.037	-	252

Kaynak: İçişleri Bakanlığı, 2017, s. 51

Yine İçişleri Bakanlığının 2017 Raporuna göre (2017, s. 45):

“Ülkemizde uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemeye yönelik olarak yapılan çalışmalar ve gerçekleştirilen yakalamalar, PKK/KCK terör örgütünün uyuşturucu ile yakından ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Yine terörle mücadele birimleri tarafından PKK/KCK terör örgütü hedeflenerek yapılan birçok operasyonda önemli miktarlarda uyuşturucu madde yakalaması gerçekleştirilmektedir. Bu durum terör örgütünün uyuşturucu madde ticareti ile ne denli iç içe olduğunu açıkça göstermektedir.”

Tablo 1’de yer alan bilgilerden hareketle, narko terörizmin milyarlarca dolarlık bir iş hacmi elde etmesi terör örgütlerinin gücünü daha da arttırması ve ayrıca terörle mücadele eden ülkelerin veya devletlerin rüşvet vb. unsurlarla güçsüz bırakılması ve terörle mücadelede büyük bir kaynak israfına yol açması ile sonuçlanmaktadır.

gelirleriyle satın alabildikleri şiddet, onlara bir ülke içindeki *gayri resmi devlet* olabilme statüsü verebilmektedir.

1.5.4.2. Kitle İmhasına Yönelik Terörizm

Gerçekleştirilecek terör eylemleri sonrasında bu eylemlerden zarar görebilecek kişilerin (mağdur/kurban) sayısal olarak yüksek rakamlarda olmasının amaçlandığı terörizm türü olarak bilinmektedir. Terör örgütleri kitle imhasına yönelik bu tür eylemlerle toplumsal baskıyı, siyasal kargaşayı ve kaosu en üst seviyeye çıkarmayı hedeflemektedir. Kitle imhasına yönelik terörizmin ortaya çıkmasında, devletlerin veya terör örgütlerinin konvansiyonel silahlar (Nükleer, biyolojik ve kimyasal silahlar olan kitle imha silahları (KİS) dışında kalan klâsik türdeki askeri silahlar) dışında tutulan Kitle İmha Silahlarını (KİS) her an kullanabilme ihtimalleri etkili olmaktadır (Taş, 2014, s. 68).

Kitle imhasına yönelik terörizm türü tarihsel süreç olarak bireylerin yanı sıra özellikle de 20.yy'da birçok devlet tarafından benimsendiği bilinmektedir. 16 Mart 1988'de Saddam Hüseyin'in, İran-Irak savaşında Kürtlerin düşmanla birlik olduğu gerekçesiyle Kürtleri cezalandırmak için Irak'ın Süleymaniye vilayetine bağlı Halepçe'de düzenlediği kimyasal bombardımanlarla; çoğunluğu çocuk ve kadından oluşan 6 bin 357 kişi zehirlenerek (elma kokusu) ölmüş, 14 bin 765 kişi de ağır bir şekilde yaralanmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün (WHO) raporuna göre, bu kimyasal saldırı, günümüze kadar toplamda 43 bin 753'ten fazla kişinin ölümüne, 61 binden fazla kişinin de sakat kalmasına neden olmuştur (Günaydın, 2021). İsrail'in Filistinlilere karşı "Koruyucu Duvar Operasyonu" adı altında 3 Nisan 2002 günü gerçekleştirdiği Cenin katliamı 21.yy'ın ilk toplu katliam ve imha saldırısı olarak tarihe geçmiştir. Hayatını kaybedenlere ilişkin net rakamlar verilmemesine rağmen 1300 civarında olduğu ileri sürülmektedir (IHH, 2011). Bunlara ek olarak, uluslararası kamuoyunda sıkça konusu geçen Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi lideri Adolf Hitler'in iktidarı boyunca yapmış olduğu katliamlar da, kitle imhasına yönelik terörizm türüne örnek olarak verilebilir.

Bu terörizmin tanımlanmasında her ne kadar kitle imha silahları ele alınsa da büyük ölçekli bombalı saldırılar veya uçak kaçırma/düşürme gibi ağır bilançolara sebebiyet veren eylemler de kitle imhasına yönelik terörizm tanımlamasına dâhil

edilebilmektedir. El Kaide'nin ABD'de gerçekleştirmiş olduğu 11 Eylül saldırılarında kitlesel imha silahları söz konusu olmamasına rağmen saldırı sonucunda binlerce kişinin hayatını kaybetmiş olması (3 bine yakın kişi) bu saldırının, kitle imhasına yönelik terörizmin bir örneği olduğu anlamına gelmektedir (Taş, 2014, s. 68).

Kitle imhasına yönelik terörizmin mevcut eylem sayısına bakıldığında, diğer terörizm türleriyle karşılaştırılamayacak kadar az olmasına karşılık kitle imhasına yönelik terörizm, tehlike bakımından en önemli terörizm türüdür ve devletlerin/ülkelerin terörle mücadelelerinde işbirliği yapmalarını gerektirecek en önemli nedendir. Öyle ki, 2001 yılından bu yana gerçekleştirilen terör eylemlerinin sayısında periyodik bir azalma görülmekle birlikte, eylemler sonucu ortaya çıkan tahribatlarda, özellikle de ölüm oranlarında periyodik bir artış görülmektedir (Çapçioğlu, 2004, s. 387). Bu da terör örgütlerinin kitle imhasına yönelik terörizme doğru yöneldiğinin bir kanıtı niteliğindedir.

1.5.4.3. Medyatik Terörizm

Çalışmamızın en önemli unsurlarından biri olan medyanın terörizm ile ilişkisinin terörle mücadele bağlamında ne denli önemli olduğu, terörizmin gücünün kamuoyunda uyandırdığı etkilerden aldığı gerçeğiyle apaçık ortadadır. Bu nedenle özellikle günümüzde terörizmin 'medyatik' yönü önem kazanmaktadır. Hatta terörizmin kamuoyunda yarattığı etkinin, terör örgütlerinin amaçlarına ulaşması noktasında gereklilik arz ettiği için terör örgütleri kendilerine ait TV kanallarını, internet sitelerini, yazılı basınlarını (gazete, dergi vs.) hayata geçirmişlerdir.

Caşın'a göre (Caşın, 2008, s. 707):

“Terör eylemleri, maksimum düzeyde medyanın desteğini alarak, eylemlerini kalabalık şehir merkezlerinde gerçekleştirerek, terörist faaliyetlerini gerçekleştiren örgütün ve ideolojisinin tanınması, sempatisan ve destekçilerinin artması, ulusal ve uluslararası düzeydeki propaganda gücünün daha üst seviyelere çıkarılabilmesi için kamuoyunda elde edebileceği faydanın değerlendirilmesi üzerine kurgulanır.”

Stratejik Düşünce enstitüsü köşe yazarlarından Mithat Işık'ın Medya ve Terör başlıklı çalışmasında, medyatik terörizmin genel anlamıyla ele alınarak, devletlerin

terörle mücadelelerinde medyanın üzerine düşen görev ve sorumluluğun ne derecede önemli olduğunun altı çizilmiştir (Işık, 2020). Bu çalışmanın bir kısmı ise şöyledir:

“...Medya ve terör kavramları ilişki içerisinde olduğundan bu iki kavramın müşterek kazanç sağlaması söz konusudur. Medya organlarında terör ve şiddet içerikli unsurların sık sık gösterilmesi ekonomik kayıplar taşıyan medya organları için reyting anlamına gelmektedir. Reytinglerin artması reklam veren kuruluşlarca tercih nedeni olmaktadır. Medyanın herhangi bir haberi veriş şekli ve bakış açısı izler kitlesinin duygusal coşku ya da moral çöküntüsü yaşamasında etkin rol oynamaktadır. Terör eylemleri daha çok sembolik olması nedeniyle medya organları vasıtasıyla hızlı ve dinamik bir şekilde takip edilme, izlenme, okuma ile etkisini ve mesajını duyurma şansına sahiptir... Medya; yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4. güç olma durumunu halen korumaktadır.

Terör örgütleri bu durumu fırsat bilip eylemlerini kitle iletişim araçları vasıtasıyla geniş kitlelere duyurarak toplumda korku, panik ve infial yaratmakta ve onların savunmasız oldukları hissiyatını yaşatmaktadır. Medyanın değişik kollarında terör eylemlerinin haber olarak servis edilmesi kamuoyunun bilgilendirilmesinden ziyade onların şiddete meyilli hale gelmesi gibi aksi bir durum yaratabilmektedir...

Medya terörle mücadelenin önemli bir ayağını oluşturur. Medya vasıtasıyla kamu yararını merkeze alma kamuoyunun oluşturulması neticesinde toplumun kenetlenmesi sağlanabilir. Medyanın doğru bilgilendirilmesi sayesinde toplum terör odaklı gruplar hakkında doğru şekilde bilgilenir. Bu sayede teröristlerin yaptığı propagandalar önlenmiş olur... Terör eylemleri ile herhangi bir hedefe ulaşmanın mümkün olmayacağına medyada etkili bir şekilde yer verilmesi ile sempatizanların örgüte şüphe ile yaklaşmaları ve örgütten kopmaları sağlanabilir. Medyanın da görevini yapabilmesi için sivil ve askeri bürokrasi tarafından bilgilendirilmesi de son derece önemlidir. Netice olarak şunu söylemekte yarar var ‘MEDYA TERÖRE OKSİJEN OLACAK YAYINLARDAN SAKINMALIDIR’.”

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu’nun Yayın İlkeleri Rehberi’ne göre (RTÜK, 2014):

- ✓ *“Terör teşvik edilmemelidir.*
- ✓ *Terör eylemleri doğru biçimde, eksiksiz ve editoryal sorumlulukla haberleştirilmelidir.*
- ✓ *Terör örgütleri ve terör yanlıları güçlü veya haklıymış gibi gösterilmemelidir.*
- ✓ *Terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özellikleri yansıtılmamalı, kamuoyunda korku ve infiale sebebiyet verilmemelidir.*
- ✓ *Kişi veya kurumlarla ilgili olarak, bunların olası bir terör olayına hedef olarak gösterilmemesine dikkat edilmelidir.*
- ✓ *Kan, kesik vücut parçaları, yaralanma ve ceset görüntüleri ekrana getirilmemelidir.*
- ✓ *Ses ve görüntü efektleri kullanılarak görüntüler abartılmamalıdır.*
- ✓ *Yaralanma ve ölümle sonuçlanan olaylarda, kurbanların kimlikleri teyit edilmeden açıklanmamalıdır.”*

Türkiye'de 6112 sayılı 15.02.2011 tarihli Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun'un belirlemiş olduğu ve terörizm ile şiddet içerikli yayınları engellemeye yönelik "Yayıncılık İlkeleri" ise kısaca şu şekildedir (<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6112-20120704.pdf>, Erişim Tarihi: 03.04.2021):

“MADDE 8 – (1) Medya hizmet sağlayıcılar, yayın hizmetlerini kamusal sorumluluk anlayışıyla bu fıkra da yer alan ilkelere uygun olarak sunarlar. Yayın hizmetleri;

- a) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, Atatürk ilke ve inkılâplarına aykırı olamaz.*
- b) Irk, dil, din, cinsiyet, sınıf, bölge ve mezhep farkı gözeterek toplumu kin ve düşmanlığa tahrik edemez veya toplumda nefret duyguları oluşturmaz.*
- c) Hukukun üstünlüğü, adalet ve tarafsızlık esasına aykırı olamaz.*
- ç) İnsan onuruna ve özel hayatın gizliliğine saygılı olma ilkesine aykırı olamaz, kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliğinde ifadeler içeremez.*

- d) *Terörü övemez ve teşvik edemez, terör örgütlerini güçlü veya haklı gösteremez, terör örgütlerinin korkutucu ve yıldırıcı özelliklerini yansıtıcı nitelikte olamaz. Terör eylemini, faillerini ve mağdurlarını terörün amaçlarına hizmet eder şekilde sunamaz.*
- e) *İrk, renk, dil, din, tabiiyet, cinsiyet, özürlülük, siyasî ve felsefî düşünce, mezhep ve benzeri nedenlerle ayrımcılık yapan ve bireyleri aşağılayan yayınları içeremez ve teşvik edemez.*
- f) *Toplumun millî ve manevî değerlerine, genel ahlaka ve ailenin korunması ilkesine aykırı olamaz.*
- g) *Suç işlemeyi, suçluyu ve suç örgütlerini övücü, suç tekniklerini öğretici nitelikte olamaz.*
- h) *Çocuklara, güçsüzlere ve özürlülere karşı istismar içeremez ve şiddeti teşvik edemez.*
- ı) *Alkol, tütün ürünleri ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı madde kullanımı ile kumar oynamayı özendirici nitelikte olamaz.*
- i) *Tarafsızlık, gerçeklik ve doğruluk ilkelerini esas almak ve toplumda özgürce kanaat oluşumuna engel olmamak zorundadır; soruşturulması basın meslek ilkeleri çerçevesinde mümkün olan haberler, soruşturulmaksızın veya doğruluğundan emin olunmaksızın yayınlanamaz; haberin verilişinde abartılı ses ve görüntüye, doğal sesin dışında efekt ve müziğe yer verilemez; görüntülerin arşiv veya canlandırma niteliği ile ajanslardan veya başka bir medya kaynağından alınan haberlerin kaynağının belirtilmesi zorunludur.*
- j) *Suçlu olduğu yargı kararı ile kesinleşmedikçe hiç kimse suçlu ilân edilemez veya suçluymuş gibi gösterilemez; yargıya intikal eden konularda yargılama süresince, haber niteliği dışında yargılama sürecini ve tarafsızlığını etkiler nitelikte olamaz.*
- k) *Haksız çıkarlara hizmet eden ve haksız rekabete yol açan unsurlar içeremez.*
- Siyasî partiler ve demokratik gruplar ile ilgili tek yönlü veya taraf tutar nitelikte olamaz.*

- l) Genel sağlığa, çevrenin ve hayvanların korunmasına zarar verecek davranışları teşvik edemez.
- m) Türkçenin, özellikleri ve kuralları bozulmadan doğru, güzel ve anlaşılır şekilde kullanılmasını sağlamak zorundadır; dilin düzeysiz, kaba ve argo kullanımına yer verilemez.
- n) Müstehcen olamaz.
- o) Kişi veya kuruluşların cevap ve düzeltme hakkına saygılı olmak zorundadır.
- ö) Bilgi iletişim araçları yoluyla yarışma veya lotarya içeremez, dinleyici ve seyirciler ikramiye verilemez veya ikramiye verilmesine aracılık edemez.
- p) Medya hizmet sağlayıcı tarafından yapılan veya yaptırılan anket ve kamuoyu yoklamalarının, hazırlık aşamasından sonuçların ilânına kadar noter nezaretinde gerçekleştirilmesi zorunludur.
- r) Kişileri fal veya batıl inançlar yoluyla istismar edemez.
- s) Toplumsal cinsiyet eşitliğine ters düşen, kadınlara yönelik baskıları teşvik eden ve kadını istismar eden programlar içeremez.
- ş) Şiddeti özendirici veya kanıksatıcı olamaz.”

Günümüz Türk medyasına baktığımızda ise, 6112 sayılı Kanun'un ilkelerine tamamen ters düşen bir durumun ortada olduğu düşünülmektedir. Güzel bu durumu şu şekilde ifade etmiştir (Güzel, 2011):

“Terör örgütünün insanlık dışı saldırıları daima mübalağa edilerek ve büyütülerek verilmektedir. Medya, terör örgütünün uyguladığı psikolojik harekât yöntemlerine uygun şekilde çalışmaktadır.

Terör örgütünün korkutucu, yıldırıcı ve baskıcı yöntemleri, medya vasıtasıyla özellikle bölge halkına aynen yansıtılmaktadır.

Bazı medya organları, yorumcuları ve köşe yazarları tarafından, güvenlik güçleri kötülenirken, terör örgütü ve bağlantıları 'barışçı' ve 'demokrasiden yana' gösterilmekte; âdeta terör eylemleri ve teröristler desteklenmektedir.”

1.5.4.4. Siber Terörizm

Günümüzde enformasyon teknolojisinin ve internetin terör örgütleri tarafından faal bir biçimde kullanılıyor olması ulusal ve uluslararası kamuoyu açısından en tehlikeli tehditlerinden biri olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojinin hızla ilerliyor olması terör örgütlerinin önündeki teknik engelleri bir bir azaltırken sosyal ortamlardaki tehlikeleri daha da arttırmaktadır.

Akgün'e göre Siber Terör kavramı; "Yaşamın her alanındaki önemleri giderek artan ulusal veya özel bilişim sistemlerini çökertmek amacıyla 'hacker' adı verilen bilgisayar korsanları tarafından elektronik ortamda gerçekleştirilen saldırılar" şeklinde ifade edilirken Siber Terörizm kavramı; "Belirli bir politik ve sosyal amaca ulaşabilmek için bilgisayar ve bilgisayar sistemlerinin bireylere ve mallara karşı bir hükümeti veya toplumu yıldırma, baskı altında tutma amacıyla kullanılması" şeklinde tanımlanmıştır (Akgün, 2006, s. 228).

Siber Terörizmin yalnızca devlete ait sitelerin hacklenmesi şeklinde yorumlanmasının yanlış olduğunu düşünen Taş'a göre *Siber Terörizm* (Taş, 2014, s. 73): "Banka hesaplarının boşaltılması, değiştirilmesi ya da sahte bir biçimde açılması ile finansal kaynak bulma, e-devletin yaygınlaşması ile sahtecilik, vatandaşların bilgilerine ulaşma ya da bilgileri değiştirme, silme, silah ticareti, gizli haberleşme, terörist eğitim, askeri savunma sistemlerine sızma vs." gibi anlamlar taşımaktadır.

Devlete ait elektrik-su dağıtım şebekeleri, barajlar, petrol ve doğalgaz hatları ve atom santralleri (nükleer enerji vs.) gibi önemli istasyonlarının yönetiminin internet aracılığıyla yapılması, Siber Terörizmin ne ölçüde tehlikeli olabileceğinin anlaşılması açısından önemlidir (Rustemova, 2006, s. 34).

Siber Terörizmin tehlikeli olmasının altında yatan ve hatta tehlike düzeyini arttıran bir diğer unsur da, siber terörist eylemlerin hemen hemen sıfır maliyetle ve herhangi bir hazırlık gerektirmeyen bir eylem olması ve ayrıca toplam süre bakımından da dakikalar bile geçmeden eylemin tamamlanmasıdır. Günümüzde internetin aktif kullanıcı sayısının giderek artması, teröristlerin sanal ortamda takip edilebilmesini giderek daha da zor hale getirmektedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde denilebilir ki, günümüzdeki teknolojik ilerlemeler Siber Terörizmin daha da güçlenmesine neden olmakta ve bu

konuda yeteri kadar başarı gösteremeyen ‘savunma sistemleri’, saldırıları önleme görevinden ziyade saldırı sonucu oluşan tahribatları aza indirme ya da düzeltme görevleriyle ön plana çıkmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. TERÖR-MEDYA İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA MEDYANIN İŞLEVLERİ

2.1. MEDYA

Medya terimi genel olarak haber alma, haber verme, haber oluşturma veya haber iletme ihtiyacından ortaya çıkmış bir iletişim kavramıdır. İletişim kaynakları ve mecraları genel olarak ‘medya’ çatısı altında toplanmaktadır (Eskier, 2017).

Medya, toplumun ve farklı alanlardaki karar organlarının görüş, düşünce ve davranışlarını biçimlenmesinde mühim ve etkili bir araç olarak bilinmektedir. 20. yüzyılın ortalarında doruk noktasına ulaşan “Bilgi/Enformasyon Devrimi” küresel anlamda toplumun her alanına nüfuz etmiştir. Bu yepyeni çağda bilgi her zamankinden daha erişilebilir, dağıtılmış ve daha hızlı tüketilmiştir. Burada medyadan bahsederken radyo, televizyon ve gazete gibi geleneksel medya ile birlikte genellikle dijital araçlar olan yeni medya kavramı tartışılmaktadır (Sancak, 2019, s.361).

Bugün, birçok toplumda gündelik siyaset, kitle iletişim araçları tarafından sınırlandırılmaktadır. Çünkü halk, seçilmiş ve atanmış kamu görevlileriyle çoğu zaman bir araya gelemmez. Dolayısıyla burada aktörler arasındaki iletişim, siyasal iletişim üçgeni olarak bilinen bir yapı üzerinden gerçekleşir (Avşar, 2017, s.119). Medya, vatandaşlar ve devlet kurumları bu siyasal iletişim üçgeninin ana organlarıdır. Medya yöneticileri sadece bilgiye erişilebilirliği değil, aynı zamanda kamuoyunun ve politikacıların erişilebilirliğini de belirleyen bir güce sahip olmaktadır. Çünkü politikacılar toplum ve toplumsal olayları medya aracılığıyla öğrenmektedirler. Başka bir deyişle, halk ile devlet arasında doğrudan bir temas olmadığı için iletişim, medyanın geliştirdiği ağlar aracılığıyla gerçekleşebilmektedir. Demokratik olarak yönetilen toplumların en önemli kavramlarından biri basın özgürlüğüdür. Basının sınırsız olması, haberin içeriği konusunda pek çok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu tartışmaların başında kuşkusuz terörün güncelliği gelmektedir.

İlk olarak 1920’lerde kullanılmaya başlanan Medya kavramının kökeni Latince’ye dayanmaktadır. Medya çoğul bir kelimedir ve tekil hali ise Medium olarak

bilinmektedir. Medium'un esasen; ara, orta gibi anlamları bulunmaktadır. Yazılı ve sözlü basın, İngilizcede "mass media" olarak ifade edilmekte ve Türkçeye "kitle iletişim araçları" şeklinde çevrilmektedir. Önceleri herkes tarafından yoğun bir şekilde kullanılan basın teriminin yerine zamanla kitle iletişim araçları terimi kullanılmaya başlanmış (tarihte ilk olarak 1940 yılında Harold Laswell tarafından kullanılmış) ve 1990'lı yıllarla birlikte de "medya" terimi kullanım kolaylığından ötürü sıkça tercih edilmiş ve dilimize yerleşmiştir. Buradan hareketle medya terimi kamuoyunda kabul edildiği haliyle; yazılı, sözlü ve görüntülü basını tanımlamaktadır (Sağnak 1996, s. 43).

Çalağan'a göre; günümüzde yazı, ses ya da görüntü vasıtasıyla insanlar arasında iletişim sağlanmasını kolaylaştıran ve geniş kitlelere bilgilerin dağıtılıp ulaşmasını sağlayan gazete, kitap, dergi, afiş, radyo, televizyon, sinema, film, internet, bilgisayar, video, haberleşme uyduları, slayt, mültivizyon, faks, telefon vb. bütün teknolojik araçlar, medya veya kitle iletişim araçları olarak tanımlanmaktadır (Çalağan, 2020, s. 63).

Bilimsel çalışmalarda kitle iletişim araçları genel olarak "eski-yeni medya" veya "geleneksel- modern kitle iletişim araçları" şeklinde kategorize edilmektedir. Yukarda bahsettiğimiz gazete, kitap, dergi, afiş, broşür gibi yazılı kitle iletişim araçları ile radyo, televizyon, sinema, film vs. gibi görsel-sesli kitle iletişim araçları "eski-geleneksel medya" olarak sınıflandırılırken; e-dergi, online radyo ve televizyon yayınları ile internet siteleri ve sosyal medya gibi dijital ortamlarda gerçekleştirilen bütün modern kitle iletişim araçları "yeni medya" olarak tanımlanmaktadır (Çalağan, 2020, s. 63).

Kitle iletişim araçları ve medya arasında anlam olarak küçük farklılıklar olsa da literatürde genel olarak kitle iletişim araçlarının tamamı aynı zamanda "medya" olarak da ifade edilmektedir. Dolayısıyla kitle iletişim araçları ve medyanın, aynı anlamlara geldiğini ve birbiri yerine sıkça kullanıldığını söylemek mümkündür. (Gölbaşı, 2016, s. 72)

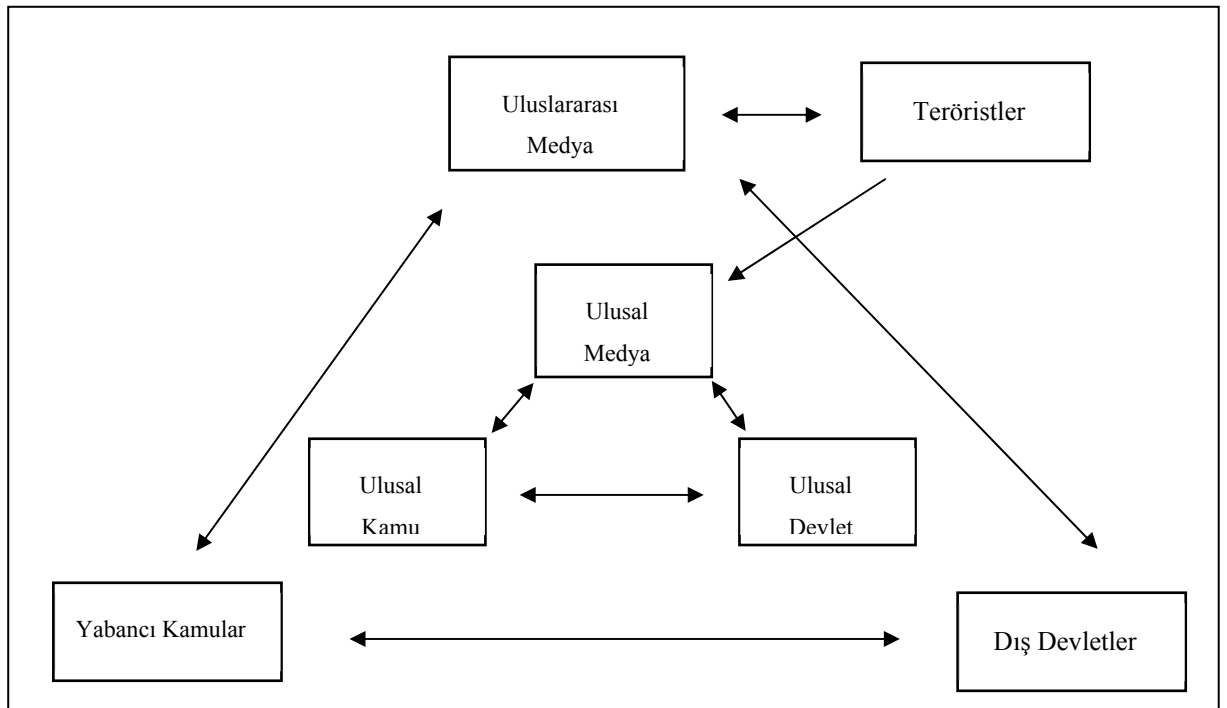
2.1.1. Medyanın İşlevleri

Günümüzde birçok alanda etkili olması bakımından medya veya kitle iletişim araçları güçlü bir aktör olarak kabul edilmektedir. Bilir, medyanın işlevini, "Yönetilenler ile yönetilenler arasında doğrudan iletişimin mümkün olmadığı büyük toplumlarda hükümet ile toplum arasındaki iletişimi sağlar. Ana düşüncayı paylaşmadıkları için

şikâyetlerini daha özel bir biçimde ifade etmek isteyen kişi ve gruplar medyaya ulaşamadıklarını ya da yeterince ulaşamadıklarını düşünebilirler. Gerçekte medya nötr bir iletişim kanalı değil, iletişim üçgeninde bir köşedir” şeklinde ifade etmiştir (Bilir, 2009, s.81).

Bilir’in ifade ettiği iletişim üçgeni Şekil 13’teki gibidir (Nacos’tan aktaran Bilir, 2009, s. 81):

Şekil 13: Terörizm ve Politik İletişim Üçgeni

Kaynak: Bilir, 2009, s. 81

İlhan terörizmin politik iletişim üçgenini, terör örgütlerinin siyasi bir kazanç elde etmek amacıyla benimsediği eylem tarzı olarak ifade etmektedir. Ayrıca İlhan, *Medya ve Terör* adlı çalışmasında terörizmin iletişim üçgenini şu şekilde anlatmıştır (İlhan, 2017):

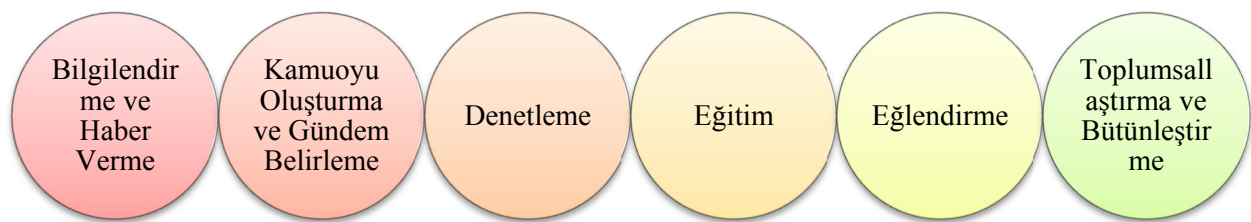
“Terör örgütü öncelikle gerçekleştirdiği eylemle medyanın dikkatini çeker, kendini tanıtır ve böylelikle daha geniş kitlelere ulaşır. Kamuoyu ve karar vericilerin terörizmle ilişkili düşünceleri de medya aracılığı ile duyurulur. Bu

yolla kamuoyu ve karar vericiler hem terör eyleminden haberdar olur, hem de eylemi anlamlandırıp yorumlar. Kamuoyu ve karar vericiler karşılıklı olarak birbirlerini etkiler, yönlendirir, birbirleri ile iletişim kurar ya da en azından bunları yapmaya çalışır.”

Medyada, devlet veya hükümet genelde mevcut sosyal düzenin sağlayıcısı, koruyucusu ve hatta savunucusu olarak görünmekle birlikte devlet büyüklerinin (devlet ileri gelenleri) ve liderlerin halkı temsil ettiği düşüncesi yansıtılmaktadır. Bu sebeple ara ara kural koyucu elitler ile medya kuruluşları arasında bir mücadele oluşmasına karşın terörizm gibi buhran dönemlerinde medya hâkim söylemi kabul eder. Politik olarak motive olmuş agresif kişiler veya gruplar amaçlarına ulaşabilmek için kamuoyu tarafından tanınmaya ihtiyaç duyduklarında terörizme başvurabilmektedirler. Dolayısıyla terör örgütleri için medyanın temel işlevi, hedef kitleye göre işlenen sembolik saldırının haberinin aynı hedef kitleye iletilmesidir. Bilhassa uluslararası terör örgütleri amaçlarına ulaşma doğrultusunda medyanın bu işlevine dayanmaktadırlar (Bilir, 2009, s. 81).

Literatürde medyanın yaygınlaşmış bir takım temel işlevleri bulunmaktadır. Bunlar Şekil 14’teki gibidir:

Şekil 14: Medyanın İşlevleri

Kaynak: Çalağan, 2020, s. 63

a) Bilgilendirme ve Haber Verme İşlevi

Medya, gerçekleşen herhangi bir durumu, bilgiyi veya olayı mümkün olan en kısa süre zarfında geniş kitlelere ulaştırabilme ve gerekli iletişimleri sağlayabilme özelliği sayesinde, toplumların günlük yaşantılarının önemli bir enformasyon aracı olarak

görülmektedir. Bu bakımdan medyanın en temel özelliği kitleleri bilgilendirme ve haber verme işlevidir (Girgin, 2003, s.48). En geniş ifadeyle medya, ulusal ve uluslararası mecralarda gerçekleşen olaylar ve durumlar hakkında toplumlara haber ve bilgi aktarımı sağlayarak, onların ülke ve dünya meseleleri hakkında bilgi edinebilmelerini, yaşanan gelişmeler ışığında fikir sahibi olabilmelerini sağlaması ve ayrıca iktisadi, siyasi, ekonomik ve toplumsal konulara yaklaşımlarının şekillenmesi noktasında çok önemli bir role sahiptir.

b) Kamuoyu Oluşturma ve Gündem Belirleme İşlevi

Medya, gündemlerin belirlenmesinde ve kamuoyunun oluşturulmasında en güçlü aktörlerin başında yer almaktadır. Bir toplumu sosyolojik olarak yönetmeyi, yönlendirmeyi ve bireylerin davranış ve düşüncelerini biçimlendirmeyi arzulayan global güçler, siyasi iktidarlar, sanayi kuruluşları, menfaat grupları ve illegal örgütler, medyanın kamuoyu oluşturma ve gündem belirleme işlevinden faydalanmak istemektedirler (Can, 2005, s.42).

Kamuoyu kavramı ilk olarak 1741 yılında İngilizler tarafından “halkın düşüncesi” anlamında kullanılmış, 1744 yılında Fransa ise bu kavramı ilk kez “toplumun tavrı” olarak ifade etmiştir. Türkçe’de ise kamuoyu kavramı ‘halk’ anlamına gelen kamu ile ‘kanaat’ anlamına gelen oy sözcüklerinin birleşmesiyle kullanılmaktadır. Bu bağlamda kamuoyu oluşturma işlevi; belli başlı bir konu kapsamında halkın kanaatlerinin yönlendirilmesi, fikir ve düşüncelerinin etkilenmesi ve kararlarının şekillendirilmesi süreci tanımıyla ifade edilebilir (Atabek, 2002, s.223-224).

Gündem oluşturma deyimi ise 1922 yılında siyaset bilimci Walter Lipmann’ın *Public Opinion (kamuoyu)* adlı eserinde ilk kez kullanılmıştır. Lipmann, medyanın aktardığı haberlerin, insanların günlük yaşantılarında sahip oldukları bilgi ve fikirlerinin şekillenmesinde önemli etkileri olduğunu ileri sürmektedir. 1972 yılında ise Amerikalı iki araştırmacı olan Maxwell Combs ve Donal Shaw’ın, yapmış oldukları araştırmalar neticesinde medyanın elinde bulundurduğu gücü, tüm toplumun gündemini kendi istediği veya belirlediği herhangi bir konu çerçevesinde oluşturduğu ortaya koyulmuştur (Aziz, 2017, s.73-74).

c) Denetleme İşlevi

Modern demokratik toplumlarda bulunan yasama, yürütme ve yargı organlarına ek bir “dördüncü kuvvet” olarak tabir edilen Medyanın, ilk olarak kamu kurum ve kuruluşları ve siyasi yapılar olmak üzere, diğer özel sektörlerin mevcut politikalarını izlemek, varsa yanlışlarını kamuoyuna iletmek ve düzeltilmesi için gerekli işlemleri sağlamak gibi önemli fonksiyonları bulunmaktadır. Dolayısıyla medyanın, bir nevi halkın temsilcisi olma görevini üstlenen ve vatandaşların menfaatlerini koruyup kollamakla yükümlü olan, önemli bir kontrol mekanizması olduğu yorumu yapılabilir. (Çınar, 1997, s.221).

d) Eğitim İşlevi

Herkesin yaygın eğitim imkânlarından faydalanamadığı veya ne kadar eğitim alınırsa alınsın doğal olarak herkesin her konuyu bilemeyeceği düşünüldüğünde bu işlevin büyük bir öneme sahip olduğu anlaşılmaktadır.

Medyanın bilgi çağındaki modern toplumlara sunduğu eğitim ve öğretim alanındaki imkânlar oldukça sınırsızdır. İnsanların eğitim ve öğretim seviyelerini yükseltebilmeleri, hedeflerine kavuşabilmeleri, marifetlerini ve yeteneklerini geliştirebilmeleri adına kitap, gazete, dergi, televizyon, bilgisayar ve internet gibi araçlar önemli bir görev üstlenmektedir.

Haberlere konu olan bir olay gerçekleştiğinde medya temsil ettiği halk adına olay yerinde bulunur. Böylece onlara bilgi aktarır ve bazen de gerçekte önemli olduğu halde üzerinde pek fazla durulmayan konular hakkında onlara farkındalık sağlar. Bu duruma örnek olarak Duman: “Milliyet Gazetesi yazarı Tuncay Özkan Susurluk’ta meydana gelen sıradan bir kamyon otomobil kazasının arkasında büyük bir devlet skandalını çıkararak kamuoyunun bu olay üzerine gitmesinin sağlamıştır. Türk ve dünya medyasında buna benzer binlerce örnek ortaya çıkarılabilir” ifadelerini kullanmıştır (Duman, 2009). Buradan hareketle medyanın eğitim işlevi bilhassa gelişmekte olan üçüncü dünya ülkeleri için daha çok önem arz etmektedir.

e) Eğlendirme İşlevi

İnsanların günlük hayatlarında yaşadıkları sıkıntılardan, streslerden, rutin ve sıkıcı işlerinin verdiği yoğunluklardan biraz olsun uzaklaşarak hem boş vakitlerini

değerlendirmeleri hem de rahatlayıp motive olabilmeleri açısından medya, önemli bir eğlence aracı olarak görülmektedir. Bu hususta bireylerin medyadan sinema filmleri, komedi, dizi, eğlence, yarışma, spor, müzik programları vs. gibi eğlence beklentileri vardır. Bal bu durumu; “Eğlence ihtiyacı, kitlelerin televizyona olan bağımlılığını arttırmış ve bu durumda televizyon yöneticileri de durmaksızın eğlendirici programları halka arz etme yoluna gitme yolunu tercih etmişlerdir” şeklinde ifade etmiştir (Bal, 2012). Ayrıca günümüzde çok yaygın kullanılan bilgisayar ve internet, bireylerin boş ve sıkıcı zamanlarını süsleyen ve eğlenceli hale getiren oyun sistemleri ve chat programlarıyla yediden yetmiş herkesin popüler eğlence aracı olmuştur.

Ancak medyanın bu işlevi, uzun vadede yukarıdakilerin aksine toplum üzerinde pasifleştirme, uyutma, duyarsızlaştırma, asosyalleştirme, kültürel asimilasyon vs. gibi etkileri olduğu düşüncesiyle bir takım eleştirilere maruz kalmaktadır (Gökçe, 2002, s.173).

f) Toplumsallaştırma ve Bütünleştirme İşlevi

Medya bireye, içinde bulunduğu toplumla ve yaşadığı çevreyle bütünleşme imkânı sağlayacak, kamusal yaşama uyum için gerekli bilinçlenmeyi basitleştirecek ortak bir fikir, düşünce ve bilgi formu oluşturmaktadır. Bal’a göre özellikle de kamusal yayıncılık ilkesini benimseyen medya kuruluşları, toplumsal yapıların gelişmesine ve bireylerin bu yapılar içerisinde sosyal faaliyetlerde bulunabilmelerine imkân sağlar ve başta demokrasinin sağlanması ve muhafaza edilmesi olmak üzere toplumsal kurumların daha verimli çalışmasına ve kişilerin haklarına sahip çıkılması doğrultusunda yayıncılık yapar (Bal, 2012).

Medyanın, toplumda ortak bir siyasi görüş ve tutumun oluşmasında da rolü bulunmaktadır. Şöyle ki, siyasi süreçlerde gerçekleştirilen tüm faaliyetler (mitingler, propagandalar, seçim istatistikleri, anketler, programlar vs.) medya sayesinde herkesin görebileceği yakınlığa kadar gelmektedir. Ev, iş yerleri, sosyal ortamlar gibi birçok alanda birbirinden farklı siyasi düşüncelerin propagandası medya aracılığıyla gerçekleşmektedir. Dolayısıyla medya siyasi süreçlerde bir numaralı propaganda aracına dönüşebilmektedir. Bu durumda medya kuruluşlarının tüm görüşlere eşit olanaklar veren yani demokratik yayın anlayışları oldukça önemlidir.

Geldiğimiz aşamada medya, tüm bu işlevleri sayesinde terör oluşumlarının da ilgi alanına girmektedir. Nitekim terör örgütleri günümüzde hem “eski medya” olarak adlandırılan geleneksel kitle iletişim araçlarını hem de “yeni medya” olarak adlandırdığımız internet temelli kitle iletişim araçlarını hedefleri doğrultusunda oldukça profesyonel bir biçimde kullanmaktadır.

2.2. MEDYA TERÖR İLİŞKİSİ

Demokratik olarak yönetilen toplumların en önemli özelliklerinden biri basın özgürlüğüdür. Basının sınırsız olması, haberin içeriği konusunda pek çok tartışmayı da beraberinde getirmektedir. Bu tartışmaların başında kuşkusuz çeşitli nedenlerle medyaya yansıyan terörle ilgili haberler gelmektedir.

Medya ve teröristler, kendisini iç içe geçmiş, birbirine bağımlı ve pragmatik bir anlayış olarak sunan simbiyotik bir ilişki içinde var olmaya devam etmektedir (Kazan, 2012, s.111). Karşılıklı olarak güçlenen bu ikili ilişki her iki taraf açısından farklı yararlar sağlamaktadır. Bu bağlamda terör örgütleri bir yandan arzularını ve ideolojilerini dile getirerek popülerlik kazanma fırsatı yakalarken, diğer yandan üretilen kaynaklar terör eylemlerini besleyerek medyanın ihtiyaç duyduğu bilgi susuzluğunu giderebilmektedir. Medya ve terör arasındaki zorunlu ilişkinin temelinde, teröristlerin eylemlerini kitlelere duyurma isteği, terörün konu ve programlarıyla ilgili bilgilendirmenin önemi ve medyanın halkı bilgilendirme sorumluluğu yatmaktadır.

Terör ile medya, ilişkilerini gayri resmi yollarla yürüten birbirinden farklı iki unsur olması münasebetiyle ortaya konulan ürün açısından her ikisinin de alıcıları bulunmaktadır. Bilindiği üzere teröristlerin tüm dikkatleri üzerlerine çekmek, ulusal ve uluslararası kamuoyu tarafından tanınır hale gelmek, mevcut yönetim tarafından bir güç olarak önemsenmek ve yönetimle iletişim kurmak, itibar ve meşruluk kazanmak gibi stratejik istekleri vardır (Kazan, 2012, s. 116). Tüm bunların yanı sıra gerçekleştirdikleri eylemlerden ve ideolojilerinden tüm kamuoyunun haberdar olmasını sağlamak, halkta korku ve panik yaratmak, sürekli gündemde kalmak ve yasallaşma için zemin oluşturma arayışı içinde olmaktadır.

Kazan terör örgütleri ile medya arasındaki ilişkiyi çalışmasında şöyle ifade etmiştir (Kazan, 2012, s. 118):

“Teröristlerle medya arasındaki ilişkiyi Kevin G. Barnhurst iki şekilde açıklamaktadır. Kusurlu medya modeli olarak adlandırılan ilkinde, medya, şiddet çarkının parçası konumundadır. Teröristlerin şiddet eylemlerini geniş kitlelere ulaştırarak onların amacına hizmet etmektedir. Yaptıkları eylemlerle medyada kendine yer edinen teröristler, daha da cesaretlenerek daha büyük eylemler yapma yoluna gitmektedir. Bir anlamda medya dolaylı olarak terör eylemlerini teşvik etmektedir. Savunmasız medya modeli olarak açıklanan ikinci modelde ise, medya, terörist faaliyetlerin faili olmaktan ziyade kurbanı olarak görülmektedir. Medya haber verme sorumluluğu gereği şiddet eylemlerine yer vermektedir.”

Günümüzde gerçekleşen terörizm faaliyetlerinin geniş kitleleri etkilemesinin, ölümcül sonuçlara yol açmasının ve tehlikeli bir görünüme sahip olmasının temelinde esas olarak teknoloji faktörünün bulunduğu düşünülmektedir. Ayrıca terör örgütlerinin elinde bulundurduğu silahların ve bu silahların tahrip edici yok edici etkisinin de ötesinde, genel olarak herhangi bir maddiyata ihtiyaç duyulmadan, yediden yetmişe kriter gözetmeksizin erişim sağlanabilen, herhangi bir engellemeye maruz kalınmadan direkt propaganda aracına dönüştürülebilen modern kitle iletişim araçları ön plana çıkmaktadır (Türkoğlu, 2017, s.163-164). Bu bağlamda terörizm yalnızca silahlar ve bombalardan ibaret olmayıp, bunların yanı sıra gazete, dergi, kamera, video, kaset, televizyon, internet gibi kitle iletişim araçları da terörizmin etkili silahlarından olduğu düşünülmektedir.

Terör örgütleri eylemlerini kitle iletişim araçlarında duyurmak istemektedirler. Öyle ki çoğu kişinin bilmediği bir eylemin amacına ulaşmadığı için gerçekleşmediğini zannederler. Bu anlamda terör örgütlerinin temel amacı sadece hedef alınan kişilerden kurtulmak değil, aynı zamanda bu eylemler aracılığıyla kamuoyuna mesaj göndermektir. Burada da yapılması gerekenleri kitlelere duyurmak için en iyi mesajlaşma aracı olarak “medya” kullanılmaktadır.

Kitle iletişim araçları, terörizmin küreselleşmesinde ve hatta yayılmasında, daha ilk ortaya çıktığı günlerden itibaren terör örgütleri tarafından sıkça kullanıldığı bilinmektedir. Bu doğrultuda terör örgütleri ilk başlarda, kitap, gazete, dergi, bildiri ve afiş gibi yazılı iletişim araçlarından beyin yıkama ve propagandalarını yürütme amacıyla

faydalanmıştır. Zamanla yaygınlık kazanan görsel-işitsel medya yani radyo ve televizyon, terör propagandalarının etkili bir aracı haline gelirken, son dönemlere (günümüze) gelindiğinde ise internet ve sosyal medya, terör örgütlerinin, destekçilerinin ve sempatanlarının en çok istismar ettiği alan olarak karşımıza çıkmaktadır (Çalağan, 2020, s. 67).

Modern demokratik toplumlarda medyanın genel olarak, toplum ile karar vericiler arasındaki iletişimin sağlanmasında önemli rolü olmakla birlikte, karar vericilerin ve toplumun kanaatlerinin, tutumlarının ve davranışlarının biçimlendirilmesinde de kullanılmaktadır. Medyanın böylesine ciddi bir güce sahip olduğu düşüncesi, terör örgütlerinin stratejilerinin belirlenmesinde medyanın önemli bir rol oynamasına neden olmuştur (İlhan, 2017).

Terör haberlerinin kitle iletişim araçlarındaki sunumunda işlenen etik ihlallere her gün bir yenisi eklenmektedir. Bu ihlallere ek olarak, teröristlerin kendileri tarafından yönetilen mevcut medya kuruluşlarının varlığı da yeni sorunlar doğurmaktadır.

2.3. TERÖR ÖRGÜTLERİ AÇISINDAN MEDYANIN ÖNEMİ

Terör örgütleri için medyanın önemine bakıldığında, silahlı propagandalardan sonra terör örgütleri açısından ikinci yaşam alanı olarak tabir edilmekte ve terör propagandalarının olmazsa olmaz bir ögesi durumundadır (İlhan, 2008, s.106). Terör örgütleri ulusal ve uluslararası kamuoyuna, her türlü destekçilerine ve düşman olarak adlandırdığı tüm kitlelere seslerini duyurabilmek ve varlıklarını ispatlamak adına, gerçekleştirdikleri silahlı eylemlerin hemen ardından medyayı kullanmaktadır. Çünkü medya, terör örgütlerinin iletmek istediği mesajları bahsettiğimiz bu kitlelere daha hızlı, basit ve etkili bir biçimde göndermesi bakımından yeterli bir araç olarak görülmektedir.

Günümüzde terör örgütlerinin medyayı kullanma alanlarına bakıldığında, geleneksel kitle iletişim araçlarından ziyade, yeni medya (internet) ortamındaki iletişim araçlarını daha fazla kullanma eğiliminde olduğu görülmektedir. Bu bakımdan internet ortamının limitsiz fonksiyonları ve kolaylıkları, geleneksel medyanın önemini yeni medyaya oranla kısmi olarak azaltmaktadır (Avşar, 2017, s.126).

Ayrıca terör örgütlerinin bilişim teknolojilerine olan ilgisi gün geçtikçe artmakla birlikte, propaganda stratejilerini ilerleyen teknolojiye uygun olacak ölçülerde

geliştirmektedirler. Dolayısıyla yeni medya ortamının sunmuş olduğu imkânlar sayesinde küresel ve bölgesel büyüklükteki terör örgütleri, geleneksel terör faaliyetlerinin ötesinde bir strateji geliştirerek medya odaklı propaganda savaşına yönelmiştir (Peresin, 2007, s.9).

Gerçekleştirilen terör eylemlerinin veya faaliyetlerinin medyada uzun süre yer alması, örgütün hayatta kalma şansını yükseltmesi bakımından son derece önemli görülmektedir.

2.4. TERÖR ÖRGÜTLERİNİN MEDYAYI KULLANMA AMAÇLARI

2000’li yıllardan itibaren etkileşimi tartışma konusu olan terör ve medya ilişkisi, birçok yazar ve araştırmacı tarafından açıklanmaya çalışılmıştır. Gerçekleştirilen terör saldırıları, belli bir plan program içerisinde yürütülerek toplumdaki masum kişileri hedef almakla birlikte toplum üzerinde baskı ve korku oluşturarak dikkat çekme ve gündem oluşturma amacı taşımaktadır. Terör örgütleri topluma duyurmak istedikleri iyi veya kötü her türlü ideolojik mesajlarını medya aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Dolayısıyla terör örgütlerinin en sık kullandığı yöntemlerden biri olan şiddet bir amaç olarak kullanılmaktan ziyade bir araç olarak kullanılması sebebiyle terör eylemlerinin kitle iletişim araçlarıyla çok kısa bir süre zarfında tüm dünyaya yayılması örgütlerin temel amacı olmaktadır.

Carlos Marigella, terörün kitle iletişim araçlarından yararlanma stratejisini *Şehir Gerillasının El Kitabı*’nda şu şekilde ortaya koymuştur (Marigella, 2003, s. 98):

“Sinir savaşı veya psikolojik savaş, kitle haberleşme araçları veya ‘Fısıltı Gazetesi’ nin doğrudan veya dolaylı kullanılmasına dayanan bir savaş tekniğidir. Amacı diktanın moralini kırmaktır. Bu amaca, rejimin casusları arasında uydurma, çelişkili haberler yayarak, şaşkınlık, kuşku ve kararsızlık tohumları ekilerek ulaşılır. Psikolojik savaşta dikta zafiyete sürüklenir ve hatta haberleşme araçlarına sansür koyar. Bu sansür de kendilerine karşı işler, çünkü onu ‘halk dışı’ ilan eder.”

Klaus Hübner, terörizmin de medyanın da karşılıklı olarak birbirlerini belli amaçlar doğrultusunda aktif olarak kullandığını düşünmektedir. Ayrıca Kazan’ın çalışmasında yer alan bilgiler doğrultusunda Hübner’e göre; “teröristler kitle medyasına

okuyucu ve dinleyici kazandıran ilginç bir malzeme sağlamaktadır. Buna karşın kitle medyası da kamuoyunun teröristleri ciddiye alması için ihtiyacı olan aleniyeti sağlamaktadır.” (Kazan, 2012, s. 118). Bu durumda her iki tarafın da birbirini kullandığı söylenebilir.

İlhan, terör örgütlerinin medyayı, örgütün mesajlarını daha geniş kitlelere ulaştırabilmek amacıyla kullandığını vurgulamış ve çalışmasında; “Terör eyleminin kendisi saldırının yapıldığı yerin görüntüsü ile sınırlı iken, eylem aynı zamanda saldırının ilk kurbanlarının da ötesinde başka bir hedef grup üzerinde etki bırakmayı amaçlar... Medya bu anlamda adeta bir büyüteç görevi görür ve terörizmi etkili bir araca dönüştürür. Terörizm, medya olmadan sadece diğer ölüm nedenlerinden birisidir.” İfadelerini kullanmıştır (İlhan, 2017).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak İlhan’ın çalışmasında yer alan şu bilgiler terör örgütlerinin medyayı kullanma amacının anlaşılması ve somut bir örneği olması bakımından durumu özetler niteliktedir (İlhan, 2017):

“El-Kaide liderlerinden Eymen Zevahiri, Şiilere ve özellikle de sivillere yönelik saldırıları ile adını duyuran Irak El-Kaidesi lideri Zerkavi’ye bir mektup yazıp, Zerkavi’nin medyaya yansıttığı infaz görüntülerine, Samarra’da Şiilerin kutsal camisinin bombalanmasına, sivillerin öldürülmesi gibi konulara değinerek medyanın örgüt stratejisindeki önemini şöyle vurgulamıştı: ‘...Biz bir savaştayız ve bu savaşın yarısından çoğu medyada gerçekleşiyor. Ümmetin kalbini kazanmak için bir medya savaşındayız ve gücümüz ne kadar artarsa artsın, bizimle savaşan ‘Şeytan Krallığı’nın gücünün binde birine bile eşit değildir.’ ”

Terör örgütlerinin medyayı kullanma amaçları literatürdeki en genel haliyle (Çalağan, 2020, s.70);

Şekil 15: Terör Örgütlerinin Medyayı Kullanma Amaçları

Kaynak: Çalağan, 2020, s.70

propaganda, psikolojik savaş (sinir savaşı), siber terör, ekonomik destek sağlama, örgüte eleman temini ve eleman eğitimi, ağ oluşturma ve bilgi alışverişi, operasyon planlama, bilgi toplama ve koordinasyon sağlama ve eylemleri meşrulaştırma başlıkları altında ifade edilecektir.

2.4.1. Propaganda

Toplumsal algılarımızı etkileyen ve şekillendiren unsurlardan biri olan medyanın, son zamanların en popüler ve en önemli propaganda aracı olduğu düşünülmektedir. Bu özelliklerinden dolayı medya, nefret suçlarının işlenmesinde, nefret söyleminin oluşturulmasında ve yayılmasında en önemli araç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Medya hem dünyada hem de Türkiye'de aktif ve yapıcı bir rol oynamaktadır. Aynı zamanda olumsuz eylemlere bilgi değeri katmak, bu haberin sunulma şekli, haberlerde kullanılan görseller ve kullanılan üslup da suçlara ilişkin ayrımcılığın gizli tutulmasını ve işlenen suçların yasallaştırılmasını sağlayabilmektedir. Bu bağlamda medyanın gizli suç örgütleri tarafından propaganda amaçlı kullanılması sorunu ortaya çıkmaktadır.

Propaganda kelime anlamı olarak Güncel Türkçe Sözlükte “Bir öğreti, düşünce veya inancı başkalarına tanıtmak, benimsetmek ve yaymak amacıyla söz, yazı vb. yollarla gerçekleştirilen çalışma, yaymaca” olarak tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 22.05.2021).

Alan’a göre propaganda, insanlık tarihi kadar eski ama günümüzde de ulusların birbirlerini etkilemek ve baskı altına almak, hükümetler tarafından kendi insanlarını etkilemek, sanayiciler ve girişimciler tarafından ürünlerini pazarlamak için kullanılan soğuk ve sıcak savaşların ayrılmaz bir parçası olmakla birlikte, belirli bir topluluğun fikir, duygu, tutum ve davranışlarını etkilemek veya değiştirmek amacıyla hazırlanan mesajların uygun kitle iletişim araçları aracılığıyla iletilmesidir (Alan, 2015, s.1).

Bektaş propagandayı “(...) gerçek, yarı gerçek, ya da yalan bilgiler yaymada simgeler aracılığıyla bireylerin, grupların inançlarını, tutumlarını ya da eylemlerini etkileme yönünde sistemli gayretlerin tümüne verilen isim” olarak tanımlamıştır (Bektaş, 2000, s.153).

Tarhan ise “Bir topluluğun düşüncelerini, duygularını, davranışlarını, tavır ve hareketlerini etki altında tutmak ve onları değiştirmek amacıyla yayınlanan bilgi, belge, doktrin ve görüşler” olarak ifade etmiştir (Tarhan, 2014, s.34).

Propagandada asıl önemli konu iletişim değil, bazı ideolojik söylemler doğrultusunda yapılan aktarımdır. Başka bir deyişle propaganda, tek taraflı olarak yönetilen mesajların bir toplamıdır. Bir başka propaganda sorunu da hedef kitlenin tutum ve davranışlarıyla ilgili olmaktadır. Burada gözlemlenen tutum ve davranışlar istenilen veya beklenen düzeyde ise propaganda faaliyeti başarılı sayılmaktadır. Burada ise asıl hedef birey değil çoğunluktur. Ve o hedefin duygu, düşünce, tutum ve davranışlarını etkileyecek her türlü psikolojik dinamikler pek çok literatürde propaganda kapsamında tartışılmaktadır.

Dünyanın güçlü ülkelerinin hedef olarak seçtikleri en zayıf en az gelişmiş ülkelerin rejim değişikliği, barış ortamını ve güvenliğini bozma, ekonomik kalkınmalarını engelleme, sosyal ve psikolojik çalkantı ortamı yaratma gibi dikkat dağıtıcı unsurlara ilişkin ideolojik faaliyetler propaganda ekseninde ilerlemektedir. Bu, devletler ve vatandaşlar için önemli bir etki faktörü olmaktadır. Bu etkinin ülke vatandaşlarını da

kapsaması için mümkün olan en hızlı bireysel yaklaşımlar aranmaktadır. Başka bir deyişle, propaganda merkezleri, kitleleri olabildiğince çabuk etkilemek için medyanın sunduğu birçok fırsattan yararlanmaktadır.

Medyanın propaganda aracı olarak kullanılması aynı zamanda iletişim araçları teknolojisinin gelişmesi ve ilerlemesi, görsel ve işitsel duyuların devreye girmesi, anlamının ve insan anlayışının basitleştirilmesine yardımcı olması ile de ilgili olmakla birlikte hafıza üzerinde önemli bir etki bırakma eğiliminde olan bir yapıya sahiptir.

Terör örgütlerinin her türlü medya araçlarını kullanma amaçlarının en başında terör propagandasının yapılması yer almaktadır. Bunun için görsel-işitsel, yazılı ve internet gibi medya araçlarının tamamını kullanabilen terör örgütleri, propagandalarının etki oranını arttırmak ve daha inandırıcı kılmak için de fotoğraf ve video gibi görsel materyallerin kullanımına itina göstermektedir. Bu doğrultuda teröristlerin en çok tercih ettiği ve kullandığı araçların başında da bilgisayarlar ve akıllı telefonlar gelmektedir. Günümüzde medya araçlarını kullanarak en çok terör propagandası yapan terör yapılanmalarına örnek olarak El-Kaide, DAESH ve PKK verilebilir.

Terör örgütleri medya temelli propagandalarını belirli kitleleri hedef alarak gerçekleştirmektedir. Terörizmle ilgili propagandalarda şiddetin teşvik edilmesinin ortak bir tema olduğunu dile getiren Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime/UNODC)'nin yapmış olduğu bir çalışmada, internet üzerinden gerçekleştirilen terör propagandalarının bir takım hedef ve kitleyi kapsadığı ifade edilmiştir. Buna göre ilk hedef olarak; gizli ve aktif (fiili) destekçileri ve sempatanları etkileri altına almak ve onlarla birlik olup düşman gördükleri gruplara karşı mücadele etmektir. İkinci hedef ise; uluslararası kamuoyunu ve karşıt ideolojileri direkt olarak veya dolaylı yünden etkilemektir (UNODC, 2012, s. 3-4).

Demir'in, *PKK'nın İletişim Stratejisi* isimli sunduğu bir raporda (Demir, 2018, s. 43) şöyle demektedir:

“Terör bağlantıları nedeniyle tutuklanan HDP eş genel başkanları Selahattin Demirtaş ve Figen Yüksekdağ’la ilgili olarak New York Times’ın haberinde ‘iki muhalefet liderinin cezalandırıldığı’ belirtilmiştir. Böylece Türkiye’de terörizmden ziyade muhalefet odaklarıyla bir hesaplaşmanın olduğu izlenimi

verilmeye çalışılmıştır. Oysa ne burada ne de başka bir haberde Yüksekdağ'ın 19 Temmuz 2015'te Şanlıurfa'nın Suruç ilçesinde düzenlenen etkinlikte söylediği aşağıdaki ifadelerle herhangi bir yorum getirilmemiştir:

Partimiz için 'sırtını terör örgütüne dayayan HDP' diyorlar. Anlamayanlara, anlamak istemeyenlere bir kere daha cevap veriyorum. Biz sırtımızı Rojava'ya, yaslıyoruz. Biz sırtımızı Kobani'ye yaslıyoruz. Biz sırtımızı YPJ'ye, YPG'ye ve PYD'ye yaslıyoruz. Bunu söylemekte ve savunmakta hiçbir sakınca görmüyoruz."

Bu ifadeler ek olarak yine Demir'in raporunda (Demir, 2018, s. 43-44) şu tespitler yer almıştır:

"HDP milletvekillerinin tutuklanması üzerine BBC, Türkiye Cumhuriyeti devletini ifade özgürlüğünün olmadığı bir terör rejimi yürütmekle suçlamış ve bu algıyı pekiştirmek için Nobel ödülü vurguları altında yazar Orhan Pamuk'u konuşturmuştur. Bu anlatıma göre devletin teröre karşı aldığı güvenlik tedbirlerinin özgürlük atmosferinin yok edilmesine neden olduğu savunulmuştur. Benzer şekilde Guardian da Cumhuriyet'i tarihi arka plan ve temsil ettiği ideolojik duruş üzerinden haksız baskıya uğrayan bir gazete olarak işlemiştir. Ülkeyi yöneten hükümet ve onun başındaki Erdoğan'ın özgürlük karşıtlığı fikriyle birleştirilen bu haberin büyük puntolu üst bölümünde ise PKK yalnızca 'Kürdistan İşçi Partisi', FETÖ ise yalnızca 'Gülen Hareketi' olarak isimlendirilmiştir. Bunların terör örgütü olarak değerlendirilmesinin aslında sadece Türk halkının kendi düşüncesi olduğu fikrinin de verildiği bu haberde terör gerekçesiyle kapatılan medya organlarının sayısının çokluğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca haberin görselinde gazeteciler ellerinde 'Teslim Olmayız' başlıklı manşetin atıldığı Cumhuriyet gazetesiyle poz verirken gösterilmiştir."

Bu bilgiler doğrultusunda hem ulusal hem de uluslararası basında propaganda yapıldığı ve terör örgütlerinin medya aracılığıyla bir nevi mağduriyet havası yaratarak, uluslararası kamuoyundan destek görmek ve mevcut hükümeti zor durumda bırakmak istediği anlaşılmaktadır. Diğer yandan PKK'nın, gerek elinde bulundurduğu basın organlarıyla gerekse de söz sahibi olduğu uluslararası basında demokrasi, insan hakları ve özgürlük gibi kavram ve söylemleri kullanarak uluslararası kamuoyu nezdinde

masum görünmeye ve Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin itibarını zedelemeye çalışmaktadır.

2.4.2. Psikolojik Savaş (Sinir Savaşı)

Terör örgütlerinin medya araçlarını kullanmalarındaki en önemli amaçlardan biri de psikolojik savaş veya sinir savaşı yürütmektir. Bu doğrultuda örgütlerin önemsedığı temel faktör, eylemlerinin ortaya çıkardığı fiziksel zararlardan ziyade, eylemlerinin kamuoyu üzerinde oluşturacağı psikolojik etki olmaktadır.

Medya aracılığıyla hedef gruplar üzerinde etki oluşturma, onları yönetme ve yönlendirme arayışında olan terör örgütleri açısından, düşman olarak ilan ettikleri ülkelerde mevcut gündemi değiştirmek, kamuoyu algısını biçimlendirmek, halkın güvenlik güçlerine ve hükümete olan desteğini ve güvenini azaltmak, halkın üzerinde korku havası yaratarak terör sempatanlarına güçlü oldukları imajını vermek için en elverişli alan kitle iletişim araçları olmaktadır.

Nitekim Brezilyalı Carlos Marighella medyanın psikolojik savaş açısından önemini *Şehir Gerillasının El Kitabı* adlı eserinde, “Sinir savaşı veya psikolojik savaş, kitle haberleşme araçlarının kullanılmasına dayanan bir savaş tekniğidir... Amacı diktanın moralini kırmaktır. Psikolojik savaşta dikta zafiyete sürüklenir ve hatta haberleşme araçlarına sansür koyar. Bu sansür de kendisine karşı işler, çünkü onu ‘halk dışı’ ilan eder.” ifadelerini kullanarak vurgulamış ve ayrıca psikolojik savaş araçlarını şu şekilde ifade etmiştir (Marighella, 2003, s. 98):

- a) *Telefon veya mektupla asılsız ihbar yapmak, saatli bomba yerleştirildiğine, önemli bir kişinin kaçırılacağına, suikast yapılacağına dair uydurma bilgiler vererek baskı güçlerinin bir hiç için seferber olmasını, zaman kaybetmesini ve her şeyden kuşkulanmaya mecbur olmasını sağlamak.*
- b) *Asılsız hücum planlarını polise ulaştırmak.*
- c) *Aslı olmayan dedikodular yaymak.*
- d) *Bazı yöneticilerin yolsuzluk, hata ve kötülüklerini istismar ederek, bizzat kendilerinin sansür ettikleri haber araçlarında bu konuda açıklamalar yapmaya zorlamak.*

Korku psikolojik savaşta en önemli malzeme olarak görülmektedir. Bu amaçla insanların hafızalarından uzun süre silinmeyecek sansasyonel eylemler gerçekleştirildiğinde, bu eylemleri medya aracılığıyla herkese ulaşması ve büyük bir etki meydana getirmesi beklenmektedir (Acar, 2012, s.180).

Psikolojik savaşın uluslararası ortama taşınması ve orda devam ettirilmesi için medya önemli bir araç olmaktadır. Bunun gerçekleştirilmesi adına terör örgütleri faaliyetlerinde yurtdışına yoğunlaşmaktadır. Bu duruma PKK'nın birçok ülkede gerek açtığı temsilciliklerle gerek bürolarla gerekse de görsel-işitsel ve yazılı medya araçlarını kullanarak, Türkiye'ye karşı karalama politikaları sürdürmesi örnek olarak verilebilir. PKK, yıllardır sürdürdüğü bu tarz karalama kampanyaları ile hem ülke vatandaşlarını hem de hükümeti etkileyerek Türkiye'yi baskı altına alma ve davasını uluslararası mecralara taşıyarak siyasileştirme amacı gütmektedir. (Çeşme, 2011, s.176).

Kitle iletişim araçlarıyla yürütülen psikolojik savaşın önemli noktalarından biri de ideolojik unsurların ve manevi değerlerin kullanılarak “düşman devlet” olgusunun yaratılmasıdır. Bu anlayışa Hristiyan karşıtlığı ve Batı düşmanlığından yola çıkarak hareket eden DAESH ve El-Kaide örnek olarak verilebilir. Bu terör örgütleri yani DAESH ve El-Kaide, basın ve yayın araçlarında Müslümanlara yapılan zulümlerin faili/suçlusu olarak Batılı ülkeleri hedef göstermektedir. Din temelli bir nefret söylemi oluşturan terörist yapılanmalar bu yöntemle hem örgüt militanlarının örgüte bağlılığını arttırmayı, hem de Batılı ülkelerde yaşayan Müslüman bireylerin sempatisini kazanmayı ve sonrasında da örgüte dâhil etmeyi amaçlamaktadır.

DAESH ve El-Kaide'nin bu Hristiyan karşıtlığı ve Batı düşmanlığı, dünya üzerinde Müslümanlık dinine insanların bakış açısını olumsuz yönde etkilediği ve 11 Eylül saldırılarından sonra ise Avrupa'da İslamofobik düşüncelerin yayılmasına neden olduğu düşünülmektedir.

2.4.3. Siber Terör

Günümüzde küresel nitelikte bir tehdit olarak yorumlanan ve çalışmamızın önceki bölümünde de değindiğimiz siber terörizm kavramı, internet teknolojisinin hızla gelişmeye başladığı 1990'lı yılların başında kaleme alınmaya başlanmıştır. Siber

güvenlik uzmanlarınca “çevrimiçi (online) terörizm” olarak da kullanılan siber terörizmi Yalman, “Belirli bir sosyopolitik amaca ulaşabilmek adına bilgisayar veya bilgisayar sistemlerinin bireylere ve ürünlere karşı bir hükümeti veya toplumu yıldırma, baskı altına alma amacıyla kullanılması” olarak tanımlanmıştır (Yalman, 2018, s.260).

Devlet kurumlarının internet sitelerine yönelik ilk siber saldırı örneği 1998 yılında LTTE (Liberation Tigers of Tamil Eelam) terörist grupları tarafından gerçekleştirilmiştir. ‘Tamil Kaplanları’ olarak da bilinen ve kendilerini “İnternetin Siyah Kaplanları” olarak tanımlayan terör örgütünün 5 Mayıs 1976 ve 18 Mayıs 2009 tarihleri arasında faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Amacı tüm Sri Lanka elçilik sitelerini çökertmek ve kurumlar arasındaki iletişimi bozmak olan LTTE terör örgütü, bu amaç doğrultusunda ilgili sitelere binlerce e-mail göndererek buhran ortamı oluşturmuştur (Denning, 2000, s.5).

Yukarıdaki bilgilere ek olarak siber terörizm daha önce değindiğimiz psikolojik savaşı yürütme amacıyla da gerçekleştirilmektedir. Örneğin, 11 Eylül 2001 tarihinden sonra ABD’ye yönelik büyük bir siber saldırı gerçekleştirileceğini iddia eden El-Kaide, ülke genelinde güvensizlik hissi yaratma ve panik oluşturma hedefine ulaşmıştır.

Dünya genelinde yankı oluşturacak düzeyde bir siber terör saldırısı gerçekleşmediği halde siber terör çoğunlukla güvenlik riskleri taşıyan bir tehdit olarak yorumlanmaktadır.

2.4.4. Ekonomik Destek Sağlama

Günümüzde terör örgütleri medya araçlarını kullanarak ciddi miktarlarda maddi gelir elde edebilmektedir. Bu hususta internet birçok terör örgütü gruplarına para desteği bağlamında ciddi fırsatlar sunmaktadır. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi’nin bu konu yapmış olduğu bir çalışmada, terör örgütlerinin internet üzerinden dört farklı yöntem kullanarak fon elde ettiği tespit edilmiştir (UNODC, 2012, s.7). Buna göre;

- a. *Doğrudan Talep:* Terör sempatanlarından (destekçilerden) maddi yardım talep etmek için web sitelerinin veya chat sayfalarının kullanılmasıdır.
- b. *E-Ticaret:* Online mağazalar oluşturup satış yapılarak gelir sağlanmasıdır.

- c. *Çevrimiçi Ödeme Araçları*: Özel web siteleri ve iletişim kanalları üzerinden banka havalesi veya kredi kartı aracılığıyla para aktarımının yapılmasıdır.
- d. *Hayır Kurumları*: Terör örgütleriyle doğrudan bağı bulunmayan ve halka açık legal faaliyetler sürdüren hayır kurumları adı altında bağış toplanmasıdır. Bu kurumların birçoğu da resmi web sayfalarında bağış toplama adı altında bağlantılar oluşturarak bireylerden topladıkları paraları örgüte aktarmaktadır.

Birleşmiş Milletler 11 Eylül 2001 saldırılarından önce 9 Aralık 1999 tarihli Birleşmiş Milletler Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmeyi hazırlamıştır. Ülkemizin ise 10 Ocak 2002 tarihinde onayladığı bu sözleşmede terörizmin finansmanı şu şekilde ifade edilmiştir:

“1. Herhangi bir kişi, her ne suretle olursa olsun, tümüyle veya kısmen, aşağıda sayılan eylemlerin gerçekleştirilmesinde kullanılması niyetiyle veya kullanılacağını bilerek, doğrudan veya dolaylı olarak, yasa dışı bir şekilde ve kasten, fon sağlamakta veya toplamakta ise, bu Sözleşmeyi ihlâl eder:

a) Ekte listelenen antlaşmaların herhangi biri kapsamında ve vazettiği tanım çerçevesinde suç teşkil eden eylem,

b) Niteliği veya kapsamı itibariyle, bir halkı korkutmak, ya da bir hükümeti veya uluslararası örgütü herhangi bir eylemi gerçekleştirmeye veya gerçekleştirmekten kaçınmaya zorlamak amacını gütmesi halinde, bir sivilin ya da bir silahlı çatışma durumunda çatışmaya doğrudan katılmayan herhangi başka bir kişiyi öldürmeye veya ağır şekilde yaralamaya yönelik diğer tüm eylemler.

2. ...

3. Bir eylemin 1 inci paragraf anlamında bir suç oluşturması için, fonun, işbu maddenin 1 inci paragrafının (a) ve (b) bentlerinde yer alan bir suçun işlenmesi için fiilen kullanılmış olması gerekli değildir.” (Terörizmin Finansmanının Önlenmesine Dair Uluslararası Sözleşmesi, 1999, Madde 1-3).

Burada önemli olan husus, bahsedilen fon sağlama ve toplama faaliyetlerinin

sözleşmede ifade edilen terör eylemlerinin gerçekleştirilmesi adına yapılmış olmasıdır.

Günümüzde birçok terör örgütü, medya araçları özellikle de internetin sunduğu geniş imkânlar sayesinde uluslararası bağış ağları geliştirerek finansal gelir elde etmekte ve varlıklarını sürdürmektedir. Örneğin El-Kaide ve DAESH, hayır kurumları, sivil toplum örgütleri, web sayfaları, sohbet odaları vs. kaynaklardan büyük miktarlarda bağış adı altında para toplamaktadır (Weimann, 2004, s.7).

Yukarıdakine benzer bir durum PKK için de geçerlidir. Avrupa’da çeşitli kurumlardan destek alarak örgüte internet üzerinden para transferi gerçekleştirdiği bilinmektedir. PKK çevrimiçi ortamlarda yürüttüğü kampanyalardan elde ettiği bağışları, üyelik aidatları gibi gelirleri örgüte ait medya kurumlarının işleyişinde ve yine örgüte silah, mühimmat vs. temininde değerlendirmektedir.

Devletlerin terörle mücadelelerinde özellikle de terörizmin finansmanı ile mücadelelerinde internet üzerinden yürütülen bu yöntemlerin ilgili kurumlar tarafından izlenmesinin bir hayli zor olması, terörist grupların bu alanda daha fazla etkinlikte bulunmaya yönelmektedir (Weimann, 2004, s.8). Bu anlamda devletlerin terörle mücadelelerinden başarı elde edebilmelerinin temel unsuru olan terörün finansmanının önlenmesi, bütün devletler için büyük önem arz etmektedir.

2.4.5. Örgüte Eleman Temini ve Eleman Eğitimi

Günümüzde internet, terörist grupların örgüte eleman toplamak amacıyla en sık başvurduğu ve yararlandığı kaynaktır. Bu amaçla çok çeşitli yöntemler deneyen terör örgütleri, özellikle çevrimiçi sohbet sayfalarında görüntü odaklı iletişim sağlayarak, bireyleri bilhassa genç olanları örgüte katılma konusunda ikna etmektedir. Bunların yanı sıra terörist gruplar, birçok sosyal medya platformlarında daha önceden belirledikleri profillere örgütün propagandasının yapıldığı videolar göndererek ve ardından sohbet ortamı oluşturarak bireyleri ideolojik yönden etkileri altına almayı planlamaktadır. Bu yöntemlerin ardından belli aşama kastedilen bireyler ya kendi arzularıyla ya da şantaj veya tehdit yoluyla örgüte dâhil olmaktadır (Weimann, 2004, s.8).

İnternet aracılığı ile en fazla militan toplayan terör örgütleri DAESH ve El-Kaide’dir. Literatürde bu örgütlerin militan devşirmeye yönelik uyguladıkları strateji “online cihat çağırısı” olarak ifade edilmektedir. Örneğin 3003 yılında El-Kaide terör örgütünün gizli

sohbet odalarının birinde “Kurtuluş Yakın” adlı bir kullanıcı “ Kardeşler, cihat için Irak’a nasıl giderim? Orada herhangi bir askeri kamp ve orayı komuta eden biri var mı? ” diyerek, örgüte nasıl katılım sağlayacağını yolunu yordamını araştırmaya başlamıştır. Üç dört gün sonrasında ise “Acımasız Terörist” adlı başka bir kullanıcının kendisine verdiği cevap ise; “Merhaba kardeşim, yol senin için çok açıktır, orada birçok grup var, güvenebileceğin birini arıyorsan onlara katıl, onlar Irak bölgesinin koruyucusu olacak ve Allah’ın yardımıyla Mücahitlerden biri olacaksın.” şeklindedir. Daha sonrasında ise “Acımasız Terörist” adlı kullanıcı “Kurtuluş Yakın” adlı kullanıcıya “Pal Talk” adında bir uygulama indirmesini ve bu uygulama aracılığıyla bölgedeki görevlilerle herhangi bir takip engeline takılmadan iletişim kurabileceklerinin bilgisini vermiştir (Weimann, 2004, s. 8-9).

PKK’nın eleman toplamak için kitap, gazete, dergi, televizyon ve radyo gibi araçlardan da yararlandığı bilinmektedir. Bilhassa literatürde terör örgütlerinin ideolojilerinin tanıtımının ve propagandasının yapıldığı kaynaklar bireylerin örgüte sempati duymasında ve katılım sağlamalarında etkili olduğu düşünülmektedir. Bu hususta dergi, gazete, internet üzerinden yayın yapan haber kanalları vs. gibi propaganda araçları teröristlerin alt yapılarına destek temininde önemli bir role sahip olduğu belirtilmektedir. Nitekim bu düşüncüyü desteklemesi bakımından Demir’in, Polis Akademisi Uluslararası Terörizm ve Sınırı Aşan Suçlar Araştırma Merkezi (UTSAM) tarafından hazırlanan *Terör Örgütlerinde Militan Kimlik İnşası ve Eleman Profili: PKK/KCK Örneği* başlıklı çalışmasından aktardığı bilgilere göre örgütün yapmış olduğu yayınlardan etkilenen bir kadının örgütün dağ kadrosuna katılma hikâyesi şu şekilde anlatılmıştır (Demir, 2018, s.18):

“Lise ikinci sınıftan sonra okul arkadaşlarımdan etkisiyle örgütü anlatan internet sitelerine girmeye başladım. Ayrıca ROJ TV ve Mezopotamya FM de dinliyordum. Buralarda gördüğüm gerillalardan, duyduğum haberlerden çok etkileniyordum. Özellikle kadın gerillaların halkları uğruna savaşması beni çok etkiliyordu. Dayımın kızı ile sürekli bu meseleleri konuşuyorduk ve sonunda birlikte örgüte katılmaya karar verdik.”

Terör örgütleri internet ortamlarını örgüt üyelerinin eğitimi için de kullanmaktadır. Bir önceki aşamada örgüte elemanların nasıl dâhil edilmesi gerektiği ile ilgili

çalışmalarda kullanılan sanal ortam bu kez örgüte katılmaya ikna edilen elemanlara “nasıl terörist olunur?” gibi soruların cevaplarını öğretmek ve interaktif yöntemlerle pratik eğitimler vermek için kullanılmaktadır. İlk olarak teröristlerinin ideolojik gelişimleri temel kitaplar ve eğitici-öğretici materyaller yardımıyla tamamlanmakta, sonrasında ise ideolojik gelişimi tamamlanan teröristler silahlı eylemler ve silahlı propagandalar için ayrıca eğitilmektedir. Bu amaç doğrultusunda teröristlere video içerikli paylaşımların yapıldığı sitelerde, patlayıcıların nasıl kullanılacağı, siber saldırı teknikleri ve şifreleme programların nasıl çözümleneceği vs. gibi illegal teknikler öğretilmektedir. Günümüzde sanal ortamların çevrimiçi kamp programlarında eğitilen bu bireyler ‘modern teröristler’ olarak adlandırılmaktadır (Weimann, 2014, s.4).

2.4.6. Ağ Oluşturma ve Bilgi Alışverişı

Günümüzde internet teknolojisinin en temel işlevlerinden biri de bireyler, gruplar veya kurumlar arası iletişim kurmada sağladığı kolaylıklardır. Çevrimiçi iletişim kanallarıyla bireyler, gruplar, kurum veya kuruluşlar arası etkileşim geleneksel iletişim kanallarına göre daha yakın, hızlı ve gizli bir haberleşme ağı sağlanabilmektedir. Dolayısıyla sanal ortamların iletişim ağı kurulması hakkındaki bu marifetleri, terör örgütlerinin de ilgi alanlarına girmektedir. Bilhassa gizli bilgi alışverişı ve yasadışı yapılanmaların yönetilmesi terör örgütleri için interneti oldukça çekici kılmaktadır (UNODC, 2012, s.10).

Bu bağlamda birçok e-posta hesapları, sosyal ağlar, grup sohbet uygulamaları vs. aynı örgüte üye bireylerin örgütsel ağ geliştirebilme ve haberleşebilmeleri amacıyla kullanılmaktadır. Ayrıca internet birçok farklı grupların üyelerinin birbirleri ile bağ kurmasına da yardımcı olmaktadır. Örneğin dünya üzerinde ‘cihat’ adı altında teröre destek sağlayan yüzlerce site ve forum bulunduğu bilinmektedir. Bu site ve forumların, terör örgütleri arasında bilgi, görüş ve öneri alışverişı sağlamanın yanı sıra terörist örgütlenmelerin nasıl ve ne şekilde kurulacağına ilişkin teknik bilgi paylaşımı için de tercih edildiği düşünülmektedir (Weimann, 2004, s.9).

Örgütsel yapılanmalar açısından önemli görülen bir diğer husus da, internetin, iletilerin (mesajların) bir şifre aracılığı ile birden çok kişi tarafından korunabilmesine ve saklanabilmesine tanıdığı imkândır. Bu hususta gizli tutulan bilgilerin çeşitli şifreleme araçları ve yazılımlar vasıtasıyla aktarımının yapılması, terör örgütlerin hareket alanını

rahatlatmakta ve genişletmektedir (UNODC, 2012, s.10).

Göksun ve Salihi'nin "DAEŞ'in Medya Stratejisi" başlıklı çalışmasında örgütsel ağ oluşturma ve bilgi alışverişinin sağlanması DAEŞ örneği üzerinden ifade edilmiştir (Göksun ve Salihi, 2018):

"DAEŞ Twitter'in spam mesajları tespit eden algoritmalarını devre dışı bırakarak destekçilerinin link, hashtag ve görseller içeren tweetler paylaşmasını sağlayan bir taktik izlemektedir. Örgüt bu taktiği o kadar etkili uygulamıştır ki Brezilya'daki dünya kupası sırasında organizasyona ilişkin popüler hashtagleri kullanarak daha geniş bir kitleye ulaşmaya çalışmıştır. Ancak Twitter'in terör sempatisini hesapları askıya alma konusunda sıkı bir politika izlemeye başlamasıyla birlikte örgüt üyeleri daha gizli bir mesajlaşma sistemi olan Telegram kullanımına yönelmiştir. Şifreli bir mesajlaşma programı olan Telegram kullanıcılara mesaj grupları oluşturma ve görsel, işitsel ve yazılı içeriği anonim olarak paylaşma imkânı sunmaktadır. DAEŞ son çıkan dergilerini, en yeni propaganda videolarını ve hatta terör eylemlerini üstlenmek için yaptığı açıklamaları Telegram vasıtasıyla dolaşıma sokmaktadır."

Özellikle günümüzde, günlük hayatımızın hemen hemen her anında elimizden düşürmediğimiz akıllı telefonlarda bulunan ve daha çok sohbet amacıyla kullanılan birçok uygulamanın "Kripto" özellikte olması, terör örgütlerinin örgüt içi iletişim kurmalarında sıkça tercih edilmektedir. Örneğin Türkiye'ye yönelik 15 Temmuz 2016'da gerçekleştirilen darbe girişiminin sorumlusu FETÖ/PDY'nin (Fethullahçı Terör Örgütü/Paralel Devlet Yapılanması), hem örgüt mensuplarıyla gizli iletişim kurmada, hem örgüt içi haberleşme ağı oluşturmada hem de her türlü örgütsel yapılanmalarda "ByLock" adlı kripto özellikte bir iletişim uygulamasından yararlandığı bilinmektedir.

Terör örgütlerinin gizli bilgi alışverişi için medya organlarından sadece interneti değil, görsel, işitsel ve yazılı araçları da sıkça kullanmaktadır. Buna göre terör örgütleri, uydu aracılığıyla yayın gerçekleştiren herhangi bir radyo veya televizyon kanalını kullanarak birtakım şifreli ifade ve söylemlerle önceden belirledikleri kodlamalar üzerinden örgüt üyelerine veya militanlarına mesajlarını gizli bir şekilde ulaştırabilmektedirler. Bu durumun en bilinen örneklerinden biri 2017 gibi yakın bir tarihte PKK tarafından gerçekleştirilmiştir. Cebe ve Arslan'ın Sabah Gazetesi'nde

yayınlanan haberinde, örgüte ait olduğu düşünülen bir radyo kanalında istek parça adı altında çalınan şarkı ve türküler aracılığıyla, birtakım mesaj ve talimatların örgüt üyelerine iletildiği şüphesiyle, Türk istihbarat birimlerinin radyo kanalını takibe alması üzerine deşifre edilip etkisiz hale getirilen terör örgütlerini içeren bu olay şöyle ifade edilmiştir (Cebe ve Arslan, 2017):

“Örgüte ait radyo kanalları üzerinden 'istek' adı altında çalınan şarkı ve türküler ile örgüt mensuplarına talimat verildiğini belirleyen istihbarat birimleri söz konusu radyo kanallarını takibe aldı. İstihbarat birimleri kısa süre önce bir radyo kanalında sunucunun ‘Dersim’den bir hevalin Amanoslar’daki hevallere hediyesi’ diyerek Kürtçe yayımladığı Nurhak şarkısında şifreli talimat olduğunu belirledi. Şifre, Nurhak’taki militanlara ‘Dersim (Tunceli) hattı üzerinden Amanoslar (Hatay) hattına yani Afrin yönlü hareket edin’ mesajını içeriyordu. Mesaj sonrası bir grup teröristin Tunceli’den Nurhak’a geçiş yapacağını tespit eden ekipler, operasyon için harekete geçti. Jandarma özel harekât timlerinin düzenlediği operasyonda ‘Turabi-Alişer’ kod adlı Hüseyin Akçiçek ile Renas kod adlı terörist ölü olarak, ‘Azad Çüngüş’ kod adlı Gürbüz Topçu yaralı, iki terörist ise sağ yakalandı. Öldürülen terörist Hüseyin Akçiçek’in örgütün sözde Güneybatı Toros Eyalet sorumlusu olduğu belirlendi. Teröristin bu yılın mart ayında Suriye’ye geçerek buradan Nurhak kırsalına sorumlu olarak gönderildiği belirlendi. Teröristlerin Afrin’e gitmeyi planladığı ortaya çıktı.”

2.4.7. Operasyon Planlama, Bilgi Toplama ve Koordinasyon Sağlama

Geçmiş yıllardan günümüze bakıldığında terör örgütlerinin, eylem veya operasyon planlama ve koordinasyon sağlama noktasında özellikle telefon ve telsiz araçlarından faydalandıkları bilinmektedir. Bu araçlar planlamış oldukları operasyonun öncesinde operasyonun gerçekleşme anında ve bitiminde örgüt mensupları arasında iletişim kurulabilmesi açısından hayati önem taşımaktadır. Yine aynı mantıktan hareketle bu araçlar, yapılması düşünülen operasyonun nerde, hangi gün ve/veya saatte gerçekleştirileceği, operasyonun gidişatı ve operasyona ait istihbarat bilgilerinin aktarılması noktasında da sıkça tercih edilmektedir (Dülger, 2007, s.59-60).

Günümüze gelindiğinde ise bilişim teknolojisinin hızlı bir biçimde gelişmesi ve kullanıcılarına tek başına saniyeler içerisinde sayısız bilgi sunması bakımından bir dijital kütüphane olarak görülmesi, terör örgütlerinin saldırılarının planlanmasında, bilgi toplanmasında ve saldırıların kumanda edilmesinde öncelikli bir araç olarak neden interneti tercih ettiklerinin en makul açıklaması olmak durumundadır. Özellikle de eylemlerin hazırlık aşamasında internet teknolojisini kullanan terör örgütleri; otogarlar, havalimanları, devlete ait binalar, enerji santralleri, limanlar, dini ibadet alanları (cami, kilise vs.) gibi kalabalığın ve sirkülasyonun fazla olduğu önemli hedefler hakkındaki çeşitli bilgileri internet aracılığıyla öğrenerek eylemlerini bu bilgiler doğrultusunda gerçekleştirmektedir (Weimann, 2004, s.7).

Terörizmin uluslararası boyuta taşınması noktasında en önemli terör saldırısı olarak görülen 11 Eylül Saldırıları'nın sorumlusu El-Kaide'nin, saldırıyı gerçekleştirmeden önce operasyonu planlayıp koordine edebilmek amacıyla yoğun ve aktif bir biçimde online sosyal ağları kullandığı bilinmektedir. Saldırıyı gerçekleştiren teröristlerden birinin bilgisayarında, üst düzey örgüt sorumlularına şifreli binlerce gizli mesaj iletildiği ve saldırıyı koordine edip planlayan örgüt mensuplarının deşifre olmamak için e-mail kullandıkları açıklanmıştır (Weimann, 2004, s.10).

Bir başka örnek vermek gerekirse, İstanbul'un Beşiktaş ilçesinin Ortaköy semtinde bulunan Reina isimli gece kulübüne 1 Ocak 2017 tarihinde düzenlenen silahlı saldırıda, saldırı sonrası yakalanan ve DAESH mensubu olduğu anlaşılan bir teröristin, eylemi gerçekleştirmeden önce örgüt liderleriyle haberleşmelerini kriptö özellik taşıması bakımından '*Telegram*' adlı sohbet uygulaması aracılığıyla gerçekleştirdiklerini itiraf etmiştir.

Sosyal medyaların ve çeşitli sohbet veya iletişim uygulamalarının toplumsal örgütlenme, kamuoyu oluşturma, algı yaratma gibi konularda oldukça etkili bir alan olması, terör örgütlerinin de bu alanlara yönelmesine neden olmaktadır. Dolayısıyla terör örgütlerinin aktif ve pasif sempatizanları, ulusal veya uluslararası mecralarda geniş kitleleri etkileri altına almak, onları harekete geçirmek ve birtakım eylem, protesto, gösteri yürüyüşü vs. organize etmek amacıyla *Facebook*, *Instagram* ve *Twitter* gibi sosyal medya uygulamalarını tercih etmektedirler.

Örneğin Türkiye'de 2015 yıllarında terör olaylarının artmasıyla birlikte, Doğu ve

Güneydoğu Anadolu'nun bazı bölgelerinde Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) ve Emniyet Genel Müdürlüğü'nün (EGM) birlikte eş zamanlı olarak başlattıkları "Hendek Operasyonları" boyunca, halkı kışkırtmak, galeyana getirmek ve sokaklarda çatışmalar başlatmak ve bu süre zarfında da iletişim kurabilmek amacıyla sosyal medyanın örgüt mensupları tarafından aktif olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

Yine yukarıdakilere benzer bir durum ise, terör örgütlerinin sadece kendi aralarında iletişim kurmak ve koordinasyon sağlamak için sosyal medya kullanmadığını, operasyon bölgelerindeki güvenlik güçlerinin de hesaplarını takibe alarak operasyon hakkında bilgi toplayarak bu bilgiler ışığında farklı stratejiler geliştirdiği yönündedir. Yani terör örgütleri bu yöntemleriyle yeni bir saldırı planı yapabilmekte veya operasyon bölgesinden kaçabilmektedirler/ayrılabilirler.

20 Ocak-26 Mart 2018 tarihleri arası yürütülen *Zeytin Dalı Harekâtı*'nda PKK örgütüne mensup teröristlerin yazılı, görsel ve sosyal medya araçlarını kullandıklarını ifade eden terör ve güvenlik uzmanı Abdullah Açar:

"Yazılı-görsel ve sosyal medyada yer alan; Harita-İsim-Birlik-Silah-Teşkilat-Teçhizat-Üs-Mihver-İstikamet ve Yoğunlaşmalarımızı, PKK da takip ediyor. Tedbir alıp, tuzak kurmaya, kalleşliğe, EYP//Mayın döşemeye ve saldırmaya çalışıyor"

İfadeleriyle birlikte harekâtın gidişatı ve güvenlik bakımından tüm güvenlik birimlerinin sosyal medya araçlarını kullanmamaları gerektiğini önemle vurgulamıştır (Gazete Vatan, 2018).

2.4.8. Eylemleri Meşrulaştırma

Medya organlarında dikkatleri üzerine toplamanın en etkili yöntemlerinden biri de, gerçekleştirilen terör eylemlerinin sorumluluğunun üstlenilmesi olmaktadır. Tam da bu sebeple geçmişten bu yana gerçekleştirdikleri eylemleri basın açıklaması formatında üstlenen terör örgütleri saldırılara ilişkin metinleri medyada yer alabilecek şekilde yani medya kuruluşlarının yayınlayabileceği bir biçimde itinayla hazırladıkları bilinmektedir.

Günümüzde ise bu durum Youtube, Facebook, Instagram, Twitter vb. gibi sosyal medya mecralarında gerçekleşmektedir. Yani terör örgütlerinin düzenledikleri saldırılara ilişkin video ve fotoğraflar teröristlerin kendilerine ait hesaplar ve kanallar

üzerinden paylaşılmaktadırlar.

El-Kaide kökenli bir örgüt olduğu bilinen ve faaliyetlerini Somali’de yürüten El-Şebab isimli terör örgütünün, 2013 senesinde Nairobi’deki (Kenya’nın başkenti) Westgate Alışveriş Merkezi’ne yapılan bu saldırı konuya ilişkin en önemli örneklerden biridir. Çünkü bir terör saldırısının ilk kez Twitter üzerinden canlı paylaşım yapıldığı ve sorumluluğun açık üstlenildiği bu saldırıya ilişkin tüm ayrıntılar gerçek zamanlı bir biçimde aktarıldığı bilinmektedir.

Medyanın, gerçekleştirilen terör eylemlerinin üstlenilmesi ve meşrulaştırılması amacıyla istismar edilmesinin en bilinen örneklerinin başında DAESH bulunmaktadır. Sadece sosyal medya uygulamalarının yanı sıra e-dergiler üzerinden de eylemlerini paylaşan terör örgütü, 2015 yılında 12. Sayısı yayınlanan *Dabıq* dergisinde Paris’te ve Beyrut’ta gerçekleştirilen bombalı saldırılarla birlikte Rus uçağına yapılan saldırı yayınlanmıştır. Bu saldırıların açıklaması olarak da DAESH, bu saldırıları Müslümanlara yapılan zulüm ve işkencelere karşılık olarak gerçekleştirmekle birlikte eylemleri bir ‘onur mücadelesi’ olarak gördüklerini ifade etmiş ve eylemlerini bu şekilde meşrulaştırma yoluna gitmişlerdir.

2.5. KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARI BAĞLAMINDA HABER VE GAZETECİLİK KAVRAMI VE TÜRKİYE MEDYASINDA TERÖR HABERLERİ

2.5.1. Kitle İletişim Araçları

Kitle iletişim araçlarının ortaya çıkmasındaki nedenlerine ve işlevlerine bakıldığında asıl amacın haber ve bilgi vermek üzerine kurulduğu görülmektedir. Bu temel işlevi dolayısıyla kitle iletişim araçları; kamuoyunun bilmediği, daha önce gezip görmediği yerler, nesneler veya konular hakkında bilgi aktararak (Tokgöz, 2019, s. 37) ulusal veya uluslararası boyutta şartların ve gelişmelerin anlaşılmasını, kişi ve grupların bu konular hakkında bilgi sahibi olarak tepkide bulunmalarına olanak sağlayabilmektedir (Girgin, 2000, s. 34). Farklı bir ifadeyle kitle iletişim araçları (veya medya), ülke içerisinde veya dünyada gündem oluşturan olaylar veya gelişmeler hakkında bilgi paylaşmak suretiyle, toplumun ve bireylerin bu gelişmelerden haberdar

olmasını sağlayarak gündemdeki konulara ilişkin toplumsal görüş oluşturulmasını kolaylaştırmaktadır (Güz, 2005, s. 14).

Kitle iletişim araçları çalışmamızın daha önceki bölümlerinde de bahsettiğimiz üzere, haber verme, eğlendirme ve kamuoyu oluşturma gibi ihtiyaçları karşılamakla birlikte halkın kültürel birikimini nesilden nesile aktarmakta ve toplumsal gelişmeye katkıda bulunmaktadır. Televizyon, gazete, dergi ve internet, toplumun kültürünü ve kültürel unsurlarını yeni nesillere aktaran, topluma yayılmasını ve aktarılmasını sağlayan önemli medya araçlarıdır. Kitle iletişim araçları, kültürel bütünleşmenin sağlanması görevini üstlenmekle birlikte, yapılacak olan yayınlar vasıtasıyla tarihi mirasın korunmasına da yardımcı olmaktadır.

Günümüz toplum yapısı düşünüldüğünde kitle iletişim araçlarının, çok yönlü etkilerin ve terk edilmez alışkanlıkların odağı haline geldiği görülmektedir. Geleneksel toplum formları içerisinde, bireylerin ve grupların düşünsel/fikri oluşumlarında, tutum ve davranış geliştirmelerinde etkili olabilecek faktörler; ev, aile, yakın çevre ve dini kuruluşlar şeklinde sıralanabilir. Günümüzde, eski geleneksel geniş aile yapılarının parçalanarak çekirdek aile olarak da bilinen anne baba ve çocuktan oluşan daha küçük aile yapılarına dönüştüğü için, aile kurumunun toplumu ve bireyleri etkileme gücünün eskiye nazaran azaldığı gözlemlenmektedir. Yakın çevre sosyal ilişkilerinin etkisi de sanayileşme ve kentleşmenin getirdiği değişimlerin sonucunda neredeyse hiç kalmamıştır.

Bireyleri etkilemek ve temel yatkınlıklarını dönüştürerek yeni bir kişilik kazandırmak, çağdaş kitle iletişim araçlarının tabii işlevleri arasında bulunmaktadır. Literatürde kitle iletişim araçlarının bireylerin ve toplumun hayatını etkilediği veya nasıl etkilediği ile ilgili çok sayıda çalışma bulunduğu görülmektedir. Bu çalışmalardan biri de eleştirel araştırmalarla yakınlığı bulunan, sosyoloji temelli dört medya etkisi modeli şöyledir (Özdemir, 1998, s. 43-48):

“1. Gündem Koyma Modeli (Agenda Setting): Medyanın izleyici için gündem geliştirdiği noktasından hareket eder. Gerçekten de medya ihtimal dâhilindeki geniş konular ve başlıklar dizisi içinden bazılarını seçer. Medya ne düşünmesi gerektiğini anlatmak biçiminde değil, ne hakkında düşünülmesi gerektiğini anlatmak biçiminde etkisini ortaya koymaya çalışır.

2. Suskunluk Sarmalı Modeli (Spiral of Silence): Bu model, Alman medya sosyoloğu Elizabeth Noelle-Neumann tarafından geliştirilmiştir. Bu modele göre, medyanın belirli konu ve başlıkları, kamunun görüş ve tartışma alanından uzaklaştırma yeteneği, üzerinde durur. Bireylerin, toplumda çoğunluk tarafından benimsenmeyen tutumlar, inançlar ya da kanaatler benimsemekten kaçınarak, yalıtıma ya da dışlanmaya maruz kalmamaya çalıştıkları varsayımına dayanır.

3. Bilgi Gediği Modeli (Knowledge Gap): Modelin temel düşüncesi şudur; kitle iletişim araçlarından yayılan enformasyon, bir toplumsal sistem içerisinde yerleşiklik kazandıkça, bu enformasyonu nüfusun daha yüksek sosyo-ekonomik statüde bulunan dilimleri, daha düşük sosyo-ekonomik statüde bulunanlardan, daha hızlı bir oranda edinme eğilimine girer ve böylece toplumsal katmanlar arasındaki bilgi gediği küçülmez, büyür.

4. Bağımlılık Modeli (Medya Dependency): Bu model, Ball Rokeach ve De Fleur tarafından geliştirilmiştir. Bu modele göre; toplumlar giderek daha da karmaşıktıkça, bireylerde, daha geniş toplumsal dünya hakkında bilgiler edinebilmek ve kendilerine bir yönelim kazandırabilmek için, medyaya daha bağımlı hale gelirler. Birey medyadan uzak kaldığında, sanki kendini toplumdan da soyutlanmış ve uzaklaşmış gibi hissedebilir. İnsanların giderek medyaya daha çok vakit ayırmaları onların toplumsallaşma kaygılarının bir sonucudur.”

Gelişen veya gelişmekte olan olaylar ve durumlarla ilgili haberler vermenin yanı sıra, bireylerin siyasi gelişmeler hakkında bilgi alabilmeleri ve kanaat oluşturabilmeleri adına en sık tercih edilen kaynak kitle iletişim araçları olmaktadır. Diğer yandan bu kitle iletişim araçları siyasi bakımdan büyük öneme sahip olmakla birlikte, kendi içlerinde bağımsız olabilmelerine rağmen, gelir elde etme konusuyla karşılaştığında kısmen özgür olamamaktadırlar. Dolayısıyla medya, özellikle seçim dönemlerinde bazı büyük partilerin adeta birer yayın organıymışçasına çalışmalar yürütebilmektedir. Böylelikle toplumun büyük bölümüne ulaşabilme noktasında öbür küçük partilere nazaran büyük partilerin daha fazla avantaj sağladığı anlaşılmaktadır (Demirci, 2013, s. 62).

Kitle iletişim araçları; bir taraftan bilhassa siyasi mesajların özgür ve doğru biçimde topluma aktarılması vazifesini üstlenirken; bir taraftan da toplumun siyasi liderlere beslediği ilgiyi ve alakayı yükseltmek, topluma düşünce ve faaliyetlerini

açıklamak, bunlar sonucunda da bireylerin etkilenmelerini sağlama işlevini yürütmektedirler. Modern sanayi toplumlarında medya araçları -daha öncede belirtildiği üzere- karşımıza çoğu kez yönetimin dördüncü kuvveti olarak çıkmaktadır. Ayrıca medya araçları, topluma yönetim ve politika/siyaset konusunda bilgi aktarmak, kriz dönemlerinde (ekonomik kriz, doğal afetler, terörle mücadele, pandemiyle mücadele vb.) kitleleri hızla ikaz etmek, bireylerin panik ve korku havasından uzaklaştırarak rahatlamalarına ve onların boş vakitlerini değerlendirmeleri konusunda yardımcı olmak vs. gibi birçok işlevi de yerine getirmektedir (Bektaş, 1996, s.118).

2.5.1.1. Haber Kavramı

Haber kavramının tanımına ilişkin literatürde çok sayıda çalışmalar bulunmaktadır. Genel bir ifadeyle haber kavramı, bazı bilgilerin derlenmesi ve kitlelere aktarılması şeklinde kısaca tanımlanırken; gerçek hayatta bir yerlerde ortaya çıkan olaylar, kişiler ya da şeyler hakkında toparlanan bilgilerin en son, en yeni ve dikkat çekici biçimde bireylere iletilmesi şeklinde de tanımlanabilmektedir (Dursun, 2004, s. 63).

Yazılı, görsel ve elektronik kitle iletişim araçlarının birincil ve en önemli ürünü olarak da ifade edilen haber kavramı, bir anlamda basının ruhu ve nefesi olmaktadır. Bazı bilgilerin derlenmesi ve kitlelere aktarılması olarak ifade edilen “haber” in kökenine bakıldığında, toplumsal yaşamın ortaya çıktığı veya oluştuğu ilk dönemlere kadar gitmektedir. M.Ö. 1750’li yıllarda çeşitli bilgilere yer verilen bir resmi gazetenin Mısır’da yayımlandığı bilinmektedir. Bazı bilgi ve fikirlerin elle kaleme alınarak satışa sunulmasına ise ilk kez 14. yüzyılın sonlarına doğru Venedik’te rastlanmaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2013, s. 5).

Haber kavramının temelinde, bireyleri hayati bakımdan ilgilendiren olaylar, durumlar ve gelişmeler ve bu gelişmelerle ilgili bilgiler yer almaktadır. Kitle iletişim araçlarında yer bulan haberler bireylere; kişisel, toplumsal, siyasi, iktisadi ve kültürel alanlardaki gelişmelerden içerik sunarak bireylerin konulara ilişkin bilgi sahibi olmalarını sağlamaktadır. Özetle söylemek gerekirse haber, insanları bilgilendirir, eğitir, zaman zaman eğlendirir veya üzer, eyleme yönlendirir ya da eylemi gerçekleştirmekten vazgeçtirir.

Haber kavramının tanımına ilişkin kesin bir tanımlamaya ulaşma konusundaki zorluğu ise Daniel E. Garvey ve William Rivers farklı bir bakış açısıyla ifade etmektedir (Garvey ve Rivers, 1982, s. 1):

“Genellikle en basit gibi görünen şeyler en zor tanımlananlardır. Elektronik haberle çevrelenmiş bir dünyada yaşamaktayız. Sabah kalktığımızda radyo açar haberle karşılaşırız. Kahvaltımız daha fazla haber için televizyon eşliğinde geçer. Arabamızı sürerken kulağımız tekrar radyo haberlerine yönelir. Öğle ve akşam yemeklerinde daha fazla haber için televizyonlarımızın başına geçeriz. Birçok şehirde yirmi dört saat haber yayını yapan radyo istasyonları mevcut ve şimdi uydular yirmi dört saat kesintisiz haber yayını yapan kablolu televizyonların hizmetinde kullanılır olmaya başladı. Çevrelediğimiz bu denli çok elektronik haberle kuşkusuz elektronik haberin kesin olarak ne olduğunu söyleyebilmemiz lazım gelirken, herkesin katılacağı bir haber tanımı yapmak mümkün değildir. Bu durum ağaçların sıklığından ormanı görmemek gibi bir şeydir.”

Haber kavramına ilişkin somut bir tanım yapmanın pek olası olmadığını, her basın yayın organının ve hatta her gazetecinin kendine has bir haber anlayışının ve tanımının olduğunu ifade eden Milli Eğitim Bakanlığı “haber” i: “İngilizce north (kuzey), east (doğu), west (batı) ve south (güney) kelimelerinin baş harflerinden meydana geldiği bilinen ‘news’ haber kelimesi, ‘her yönde meydana gelen olaylar’” şeklinde de tanımlamaktadır (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2013, s. 5).

Geçmişten günümüze kadar haber kavramının birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan birkaçını Milli Eğitim Bakanlığı şöyle ifade etmiştir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2013, s. 6):

- ✓ “Acele kaleme alınmış edebiyattır.
- ✓ Bir olay hakkında alınan ya da verilen bilgidir.
- ✓ Bir olayın raporudur.
- ✓ Bir olayın, tarafsız biçimde anlamlandırılmasıdır.
- ✓ Bugünün olayıdır.
- ✓ Dün bilmediğimiz her şeydir.
- ✓ Gazeteye basıldığında okuyucuya yararlı olacağı düşünülen olaydır.

- ✓ *Halkın ilgi göstereceği her şeydir.*
- ✓ *İnsanın bilgi edinme ihtiyacını karşılayan bir çeşit ögedir.*
- ✓ *İnsanların bilmek istediği her şey haberdur.*
- ✓ *Tarihin kabaca yazılmış ilk müsveddesidir.*
- ✓ *Toplumu ilgilendiren olay, fikir ve kanıların; iyi ve doğru bir şekilde yayın araçlarıyla topluma aktarılmasıdır.*
- ✓ *Yarın, bugünün tarihini yazacaklar için hazırlanmış dipnotlardır.”*

Haberin tam olarak ne olduğunu anlamak ve tanımlamak için kötü haberin ne olduğuna bakılmasının da yarar sağlayabileceğini ifade eden İnal ise kötü haberi şöyle tanımlamaktadır (İnal, 1996, s. 177):

“Kötü haber; olayları bağlamından yalıtın, sorumluluğu kişiselleştiren, dili içinde egemen güç/iktidar sahiplerinin söylemlerini kuran, bireyi toplumsal sorunlara çözüm yolları bulmak için harekete geçirmek yerine, dış dünyadan korkutan ve pasif bir duruma iten haberdur. Kötü haber, güncel sorunlara ilişkin kamusal tartışmayı sınırlandıran, egemen söylemler içinde oluşan çözüm yollarını tek seçenek biçiminde sunan, var olan siyasal ekonomik-askeri güç/iktidar sahiplerinin durum tanımlarını kültürel kodlar dolayımı ile halkın sesine dönüştüren haberdur. Kötü haber; soyut, nesnellik, tarafsızlık, yansızlık’ iddiaları adına kaynak söylemlerine bağımlı olarak üretilen, güç/iktidar sahibi kişi ve kuruluşların söylemlerini aktarırken ‘dengeli’ anlayışı ardına sığınarak yazılan haberdur. Kötü haber, daha çok satmak ve kazanmak amacıyla bir metaya dönüşen haberdur. Kötü haber; her gün televizyonlarda izlemeye, gazetelerde okumaya alıştığımız ve kanıksadığımız haberdur”

İnal’dan aktarılan kötü haber tanımında öne çıkan, toplumsal meseleler karşısında bireyleri vurdumduymaz bir karaktere büründüren ve pasifize eden, gücü ve iktidarı elinde bulunduranların söylemlerini halkın istekleriymişçesine kamuoyuna aktaran, yalnızca ekonomik endişelerle yapılan haberler, günlük hayatın her anında karşılaşılan ve haber adıyla sunulan malzemelerin özelliklerini ortaya koymaktadır.

İnsanlar yaşadığı ve hayat devam ettiği sürece her yerde ve her an olaylar gelişir, durumlar ortaya çıkar ve bu konular da haberlerin kaynağını oluşturabilir. Bu haberlerin ise en çok ilgi uyandıranı, en çok merak edileni, duygusal anlamda en etkileyici olanı,

yaşanılan coğrafyaya ve sahip olunan kültüre en yakın olan haberlerdir (Demirci, 2013, s. 66). Bu bakımdan hem haberci hem de gazeteci ifadesiyle “haber atlamamak” için habercilerin sürekli gündemi ve gelişmeleri yakından takip etmesi, halkın nabzını iyi tutması, etrafta olup biten ne varsa iyi gözlemlemesi ve topladığı tüm bilgileri en doğru biçimde yayın ilkeleri doğrultusunda halkın bilgisine sunması gerekmektedir.

Kamuoyunu oluşturarak, halkı bilgilendiren medya haberleri sunucuları (gazete yazarları, spikerler vb.), haberlere öyle anlamlar yüklemelidir ki haber okunsun veya izlensin. Bir olayın veya durumun haber yapılabilmesi için, içeriğinde bazı değerler bulundurması gerekmektedir. Kimseyi ilgilendirmeyen ve enteresan olmayan olaylar veya durumlar haber yapılmamaktadır. Bir olayın haber yapılmayı hak edip etmemesi şu kısıtlara bağlanabilir (Görmüş, 2021):

- * Önem - (Cumhurbaşkanı'nın ölümü / Savaş)
- * İlginçlik - (İki başlı insan)
- * Zamanlama - (Güneş tutulması)
- * Yakınlık-ilinti - (Sınır ilçede işlenen seri cinayetler)
- * Duygusallık - (Yeni doğan bebeğin konteynıra bırakılması/ölüm)
- * Tekrarlanma - (Ülkede sık sık meydana gelen orman yangınları)
- * Çok sayıda kişiyi ilgilendirme - (Seçim sonuçları / Askerlikle ilgili duyurular / Okulların tatil edilmesi vs.)
- * En büyük olmak - (Ülkenin en yaşlı insanı)
- * İlk olmak - (Yılın ilk bebeği)
- * Tek olmak - (Bölgedeki tek doktor)
- * Meşhur olmak - (Bülent Ersoy'un kente gelişi)
- * Merak uyandırmak - (Tekrar deprem olur mu?)

Olaylar, durumlar ve ifadelerin ne olduğu ile ilgili veya kim tarafından yapıldığı, ne zaman ve nasıl meydana geldiği gibi detaylar bir haberde bulunmuyorsa bu haber eksik bir haber olmakta, dolayısıyla da okuyucu veya izleyici yeteri kadar

aydınlatılmamış olmaktadır. Hangi haber olursa olsun, ister magazin, siyaset, ekonomi, spor haberi, ister yaşam haberi olsun “5N+1K” diye adlandırılan bu 6 unsur (Ne? Nerede? Ne zaman? Nasıl? Neden? Kim?) bulunmak zorundadır. Bazen bu unsurlardan biri diğerlerinden daha önemli olabilmektedir fakat bu, önemsiz olan unsurun haberde bulunmaması gerektiği anlamına gelmez. Bu 5N+1K unsurlarının haberlerde bulunmaması veya eksik olması, okuyucuların veya izleyicilerin kafasında soru işaretlerinin oluşmasına neden olmakta ve gazetecilere (ya da habercilere) olan güveni sarsmaktadır.

2.5.1.2. Gazetecilik Kavramı

Gazetecilik kavramının tanımına yönelik tam anlamıyla bilimsel bir tanımlama yapılmasının güçlüğü akademik literatürde sık sık vurgulanmaktadır. Demirci’nin çalışmasında; Uluslararası Çalışma Örgütü’ne göre gazetecilik mesleğinin tanımının yapılmasının bir hayli güç olduğundan bahsedilmektedir (Demirci, 2013, s. 66).

Öte yandan H. Eugene Goodwin gazetecilik kavramının tanımına ilişkin sorunlar üzerinde dururken, “gazetecilik bir meslek mi, bir ticaret mi, yoksa bir zanaat mı?” sorularına yanıt aramıştır: “Gazetecilik olarak adlandırılan şey nedir? Birçok insan onu bir iş olduğuna atıfta bulunmaktadır. Ve şüphesiz bu bir iştir... Fakat ondan daha ötedir. Bazı gazeteciler, onun bir meslek olduğunu söylemektedirler; diğerleri ticaret veya zanaat kelimelerini tercih etmektedirler. Gazetecilik, bu kelimenin geleneksel tanımı altında bir meslek değildir. Çünkü daha ziyade, bu [gazetecilik] ileri bir bilgi veya uzmanlaşmış bir üniversite eğitimi gerektirmemektedir... Bir erkek veya kadın olarak gazeteciler mesleki bir statüyü haykırmamaktadırlar. Birçoğu gazeteciliği, bir zanaat olarak görmektedir ancak – belki değerli bir şey olsa da meslek olarak görmemektedirler” (Goodwin, 1987, s. 44).

Gazeteciliğin bir sanat olduğu üzerinde duran BBC muhabiri Fergal Keane ise gazetecilik için, “Gazetecilik sanatı, her şeyden önce, gerçeğin kutsanması olmalıdır... Milyonlarca insan bizi izler, dinler çünkü biz gerçeğin çıkarlarını her şeyden üstün tutarız. Güven bizim anahtar sözcüğümüzdür. Bu değiştirilemez bir ilkedir. Mirasımız ve misyonumuzdur. Bu konuda uzlaşmaktansa Londra’nın sokaklarını süpürmeyi tercih ederim... Gazetecinin temel yükümlülüğü gerçeğedir. Herhangi bir nedenle bunu bozmaya başlarsanız gizli polisin moral yordakçısı oluverirsiniz” tespitinde

bulunmaktadır (Eryılmaz, 1999, s. 21-29).

Gazeteciliği, kamuoyunu doğru, çok taraflı, çok boyutlu, hızlı, inanılır ve güvenilir bir biçimde bilgilendirme mesleği olarak tanımlayan Görmüş, demokrasiyle yönetilen toplumlarda haberci medyanın temel görevinin, mevcut iktidarın çalışmalarını ve uygulamalarını -onun sansür çabalarına direnerek- ortaya koymak, böylelikle kamuoyunun bu şeffaflık temelinde oluşmasını sağlamak olduğunun altını çizmiştir (Görmüş, 2001).

Gazeteciliğin Temel İlkeleri isimli kitabında Atilla Girgin, gazeteciliğin bir bilim, gazetecinin ise bir bilim adamı olduğunu ifade etmektedir. Ayrıca Girgin (Girgin, 2008, s. 250): “Çünkü gazeteciler de, bilim adamları gibi, insanoğlunun bilgilerin anlaşılması ve paylaşılması gereksinimini karşılamaya hizmet ederler” diyerek gazetecilerin yeterli donanımına sahip, sorumlu ve uygulamacı birer bilim adamı olduğunu vurgulamıştır.

Mesleğini uyguladığı sürece devamlı haber düşünecek, araştırmalar yapacak, üretecek ve yayımlayacak olan bir gazetecinin veya habercinin “Altın Kurallar”ını Dumanlı şu şekilde ifade etmiştir: (Dumanlı, 2003, s. 47-60):

“Bu mesleği severek yapın. Bilgi birikiminizi hep güncel tutun. Kendinize özel kitaplık oluşturun. Kişisel arşiviniz olsun. Yabancı kaynakları sürekli gözden geçirin. Haberi yeterince inceleyin. Ayrıntıları yakalayın. Haberi bir senaryo gibi düzenleyin. Habere ‘dışarıdan bir gözle’ bakın. Haberin unsurlarını önem sırasına göre yazın. Haberi nasıl pazarlayacağınızı düşünün. Haberinizi başka birine de okutun. Sade-yalın cümleler kullanın. Başkasının haberinde gözünüz olmasın. Haber kaynağına vefasızlık yapmayın. Bilgi tekrarından kaçının. Size ulaşan(ulaştırılan) bilgiye kuşkuyla bakın. Haberi önce tartın; size yeni bir şeyler veriyor mu? Haberin en önemli unsurunu bulun. Teyp, fotoğraf makinesi gibi araçları hep yanınızda bulundurun. Yanınızda not defteri taşıyın. Sözlük kullanmayı unutmayın. Yedeğinizde birkaç haber dosyası bulunsun. ‘İş kazası’ denebilecek olaylara hazırlıklı olun. Kendinizi sınırlamayın. Sıcak gündemi yakından izleyin. Mesai bitince gazeteciliğin bitmediğini bilin. Sosyal sorumluluk taşıdığınızı unutmayın. Çevre edinin.”

Milli Eğitim Bakanlığı’na göre ise gazetecilik bir tanıklık mesleğidir. Gazeteciler,

tarihe kaydı geçen gelişmelerin, olayların veya durumların ilk tanıklarındırlar. Hayatın uzanabildiği her konudaki önemli olayları haber boyutunda kurgulayarak toplumun bilgisine sunarken, çıplak gerçeği kamufle etmeden, abartıya kaçmadan, çarpıtmadan, gereksiz detaylardan kaçınarak açık, sade ve anlaşılır bir üslupla haberleştirmeleri gerekmektedir. Yayımlanan haberin olay ve gerçekle bağlantısını, yorumdan farkını analiz edemeyen özümseyemeyen gazetecilerin doğru, objektif ve güvenilir habercilik yapmaları olanaklı değildir (T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2013, s. 4).

Gazetecilerin bir olaya ya da duruma yönelik olumlu veya olumsuz ifadeler kullanması, bizlere, kendi gazetelerinin siyasi tercihleri hakkında bazı ipuçları verebilmektedir. 1976-1980 dönemini kapsayan bir çalışma, Türkiye’de sağ ideolojiye sahip gazetelerin sol ideolojiye sahip siyasi şiddet eylemlerini “terörizm” olarak isimlendirdiğini ileri sürerek, terörist kavramının Türk medyasında taraflı kullanıldığını göstermiştir. Amerikan medyasının mezalim ve terörizm olarak adlandırdığı olayları veya eylemleri ise Rus medyası “hak verilebilir çatışma” şeklinde yorumlamıştır (Bilir, 2009, s. 45).

2.5.1.3. Gazetecilik Meslek İlkeleri ve Amaçları

Gazeteciler, hazırlamış oldukları haberleri kamuoyuna sunarak, bireylerin yakın çevrelerinde ve hem ulusal düzeyde hem de dünya genelinde yaşanan gelişmeler hakkında bilgi sahibi olmalarını sağlar. Halkın özgür temsilcileri olarak adlandırılan gazeteciler, toplum içinde var olan grupların fikir ve düşüncelerini birbirlerine aktararak kamusal iletişimin gerçekleşmesine katkıda bulunurlar. Gerçeklerin çarpıtılarak aktarılması, bireylerin yanlış bilgi edinmelerine ve toplum içerisinde yanlış bilgi dolaşımına neden olabilmektedir (Erimli, 2014, s. 27). Haberlerin doğruluğu ve gazetecilerin doğru bilgiyi aktarmasının ne derece önemli olduğunu Erimli’nin çalışmasında O’Neil: “Tıbbın içsel ve temel amacının sağlık olması gibi, önemli güncel olaylar hakkında gerçeği anlatmak da gazeteciliğin içsel ve temel amacıdır” sözüyle açık bir şekilde anlatmaktadır (Erimli, 2014, s. 27-28). Dolayısıyla gazetecilik kavramı meslek olarak tanımlanırken genellikle “doğruluk” ve “dürüstlük” ilkelerine vurgu yapılmaktadır. Yapılan tanımlamalarda etik ilkelerinin ayrıca yer alması gazetecilik meslek etik bilincinin oluşturulması bakımından fayda sağlamaktadır.

Öte yandan gazetecilik mesleğinin tanımı yapılırken temel ilkelere değinilmesi, bu

ilkelerin hayata geçirilmesi tamamen gazetecilerin elinde olan bir durummuşçasına yanlış anlaşılmalara sebebiyet verebilmektedir. Alemdar problemlerin ana kaynağına inilmediğini: “Batı’da ve özellikle ABD’de gazetecilerin ahlak tartışmalarından olabildiğince uzak kalabilmek için kesin olarak kabul ettikleri iki vazgeçilmez kural vardır: doğruluk ve hakkaniyet” sözleriyle ifade etmiştir (Alemdar, 1990, s. 23).

Kitle iletişim araçlarının aktardığı realitenin daha çok gazetecilerin hafızasında oluşturulan bir tasarım olduğunu öne süren Çebi, gazetecileri sınırlayan mesleki, kurumsal, kamusal, iktisadi, kültürel ve ideolojik şartların medya muhteviyatına etki ettiğini vurgulamıştır (Çebi, 2002, s. 78).

Diğer taraftan, gazeteciler genellikle olaylara gelişmelere birebir tanık/şahit olmadan, haberi, gerçekleşen olayın tanıklarının aktarmış olduğu ifadelerinden hareketle oluşturması, zaman ve kaynak sorunları münasebetiyle de haberin doğru olup olmadığının teyit edilemeden yayınlanabilmesine sebebiyet vermektedir.

Doğruluk, dürüstlük ve adalet ilkeleri gazetecilerin meslek etiği bakımından bir başlarına yeterli görülmemiştir. Gazetecilerin çabuk ve doğru kararlar verebilmeleri için daha detaylı etik kodlara gereksinim duyulmuştur. Bu etik kodların genellikle çeşitli yaygın mesleki kuruluşlar tarafından oluşturulduğu bilinmektedir. Bunlara ek olarak kamu görevlileri tarafından hazırlanmış basın etik kuralları bulunmakla birlikte, özel gazete sahipleri veya yayıncıların hazırladığı etik ilkeler de bulunmaktadır. Uluslararası mecralarda ise Birleşmiş Milletler gibi uluslararası kuruluşların oluşturduğu meslek etik ilkelerinin yanı sıra, uluslararası gazetecilik meslek örgütlenmelerinin hazırladığı ilkeler de bulunmaktadır (Erimli, 2014, s. 27).

Türk basınına bakıldığında ise gazetecilik meslek ilkelerinin genellikle basın örgütleri ve basın kuruluşlarınca hazırlandığı bilinmektedir. Bahsedilen kuruluşlar ve oluşturdukları ilkeler ise; Basın Konseyi’nin oluşturduğu “Basın Meslek İlkeleri”, Türkiye Gazeteciler Cemiyeti’nin oluşturduğu “Hak ve Sorumluluklar Bildirgesi”, Ekonomi Muhabirleri Derneği’nin oluşturduğu “Etik İlkeleri” ve Medya Etik Konseyi’nin oluşturduğu “Etik İlkeleri” en bilinen basın etik ilkeleridir. Medya Etik Kurulu’nun hazırlamış olduğu 30 maddelik “Gazetecilik Meslek İlkeleri” ise şöyledir (<http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/gazetecilik-meslek-ilkeleri/>, Erişim Tarihi: 03.06.2022):

1. *“Gazetecinin temel görevi, gerçekleri nesnel bir biçimde, çarpıtmadan, sansürlemeden aktarmaktır.*
2. *Gazeteci, demokratik değerlere ve insan haklarına aykırı yayın yapmamalıdır.*
3. *Haber, yorum ve görüşler okur ve izleyicinin yayının niteliğini anlayabilmesini sağlayacak biçimde, açıkça birbirinden ayrılmalıdır.*
4. *Basın yayın organları masumiyet karinesine saygılı olmalı, suçluluğu yargı kararıyla sabit olmadıkça herhangi bir kişiyi suçlu ilan edecek yayın yapmaktan kaçınmalıdır. Yargı süreci devam eden davalarda iddialar ve savunmalar adil ve dengeli biçimde aktarılmalıdır.*
5. *Zanlıların, sanıkların ve mahkûmların yakınları, işlenen fiille açıkça ilgili bulunmadıkça ve olayın doğru anlaşılması için gerekli olmadıkça teşhir edilmemelidir.*
6. *Çocuklarla ilgili suçlarda, zanlı, sanık, mahkûm, tanık, mağdur ya da maktul statüsünde olan 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayımlanmamalı, bu çocuklarla, ebeveynlerinin veya hukuken çocuktan sorumlu olan diğer kişilerin izni olmadıkça röportaj yapılmamalıdır.*
7. *Cinsel dokunulmazlığa, kadın ve çocuk istismarına ilişkin suçlarda, mağdurun açık ismi ve fotoğrafları yayımlanmamalı; kimliğini ortaya çıkaracak yayınlardan kaçınılmalıdır.*
8. *Yayımlanan haber, görüş ve yorumlarda, bir insanın davranışının veya işlediği suçun, haber konusu olayla doğrudan ilgili olmadıkça, onun ırkından, milliyetinden, dinî veya mezhepsel inancından, cinsiyetinden, cinsel kimliğinden, cinsel yöneliminden, yaşından, engelinden veya başka bir özelliğinden kaynaklandığını ima eden vurgular yapılmamalıdır.*
9. *Tıp alanında, doğruluğu bilimsel düzeyde kanıtlanmamış yöntem ve ilaçların kullanılmasını teşvik etmeye yönelik yayın yapılmamalıdır.*
10. *Hastanelerde araştırmalar yapan, bilgi ve görüntü almaya çalışan gazeteci, kimliğini belirtmeli ve girilmesi yasak bölümlere ancak yetkililerin izniyle girmelidir. Yetkili kişinin ve hastanın (onun izin*

- veremeyecek durumda olması durumunda yakınının) izni olmaksızın, hastane ve benzeri kurumlarda hiçbir yolla ses ve görüntü alınmamalıdır.*
11. *Tekzip ve cevap hakkına saygı gösterilmelidir.*
 12. *Üstün kamu yararı olmadıkça, sahibinin izni dışında belge, fotoğraf, ses veya görüntü alınmamalıdır.*
 13. *İntihar olayları hakkında, haber çerçevesini aşan ve okuyucu veya izleyiciyi etki altında bırakacak, özendirici nitelikte ve genişlikte yayın yapılmamalıdır. Olayın ayrıntılarından ve uygulanan yöntemin tarifinden kaçınılmalı, olayı gösteren fotoğraf, resim veya film yayımlanmamalıdır.*
 14. *Gazeteci, kendi çabasıyla elde etmedikçe, bir haber kaynağının verdiği bilgi ve belgenin yayımlanacağı tarih konusundaki tercihine uymalıdır.*
 15. *Şiddeti haklı gösteren, özendiren ve kışkırtan, nefret ve düşmanlığı körükleyen nitelikte yayın yapılmamalıdır.*
 16. *Irka, milliyete, etnik kökene, cinsel kimliğe, cinsel yönelime, dile, dine ve mezhebe yönelik ayrımcılığı teşvik edecek yayın yapılmamalıdır.*
 17. *Gazeteci, haber ajanslarından veya başka medya kuruluşlarından alarak doğrudan kullandığı veya geliştirdiği haberlerde kaynak belirtmelidir.*
 18. *Gazeteci, mesleki saygınlığa gölge düşürecek türden etkinliklerden ve görevlerden uzak durmalıdır.*
 19. *Habere konu edilen veya edilmesi düşünülen kişi ve kurumlardan, hediye, maddi çıkar veya ayrıcalık kabul edilmemelidir.*
 20. *Gazeteci, elde ettiği bilgileri doğrulatmak için çaba göstermelidir.*
 21. *Gazeteci, kişi ve kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde aşağılayan, hakaret içeren ifadeler kullanmamalıdır.*
 22. *Özel yaşamın gizliliği esastır. Üstün bir kamu yararı olmadıkça veya kişinin rızası alınmadıkça özel yaşamın gizliliğini ihlâl eden habercilik yapılmamalıdır.*
 23. *Gazeteci, gizlilik sözü verdiği haber kaynağını açıklamamalıdır. Kaynağın kamuoyunu açıkça yanılttığı durumlarda gizlilik ortadan kalkar.*
 24. *Gazeteci, haberde yapılan yanlış en kısa sürede düzeltmekle*

yükümlüdür.

25. *Haberde, konuşmalardan ve demeçlerden yapılan alıntılarda bağlam saptırılmamalıdır.*
26. *Üstün kamu yararı olmadıkça, gizli kamera, izinsiz ses kaydı, kimlik gizleme ve benzeri yöntemlerle haber araştırmaktan kaçınılmalıdır.*
27. *Kaza ve cinayet haberlerinde kan ve şiddet unsurları içeren fotoğraf ve görüntüler yayımlanmamalıdır.*
28. *Haber formatına bürünmüş reklamlarda, bu yayınların reklam olduğu açıkça belirtilmelidir.*
29. *Gazeteci, bir haberin yayımlanması veya yayımlanmaması karşılığında maddi veya manevi çıkar peşinde koşmamalıdır.*
30. *Gazeteci kimliğini taşıyan herkes, gazeteciliğin evrensel ilkelerine uymaya özen gösterir.”*

Genel bir ifadeyle gazetecilerin mesleklerini icra ederken diğer birçok mesleklerde olduğu gibi uymaları icap eden ve onları bağlayan pek çok normlar ve kaideler vardır. Anayasa, kanunlar, meslek ilkeleri, etik kurallar, deklarasyonlar vb. gibi. Bu kurallardan veya ilkelerden bir diğeri de Birleşmiş Milletler danışman sivil toplum kuruluşlarından olduğu bilinen Basın Konseyinin yayımlamış olduğu “Basın Meslek İlkeleri” dir. Basın Konseyi’nin yayımlamış olduğu ve uymayı taahhüt ettiği ve Demirci’nin çalışmasından elde ettiğimiz 17 maddelik Basın Meslek İlkeleri ise şöyledir (Demirci, 2013, s. 71-72):

1. *Halkın bilgi edinme hakkı uyarınca gazeteci; kendi açısından sonuçları ne olursa olsun, gerçeklere ve doğrulara saygı duymak ve uymak zorundadır.*
2. *Gazeteci; bilgi ve haber alma, yorum yapma ve eleştirme özgürlüklerini ne pahasına olursa olsun savunur.*
3. *Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere, insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır. İnsanlar, topluluklar ve uluslararası nefreti, düşmanlığı körükleyici yayından kaçınır. Bir ulusun, bir topluluğun ve bireylerin kültürel değerlerini ve inançlarını (veya inançsızlığını) doğrudan saldırı*

konusu yapamaz. Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.

4. *Gazeteci; kaynağını bilmediği bilgi ve haberleri yayınlamaz; kaynak açık olmadığına, yayınlamaya karar verdiği durumlarda da kamuoyuna gerekli uyarıları yapmak zorundadır.*
5. *Gazeteci; temel bilgileri yok edemez, görmezlikten gelemes ve metinlerle belgeleri değiştiremez, tahrif edemez. Yanlış, yanıltıcı ve tahrif edilmiş yayın malzemesi kullanmaktan uzak durur.*
6. *Gazeteci, bilgi, haber, fotoğraf, görüntü, ses, belge elde etmek için yanıltıcı yöntemler kullanamaz.*
7. *Gazeteci, kamuya mal olmuş bir şahsiyet bile olsa; halkın haber alma, bilgilenme hakkıyla doğrudan bağlantılı olmayan hiçbir amaç için, izin verilmedikçe özel yaşamın gizliliği ilkesini ihlal edemez.*
8. *Gazeteci; yayınlanmış her yanlış en kısa sürede düzeltmekle yükümlüdür. Gazeteci; istismar edilmemesi, kötüye kullanılmaması ve kabul edilebilir boyutlar ile biçimde yapılması kaydıyla cevap hakkına saygılı olmalıdır.*
9. *Gazeteci; kendisine güvenilerek verilmiş bilgilerin, belgelerin kaynaklarını, kendileri izin vermediği sürece, mesleki gizlilik ilkesi uyarınca, hiç bir şekilde açıklamaz.*
10. *Gazeteci; çalıntı, iftira, hakaret, lekeleme, saptırma, manipülasyon, söylenti, dedikodu ve dayanaksız suçlamalardan kesinlikle uzak durur.*
11. *Gazeteci; bir bilginin, haberin yayını ya da yayınlanmaması karşılığı hiçbir maddi veya manevi avantajın peşinde olamaz. Gazeteci, devlet başkanından milletvekiline, iş adamından bürokratına kadar haber kaynağı olarak da kabul edilen kişi ve kurumlarla iletişimini ve ilişkisini meslek ilkelerini gözeterek yürütür.*
12. *Gazeteci; mesleğini reklamcılıkla, halkla ilişkilerle veya propagandacılıkla karıştıramaz. İlan - reklam kaynaklarından herhangi bir telkin, tavsiye alamaz, maddi çıkar sağlayamaz.*
13. *Gazeteci; hangi konuda olursa olsun, elde ettiği bilgileri geniş biçimde yayın konusu yapmadan kendi yararına kullanamaz. Mesleğini, ne*

şekilde olursa olsun, (yasaların ve yönetmeliklerin kendisine tanıdığı hakların dışında) ayrıcalıklar kazanmak amacıyla kullanamaz.

14. *Gazeteci; her ne amaçla olursa olsun, tehdit ve şantaj gibi yollara başvurmaz. Gazeteci bu şekilde baskılara da karşı koyar.*
15. *Gazeteci her türlü baskıyı reddeder ve çalıştığı basın - yayın organındaki yöneticileri dışında kimseden işiyle ilgili talimat alamaz.*
16. *Gazeteci sıfatını taşımayı hak eden herkes meslek ilkelerine en yüksek seviyede uymayı taahhüt eder. Ülkesindeki yasalara saygılı olmakla birlikte, hükümet ve benzeri kurumların müdahalelerine kapalıdır. Mesleki olarak yalnızca meslektaşlarının ve kamuoyunun değerlendirmeleri ile bağımsız yargı organlarının kararlarını dikkate alır.*
17. *Gazeteci; devleti yönetenlerin belirlediği ulusal ve uluslararası politikalar konularında önyargılara değil, halkın haber alma hakkına dayanır. Onu mesleğin temel ilkeleri ve özgürlükçü demokrasi kaygıları yönlendirir.*

Terör örgütleri, sivil gruplar ve hatta diğer tüm örgütlenmeler (dernekler, sendikalar, partiler vs.) eylemlerini gündem yaratmak, farkındalık oluşturmak, görünmek, fark edilmek, mesaj iletmek, birlik olmak gibi düşünceler doğrultusunda gerçekleştirdiği bilinmektedir. Çalışmamızın Terör-Medya ilişkisi bölümünde de bahsettiğimiz üzere, terör örgütlerinin gerçekleştirdiği faaliyetlerin temel argümanı “ses getirmek” fikrine dayanmaktadır. Zira hiçbir terör örgütü topyekûn bir saldırı yapmayı veya savaş açmayı amaçlayarak, devletlerin güvenlik güçlerini alt etmeyi veya yok etmeyi düşünerek eylem gerçekleştirmez.

Yukarıda terör örgütlerinin en önemli silahı olarak ifade ettiğimiz medyanın veya diğer bir adıyla kitle iletişim araçlarının, terörle mücadele ve terör-medya ilişkisi bakımından rolünün ne olduğu, medyanın en önemli ürünü olan haberin ve bir meslek olarak gazeteciliğin önemi konusunda verdiğimiz genel bilgilerden sonra, terörle mücadele operasyonlarının medyada (gazetelerde) nasıl yer aldığına anlaşılmaması bakımından örneklerle açıklanması uygun olacaktır.

Terörün medyada yer alma biçiminin planlı olup olmadığı ve yer alma biçiminin

perde arkasında yatan nedenlerin neler olduğunun açıklanması, kitle iletişim araçlarının terörün ve terörle mücadelenin neresinde yer aldığıının anlaşılması bakımından faydalı olacaktır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. TÜRKİYE’NİN 2015 YILI SONRASI YÜRÜTTÜĞÜ TERÖRLE MÜCADELE OPERASYONLARI VE OPERASYONLARIN TÜRKİYE GÜVENLİĞİ AÇISINDAN ÖNEMİ

3.1. ÇÖZÜM SÜRECİ VE OPERASYONLARA İLİŞKİN GENEL BİLGİLER

Türk güvenlik araştırması ve politikasının ana odak noktası, genel olarak terör örgütlerinin ve özel olarak PKK'nın yapısıdır. Türkiye, terörle mücadele operasyonlarını Anayasa, Ceza Kanunu, Terörle Mücadele Kanunu ve diğer kanunlara uygun olarak yürütmektedir. Ayrıca terör suçlarının örgütlenme evresine yaptırım uygulayan hükümler, Ceza Kanunu'nun 314. maddesi ve Terörle Mücadele Kanunu'nun 7/1 maddesinde düzenlenmiştir (Balıkcılar ve Küçükali, 2019, s. 356).

2009 yılında, henüz Arap Baharı başlamamışken meselelerin barışçıl politikalarla çözüme ulaştırılması için bir “*Açılım Süreci*” (Çözüm Süreci) planlanmıştır. Bu Açılım Sürecinin temel hedefinde, PKK terör örgütüne silahlanmayı bıraktırmak ve meselelere karşılıklı görüşmeler gerçekleştirerek barışçıl yollarla çözüm aranması yatmaktadır. PKK terör örgütüne mensup bir grup militanın, 19 Ekim 2009’da Habur sınır kapısında, güvenlik güçlerine teslim olma şekilleri ve devamında yaşanan durumlar, tepki almalarına ve şüphe uyandırmalarına sebep olmuştur (Bayır, 2021, s.28).

12 Haziran 2011 seçimlerinden hemen sonra, PKK terör örgütünün 14 Temmuz 2011’de Silvan’da gerçekleştirdiği terör saldırısı sonucu 13 askerin şehit olması ve 2012 yılının yaz aylarında Şemdinli civarında gerçekleştirdikleri eylemler ile bulundukları coğrafyada hâkimiyeti ellerine alma çabaları, açılım sürecinin sekteye uğramasına ve şüphelerin giderek artmasına sebep olmuştur.

Suriye’de yaşanan iç savaşların 2013 senesinde gitgide daha karışık bir hale gelmesi, Suriye hükümetine Rusya ve İran’ın destek vermesinin yanı sıra, Amerika Birleşik Devletleri ve diğer Orta Doğu devletlerinin Suriye’ye yönelik amaçları düşünüldüğünde, Türkiye hükümeti PKK terör örgütüyle başlattığı açılım sürecini devam ettirme kararı almıştır. Bu bağlamda, daha önce yürütülen silahlı mücadele

süreçlerinden, demokratik bir anlayışla yürütülecek siyasi mücadele sürecine geçiş yapıldığı ifade edilmiş ve Haber Türk'te yer alan bilgilere göre 08 Mayıs 2013 tarihinden itibaren, PKK terör örgütlerinin ülke dışına doğru çekilmeye başladığı haberi duyurulmuştur (Haber Türk, 2013):

“Çözüm süreci kapsamında PKK’lılar sınır dışına çekilmeye ilk saldırıyı başlattığı Hakkâri’nin Şemdinli’nin İlçesi’nden başladı. Türkiye’nin İran ve Irak’a sınırında bulunan ve yıllarca yoğun çatışmalara sahne olan Şemdinli İlçesi’ndeki PKK’lı grupların bu sabah saatlerinden itibaren Irak’a geçiyor. Yerel kaynaklara göre, ilk çekilme Gediktepe ve Çarçel ile Derecik bölgesinde bulunan Yeşilova’dan oldu. Sınır kesiminde bulunması, ayrıca sarp kayalıklar ve ormanlık bir alan olması nedeniyle PKK’nın en yoğun eylem yaptığı Şemdinli’de PKK’lıların çekilmesi, sabahın ilk ışıklarıyla başladı. Geçen yıl 23 Temmuz’da Zorgeçit bölgesinde PKK’nın yol kesmesi ile başlayan ve yaklaşık 2 ay süren operasyon ve yoğun çatışmalara sahne olan bölgeden PKK’lıların çekilmesi için bir dizi ön hazırlık yapıldı. İlk hareketlilik, Şemdinli ilçe merkezine yaklaşık 40 kilometre uzaklıktaki Türkiye- İran - Irak sınırının kesiştiği Gediktepe’de başladı. Sayıları 5-10 arasında değişen PKK’lı gruplar, sabah saatlerinden itibaren Irak topraklarında bulunan ve sınıra yaklaşık 20 kilometre uzaklıktaki Hakurk kampına gitmek üzere yola çıktı.”

10 Temmuz 2014 tarihli Resmî Gazete’ de ise, 6551 sayılı "Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun" ile barış sürecini iyileştirmek için çalışmalar yapıldı (Bayır, 2021, s.29). 6551 sayılı bu Kanun ise şöyledir (Mevzuat, 2014):

Amaç ve Kapsam

MADDE 1 – (1) Bu Kanunun amacı, terörün sona erdirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesi için yürütülen çözüm sürecine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

Uygulama, İzleme ve Koordinasyon

MADDE 2 – (1) Hükümet, çözüm süreci kapsamında aşağıdaki hususlarda

gerekli çalışmaları yürütür.

a) Terörün sona erdirilmesi ve toplumsal bütünleşmenin güçlendirilmesine yönelik siyasi, hukuki, sosyoekonomik, psikolojik, kültür, insan hakları, güvenlik ve silahsızlandırma alanlarında ve bunlarla bağlantılı konularda atılabilecek adımları belirler.

b) Gerekli görülmesi hâlinde, yurt içindeki ve yurt dışındaki kişi, kurum ve kuruluşlarla temas, diyalog, görüşme ve benzeri çalışmalar yapılmasına karar verir ve bu çalışmaları gerçekleştirecek kişi, kurum veya kuruluşları görevlendirir.

c) Silah bırakan örgüt mensuplarının eve dönüşleri ile sosyal yaşama katılım ve uyumlarının temini için gerekli tedbirleri alır.

ç) Bu Kanun kapsamında yapılan çalışmalar ile alınan tedbirlere ilişkin kamuoyunun doğru ve zamanında bilgilendirilmesini sağlar.

d) Alınan tedbirlere ilişkin uygulama sonuçlarını izler ve ilgili kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlar.

e) Gerekli mevzuat çalışmalarını yapar.

Yetki ve Sekreteryaya

MADDE 3 – (1) Cumhurbaşkanı, çözüm sürecine ilişkin gerekli kararları almaya yetkilidir.

(2) Çözüm süreci kapsamında yapılan çalışmaların koordinasyonu ve sekreteryaya hizmetleri Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı tarafından yürütülür.

Kararlar ve Yerine Getirilmesi

MADDE 4 – (1) Bu Kanun kapsamında verilen görevler, ilgili kamu kurum ve kuruluşlarınca ivedilikle yerine getirilir.

(2) Kanunun 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (a), (b) ve (c) bentleri kapsamındaki görevleri yerine getiren kişilerin bu görevleri nedeniyle hukuki, idari veya cezai sorumluluğu doğmaz.

Yürürlük

MADDE 5 – (1) Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 6 – (1) Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

**6551 SAYILI KANUNA EK VE DEĞİŞİKLİK GETİREN MEVZUATIN
VEYA ANAYASA MAHKEMESİ KARARLARININ YÜRÜRLÜĞE GİRİŞ
TARİHLERİNİ GÖSTERİR TABLO**

<i>Değiştiren Kanunun/ KHK'nin veya İptal Eden Anayasa Mahkemesi Kararının Numarası</i>	<i>6551 Sayılı Kanunun Değişen veya İptal Edilen Maddeleri</i>	<i>Yürürlüğe Giriş Tarihi</i>
<i>KHK/700</i>	<i>3</i>	<i>24/6/2018 tarihinde birlikte yapılan Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonucunda Cumhurbaşkanının and içerek göreve başladığı tarihte (9/7/2018)</i>

2009 yılında Oslo görüşmeleri ile başlayan çözüm sürecinin, PKK terör örgütü lideri Abdullah Öcalan tarafından kaleme alınan deklarasyon ile kamuoyuna açıklandığı bilinmektedir (wikipedia.org, Erişim Tarihi: 25.05.2022). 21 Mart 2013'te Diyarbakır'da gerçekleştirilen Newroz kutlamaları sırasında, Abdullah Öcalan'ın çözüm sürecine ilişkin yazmış olduğu bu bildirge, BDP milletvekilleri Sırrı Süreyya Önder ve Pervin Buldan'ın hem Türkçe hem de Kürtçe olmak üzere iki farklı dilde okunarak halka sunulduğu anlaşılmaktadır (BİANET, 2013).

Öcalan'ın, silahlı örgüt güçlerine sınır dışına çekilmeleri konusunda çağrıda bulunduğu, Türkiye vatandaşları için artık yeni bir dönemin başladığını ifade ettiği ve ayrıca “Artık silahlar sussun, fikirler ve siyasetler konuşsun” sloganını kullandığı bildirgesinin bir kısmı ise şöyledir (BİANET, 2013):

“...Bölge halkları yeni şafakların doğuşuna şahitlik etmektedir. Savaşlardan, çatışmalardan, bölünmelerden yorgun düşen Ortadoğu halkları artık kökleri üzerinden yeniden doğmak, omuz omuza ağaya kalkmak istiyor.

Ondaki aydınlanmacı, eşit, özgür ve demokratik değerleri alıyor kendi varlık değerlerimizle, evrensel yaşam forumlarımızla sentezleyerek yaşamlaştıırıyoruz.

Yeni mücadelenin zemini fikir, ideoloji ve demokratik siyasettir, büyük bir demokratik hamle başlatmaktır.

Selam olsun bu sürece güç verenlere, demokratik-barış çözümünü destekleyenlere! ...”

Öcalan’ın çözüm sürecine ilişkin açıklamalarından sonra terör örgütü yetkilileri 2013’ün Mart ayında, silahlı mücadelelerinden vazgeçerek siyasi mücadeleye devam edeceklerini belirtmişlerdir. Ancak 20 Temmuz 2015’te IŞİD tarafından gerçekleştirildiği bilinen, Şanlıurfa’nın Suruç ilçesinde düzenlenen bombalı intihar saldırısı sonrası, saldırıyı düzenleyen dâhil çok sayıda can kaybının (34 kişi ölmüş, 100’den fazla kişi yaralanmıştır) yaşandığı bilinmektedir. IŞİD tarafından üstlenilen saldırı, IŞİD’in Kobani (Ayn El-Arap) Kuşatması sonrasında Kobani’nin yeniden inşa edilmesi çalışmaları hakkında yapılan basın açıklaması esnasında Amara Kültür Merkezi bahçesinde gerçekleşmiştir.

IŞİD terör örgütünün bu çatışmasızlık süreci dönemlerinde, Suriye’nin kuzeyine doğru ilerlemesi ve Suriye-Türkiye sınırında bulunan bazı bölgeleri kontrolü altına almak istemesi çözüm sürecinin seyrine olumsuz yönde etki etmiştir. Suriye-Türkiye sınırında bulunan Ayn El-Arap/Kobane şehrinin 7 Ekim 2014 tarihinde IŞİD terör örgütü tarafından kontrol altına alınması veya kuşatılması o alanda gerginliğin giderek artmasına sebep olmuştur. 8-10 Ekim 2014 tarihleri arasında gerçekleştirilen protestolar, eylemler sokak çatışmaları ve toplumsal içerikli olaylar, 53 kişinin hayatının kaybetmesiyle neticelenmiştir.

Sonuç olarak da, 2009 yılında Oslo görüşmeleri ile başlayan çatışmasızlık hali, 20 Temmuz 2015’te IŞİD tarafından üstlenilen Suruç Saldırıları ve akabinde 22 Temmuz 2015’te iki polis memurunun PKK’lı teröristler tarafından öldürülmesi ile askıya

alınmıştır.

Hükümetin farklı açılım politikalarıyla ve barışçıl yaklaşımlarla çözüm arayışı içerisinde olmasının aksine PKK'nın iki temel faaliyet yürüttüğü bilinmektedir. Bir taraftan Irak'ın kuzeyinden Suriye'nin kuzeyine taşıdığı terör birimleri ile PYD/YPG'yi güçlendirmeye çalışan PKK, diğer taraftan da Türkiye'nin Güneydoğu Anadolu bölgesinde bulunan yerleşim yerlerinde tahkimat, hendek, bariyer ve çeşitli patlayıcı madde tuzakları oluşturarak alan içerisinde terör unsurlarının örgütlenmesine yönelik çalışmalar yürüttüğü görülmektedir.

22 Temmuz 2015'te de Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde iki polis memurunun evinde uyurken şehit edilmesi *Hendek Operasyonları*'nın başlatılmasındaki en önemli neden olarak bilinmektedir. Suruç'ta otuz iki kişinin ve Ceylanpınar'da iki polis memurunun ölümüne neden olan terör örgütlerinin gerçekleştirdiği bu saldırılar üzerine *Al Jazeera*'da yazılı açıklama yapan cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan (Al Jazeera, 2015):

“Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde terör örgütü PKK tarafından iki polisimizin öldürülmesini şiddetle lanetliyorum. Şehit polislerimiz Feyyaz Yumuşak ve Okan Acar'a Allah'tan rahmet, ailelerine ve yakınlarına başsağlığı diliyorum.

PKK ve DAESH de dâhil olmak üzere terörün her türüne karşı olan devletimiz, Suruç'ta 32 vatandaşımızın hayatını kaybetmesine yol açan terör saldırısının faillerini ve Ceylanpınar'da iki polisimizi şehit edenleri ortaya çıkarmak için tüm imkânları seferber etmiş durumdadır.

Bazı kesimlerin, iki polisimizin şehit edilmesini üstlenen PKK'nın alçakça cinayetlerini görmezden gelmeleri, söz konusu terör örgütünü neredeyse şirin göstermeye yeltenmeleri, niyetlerinin ne olduğunu açıkça göstermektedir.

Terörün dininin, mezhep ve milliyetinin olmadığına, vahşetin hiçbir bahaneyle haklı gösterilemeyeceğine inanan aziz milletimiz, herhangi bir terör örgütünün yekdiğerine tercih edilemeyeceğinin de bilincindedir.

Sırtını terör örgütüne dayadığını alenen ifade eden çevrelerin PKK'nın vahşi terör eylemleri karşısında sessiz kalması, yaptığı saldırıları kınayacak cesareti bile gösterememesi, utanç verici bir durumdur.

Ülkemizin huzur ve istikrarına, milletimizin birlik ve beraberliğine kastedenlere ne adına olursa olsun asla izin verilmeyecektir.”

İfadelerini kullanmıştır.

Çözüm sürecinin sona ermesinden sonra gelinen aşamada Türkiye'nin gerçekleştireceği terörle mücadele operasyonlarını Bayır şu şekilde ifade etmiştir: “Yurt içi ve yurt dışında oluşan bu tehditler karşısında, güvenlik güçlerinin iki aşamalı bir operasyon planı yaptıkları anlaşılmaktadır. İlk aşama olarak Güneydoğu Anadolu'da kent merkezlerinde tertiplenen terör yapılanması hedef alınmış ve oluşturdukları hendek, barikat, tahkimat ve patlayıcı maddeler kaldırılmıştır (Hendek Operasyonları). İkinci aşamada ise PYD'nin Suriye kuzeyinde oluşturmaya çalıştığı siyasi yapı ve terör koridoru hedef alınmıştır (Fırat Kalkanı Harekâtı, Zeytin Dalı Harekâtı ve Barış Pınarı Harekâtı)” (Bayır, 2021, s. 30)

3.1.1. Hendek Operasyonları

Türkiye'nin PKK terör örgütünün şehir yapılanmalarını ve belirlenen bölgelerdeki silahlı terör unsurlarını, sivil halka zarar vermeden aralarından temizlemek amacıyla, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğü işbirliğiyle 8 Ağustos 2015 ve 9 Mart 2016 tarihleri arasında yürütülen ve Sur, Cizre ve Nusaybin merkezli askerî operasyonlar ‘Hendek Operasyonları’ olarak bilinmektedir (Wikipedia, 2021).

Türkiye, Haziran 2015 genel seçimlerinin ardından birbirinden farklı terör eylemlerine maruz kalmıştır. Bunların en başında da PKK'nın özellikle de Güneydoğu Anadolu bölgesinde gerçekleştirdiği, yol kesme, araç ve şantiye yakma, güvenlik güçlerini şehit etme gibi şiddet içerikli eylemleri gelmektedir. Bununla birlikte DAESH ve PKK terör örgütlerinin çeşitli şehirlerde ve bölgelerde düzenlediği terör eylemleri terörle topyekûn bir mücadeleyi zaruri hale getirmiştir. Ayrıca yaşanan çatışmalar ve ardından gerçekleşen operasyonların başlama nedeni olarak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, "Çözüm Süreci bunlar tarafından bir ihanetle değerlendirildi. Çözüm Süreci'ni bunlar adeta Güneydoğu'da, kısmen Doğu'da kendileri için silah stoklama süreci olarak değerlendirdiler. Çok ciddi bir silah stoklaması yaptılar. Burada bu süreç içinde güvenlik güçlerimiz, tabi 'herhangi bir çatışmaya, şuna buna girmeyelim' dediler ama daha sonra anladık ki bu süreç içinde bunlar bunu yaptılar" şeklinde bir

değerlendirmede bulunmuş ve çözüm sürecinin, bahsi geçen il ve ilçelere PKK tarafından silah ve mühimmat depolanarak kötüye kullanıldığını ifade etmiştir (Hürriyet, 2015).

Türkiye'nin 2015 yılında gerçekleştirdiği terörle mücadele operasyonlarına bakıldığında, genel olarak kapsamlı bir strateji izlediği söylenebilmektedir. Daha önceki dönemlerde yürütülen terörle mücadele stratejileri revize edilip farklı taktikler geliştirilerek ve askeri önlemler gözetilerek Türkiye'nin doğusu ve güneydoğusundaki terör yapılanmalarına karşı Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü ve devletin silahlı tüm güvenlik güçlerinin ortak mücadelesi devreye sokulmuştur (SETA, 2015, s.194). Siyaset, Ekonomi Ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) hazırlamış olduğu "2015'te Türkiye," başlıklı rapora göre bu terörle mücadele stratejisinin üç temel boyutu olduğu görülmektedir:

Resim 2: Terör Nedeniyle Uygulanan Sokağa Çıkma Yasakları

Kaynak: SETA, 2015, s. 195 (Anadolu Ajansından)

Birincisi, bir tür özerklik bölgesi oluşturmak amacıyla kent merkezlerinde hendek ve barikatlar inşa eden terör yapılanmalarına yönelik gerçekleştirilen kapsamlı mücadele operasyonlarıdır. Bu terörle mücadele operasyonları ile şehir merkezlerindeki hendek ve barikatlar kaldırılmaya çalışılmakla birlikte, diğer yandan onları inşa eden silahlı yapılara, sokağa çıkma yasağı emrine yönelik operasyonlar düzenlenmiştir.

Bu bağlamda 11 Aralık'tan itibaren Mardin ve Diyarbakir'da, 14 Aralık'tan

itibaren de Şırnak'ta sokağa çıkma yasağı uygulamaları düzenlenmiştir (Resim 2). Yürütülen operasyonların gelişimine ve değişimine bağlı olarak da bu uygulamalar zaman zaman tekrar ilan edilerek özellikle çatışma ortamlarından sivil vatandaşların can ve mal güvenliğinin etkilenmemesi amaçlanmıştır. Belli başlı il, ilçe ve mahallelerde uygulanan sokağa çıkma yasakları ise PKK terör örgütü üyelerinin etkisiz hale getirilmesi, hendeklerin kapatılıp barikat ve engellerin kaldırılması ve güvenliğin sağlanması sonucu ortadan kaldırılabilmektedir.

Terörle mücadele stratejilerinin ikinci temel boyutu ise, şehir merkezleri dışında yani kırsal alanlarda PKK ve uzantılarının bölgede hâkimiyet sağlamasının engellenmesini hedefleyen askeri operasyonlardır. Bu operasyonların yürütülmesinin ve kontrolünün kolaylaştırılması amacıyla doğu ve güneydoğuda bulunan illerde 100'ün üzerinde özel güvenlik bölgesi ve geçici askeri güvenlik bölgesi ilan edilmiştir (SETA, 2015, s.196).

Bu kapsamda, Jandarma Komando-Özel Harekât ve Özel Kuvvetler (Bordo Bereli) Birlikleri tarafından yönetilen operasyonlardan biri, 10-13 Eylül 2015 tarihleri arasında 3 gün süreyle, geçici askeri güvenlik bölgesi olarak belirlenen Ağrı Dağı'nda gerçekleştirilmiştir. 2 Ağustos 2015 tarihinde Karabulak Jandarma Karakoluna düzenlenen intihar saldırısı esnasında şehit düşen Şehit J. Er Mansur CENGİZ adına ithaf edilen bu operasyon hakkında Ağrı Valiliği'nin yapmış olduğu basın açıklaması ise şöyledir (T.C. Ağrı Valiliği, 2015):

“Jandarma Komando-Özel Harekât ve Özel Kuvvetler (Bordo Bereli) Birlikleri tarafından BTÖ mensuplarını etkisiz hale getirmek maksadıyla Güngören ve Eliköy mahalleleri bölgesinde 10-13 Eylül 2015 tarihleri arasında 3 gün süre ile icra edilen Şehit Jandarma Er Mansur Cengiz Operasyonunda; (2 Ağustos 2015 tarihinde Karabulak Jandarma Karakoluna yapılan intihar saldırısında şehit olan, 1995 Siirt-Şirvan doğumlu Kahramanımız, Şehit J. Er Mansur CENGİZ adına ithaf edilmiştir.)

Ağrı Dağı Güngören Mahallesi istikametine giden yolda güvenlik güçleri geçişi sırasında patlatılmak üzere hazırlanmış yol üzerine döşenmiş vaziyette 400 metre kabloya bağlı ve büyük bir tüp ile tuzaklanmış El Yapımı Patlayıcı düzeneği, Patlayıcı Madde İmha Timi tarafından imha edilmiş,

Hava Kuvvetleri ve Taarruz Helikopterleri tarafından Ağrı Dağı bölgesindeki Bölücü Terör örgütüne ait sığınaklar, silah mevzileri ve sözde şehitlik olarak isimlendirilen mezarlık bölgesinde terör örgütünü sembolize eden yapılar (Mezarlıklara dokunulmamıştır.) ateş altına alınarak imha edilmiştir.

Jandarma Komando-Özel Harekât ve Özel Kuvvetler (Bordo Bereli) Birlikleri tarafından örgütün Ağrı Dağı Eliköy Mahallesi bölgesindeki ana karargâhına girilerek Bölücü Terör Örgütü mensupları ile girilen çatışmada ana karargâhı dağıtılarak 3 BTÖ mensubu etkisiz hale getirilmiş ve örgüt mensuplarına ait (1) adet Bixi makineli tüfek, (2) adet Kaleşnikof AK-47, (5) adet el bombası, (6) adet RPG-7 anti tank mühimmatı, (6) adet RPG-7 sevk fişegi, (5) adet tüple oluşturulmuş EYP düzeneği, (10) adet Kaleşnikof AK-47 şarjörü, (478) adet kaleşnikof AK-47 mühimmatı, (54) adet 7,62 mm fişek, (300) kg Amonyum Nitrat, (10) adet makara kablo EYP için, (3) adet El dürbünü, (1) adet Newcon optik gece görüş gözlüğü, (1) adet Kaleşnikof AK-47 Holografik nişangâh, (2) adet gece görüş dürbünü, (3) adet Yaesu (Sözde Serhat Eyaleti ana telsizi), (2) adet Yaesu el telsizi, (1) adet Sony video kamera, (2) adet ses kayıt cihazı, (1) adet Sony databank, (2000) adet havai fişek(El Yapımı Patlayıcı yapımında kullanılmaktadır.), (4) adet dağcı çantası, (11) adet 12 volt akü (mini tip), (1) adet masonet kelepçe, (70) adet 1,5 Volt pil, (20) adet mutfak tüpü, (3) adet sanayi tipi tüp, (250) litre motorin, (170) litre benzin ve muhtelif örgütsel dokümanlar ile bol miktarda muhtelif yaşam malzemesi ele geçirilmiştir.

Daha önce geçici askeri güvenlik bölgesi ilan edilmiş olmasına rağmen operasyon esnasında faaliyeti engellemek için bölgede bulunan (25) şahıs (Doğubayazıt Belediye Başkanı, Belediye Meclis üyesi iki şahsın da aralarında bulunduğu) Cumhuriyet Savcısının talimatı ile gözaltına alınmış, operasyon bölgesinde bulunduğu tespit edilen HDP Ağrı Milletvekili Mehmet Emin İLHAN kimlik tespitine müteakip operasyon bölgesinden uzaklaştırılmıştır.

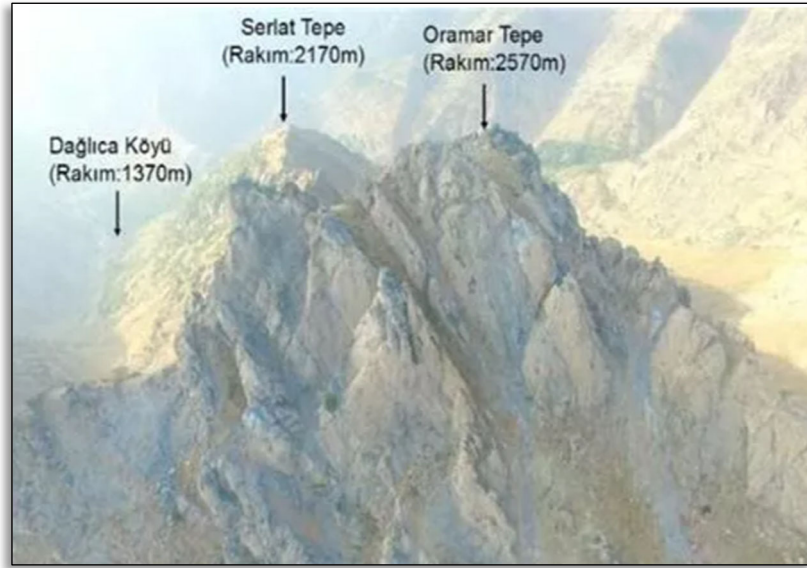
Kamuoyuna saygı ile duyurulur.”

10-13 Eylül 2015 tarihleri arasında gerçekleştirilen ve 3 gün süreyle yürütülen Şehit Jandarma Er Mansur Cengiz Operasyonunda, PKK'nın ana karargâhı dağıtılarak 3

terörist etkisiz hale getirilmiş ve bununla birlikte Hava Kuvvetleri ve taarruz helikopterlerinin yoğun çalışmaları sonucu PKK'ya ait sığınaklar, silah ve mevziler de ortadan kaldırılmıştır (T.C. Ağrı Valiliği, 2015).

Kırsal alanda gerçekleştirilen bir diğer geniş kapsamlı operasyon ise Şehit Piyade Kurmay Yarbay İlker Çelikcan'a ithafen gerçekleştirilen operasyondur. 27 Eylül-5 Kasım 2015 tarihleri arasında Hakkâri'nin kırsal alanlarında (Buzul Dağı, İkiyaka Dağları ve Doski Vadisi bölgesinde) yürütülen, iki komando tugayının ve özel kuvvetlere ait birliklerin de görev aldığı Şehit P. Kur. Yb. İlker Çelikcan Operasyonu'nun amacı; Buzul Dağı ve İkiyaka Dağlarının birbirinden ayrıldığı alanlarda doğu-batı istikametinde geçit veren tek güzergâh olarak bilinen Doski Vadisi ve etrafındaki mağara, sığınak, erzak vs. depolarını dağıtarak, Dağlıca ve Yeşiltaş'taki Üs Bölgeleri'ne giden ikmal ve intikal yollarını el yapımı patlayıcılardan temizlemek şeklindedir. İnsansız Hava Araçları (İHA), İnsanlı Keşif Uçakları (İKU) ve Türk Hava Kuvvetleri'nin de desteğinden yararlanılan bu operasyonda, terör örgütleri tarafından güvenli kaçış güzergâhı olarak kullanıldığı bilinen İkiyakalar, Doski Vadisi ve Oramar Tepe Bölgeleri terör unsurlarından temizlenmiş, on binlerce mühimmat ele geçirilmiş ve 119 PKK mensubu terörist etkisiz hale getirilmiştir (Milliyet, 2015).

Resim 3: 27 Eylül - 5 Kasım 2015 tarihli Şehit P.Kur.Yb.İlker Çelikcan Operasyonu Hakkari Kırsal Bölgesi

Kaynak: Milliyet, 2015

PKK terör örgütü ve uzantılarına karşı ortak olarak gerçekleştirilen bu operasyonların uygulandığı bölgelerin bazı ilçe ve mahallelerinde sokağa çıkma yasakları uygulanmış, bazılarında ise belirli bölgeler bir süreliğine askeri güvenlik bölgesi ve özel güvenlik bölgesi olarak ilan edilmiştir. Kamuya veya özel kuruluşlara ait stratejik öneme sahip her türlü yer ve işletmelerin etrafında özel güvenlik bölgeleri oluşturulmakta iken; Güvenlik Güçlerine ait her türlü tesislerin (kışla, ordugâh, karargâh, kıta vb.) etrafında ise askeri güvenlik bölgeleri oluşturulmaktadır (SETA, 2015, s. 196).

Resim 4: Geçici Özel Güvenlik Bölgesi İlan Edilen Yerler

Kaynak: TRT Haber, 2015

Yukarıdaki bilgilere ek olarak Anadolu Ajansı muhabirlerinden edinilen bilgilere göre, özel güvenlik bölgelerinin "2565 sayılı Askeri Yasak Bölgeler ve Güvenlik Bölgeleri Kanunu" uyarınca oluşturulduğu anlaşılmaktadır (TRT Haber, 2015). Ayrıca 22 Temmuz ve 13 Ekim 2015 tarihleri arası özel ve askeri geçici güvenlik bölgeleri ilan edilen yerlere bakıldığında, Tunceli, Elazığ, Şanlıurfa, Şırnak, Ağrı ve Kars'ın geçici askeri güvenlik bölgesinde; Gaziantep, Mardin, Hakkâri, Diyarbakır, Batman, Siirt, Muş, Erzurum, Ardahan, Van'ın ise geçici özel güvenlik bölgesinde yer aldığı görülmektedir.

Terörle mücadele stratejisinin üçüncü temel boyutunu ise özellikle Irak'ın kuzeyinde bulunan PKK ve DAİŞ terör örgütlerine ait askeri kamplara yönelik gerçekleştirilen sınır ötesi operasyonlar (hava saldırıları, sıcak takip operasyonları ve

uzun menzile sahip fırtına obüsleriyle hedeflerin imha edilmesi) oluşturmaktadır (SETA, 2015, s. 197).

Çözüm süreci bağlamında konuya bakıldığında, 2015 yılının Haziran ayından sonraki döneminde, PKK terör örgütünün 22 Temmuz'da Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde iki polis memurunun evinde uyurken şehit etmesi, çözüm sürecinin sona ermesine ve akabinde Türkiye'de terör saldırılarının ve terörle mücadelenin de yeniden başlamasına neden olduğu görülmektedir (NTV, 2015).

Çözüm süreci ve Hendek Operasyonlarına ilişkin arka plan bilgileri ise Anayasa Mahkemesinin Ayşe Çelik (B. No: 2017/36722, 9/5/2019, §§ 10-13) kararında şu şekilde verilmiştir (T.C. Anayasa Mahkemesi, 2019):

“10. Türkiye’de uzun süredir devam eden, PKK’nın neden olduğu şiddetin ve terör olaylarının sona erdirilmesi amacıyla Hükûmet tarafından 2012 yılının sonlarından itibaren demokratik açılım adı verilen bir süreç başlatılmıştır. Çözüm süreci olarak da isimlendirilen ve yaklaşık üç yıl devam eden süreçte şiddet ve terör olayları önemli ölçüde azalmıştır. Güvenlik güçlerinin daha sonra yayımlanan raporlarına bakılırsa bu dönemde PKK terör örgütü bazı şehirlerde silah ve mühimmat yığınağı yapmış, 2015 yılının ortalarından itibaren terör ve şiddet bu kez şehirlerde baş göstermiştir.

11. Şırnak’ın Cizre, İdil, Silopi ilçeleri; Hakkâri’nin Yüksekova ilçesi; Diyarbakır’ın Silvan, Sur ve Bağlar ilçeleri; Mardin’in Dargeçit, Nusaybin ve Derik ilçeleri ile Muş’un Varto ilçesinde PKK terör örgütü tarafından cadde ve sokaklara hendekler kazılarak barikatlar kurulmuş ve buralara patlayıcılar yerleştirilerek bu yerleşim yerlerinin bir kısmında öz yönetim adı altında hâkimiyet kurulmaya çalışılmıştır. Yaklaşık on ay süren şiddet olayları daha sonra hendek olayları olarak isimlendirilmiştir. Hendek operasyonları, Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Genel Müdürlüğüne PKK mensuplarına karşı ortak olarak gerçekleştirilen, başta Sur, Cizre ve Nusaybin olmak üzere on bir şehirde yürütülen askerî operasyonlardır.

12. Güvenlik güçleri, anılan yerlere halkın giriş ve çıkışını engellemek isteyen terör örgütü mensuplarına operasyon düzenlemiş ve çatışmaya girmiştir. Bu

operasyonların gerçekleştirildiği bölgelerin bazılarında sokağa çıkma yasakları uygulanmış ve bazıları geçici süreyle askerî güvenlik bölgesi ilan edilmiştir. Bu kapsamda terör örgütü üyelerinin yakalanarak halkın can ve mal güvenliğinin sağlanması amacıyla anılan il ve ilçelerin bir kısmında sokağa çıkma yasakları ilan edilmiş fakat güvenlik güçlerince yürütülen operasyonların sona ermesinin ardından söz konusu yasaklar kaldırılmıştır.

... ”

Haziran 2015'ten sonraki süreçlerde Türkiye'yi hedef alan terör örgütleri (PKK ve uzantıları), gerek taktiksel anlamda gerekse genel hedefleri bağlamında geçmiş yılların bir devamı niteliğinde politikalarını yürütmüş olsalar da, terörün karakteri ve yıllardır benimsedikleri stratejileri bakımından birtakım yeniliklere sahne olmuştur. Dolayısıyla, terör örgütlerinin 22 Temmuz 2015 sonrası gerçekleştirdikleri eylemlerin, süreç olarak, PKK ve PKK'ya bağlı terör yapılanmalarının özellikle Suriye'de yaşanan iç savaşın başlamasının hemen ardından uygulamaya koyduğu “strateji değişikliğinin” neticelerinin Türkiye açısından daha anlaşılır hale getirilmesini sağlamıştır (Haber7, 2012).

PKK terör örgütü, 2012 yılındaki “4. Stratejik Mücadele Dönemi” şeklinde ifade edilen sürecin ardından, stratejik olarak birtakım askeri ve siyasi değişikliklere gitmiş ve Suriye'deki PYD-YPG'nin yeniden yapılanmasını da fırsat bilerek Türkiye içerisinde mevcut gücünü yeniden konumlandırmayı hedeflemiştir (Duran, 2015).

Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı'nın (SETA) hazırlamış olduğu “2015'te Türkiye” başlıklı raporda, terör örgütlerinin yeni stratejik değişimleri hakkında şu bilgiler yer almaktadır (SETA, 2015, s.186):

Örgütün yönetim kadroları tarafından “Devrimci Halk Savaşı” bağlamında formüleleştirilen bu yeni stratejik değişim, “kır gerillacılığı”nın yanı sıra “şehir gerillacılığı” yöntemlerini de içeren topyekün bir savaş stratejisini devreye sokmayı planlıyordu. “Mücadelenin” sadece dağlarda ve kırsalda verilmesinden yakınan PKK yöneticileri özellikle gençlerin örgütlenmesi gerektiği üzerinde sıklıkla durdu ve bu kapsamda da şehirlerde yeni bir paramiliter yapılanmanın örgütlenmesini sağlayarak bölgedeki Kürt siyasal alanının PKK lehinde

homojenleşmesi ve milliyetçi Kürt siyaset söyleminin hegemonik hale gelmesi için uğraştı. Böylece PKK bir taraftan Kürt kamusal alanına yönelik hegemonyacı bir iktidar sürecini devreye sokarken muhalif sesleri susturmayı denedi ve alternatif Kürt siyaset alanını daraltmayı tercih etti; diğer taraftan da Çözüm Sürecinde hükümete baskı oluşturmayı hedefleyerek bu süreçten maksimum kazanç sağlamayı amaçladı. Aynı zamanda böylesi bir strateji ile yeniden çatışmalı döneme geçilmesi halinde “şehir çatışmasının” tesis edilen örgütlenme ile başlatılması öngörülmüştü.

Yukarıdaki bilgilere ek olarak Şekil 16’da PKK’nın dört temel yeni eylem stratejisi olduğundan da bahsedilmektedir.

Şekil 16: PKK’nın Yeni Eylem Stratejisi

Kaynak: SETA, 2015, s.186-187

Dört temel boyutu olan yeni eylem stratejilerden ilki Kontrol boyutudur. Örgütün bilhassa Çözüm Süreci kapsamında sıkça kullandığı örgütsel çeşitlilik düşünüldüğünde, minimum seviyede yerel ölçekten il, ilçe, mahalle ve bölgesel ölçeğe imkânları doğrultusunda maksimum insanı örgüte dâhil etmenin hedeflendiği bir strateji izlenmesi söz konusudur. Ayrıca örgüte birçok farklı yoldan dâhil olmuş bireyler açısından

düşünüldüğünde de bir çeşit “aidiyet” ve “kimlik” oluşturma gayesinin de olduğunu söylemek mümkündür (SETA, 2015, s. 186).

İkinci stratejisini ise Organizasyon boyutu oluşturmaktadır. Burada bir örgüt mimarisi, Kürtlerin tüm siyasi alanını kapsamayı hedefleyen bireysel toplumsal yaşamı ve gündelik hayatı baskı altına almaya çalışan bir örgütsel mimariden bölgesel düzeyde siyasi yaşam çerçevesinde özgün bir örüntü oluşturmayı amaçlamaktadır. Bu bakımdan da bütün kesimleri kontrol altına almak organizasyonel boyutun stratejik hedefleri arasında bulunmaktadır.

Üçüncü boyutta ise Silahlanma ve Egemenlik Konusu ele alınmaktadır. Özellikle Çözüm Sürecinde PKK’nın, şehir yerleşim yerlerini bir çeşit silah depolama alanı olarak tasarlaması, bölgesel hâkimiyet alanlarının devam ettirilebilmesi bakımından Çözüm Süreci bir tür kapasite artırma dönemi olarak değerlendirilmiştir. Suriye’nin kuzeyindeki DAİŞ ve PYD arasında yaşanan çatışmalar bu hedefe ulaşılması anlamında hem kolaylık hem de tahmin edilenden daha hızlı neticelenmesini sağlamıştır.

PKK’nın stratejisindeki dördüncü ve son alanı ise taktiksel boyut oluşturmaktadır. 2015 yılının Ekim, Kasım ve Aralık aylarında YDG-H aracılığıyla sokak ve mahalle ölçeğinde “öz yönetim” ve “öz savunma” adı altında bir tür yarı egemenlik alanı kurmak için silahlı çatışma sürecini derinleştirmek, böylesi bir stratejinin parçası olarak iş görmüştür.

Aydın’ın çalışmasından elde edilen bilgiler doğrultusunda oluşturulan Şekil 16’da, Hendek Operasyonlarının Bilançosuna göre; operasyonların en kapsamlı yapıldığı il ve ilçelerin başında; Diyarbakır’ın Sur ilçesi, Şırnak’ın İdil, Cizre ve Silopi ilçeleri, Mardin’in Derik ve Nusaybin ilçeleriyle Batman-Mardin-Şırnak sınırında bulunan Dargeçit bölgeleri gelmektedir. Bu ilçelerde yapılan operasyonlarda toplam 1267 terörist öldürülmüş ve 113 güvenlik görevlisi şehit olmuştur (Aydın, 2018).

Hendek Operasyonların en ağır yaşandığı ve yapıların en fazla hasar gördüğü yerleşim yerlerinin başında Diyarbakır’ın Sur ilçesi gelmektedir. Sur ’da operasyonlar 2 Aralık 2015’te başlamış ve 103 gün sürmüştür. Şırnak Cizre’de ise 16 Aralık 2015’te başlamıştır. Türkiye, Suriye ve Irak sınırlarının kesiştiği noktada yer alan Cizre’de operasyonlar 78 gün sürmüştür. Şırnak İdil’de operasyonlar ise 20 gün sürmüş ve 114

terörist etkisiz hâle getirilmiş, 8 güvenlik görevlisi şehit olmuştur. Operasyonların ilk tamamlandığı Şırnak Silopi’de operasyonlar 37 gün sürmüş, 518 barikat yok edilmiş ve 300 hendek kapatılmıştır. Mardin Dargeçit’te operasyonlar 18 gün sürerken Derik’te ise bir hafta sürmüştür (Aydın, 2018).

Hendek Operasyonlarına ait sayısal bilgiler Şekil 16’da verilmiştir.

Şekil 16: Hendek Operasyonlarının Bilançosu

DİYARBAKIR

- **Sur:** 103 gün sürmüştür. 72 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 286 terörist öldürülmüştür.

ŞIRNAK

- **Cizre:** 78 gün sürmüştür. 25 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 675 terörist öldürülmüştür.
- **İdil:** 20 gün sürmüştür. 8 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 114 terörist öldürülmüştür.
- **Silopi:** 37 gün sürmüştür. 1 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 145 terörist öldürülmüştür.

MARDİN

- **Dargeçit:** 18 gün sürmüştür. 4 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 40 PKK’lı terörist öldürülmüştür.
- **Derik:** 7 gün sürmüştür. 3 güvenlik görevlisi şehit olmuş, 7 terörist öldürülmüştür.

Kaynak: Aydın, 2018. ve Google görseller

Yukarda ifade edilen bilgilere ek olarak Diyarbakir’da; Bağlar, Silvan, Lice, Hani, Dicle, Mardin’de; Nusaybin, Muş’ta; Varto, Batman’da; Kozluk ve Sason ve Elazığ Arıcak’ta da güvenlik güçleri tarafından gerçekleştirilen operasyonlar ile kurulan tuzaklar, hendekler ve barikatlar imha edilmiştir. Bir diğer resmi verilere göre ise, 7 Temmuz 2015 ve 27 Mart 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen Hendek Operasyonları

ile 3583 PKK üyesi terörist öldürülmüş, 355 güvenlik görevlisi ise şehit edilmiştir (DW, 2016).

Ayrıca aylarca devam eden bu mücadeleler ve çatışmalar esnasında gerçekleşen can kayıplarının sayısal verileri konusunda 2016'nın Mayıs ayına ilişkin bazı resmi açıklamalara göre ise, 2.500 terör örgütü üyesi öldürülmüş, 480 güvenlik personeli şehit olmuş, 4.000'den fazla güvenlik personeli de yaralanmıştır. Açık erişimlerde yer alan ve resmi olmayan diğer bilgilere göre ise, 100'den fazla sivilin hayatını kaybettiği, 1.000'den fazla sivilin de yaralandığı bilinmektedir. Bu bilgilere ek olarak da minimum 400.000 kişinin operasyon bölgelerinden diğer bölgelere taşınmak mecburiyetinde kaldığı ileri sürülmektedir. Konuyla ilgili net rakamlara sahip resmi açıklamalar bulunmamakla birlikte, Anayasa Mahkemesi'ne konuyla ilgili güvenilir ve bağımsız bir rapor sunulmamıştır (T.C. Anayasa Mahkemesi, 2019).

Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Dokümantasyon Merkezi'nin, 16 Ağustos 2015 ile 18 Mart 2016 tarihleri arasında hayatını kaybeden sivillere yönelik verileri ise şu şekildedir (TİHV, 2016):

“-16 Ağustos 2015 ile 18 Mart 2016 tarihleri arasında sokağa çıkma yasakları süresince en az 310 sivil yaşamını yitirmiştir. Bu kişilerden; 72'si çocuk, 62'si kadın ve 29'u 60 yaşın üzerindedir. Ayrıca, en az 79 kişi ise Cizre ve Sur'da yaşamlarını yitirmiş ve henüz kimlik teşhisleri yapılamamış olduğu için bu verilere dâhil edilmemiştir.

-Ölümlerine ilişkin bilgiye erişilebilen en az 76 sivilin sağlığa erişim hakkından yoksun bırakılmaları sonucu yaşamlarını yitirdikleri görüşü bulunmaktadır.

-Yine ölümlerine ilişkin bilgiye erişilebilen en az 180 sivilin ev sınırları içerisinde; bu kişilerden 162'sinin açılan ateş ve tanklardan atılan top mermileri, 18'inin ise sokağa çıkma yasağı ve çatışma ortamının yarattığı etki ile sağlık sorunları yaşamaları sonucu yaşamlarını yitirdikleri düşünülmektedir. Çarpıcı bir durum olarak ev sınırları içerisinde yaşamını yitiren sivillerin sayısı tek başına Cizre'de 137 insandır.”

3.1.2. Fırat Kalkanı Harekâtı (Türkiye'nin Suriye İç Savaşı'na Askeri Müdahalesi)

Suriye'nin kuzeyinde Türkiye'nin gerçekleştirdiği ilk sınır ötesi harekât *Fırat Kalkanı Harekâtı*'dır. 24 Ağustos 2016 tarihinde operasyonlara başlayan harekâtın amacı, Cerablus -Azez-El Bab sınır hattı alanını DAESH ve YPG terör yapılanmalarından arındırarak, Kilis bölgesinin maruz kaldığı roket saldırılarını sonlandırmak ve bu bölgelerde oluşturulmaya çalışılan terör koridorunu kapatmaktır (Polat, 2020, s. 64).

Fırat Nehri'nin batı kısmını “*kırmızı çizgisi*” olarak duyuran Türkiye, Suriye hükûmetine karşı guruplardan olan ÖSO (Özgür Suriye Ordusu) ile ittifak olup birlikte hareket ederek ve aynı zamanda da Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 51. Maddesinde yer alan “meşru müdafaa” hakkının tanıdığı ayrıcalığa istinaden Fırat Kalkanı Harekâtını başlatmıştır.

Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın 51. Maddesi ise şöyledir (Birleşmiş Milletler Antlaşması, 1945):

“Bu Antlaşmanın hiçbir hükmü, Birleşmiş Milletler üyelerinden birinin silahlı bir saldırıya hedef olması halinde, Güvenlik Konseyi uluslararası barış ve güvenliğin korunması için gerekli önlemleri alıncaya dek, bu üyenin doğal olan bireysel ya da ortak meşru savunma hakkına hâlel getirmez. Üyelerin bu meşru savunma hakkını kullanırken aldıkları önlemler hemen Güvenlik Konseyi'ne bildirilir ve Konseyin işbu Antlaşma gereğince uluslararası barış ve güvenliğin korunması ya da yeniden kurulması için gerekli göreceği biçimde her an hareket etme yetki ve görevini hiçbir biçimde etkilemez.”

Bu maddeye göre Birleşmiş Milletler üyesi devletlerden birinin silahlı bir saldırının hedefi olması durumunda Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGK)'nin barış ve güvenlik konusunda gereken önlemleri alana dek üyesi olan devletlerin bireysel veya yasal haklarını icra edebileceklerini vurgulamaktadır. Dolayısıyla Türkiye de Fırat Kalkanı harekâtını Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin DAESH ile mücadele doğrultusunda aldığı kararlar çerçevesinde uyguladığını belirtmiştir.

Türkiye Suriye'de örgütlenmiş terör yapılanmalarından en başta DAESH olmak üzere, Türkiye'ye karşı yöneltilmiş bütün risk ve tehditleri uluslararası hukukun tanımı

kapsamlı şekilde görüşülmüştür.

Bu çerçevede, PKK/PYD-YPG, FETÖ/PDY ve DAESH terör örgütleri ile topyekûn mücadelenin kararlılıkla sürdürülerek, terörün ülke gündeminden çıkartılması konusundaki güçlü irade teyit edilmiştir.

2. Bazı ülkelerin, PKK/PYD-YPG VE FETÖ/PDY lehine çifte standart uyguladıkları, mensup ve destekçilerine kol kanat verdikleri, bunları maksatlı olarak farklı şekilde tanımladıkları vurgulanarak, bu ülkeler tutumlarını değiştirmeye davet edilmiştir.

3. Fırat Kalkanı Harekâtı'nın temel hedefinin, hudut güvenliğimizin sağlanması, ülkemize yönelik saldırıların önlenmesi, DAESH ve diğer terör örgütlerinin bölgeden tamamen temizlenmesi olduğu bir kez daha belirtilmiştir.

Suriye'nin toprak bütünlüğü esas olmak üzere kardeş Suriye halkının ve bölgedeki vatandaşlarımızın güvenliği için, PKK/PYD-YPG unsurlarının terör koridoru oluşturma hedeflerine izin verilmeyeceği vurgulanmıştır.

4. Uluslararası topluma, Halep'te devam eden insanlık trajedisini sona erdirmeye konusunda her türlü girişimde bulunma çağrısı yapılmıştır.

Rejimin, hastaneler dâhil, sivil hedefleri bombalamak suretiyle, her yaştan pek çok masum insanın ölümüne sebep olduğu, bu durumun artık, engellenmesi için, derhal devreye girilmesi gereken bir “insanlık suçu” halini aldığı belirtilmiştir.

Halep'teki çatışmaların durdurulması ve şehre insani yardım ulaştırılması hususunda, Türkiye'nin de içinde bulunduğu girişimlerle ilgili Kurul'a bilgi sunulmuş, yaşanan insani dramın sona erdirilmesi için yürütülen her türlü çalışmanın desteklendiği kaydedilmiştir.

5. Irak'ta zemin bulan PKK ve DAESH terör örgütüne karşı Türkiye'nin meşru müdafaa hakkının mahfuz olduğunun altı çizilmiştir.

Irak Merkezî Hükümeti'nin ülkesinde bulunan terör örgütleriyle mücadelesine Türkiye'nin katkı sağlamaya devam edeceği ifade edilerek, ülkemizin her vesile ile Irak'ın toprak bütünlüğünü, egemenliğini, istikrarını ve güvenliğini savunduğu vurgulanmıştır.

6. Devam eden Musul operasyonu hakkında Kurul'a bilgi sunulmuş, Musul ve Telafer başta olmak üzere bölgenin demografik yapısının muhakkak muhafaza edilmesi gerektiği, aksi takdirde, yaşanabileceklerin yeni bir insanlık dramına sebep olacağı belirtilmiştir.

Arap, Kürt, Türkmen ve diğer unsurlarıyla, bölge halklarının etnik ve mezhep temelli ayrıştırma çabalarına karşı ortaya koyacakları her türlü birlik, beraberlik, dayanışma çabasının Türkiye tarafından samimiyetle ve kuvvetle destekleneceği ifade edilmiştir.

7. PKK/PYD-YPG ve diğer terör örgütlerinin Suriye'nin kuzeyi ile Irak'ın Sincar bölgesindeki yapılanmalarına, gerektiğinde her türlü imkâna başvurulmak suretiyle, kesinlikle müsaade edilmeyeceği kuvvetle vurgulanmıştır.

Türkiye'nin bu konuda bölge ülkeleri ve bölgede etkinliği olan ülkelerle her türlü işbirliğine hazır olduğu kaydedilmiştir.

8. ... ”

Fırat Kalkanı Harekâtına Türk Silahlı Kuvvetlerine (TSK) mensup yaklaşık olarak dört bin civarı asker ve Özgür Suriye Ordusuna (ÖSO) mensup yaklaşık altı bin asker görev almıştır. Konuya ilişkin litaretürde yer alan bilgilere göre harekât toplamda dört safhada tasarlanmış ve uygulanmıştır. Bunlar:

- Cerablus-Sajur Safhası (24-28 Ağustos 2016)
- Çobanbey-Dabık Safhası (3 Eylül-16 Ekim 2016)
- Dabık-El-Bab Safhası (17 Ekim-20 Aralık 2016)
- El-Bab Safhası (21 Aralık 2016-30 Mart 2017)

Şeklindedir.

24 Ağustos 2016 tarihinde Cerablus-Sajur Safhasıyla başlayan Fırat Kalkanı Harekâtı, toplamda 216 gün devam etmiş ve 29 Mart 2017'de El-Bab Safhasıyla yani El Bab'ın ele geçirilmesiyle son bulmuştur. Harekât sonucunda, Türk Silahlı Kuvvetlerinden 67 asker şehit olmuş, Özgür Suriye Ordusuna mensup 600 kişi hayatını kaybetmiş, DAESH ve YPG terör örgütü üyelerinden 3000'den fazla terörist öldürülmüştür (Polat, 2020, s. 68).

Harekâtın safhaları dört ayrı başlık halinde aşağıda incelenmiştir.

3.1.2.1. Cerablus-Sajur Safhası

Harekâtın birinci safhası, Cerablus ve Keklice köyü etrafındaki DAEŞ siperlerine yoğun topçu ateşleriyle 24 Ağustos 2016 saat 04.00'da başlamamış ve hemen devamında ilk olarak, obüs bataryaları ile F-16'ların stratejik hedeflere duyarlı mühimmatlı hava saldırılarıyla DAEŞ hedefleri vurularak devam etmiştir. Stratejik saldırılar sonucu Cerablus ve çevre köyleri ele geçirilmiş ve harekâtın ilk gününde fazla direnç gösteremeyen DAEŞ El-Bab istikametine çekilmiştir.

Türkiye, Kuzey Suriye'den güney yönüne doğru giderek bu sefer PYD/YPG'yi hedefine almıştır. Aynı zamanda Türkiye Suriye'deki muhalif kesimlere gücünü ispatlamış, nasıl oyun kurucu bir aktör olduğunu muhatabı olduğu kesimlere göstermiş ve harekât güney istikametinde ilerlemeye devam etmiştir (Acun, 2014).

Amerika Birleşik Devletlerinin 28 Ağustos 2016'da PYD/YPG'nin Fırat Nehri'nin doğu tarafına çekilmesi güvencesinin vermesi sonucu Münbiç yerleşim yerlerine 12 km kala yaklaşp harekât durdurulmuştur. Daha sonrasında harekâtın yönü batı yönüne yani Çobanbey (Rai) istikametine doğru çevrilerek, devam etmiştir. Böylelikle beş günlük süre zarfında dört yüz kilometrekarelik bir bölge/alan DAEŞ ve PYD/YPG terör örgütlerinden temizlemiştir. Ayrıca DAEŞ yapılanmaları veya örgütleri Türkiye-Suriye sınırından uzaklaştırılırken PYD/YPG terör örgütü mensuplarına da ciddi bir gözdağı verilmiştir. Fakat harekât esnasında ABD'nin yapmış olduğu hamleler neticesinde, planlanan güney yönlü ilerleme gerçekleştirilememiş ve Münbiç meskûn mahal hedefine ulaşamamıştır. Dolayısıyla harekâtın Cerablus-Sajur Safhası, Türkiye'nin düşmanlarını daha yakından tanıması açısından yararlı olmuştur. Terör örgütlerinin savunma, taarruz ve stratejileri açısından mevcut kapasitelerini, genellikle tanksavar füzeleri ve aktif küçük örgüt taktikleri üzerine inşa ettikleri anlaşılmıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.25).

7 Eylül 2016 tarihi itibarıyla Fırat Kalkanı Harekâtı'nın kontrol ettiği alan aşağıda Harita 2'de gösterilmiştir (Aljazeera, 2016).

Harita 2: 7 Eylül 2016 Tarihi İtibarıyla Fırat Kalkanı Harekâtı'nın Kontrol Ettiği Alan

Kaynak: Aljazeera, 2016

3.1.2.2. Çobanbey (Rai)-Dabık Safhası

Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ikinci safhasını 3 Eylül-16 Ekim 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilen Çobanbey (Rai)-Dabık safhası oluşturmaktadır. Türkiye'nin kontrol ettiği ve yönettiği kuvvetler Amerika Birleşik Devletleri'nin tesiriyle Münbiç rotasında güney yönlü ilerleme sağlayamayınca Çobanbey kasabası ve yakın çevrelerine 3 Eylül 2016'da yeni bir taarruz gerçekleştirilmiştir.

Cerablus'ta da olduğu gibi ilk olarak o alandaki DAES'e ait bütün mevziler ve siperler topçu ateşleri ve hava saldırılarıyla vurulmuş, Çobanbey kasabası ve yakın çevreler kontrol altına alınmıştır. Daha sonra ise Çobanbey ve Dabık bölgelerini DAES ve unsurlarından kurtarmak ve bölgeyi terörden temizlemek amacıyla, iki bölük timi ve Türkiye'nin kontrolü altındaki ÖSO kuvvetleri hududu geçmiştir. DAES, yüksek ateş gücü ve manevra kabiliyetine sahip Fırat Kalkanı Harekâtı birlikleri karşısında daha fazla direnememiş, Vukuf ve yakın köyleri terk etmek zorunda bırakılarak Vukuf ve çevresi DAES'ten kurtarılmıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.26).

Harekâtın devam ettiği sırada Çobanbey'in güneyinde yer alan Vukuf köyü bölgesinde Fırat Kalkanı Harekâtı birliklerine ait iki tank DAES unsurları tarafından

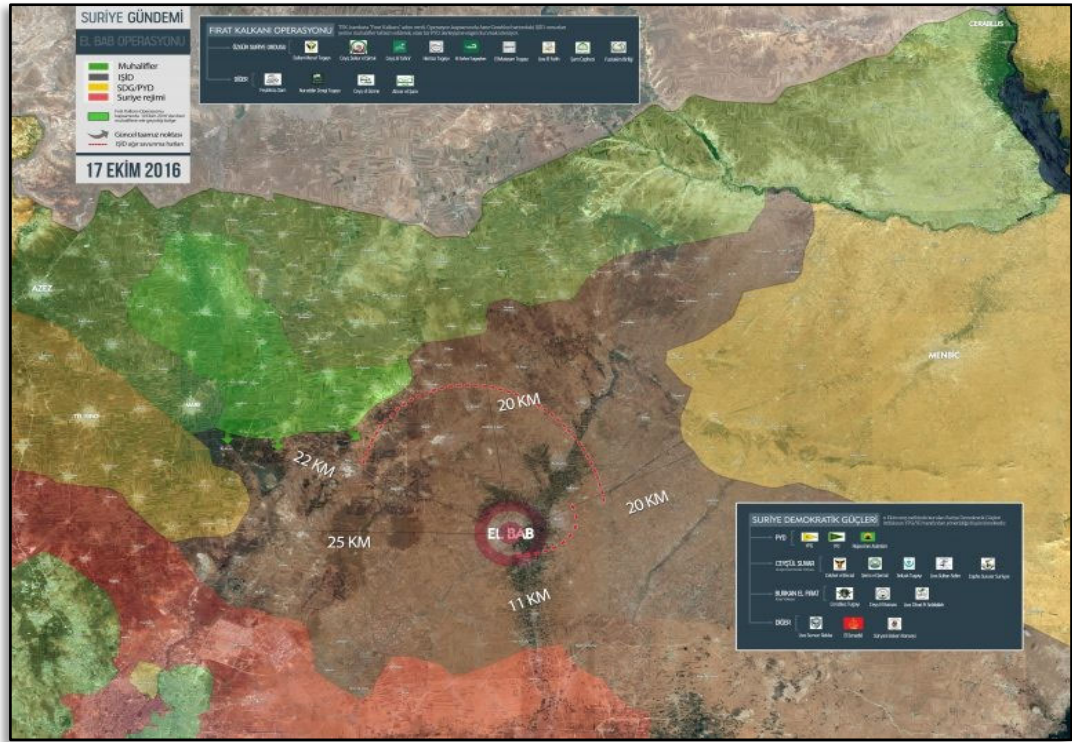
tanksavar silahlarla vurulmuştur.

Harekâtın gerçekleştirildiği bölgede karşılaşılan en ciddi ve sorun teşkil edici problemlerden biri de EYP maddelerinin tespiti, bu maddelerin imhası olmuştur. Ayrıca EYP yerleştirildiği düşünülen bölgelerden geçit açma çalışmaları icra edilirken bu çalışmalar çerçevesinde Akçakoyunlu köyü civarında iki Türk askeri EYP müdahalesi sırasında şehit olmuştur.

Karşılaşılan tüm bu problemlerin çözümlenebilmesi ve Dabık'ın kontrol altına alınabilmesi için daha fazla TSK ve ÖSO birliği Çobanbey bölgesine vazifelendirilmiş ve neticesinde de bu güzergâh üzerinde konumlanmış tüm DAESH birimleri tamamen ortadan kaldırılmıştır. Türkiye'nin kontrolündeki FKH kuvvetlerinin Dabık'ı 16 Ekim 2016 tarihinde ele geçirmesi sonucu Cerablus, Çobanbey ve Mare kazalarının tamamı birleştirilmiş ve FKH kuvvetleri 1300 kilometrekarelik bir alanı yönetmeye başlamıştır. Fakat DAESH'in daha karmaşık ve yoğun terör saldırıları sonucunda daha fazla zayıat verilmiştir (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.27-28).

Fırat Kalkanı Harekâtı birliklerinin 17 Ekim 2016 itibariyle kontrol altına aldığı alan Harita 3'te verilmiştir (suriyegundemi, 2016):

Harita 3: 17 Ekim 2016 İtibariyle Fırat Kalkanı Harekâtı'nın Kontrol Ettiği Alan

Kaynak: suriyegundemi, 2016

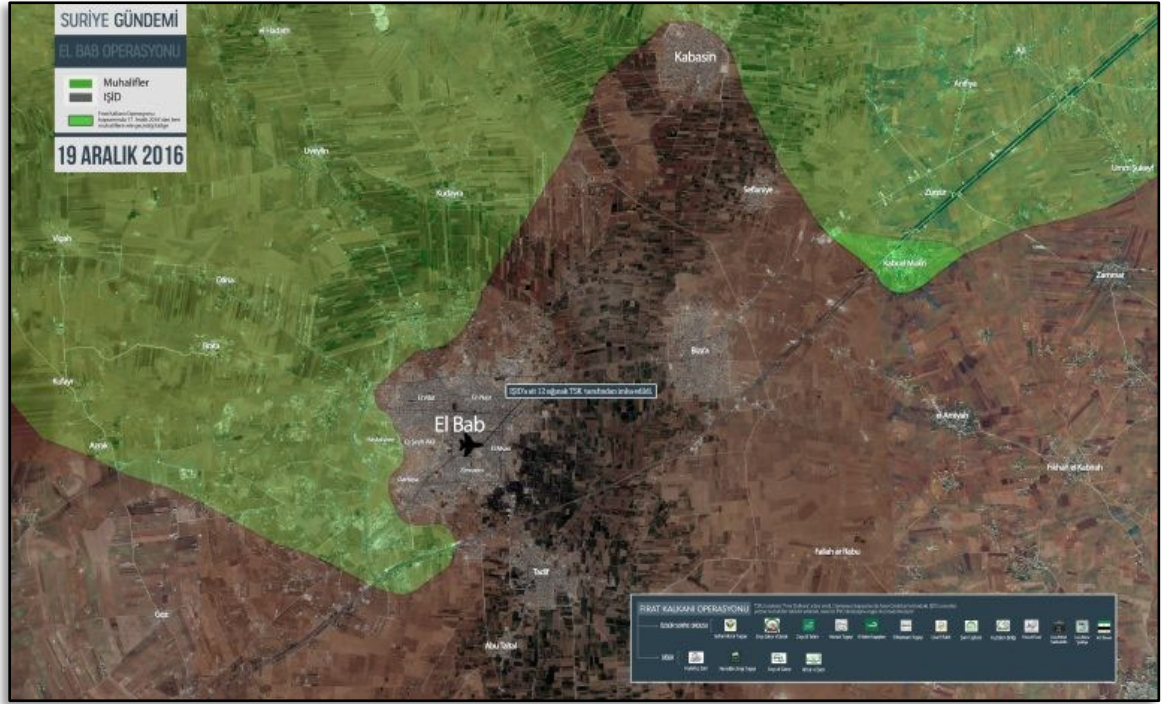
3.1.2.3. Dabık-El-Bab Safhası

Fırat Kalkanı Harekâtı'nın üçüncü safhası ise Dabık-El-Bab Safhası'dır. 17 Ekim-20 Aralık 2016 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. FKH'na Suriye Rejim Güçlerinin de katılması ve PYD/YPG unsurlarının Mare bölgesinde taarruza başlamasıyla durumlar gittikçe karmaşık bir hal almıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.29).

Dabık-Mare-Aktarin'in DAES unsurlarından temizlenmesi neticesinde Türkiye'nin kontrolü altındaki kuvvetler El-Bab'a ilerleyebilmek için çalışmalara başlamıştır. Bu çerçevede Mare bölgesindeki PYD/YPG örgütlerinin ilerlemesinin engellenmesi ve oluşturdukları tehditleri yok etmek maksadıyla 20 Ekim 2016'da Maarat Umm Hawsh bölgesinde PYD/YPG birimlerine yönelik bir hava saldırısı gerçekleştirmiştir. Harekâtı yürüten TSK ve ÖSO kuvvetleri taarruzlarını giderek daha da artırmış ve öncelikli hedefleri olarak planlanan El-Bab'a doğru ilerlemeye devam etmişlerdir (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.29-30).

Fırat Kalkanı Harekâtı birliklerinin 19 Aralık 2016 itibariyle kontrol altına aldığı alan Harita 4’te verilmiştir (suriyegundemi, 2016):

Harita 4: 19 Aralık 2016 İtibariyle Fırat Kalkanı Harekâtı’nın Kontrol Ettiği Alan

Kaynak: suriyegundemi, 2016

3.1.2.4. El-Bab Safhası

Fırat Kalkanı Harekâtının son safhası 21 Aralık 2016 ve 30 Mart 2017 tarihleri arasında gerçekleştirilen El-Bab safhasıdır. El-Bab şehrinin, Misak-ı Millî sınırları içerisinde bulunması ve 1920 senesinde Kuvayı Milliye birliklerince mücadelesinin verilmesi bakımından tarihi bir öneme sahip olduğu bilinen El-Bab şehrine, Harekât birliklerinin ilk giriş yapma çabaları, 21 Aralık gecesi şehrin batı kısmında bulunan Akil Tepesi’ndeki hastane bölgesine girmeye çalışarak gerçekleştirilmiştir. Ancak Harekât birliklerinin şehri ele geçirmek için gerçekleştirdiği ilk operasyonda, 15 adet zırhlı araç zayi olmuş ve birlik yoğun DAESH saldırılarına maruz kalarak geri adım atmak mecburiyetinde kalmıştır. FKH kuvvetleri, yaklaşık otuz gün kadar süren yeniden organize olma ve teşkilatlanma çalışmalarının ardından, Suflaniye kasabasını ele

geçirmek amacıyla yeni hamlesini kuzey yönünden yapmış ve bu operasyon da başarı ile sonuçlanmamıştır. Ancak DAEŞ'in direniş kararlılığı önemli ölçüde kırılmıştır. 26 Şubat 2016 tarihine gelindiğinde ise El-Bab şehri, doğu ve batı yönlerinden gerçekleştirilen eş zamanlı operasyonlarla iki hafta kadar süren bir uğraş sonucu ele geçirilmiştir (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017, s.32).

El-Bab kuşatma safhasının da başarıyla sonuçlandırılmasının ardından Fırat Kalkanı Harekâtı, 30 Mart 2017 tarihinde, DAEŞ yapılanmalarını Türkiye sınırlarından güney istikametinde 40 km kadar uzaklaştırarak, oluşturulmak istenen YPG/PKK koridoru arasına bir tampon bölge inşa edilerek resmen sonlandırılmıştır. Suriye'nin kuzey bölgesinde 90 km uzunlukta ve 40 km derinlikte güvenli bölge oluşturma amacına da ulaşmış fakat YPG/PKK terör örgütlerini ise ABD ile münasebet kurmaları sebebiyle Münbiç'ten Fırat Nehri'nin doğu tarafına gönderme amacına tam manasıyla ulaşamamıştır (Özalp, 2018).

Sonuç olarak operasyonlar kapsamında 600 ÖSO mensubu hayatını kaybetmiş, 67 Türk askeri şehit olmuş, YPG ve DAEŞ terör örgütlerine mensup yaklaşık üç binden fazla terörist öldürülmüştür. Bu bağlamda Cerablus, Çobanbey (Al Rai) ve El-Bab DAEŞ unsurlarından temizlenmiş; PYD/YPG terör örgütlerinin ve Suriye rejim güçlerinin ilerlemesinin önü kapatılmıştır. Böylelikle TSK ve ÖSO kuvvetleri doğuda Cerablus'u, batıda ise Çobanbey (Al-Rai)'yi ele geçirerek o bölgelerdeki tüm DAEŞ unsurlarının varlığını ortadan kaldırmışlardır (Polat, 2020, s. 68).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TERÖRLE MÜCADELE OPERASYONLARININ KİTLE İLETİŞİM ARAÇLARINDAKİ SUNUMUNA İLİŞKİN BİR İNCELEME (2 OPERASYON- 4 GAZETE)

Terör olaylarının veya terörle mücadele operasyonlarının yürütüldüğü bölgelerde hâkim olan genel korku ve panik ortamı basın aktardığı ya da ifade ettiği görsel ve söylemsel üslupla yakından alakalı olmaktadır. Terörle mücadele faaliyetlerinin yürütülmesi esnasında veya sonrasında, ölü, yaralı, maddi hasar, enkaz, patlama, çatışma vb. haberlerin görsel ağırlıklı olarak basına yansıtılması, haberlerin de görsel olarak hafızalara kazınmasına sebebiyet verebilmektedir. Çünkü görsel materyallerle oluşturulan haberlerin hafızalara kazınması yazılı haberlere oranla kısmen daha etkili olabilmektedir.

Terör haberleri basın ilişkisine girmeden önce, genel olarak basının etkileri üzerinde durmak gerekir. Bilindiği üzere, medyanın ve özelde basının, toplum üzerinde çok önemli yönlendirici etkisi vardır. Bu etki, basının olayları ele alış şekliyle ilgilidir. Olayın nasıl isimlendirildiği, kullanılan manşetlerin ve manşetlerin altındaki resimlerin neler olduğu, geçmişteki olaylarla ne şekilde bir bağlantı kurulduğu, oluşturulmaya çalışılan imajlar vs. bireylerin düşünce ve davranış tarzlarını yönlendirmeye yönelik bu çabaların etkilemeye ilişkin verebileceğimiz başlıca retorik unsurlar olduğunu söyleyebiliriz.

Terör içerikli gazete haberleri, basın-yayın kuruluşlarının haber zihniyetlerine ve benimsemiş oldukları ideolojilerine göre nitelik ve nicelik bakımından farklı içeriklerde oluşturulabilmektedir. Toplumun belli bir bölümünden ziyade genel kesimine ithafen oluşturulan haberlerde, daha öncede belirttiğimiz gibi görsel materyaller (gazetelerin ilk sayfalarında göze ilk çarpan büyük puntolarla oluşturulmuş manşet ve sürmanşet başlıkları, konuya ilişkin kullanılan fotoğraflar, vs.) yazılı materyallere (gazetelerin iç sayfalarında haber detayları vs.) kıyasla daha dikkat çekici olmaktadır.

4.1. HENDEK OPERASYONLARINA İLİŞKİN BİRGÜN, YENİ ŞAFAK, HABER TÜRK VE CUMHURİYET GAZETESİ HABER ANALİZLERİ

4.1.1. 8 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi

Yayın hayatına 14 Nisan 2004 tarihinde “Halkın Gazetesi” sloganıyla başlayan ve sosyalizm, eko-sosyalizm ve sol ideolojiye sahip BirGün gazetesinin, Hendek Operasyonlarının başlatıldığı tarih olan 8 Ağustos 2015 Cumartesi gününe ait manşetinde operasyon, büyük puntolarla “İktidar uğruna canlar gidiyor” başlığıyla haber yapılmıştır. Başlığın hemen altında yer alan haber metninde ise “Ülkeyi kaos eşliğinde erken seçime sürüklemek isteyen iktidar dün de kan akıttı.” İfadeleriyle mevcut yaralanmaların ve can kayıplarının sorumlusunun iktidar olduğu vurgulanmıştır. Haberin metninin devamında kullanılan “Silopi’de ev baskınlarını engellemek isteyen halka, polis silahlarla saldırdı, üç kişi yaşamını yitirdi.” İfadeleri de bu düşüncüyü destekler niteliktedir. Ayrıca haber başlığının hemen üstünde yer alan arka plan fotoğrafı

Görsel 1: BirGün Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-08-08-2015>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

büyük harflerle yazılmış “SİLOPİ’DE SAVAŞ PROVASI” başlığıyla sunulmuş ve

büyük bir apartmanın terasından yükselen siyah dumanların şehrin üzerine doğru yayıldığı bir fotoğrafın seçilmesi savaş efekti vermesi açısından kullanılan başlıkla örtüşmektedir.

Fotoğrafın sol üst köşesinde ise operasyonda görevlendirildiği düşünülen bir polis memurunun fotoğrafının “Polislerin birçoğunun uzun sakallı olması dikkat çekti.” ifadeleriyle paylaşılması güvenlik güçlerinin İslamcı bir profil ile yansıtıldığını göstermektedir.

Yayın hayatına 23 Ocak 1995 tarihinde “Türkiye’nin Birikimi” sloganıyla başlayan ve sosyal muhafazakâr, İslamcı ideolojiye sahip Yeni Şafak gazetesinin 8 Ağustos 2015 Cumartesi gününe ait manşetinde operasyon mavi tema üzerine beyaz ve büyük puntolarla “HENDEK TERÖRÜ” başlığıyla haber yapılmıştır.

Görsel 2:Yeni Şafak Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-08-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Başlığın hemen altında yer alan haber metninde ise “PKK, Şırnak’ın Silopi ilçesinde iç çatışma provası yaptı.” ifadeleriyle PKK’nın iç çatışmalara hazırlık bağlamında prova yaptığı, “Teröristler kendince ‘kurtarılmış bölgeler’ kurmak için

sokak girişlerine kazdıkları hendekleri doldurmaya gelen polise ateş açtı. Saatler süren çatışmada 3 kişi öldü, 2'si polis 7 kişi yaralandı.” ifadeleriyle de yaşanan çatışmalar, yaralanmalar ve can kayıplarının bu provanın somut örneği olduğu anlaşılmaktadır.

Haber metninin hemen altında yer alan fotoğrafta ise, yolları ve duvarları tahrip olmuş bir sokağın arkasında devlete ait olduğu düşünülen zırhlı araç ve aracın hemen yanında camları kırılmış duvarına da PKK yazılmış bir ev görülmektedir. PKK yazısının ön planda olması ise bu tahribatların örgüt tarafından gerçekleştirdiği algısı oluşturmaktadır.

Bir başka görsel de gazete isminin hemen sağında “örgüt mensupları bazı işyerlerini ateşe verdi” açıklamasıyla yer almaktadır. Görselde alevler içerisinde kalan ve dumanların yükseldiği bir yapıya itfaiye aracının müdahale etmesi PKK'nın operasyonlar esnasında gerçekleştirdiği bir başka eylem olarak aktarılmıştır.

1 Mart 2009 tarihinde "Gücü Özgürlüğünde" sloganıyla yayın hayatına başlayan ve 5 Temmuz 2018 tarihinden itibaren basılı yayın hayatına son vererek dijital yayınına devam eden merkez sağ ideolojiye sahip Haber Türk gazetesinin 8 Ağustos 2015 Cumartesi gününe ait manşetinde operasyon, beyaz zemin üzerine büyük puntolarla “HENDEK OPERASYONU: 3 ölü, 2'si polis 7 yaralı” başlığıyla haber yapılmıştır.

Haberin alt başlığında ise PKK'nın şehir merkezindeki gençlik yapılanması olarak bilinen YDG-H mensuplarının polislere saldırması “Şırnak Silopi’de PKK’lı teröristlerin açtığı hendekleri kapatmak isteyen polise, YDG-H’liler roket ve uzun namlulu silahla ateş açtı.” şeklinde Yeni Şafak gazetesinde yer alan ifadelere benzer bir başlıkla aktarılmıştır. Burada PKK terör örgütünün yanı sıra YDG-H’lilerin de operasyonun bir parçası olduğu bilgilerine de yer verilmiştir.

Görsel 3: Haber Türk Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-08-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Haberin alt metninde ise Şırnak Valiliği'nin “Silopi’de mayınlı barikat kuran, hendek kazan terör örgütü mensuplarına yapılan operasyonda 3 kişi öldü, 1’i ağır 2 polis yaralandı.” şeklinde açıklamalarına yer verilmiş ve ayrıca HDP’nin bölgeye heyet gönderdiği bilgisi paylaşılmıştır. Buradan HDP’nin konuya duyarsız kalmadığı da ayrıca anlaşılabilmektedir.

Haberde kullanılan fotoğrafta ise art arda dizilmiş zırhlı araçların bulunduğu bir geçit görülürken fotoğrafın sol alt köşesine ise, Yeni Şafak gazetesinde de yer alan, tahrip olmuş bir sokakta PKK yazılı tahrip olmuş bir ev ve hemen arkasında zırhlı aracın

olduğu bir fotoğrafın ilâştirilmiş olmasıyla operasyonlar karşısında her iki gazetenin ortak tavır takındığı sonucuna varılabilmektedir.

Yayın hayatına 7 Mayıs 1924 tarihinde başlayan Atatürkçülük, sosyal demokrasi, sekülerizm ve merkez sol ideolojilerine sahip Cumhuriyet gazetesinin 8 Ağustos 2016 tarihli manşetinde operasyon sürmanşet olarak “Silopi yangın yeri” başlığıyla haber yapılmıştır. Bu başlığın hemen üzerinde yer alan “ŞIRNAK'TA DÜN 1990'LI YILLARIN TERÖR HAVASI YENİDEN HÂKİM OLDU” başlığıyla, 1990 ve sonraki yıllarda PKK ile güvenlik güçleri arasında gerçekleşen çatışmalara atıfta bulunulmuştur. Literatürde 1990'lı yıllarda Güneydoğu illerinde gerçekleşen olaylara bakıldığında ise, birçok il ve ilçelerde silahlı çatışmalar, faili meçhul ölümler, insan hakları ihlalleri, sıkıyönetim ilan edilip edilmemesi, PKK'nın sivil halka ve güvenlik güçlerine yönelik eylemleri vs. konu başlıkları görülmektedir. Dolayısıyla bu başlıkla Cumhuriyet gazetesinin, Hendek Operasyonlarını genel muhtevası bakımından 1990'lı yılların terör

Görsel 4: Cumhuriyet Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-08-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

havasına benzettiği anlaşılmaktadır.

Haberin alt başlığında ise “PKK”lilerle güvenlik güçleri arasındaki çatışmada 3

kişi öldü, ilçede silahlar gün boyu susmadı” ifadeleri kullanılmış ve açıklama olarak da çatışmanın PKK’nın gençlik yapılanması olarak belirtilen YDG-H ile kazılan hendekleri kapatmaya giden güvenlik güçleri arasında gerçekleştiği, en az 15 yaralı olduğu ve sivil halkın korkudan evlerine kapandığı vurgulanmıştır. Ayrıca haberin devamında HDP milletvekillerinden edinilen açıklamalar doğrultusunda, polisin sivil halka ateş açtığı, ölen bireylerin sivil olduğu, özel harekât polislerinin ilçeye zırhlı araçlar ve tanklarla gönderildiği bilgileri aktarılmıştır. Burada, yürütülen operasyon kapsamında hayatını kaybeden sivil vatandaşların, güvenlik güçleri tarafından kasıtlı olarak öldürüldüğü düşüncesi vurgulanmakla birlikte, polislerin bölgeye zırhlı araçlar ve tanklarla gelmesi, Silopi Belediyesi Eşbaşkanı Seyfettin Aydemir’in “Dışarı çıkana ateş açılıyor. Silopi’de durum çok kötü” ifadeleriyle güvenlik güçlerinin operasyonu orantısız güç kullanarak yürüttüğü iddiaları görülmektedir.

“MİLLETVEKİLLERİ MAHSUR KALDI” başlığının hemen sağında habere ait kullanılan görselde ise, belli aralıklarla bulunan, koyu siyah büyük dumanların ve ateşin yükseldiği iki adet harap olmuş şehir içi yol görülmektedir. BirGün gazetesindeki benzer kullanılan bu fotoğraf içerik bakımından “Silopi yangın yeri” başlığıyla örtüşmekle birlikte fotoğrafın savaş temasına da vurgu yaptığı düşünülmektedir.

4.1.2. 9 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Hendek Operasyonlarının ikinci günü olan 9 Ağustos 2015 Pazar gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler sayfanın alt kısımlarında ve küçük bir alanda yer almaktadır. Demirtaş’ın “Silahları derhal bırakın” ifadeleri başlık olarak kullanılmakla birlikte “İki tarafa da çağrı yapıyoruz. PKK derhal elini tetikten çekmeli. Tahkim edilmiş karşılıklı ateşkese uyacağını ilan etmelidir. Hükümet derhal askeri operasyon seçeneğini bir kenara bırakmalı. Müzakere için hazır olduğunu ifade etmelidir. Bütün toplumun beklentisi budur.” ifadelerine yer verilmiştir. Burada yürütülen operasyonların, yaşanan çatışmaların, can ve mal kayıplarının son bulması bakımından her iki taraf adına müzakereci ve çatışmasız bir yaklaşım beklendiği vurgulanmaktadır.

Sayfanın sağ alt köşesinde ise ABD Dışişleri Bakanlığı eski danışmanı David L. Philips'in fotoğrafı yer almaktadır. Fotoğrafın hemen altında ise David L. Philips'e ait "hükümetin sivillere yönelik saldırıları durdurulmaması halinde, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Erdoğan'ı yargılayabileceğini söyledi" ifadeleri paylaşılmıştır. Burada, sadece terör örgütlerine yönelik bir saldırı olmadığının yanı sıra sivil halkın da hedef alındığı söylemleriyle operasyonlara yönelik eleştirel bir yaklaşım sergilenmiş "sivillere yönelik saldırı" söylemleriyle de devletin kendi halkını katleden bir imajla ifade etmiştir. Ayrıca Türkiye'de barış ve demokrasinin, seçmenin çoğunluğunun desteklemediği mevcut hükümet tarafından tehdit edildiğinin vurgulandığı görülmektedir. "Seçmenlerin çoğunluğunun desteklemediği mevcut hükümet" söylemine bakıldığında, seçimle iktidara gelmiş bir hükümet ve diğerleri olarak düşünüldüğünde çoğunluğun desteklemediği ifadesi anlamlı olabilmektedir. Ama seçimden sonraki her partinin kendi oy dilimine bakıldığında en büyük dilimi alanın iktidara (yasal olarak) geldiği tartışmasız bir gerçektir. Dolayısıyla buradaki söylemin demokrasiye ve hükümetin

Görsel 5: BirGün Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti
(<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-09-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

terörle mücadele operasyonlarına yönelik muhalif bir üslupla oluşturulduğu, "barışa yönelik tehdit oluşturmaları" söylemiyle de hükümet tarafından savaş yanlısı bir politika

izlendiğinin vurgulandığı düşünülmektedir.

Yeni Şafak gazetesinin, Hendek Operasyonlarının ikinci günü olan 9 Ağustos 2015 Pazar gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler net bir şekilde yer almamakla birlikte “KULEDE BRİFİNG” başlığı altında Başbakan Davutoğlu ve iki genelkurmay başkanı Necdet Özel ve Hulusi Akar’ın IŞİD saldırılarında şehit olan Astsubay M. Yalçın Nane’nin görev yeri olan Kilis Dağ Hudut Karakolu’na ziyareti ve kuledeki brifingine yer verilmiştir.

Görsel 6:Yeni Şafak Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-09-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Sayfada yer alan bir diğer başlık ise “ÇATIŞMASIZLIK CEVABI”dır. BirGün gazetesinin 8 Ağustos manşetinde verdiğimiz Demirtaş’ın “İki tarafa da çağrı yapıyoruz. PKK derhal elini tetikten çekmeli. Tahkim edilmiş karşılıklı ateşkese uyacağını ilan etmelidir. Hükümet derhal askeri operasyon seçeneğini bir kenara bırakmalı. Müzakere için hazır olduğunu ifade etmelidir. Bütün toplumun beklentisi budur” ifadelerine karşılık Başbakan Davutoğlu’nun Ceylanpınar’da ““Çatışmasızlığa dönelim’ diyorlar evet dönelim. Ama çatışmasızlıktan kasıt gece polislerimizi katletmekse, mahkeme

kuracak, haraç alacaklarsa... Buradan sesleniyorum, kamu düzenini bozan kim olursa olsun cezalandırılacak” ifadelerini kullanmıştır. Burada operasyonun hangi gerekçeyle yürütüldüğüne vurgu yapılarak kamu düzeninin sağlanmasına ilişkin kararlılığa dikkat çekilerek devlet yanlısı bir söylem kullanılmıştır.

Ayrıca “ASKER SİZE EMANET” başlığının hemen solunda yer alan yakın çekim fotoğrafta Başbakan Davutoğlu’nun vatandaşlara “Askerimize destek verin. O askerlerimiz size siz de askerlerimize emanet. Biz hepimiz iç içeyiz” sözlerinin ardından yaşlı bir amcanın elini öpmesi sonra da bir askerin verdiği Türk Bayrağını öpmesi operasyonların milli birlik ve beraberlik bilinciyle yürütüldüğünün mesajını vurgular niteliktedir.

Haber Türk gazetesinin, Hendek Operasyonlarının ikinci günü olan 9 Ağustos 2015 Pazar gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler sayfanın orta kısmında nispeten küçük bir alanda siyah tema üzerine beyaz büyük puntolarla “DÜN DE 2 ŞEHİT” başlığıyla yer almıştır. Başlığın alt metninde “Silopi’de hendekler kapatılırken

Görsel 7: Haber Türk Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti
(<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-09-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

çıkan çatışmada vurulan polis M. Onur Demir de dün şehit oldu. Midyat'ta ise gece 1 polis şehit düştü, 1'i de yaralandı" şeklinde şehit haberlerine yer verilmiştir.

Aynı alandaki bir diğer başlık ise "GÖZYAŞI DİNMIYOR; 2 ŞEHİDE DAHA VEDA" şeklindedir. "DÜN DE 2 ŞEHİT" ve "GÖZYAŞI DİNMIYOR; 2 ŞEHİDE DAHA VEDA" başlıklarına bakıldığında nefret söyleminin ön planda olduğu anlaşılmaktadır. Haber metninin hemen yanında yer alan görselde ise Midyat'ta polis memurunun silahlı saldırı sonrası aracının fotoğrafı bulunmaktadır.

Operasyona ilişkin haberlerin hemen üst kısmında ise yine Başbakan Davutoğlu ve iki genelkurmay başkanı Necdet Özel ve Hulusi Akar'ın Kilis Dağ Hudut Karakolu'na ziyaretine ilişkin haberler büyük puntolarla "TERÖRE DAĞ MESAJI" başlığıyla yer almaktadır. Burada da Yeni Şafak gazetesinde olduğu gibi ama farklı bir başlıkla "Kimse bizi Suriye gibi kardeş kavgasına götüremeyecek" şeklinde milli birlik beraberlik söylemleri vurgulanmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin, Hendek Operasyonlarının ikinci günü olan 9 Ağustos 2015 Pazar gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler sağ orta kısmında kırmızı

Görsel 8: Cumhuriyet Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-09-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

renklerle “GÜNÜN ACI BİLANÇOSU: 2 ŞEHİT, 2 CENAZE” başlığıyla yer almıştır. Başlığın hemen altında ağlayan şehit yakınlarının Türk Bayraklı tabutuna sarılmalarının, acının üzüntünün ve gözyaşının hâkim olduğu yakın çekim fotoğrafı yer almaktadır. Fotoğrafa ilişkin açıklama ise “23 yaşında şehit olan uzman Onbaşı Muhammet Oruç için Adana’da tören düzenlendi. Şehidin yakınları tören boyunca gözyaşı döktü” şeklinde duygusal ifadelerin ağırlıklı olduğu bir üslupla yer verilmiştir.

Habere ilişkin bir diğer başlık ise daha büyük puntolarla verilen “26 gün önce polis olmuştu” ifadesidir. Okuyucularda burukluk ve hüznün hissi oluşturan bu başlığın alt metni ise “SON GÖREV” alt başlığıyla “ŞEHİT onbaşı Muhammet Oruç Adana’da, 26 günlük polis Hüseyin Parça ise Artvin’de defnedildi. Midyat’ta dün gece taranan araçtaki polis Abdullah Ümit şehit oldu, 1 polis ağır yaralandı. Silopi’de vurulan polis Muhammet Onur Demir dün şehit olurken 1 genç, polis kurşunuyla yaralandı” şeklinde verilmiştir. Hem başlıkta hem haber metninde yer alan “26 gün önce polis olmuştu” ifadesi toplumda duygusal yıkım yaratabilecek, mevcut korku ve kaygı halini daha üst seviyelere taşıyabilecek bir söylem olarak düşünülebilmektedir. Haber metninin hemen köşesinde ise Selahattin Demirtaş’ın şehit Abdülhalik Araz’ın ailesini ziyaretini içeren bir fotoğraf yer almaktadır.

Sayfada yer alan bir başka başlık ise “YAKINLARI ÖRGÜT ÜYELİĞİ SUÇLAMASINA TEPKİLİ” ve “Silopi çatışmasında can verenler sivil” şeklindedir. Haber başlığına ait açıklamalardan edinilen bilgilere göre Silopi’deki çatışmada hayatını kaybeden Hamdi Ulaş, Kamuran Bilin ve Mehmet Hıdır Tamdoğan’ın yakınları, ölenlerin örgüt üyesi gibi gösterilmelerine tepki göstermiştir. Burada, yürütülen operasyonda yaşamını yitirenlerin örgüt üyesi olarak ifade edilmesine veya suçlanmasına yönelik bir tepki söz konusudur. Okurlarda, devlete ve güvenlik güçlerine olan güvenin sarsılmasına veya yeniden sorgulanmasına ilişkin soru işaretleri oluşturabilecek söylemler içermektedir.

Son olarak sayfanın sağ al köşesinde ise, bir merdivenlerin her bir basamaklarına Türk Bayraklarına sarılmış başucunda şehitlere ait olduğu düşünülen portrelerin de bulunduğu dizili tabutların üzerine basarak merdiveni çıkmaya çalışan birine ait konuşma baloncuğunda “ANKETLER PARTİMİZİN YÜKSELİŞİNİ GÖSTERİYOR !” ifadelerinin yer aldığı bir karikatür paylaşılmıştır. Bu ifadelerle hangi partinin

kastedildiği açık bir şekilde verilmemekle birlikte yayın organının ideolojik konumu ve operasyonlara ilişkin yer verdiği haber söylemleri düşünüldüğünde iktidara (Ak Parti Yönetimi) yönelik bir eleştirel yaklaşım sergilendiği anlaşılabilmektedir. Muhalif ve eleştirel bir söylemle oluşturulan bu karikatüre göre, iktidarın ilerlemesinin operasyonlarda veya saldırılarda hayatını kaybeden şehitler aracılığıyla gerçekleştirildiğini, daha detaylı düşünüldüğünde ise hayatını kaybeden sivillerin veya şehitlerin sayısının giderek artmasının aslında bir ilerleyiş olmadığı bilakis gerilediği ve ülkenin içişlerinde sorunlar yaşadığı anlamlarına gelebileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca normal şartlarda omuzlarda taşınan tabutların burada merdivenlere konulup üzerlerine basılarak geçileceğinin ifade edilmesi de kastedilen partinin şehitlere saygısızlık yaptığı anlamlarını da içermektedir.

4.1.3. 10 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin 10 Ağustos 2015 Pazartesi gününe ait manşetinde Hendek Operasyonlarına ilişkin haberler net bir başlık altında verilmemekle birlikte yurt içinde ve yurt dışında devam eden operasyonlara yönelik genel haberlere yer verilmiştir.

Görsel 9: BirGün Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti, (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-10-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Önceki günlerde Demirtaş'ın müzakereci yaklaşımına Davutoğlu'nun "suçlular cezasız kalmayacak..." söylemleri üzerine haber başlıkları bu kez büyük puntolarla "Savaş çıkardı barışa çağırdı" başlığı yer almış ve hemen altında da "İktidarda kalmak uğruna ülkeyi hem içerde hem de dışarda savaşa sürükleyen, bunun için 'Gerekirse evlatlarımızı feda ederiz' diyen Davutoğlu liderlere barış çağrısında bulundu!" ifadeleriyle haber yapılmıştır. Ayrıca haber metnlerinin geneline yansıyan eleştirel üslup "Davutoğlu on gün önce savaş çıkırtkanlığında bulunmuştu." ifadeleriyle de başbakan Davutoğlu'nun operasyonlara ilişkin genel tutarsız yaklaşımı ağırlıklı olarak vurgulanmıştır.

Sayfanın orta en alt kısmında ise "Savaşa karşı barış buluşması" başlığı altında yine yurt içinde ve dışında yürütülen terörle mücadele operasyonlarına yönelik Ak Parti hükümetinin politikaları savaş konsepti vurgulamalarıyla haber yapılmış, bunlara yönelik halkın örgütlenerek bir Barış Blok'u oluşturduğuna ve savaşa karşı çıktıklarına dikkat çekilmiştir.

Alt başlıktaki "Her geçen gün yaşanan ölümlere, geçici Ak Parti hükümetinin Suriye ve Türkiye içindeki savaş konseptine karşı barışı savunan binlerce kişi meydanlara çıktı" ifadelerine ek olarak başlığın alt metnindeki "Suruç katliamının ardından Türkiye'nin içine sürüklendiği şiddet sarmalına karşı İstanbul ve Ankara'da Barış Bloku'nun çağrısıyla 'Barış Mitingleri' düzenlendi..." ve "Ankara'da ise Sakarya Caddesi'nde bir araya gelen Barış Bloku, 'Size Savaş Yaptırmayacağız!', 'Katil IŞİD, İşbirlikçi AKP' sloganları attı. Ortak açıklamayı okuyan KESK Ankara Dönem Sözcüsü Saygılı, 'Hükümet Türkiye ve bölge halklarını yeniden kirli bir iç savaşa sürüklüyor.' dedi." İfadeleri devletin terörle mücadeleye yönelik yürüttüğü operasyonların terör unsurlarını ortadan kaldırmaya yönelik bir gereklilikten ziyade ülkeyi savaşa ve kaosa sürüklemek amacıyla gerçekleştirildiği düşüncesi çerçevesinde aktarılmıştır.

Haber metnlerinin genelinde yine savaş temasına ağırlıklı olarak değinilmiş ve muhalif söylemlere sıkça yer verilmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin 10 Ağustos 2015 Pazartesi gününe ait manşetinde Hendek Operasyonlarına ilişkin haberler şehit polis memurları hakkında sürmanşet olarak verilmiştir. Haber, "2 aylık bebeğiyle uğurlandı" başlığıyla ve şehit düşen polis memurunun gülümseyen bir fotoğrafı, ağlayan eşinin, bebeğinin ve yakınlarının cenaze anındaki fotoğrafıyla sunulmuştur. Haber metninde ise "Mardin'de şehit düşen polis

memuru Abdullah Ümit Sercan'ın eşi öğretmen Özay Sercan acı haberi, doğum izni için gittiği Alanya dönüşü aldı. Sercan, eşini 2 aylık bebeğiyle uğurladı.” ifadeleri kullanılmıştır. Buradaki “acı haber”, “2 aylık bebeğiyle uğurlandı” ve kullanılan görsel trajedik ve acıklı bir söylem çerçevesinde aktarılmıştır. Okuyucuları duygusal anlamda etkileyebilecek formdaki bu söylemler, terör örgütüne karşı açıktan bir nefret içermese de dolaylı yünden kin ve nefret oluşturabilecek niteliktedir.

Görsel 10:Yeni Şafak Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti, (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-10-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Bir diğer sürmanşet ise siyah zemin üzerine “Şehitlik Safa geldi hoş geldi” başlığıyla yer almaktadır. İlk okunduğunda zihinleri bulandırabilecek formdaki bu başlık, haber metnindeki “Şırnak’ın Silopi ilçesinde teröristlerin açtığı ateşle şehit düşen polis memuru 24 yaşındaki Muhammet Onur Demir, Sivas’ta binlerce kişinin katıldığı törenle toprağa verildi. Demir’in sosyal medyada son not ise Necip Fazıl’ın ‘Gelir, melek nöbette, safa geldi hoş geldi’ dizeleriyle ölümü anlattığı ‘Boş Dünya’ şiiri” açıklamalarıyla daha anlaşılır hale gelmiştir. Burada şehidin henüz 24 yaşında olduğunun vurgulanmasının altında, genç ölümlerin okuyucu üzerindeki duygusal etkisinin hesaba katılarak verilmesinin yattığı düşünülmektedir.

Haber Türk gazetesinin 10 Ağustos 2015 Pazartesi gününe ait manşetinde Hendek Operasyonlarına ilişkin haberler net bir şekilde yer almamakla birlikte ülke gündemine ilişkin genel bilgilere ağırlık verilmiştir

Yalnız sayfanın sağ alt köşesine baktığımızda küçük bir alanda yurt içinde ve yurt dışında yürütülen terörle mücadele operasyonlarına karşı düzenlendiği düşünülen Barış Mitinglerine yönelik “İstanbul’da ‘barış’ mitingi” başlığıyla bir haber yapılmıştır. Mitingde paylaşılan sloganlardan ziyade Demirtaş’ın “HDP en başından beri hiçbir silahlı eylemin arkasında durmadı” ifadelerine yer verilmiştir. Barış Mitingine ait herhangi bir görsel ise paylaşılmamıştır.

Yalnız sayfanın sağ alt köşesine baktığımızda küçük bir alanda yurt içinde ve yurt dışında yürütülen terörle mücadele operasyonlarına karşı düzenlendiği düşünülen Barış Mitinglerine yönelik “İstanbul’da ‘barış’ mitingi” başlığıyla bir haber yapılmıştır. Mitingde paylaşılan sloganlardan ziyade Demirtaş’ın “HDP en başından beri hiçbir silahlı eylemin arkasında durmadı” ifadelerine yer verilmiştir. Barış Mitingine ait herhangi bir görsel ise paylaşılmamıştır.

Görsel 11: Haber Türk Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-10-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Diğer gazetelerde mitinge ait yer alan görsellerde sert üsluplu muhalif pankartlara rastlanmakla birlikte Yeni Şafak ve Haber Türk gazetesinin Barış Mitingine ait her hangi bir görsele yer vermeyip sadece metin haberleriyle yetinmesi, Yeni Şafak ve Haber Türk gazetesinin muhalif söylemler tercih etmediğini veya devletin terörle mücadele politikalarını doğrudan olmasa bile dolaylı yünden desteklediği düşünülebilmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin 10 Ağustos 2015 Pazartesi gününe ait manşetinde Hendek Operasyonlarına ilişkin haberler sayfanın orta kısmında yer almakla birlikte içeriği Midyat'ta şehit olan polis memuru hakkındadır. Haber şehit polis memurunun eşiyle düğün fotoğrafının üst kısmında "40 günlük bebekleri vardı" başlığıyla yer almıştır.

Görsel 12: Cumhuriyet Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-10-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Diğer bir görsel ise şehit cenazesinde tabuta sarılı şehidin yakınlarının ve bebeğinin yakın çekim fotoğrafıdır. Haber metni ise "Mardin'in Midyat ilçesinde şehit olan polis Abdullah Ümit Sercan'ın eşi öğretmen Özay Sercan, tatil dönüşü, 1 yıllık

eşinin şehit olduğu haberini aldı. Kırk günlük baba olan Abdullah Ümit Sercan'ın cenazesi Alanya'da gözyaşları arasında toprağa verildi" şeklinde verilmiştir.

Burada büyük görselde şehit polis ve eşinin mutlu düğün fotoğrafının, hemen altındaki küçük görselde şehit polisin cenazesine ait fotoğrafın yer almasıyla mutluluğun bir anda yoğun bir hüznə dönüştüğünün vurgulanması ve "40 günlük bebekleri vardı" başlığıyla mevcut hüznün ve kaybın katlanması bakımından haberin Yeni Şafak gazetesine benzer duygusal temalarda aktarıldığı görülmektedir.

Bir diğer haber ise sayfanın sol orta kısmında ise Barış Mitingine ait çeşitli barış mesajları ve sert muhalif sloganlar içeren "BİNLERCE KİŞİ BAKIRKÖY'DE BULUŞTU" etiketiyle büyükçe bir fotoğraf ve hemen altında da "Barışı biz inşa edeceğiz" başlığıyla yer almaktadır. Başlığa ait haber metni ise "BARIŞ Bloku'nun çağrısıyla Bakırköy'de bir araya gelen binlerce yurttaş 'AKP savaşı istiyor, biz barışı inşa edeceğiz' sloganıyla dev barış mitingi düzenlendi. Mitinge 80'e yakın sivil toplum örgütü ile HDP ve CHP'li milletvekilleri destek verdi" şeklinde verilmiştir.

Paylaşılan görselin temasında Bakırköy Adalet Sarayı'nın olması ve "KATİL DEVLET HESAP VERECEK", "Yaşasın halkların kardeşliği" ve "BARIŞ" pankartları taşıyan yoğun bir kalabalığın olması, barış, kardeşlik ve adaletin sağlanmasına yönelik mesajlar içermekle birlikte devletin yürüttüğü operasyonlarla haksız bir katliam yaptığı düşüncesi "KATİL DEVLET HESAP VERECEK" ve "Barışı biz inşa edeceğiz" başlığıyla ön plana çıkarıldığı düşünülmektedir.

Barış Mitingine yönelik haberin genel muhtevasına bakıldığında BirGün gazetesiyle söylem ve tema bakımından benzer bir üslup kullanıldığı görülmektedir.

4.1.4. 11 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Hendek Operasyonlarının dördüncü günü olan 11 Ağustos 2015 Salı gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler direkt olarak verilmemekle birlikte İstanbul ve Şırnak'ta meydana gelen saldırılara ilişkin bilgiler ve sanatçıların basın aracılığıyla mesajlarına ağırlıklı olarak yer verilmiştir. Sanatçıların mesajları küçük puntoda büyük harflerle "SANATÇILAR BİRGÜN ARACILIĞIYLA SESLENDİ" başlığı ve hemen altında siyah büyük puntoda küçük harflerle " Savaş kışkırtıcılığının bedelini hayat ödetir" alt başlığıyla verilmiştir.

Görsel 13: BirGün Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti
(<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-11-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Sanatçıların mesajları ise; “ENDİŞELİYİM, DAHA BÜYÜK ACILAR ÇEKİLMESİN”, “BENİM ÇAĞRIM BU MEMLEKETİN İNSANLARINA”, “BARIŞ BAZILARININ İŞİNE GELMİYOR”, “HER FIRSATTA BARIŞI SAVUNMAYI SÜRDÜRECEĞİZ”, “AĞIT DEĞİL, GÜZEL ŞARKILAR SÖYLEMEK İSTİYORUZ”, “BU OYUN KİMSEYE YARAMAYACAK”, “BİRİLERİNİN ÇIKARLARI İÇİN YAŞANANLAR KABUL EDİLEMEZ”, “BARIŞ HER ZAMAN BARIŞTIR” şeklinde genelinde barış temasına vurgu yapan cümleler kısmen de muhalif söylemler içermektedir.

İstanbul ve Şırnak’ta meydana gelen terör saldırılarına ilişkin bilgiler ise “Kanlı pazartesi: 9 ölü, 20 yaralı” başlığıyla sayısal veri ağırlıklı bir sürmanşet olarak yer almıştır.

Sürmanşette yer alan “kanlı pazartesi” söylemi, “Türkiye dün güne İstanbul ve Şırnak’taki saldırılarla başladı. İki ilde 4 farklı noktada düzenlenen saldırılarda 6

güvenlik görevlisi ile 3 saldırgan yaşamını yitirdi.” spotuyla güçlendirilmiştir. Edilgen cümle yapıları kullanılmıştır. Başlığa ait haber metninde ise saldırılara ait genel bilgiler aktarılmakla birlikte saldırıda yaşamını yitirenlerin yakınlarının genel durumunu yansıtan bir görsel de kullanılmıştır. Haberde verilen polislerin ve askerlerin yaşamını yitirmesi ile ilgili bilgilerin “şehitlik” söylemiyle aktarılmasının tercih edilmediği görülmüştür.

Yeni Şafak gazetesinin, Hendek Operasyonlarının dördüncü günü olan 11 Ağustos 2015 Salı gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberlere “SİLOPİ’DE 4 ŞEHİT” başlığı altında yer verilmiştir. Mayın sonrası parçalanmış polis aracının fotoğrafının hemen altında yer alan haber metninde ise “Silopi’de PKK’lı teröristler, Başak Mahallesi’ne girişi engellemek için kazdığı hendekleri kapatmaya giden zırhlı polis aracının geçişi sırasında tuzakladıkları mayını patlattı...” bilgilerine ek olarak 4 özel harekât polisinin şehit düştüğü, başlatılan operasyon sonucunda da 3 teröristin öldürüldüğü bilgilerine yer verilmiştir. Burada BirGün gazetesinin edilgen cümle yapılarını tercih ederken, Yeni Şafak gazetesinin etken cümle yapılarını tercih ettiği

Görsel 14: Yeni Şafak Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-11-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

görülmektedir.

Haber metninin hemen sağında yer alan bir başka haber metninde ise Şırnak Beytüşşebap'ta terhis olan ve izne giden askerleri taşıyan Sikorsky helikoptere, reketarar ve doçkalarla ateş açılması sonucu bir askerin şehit düştüğü bilgilerine yer verilmiştir. “Tezkeresini aldı, evine gidiyordu” başlığı ve arka planda şehidin fotoğrafının yer almasıyla anlatım daha da derinleştirilmiştir. Ayrıca “SİLOPİ'DE 4 ŞEHİT” başlığı diğer 4 şehide ait vesikalık fotoğraflarla da desteklenmiştir.

Bir başka haber ise doğrudan operasyonlarla olmasa bile dolaylı ilişkisi olduğu düşünülen ve büyük harflerle ve iri puntoyla oluşturulmuş “TERÖR ŞANTAJI” başlığı altında verilmiştir. Haberin spotunda, “Koalisyon için karar verileceği gün Türkiye yoğun terör saldırılarına maruz bırakıldı. Sultanbeyli'de önce Fatih Polis Merkezi'ne intihar saldırısı düzenlendi, ardından polislere ateş açıldı. Sarıyer'de ABD Başkonsolosluğu, Şırnak'ta polis ve askerler hedef alındı.” ifadeleriyle saldırıların zamanlamasının stratejik olduğu konusunda vurgu yapılmıştır. Erdoğan ve Gül'ün de katıldığı cenaze törenine ait fotoğrafla da haberin retoriği desteklenmiştir. “Hepimizin başı sağ olsun” başlığıyla söz konusu saldırıda yaşanan acının ve üzüntünün ülkenin bütününe ait olduğu şeklinde bir söylem kullanılmıştır.

Haber Türk gazetesinin, Hendek Operasyonlarının dördüncü günü olan 11 Ağustos 2015 Salı gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler büyük harfli iri puntolarla oluşturulmuş “TERÖR EKSENİ” ana başlığı altında “Silopi’de mayın tuzağı: 4 ŞEHİT” ve “Araçtan polis babası çıkardı” başlıklarıyla verilmiştir. Haber metninin içeriği bakımından Yeni Şafak gazetesiyle aynı bilgilere sahip olmakla birlikte ek olarak “Şehitlerden Şahin Polat Aydın’ın polis babası Süleyman Aydın da Şırnak’ta görev yapıyordu. Babanın patlatılan araçtan şehit oğlunu çıkardığı belirlendi...” bilgilerine yer verildiği görülmektedir.

Görsel 15: Haber Türk Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-11-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Ayrıca “Araçtan polis babası çıkardı” başlığı ve şehitlerden Savaş Akyol’un 23 Ağustos’ta düğününün olacağı haberinin “13 gün sonra düğünü vardı” başlığıyla verilmesi kamuoyunu duygusal yönden sarsacak formda cümleler olmakla birlikte dramatik söylemlerle oluşturulmuştur. İstanbul Sultanbeyli’deki Fatih Polis Merkezi’ne düzenlenen bombalı saldırıya ilişkin paylaşılan fotoğrafta kullanılan başlığın “Türkiye şehitlerine ağlıyor” şeklinde oluşturulmasıyla, Yeni Şafak’takine benzer biçimde söz konusu saldırıda yaşanan acının ve üzüntünün, ülkenin bütününe ait olduğu şeklinde bir

söylem kullanıldığı görülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin, Hendek Operasyonlarının dördüncü günü olan 11 Ağustos 2015 Salı gününe ait manşetinde operasyona ilişkin haberler diğer gazetelerde olduğu gibi ülke genelinde gerçekleştirilen terör saldırılarıyla ortak ana başlıklar altında diğer alt başlıklarda verilmiştir. Küçük puntoda büyük harflerle “ 64 GÜNDÜR HÜKÜMET YOK. BİR GÜNDE 6 ŞEHİT. TERÖR İSTANBUL’DA” başlığı ve hemen altındaki ana başlık büyük puntoda küçük harflerle “Başiboş ülkede kanlı pazartesi”

Görsel 16: Cumhuriyet Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-11-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

şeklinde eleştirel ve nefret içerikli söylemlerle oluşturulmuştur. BirGün’de 6 güvenlik görevlisinin şehit olması ve teröristlerin gerçekleştirdiği bombalı saldırılar hükümetin hala kurulamamasına bağlanmış, ülkenin sahipsiz/başiboş kaldığına yönelik eleştiriler öne sürülmüştür.

Alt başlıklar ise “KONSOLOSLUĞA ATEŞ”, “ŞAİR POLİS ŞEHİT OLDU”, “SİLOPİ’DE 4 POLİSE BOMBA”, “Tezkereyi aldı ölüme gitti” şeklinde

oluşturulmuştur. Ayrıca gazetede bu başlıkları tamamlayıcı bir unsur olarak saldırıyı gerçekleştiren faillerin, mağdurların, olay yerlerinin ve şehitlerin fotoğrafları ve fotoğraflarının yanlarında kendilerine ve saldırılara ilişkin kısa bilgiler verilerek anlatım daha da derinleştirilmiştir.

4.1.5. 12 Ağustos 2015 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Hendek Operasyonlarının beşinci günü olan 12 Ağustos 2015 Çarşamba gününe ait manşetinde operasyon bölgesine ilişkin haberler, Şırnak'ta düzenlenen saldırı sonucu şehit olan Er Barış Aybek'e ithafen "Çocuklarımızın yanında şimdi" başlığıyla verilmiştir. Başlık "Şırnak'ta yapılan saldırı sonucu Er Barış Aybek yaşamını yitirdi. Aybek'in sosyal medyada paylaştığı 'Gezi Şehitleri' fotoğrafı yürek yaktı." spotuyla desteklenmiştir. Başlığın hemen üstünde ise "ELBET BİR BİLDİĞİ VAR BU ÇOCUKLARIN... KOLAY DEĞİL ÖYLE GENÇ ÖLMEK..." etiketiyle "gezi şehitleri" olarak ifade edilen görsel, hemen altında da "ASKER, O RESMİ

Görsel 17: BirGün Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-12-08-2015>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

PAYLAŞMIŞTI" alt başlığı bulunmaktadır.

Burada “yürek yaktı” şeklinde ifade edilen üzüntünün, saldırı sonucu şehit olan askerin paylaşmış olduğu “Gezi Şehitleri” olarak tabir edilen fotoğraf üzerinden aktarıldığı ve hatta “çocuklarımızın yanında şimdi” başlığıyla da şehitlik kavramının bir başka boyutuna vurgu yaptığı düşünülmektedir. Dolayısıyla akıllarda “vatani görevini icra ederken yaşamını yitiren biri için ‘şehit oldu’ ifadesinin kullanılması bile tercih edilmezken, gezi şehitleri fotoğrafı üzerinden duygusal vurgu yapılarak ‘çocuklarımızın yanında şimdi...’ şeklinde şehit olan askerin gezi olaylarında yaşamını yitirenlerin arasına dâhil edildiği gibi bir gruplaşma eğilimine mi girildi ?” veya “saldırıları sonucu şehit olan askerin hayatını kaybetmeden önce sosyal medya profilinde paylaşmış olduğu fotoğraf üzerinden bir gezi propagandası mı yapılıyor ?” şeklinde sorular oluşturabilmektedir.

Başlığa ait haber metninde ise “TSK’dan yapılan açıklamada, dün saat 00:20 sularında 6’ncı Piyade Tugay Komutanlığı Akdizgin Üs Bölgesi’ne uzun namlulu silahlarla saldırı yapıldığı belirlendi. Ağır yaralanan ve Şırnak Asker Hastanesi’ne kaldırılan Er Piyade Onbaşı Barış Aybek tüm müdahalelere rağmen kurtarılamadı.” şeklinde saldırının saati, yeri ve şekli hakkında kısa bilgiler verilmesine rağmen saldırının failleri hakkında her hangi bir bilgi aktarılmamıştır. Haberde kullanılan cümleler kısa ve basit yapıdadır. Ana başlıkta ise eksilteli cümle kullanılarak anlatım derinleştirilmiş ve duygusal temada sunulmuştur.

Yeni Şafak gazetesinin, Hendek Operasyonlarının beşinci günü olan 12 Ağustos 2015 Çarşamba gününe ait manşetinde yer alan operasyona ilişkin haberler önceki gün Silopi’de ve İstanbul’da şehit olan personellerin cenaze törenlerine ilişkin “Ağabeye asker selamı” ve “şehitlerimizi uğurladık” başlıklarıyla aktarılmıştır.

Görsel 18: Yeni Şafak Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-12-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Haber metninde, Silopi’de mayınlı tuzakta şehit olan özel harekât polislerinin cenaze yerleri hakkında kısa bilgiler verilmiş “...son yolculuklarına uğurlandı.” Ve “Şehit Akyol’un kız kardeşi Gülsever, ağabeyini giydiği özel harekât polis üniformasıyla selamladı.” ifadeleri kullanılarak duygusal tema ağırlıklı, dokunaklı, acıklı ve derin bir hüznün içeren cümleler kullanılmıştır.

Gözyaşının ve hüznün ağırlıklı olduğu cenaze törenine ait kullanılan görsel ve haber metninin içeriği birbiriyle uyumludur. İstanbul’da ve Beytüşşebap’ta şehit olan personellerin cenaze törenlerine ilişkin kısa bilgiler ise “şehitlerimizi uğurladık” başlığıyla aktarılmıştır. Başlığa ait haber metninde “...son yolculuğuna binlerce vatandaş uğurladı” ifadesi başlıkla ve paylaşılan görselle uyumlu olup milli birlik, beraberlik, ortak hüznün (şehitlerimizi uğurladık, hepimizin şehitleri) vs. gibi milliyetçi

söylemler ön plana çıkmaktadır.

Haber Türk gazetesinin, Hendek Operasyonlarının beşinci günü olan 12 Ağustos 2015 Çarşamba gününe ait manşetinde yer alan operasyona ilişkin haberler Yeni Şafak'ta olduğu gibi şehit cenazeleriyle ilgili olup “Gözyaşlarıyla uğurladık” başlığıyla aktarıldığı görülmektedir. Büyük puntolu bu başlığın arka planında yer alan cenaze fotoğrafına ek olarak şehidin küçük oğlunun fotoğrafının yer alması okurlarda yürek burkan hisler oluşturabilecek nitelikte olup başlığın muhtevasıyla da uyumludur.

Cenaze fotoğrafının hemen sol alt köşesinde yer alan bir diğer haber ise, Şırnak'ta düzenlenen saldırı sonucu şehit olan Er Barış Aybek ile ilgili “Berkin'e yıkılmıştı” başlığıyla aktarılmıştır. Siyah çerçeve ve siyah temada oluşturulan ve şehidin fotoğrafının da yer aldığı başlığa ait haber metninde ise bilgiler “PKK Şırnak'ta gece saldırdı. Er Barış Aybek (22) şehit oldu. Malatya'da toprağa verildi.” şeklinde düz ve kısa cümlelerle aktarılmıştır. Metnin devamındaki “Ahmet Kaya'lı, Berkin'li twitleri sosyal medyada olay oldu.” ifadesinin ise siyasi bir söylem olduğu düşünülmektedir.

Görsel 19: Haber Türk Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-12-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Burada BirGün gazetesinde verilenlerden biraz daha farklı bir durum söz konusu olabilmektedir. BirGün gazetesindeki analizimizde, okurların akıllarında “saldırıları

sonucu şehit olan askerin hayatını kaybetmeden önce sosyal medya profilinde paylaşmış olduğu fotoğraf üzerinden bir gezi propagandası mı yapılıyor ?” şeklinde soruların oluşabileceğini ifade etmiştik. Burada ise “Berkin’e yıkılmıştı” başlığı ve haber metninin diğer şehit haber metinlerine oranla daha düz, duygusallıktan uzak ve kısa cümle yapılarıyla oluşturulmuş olmasının ve bu şehidin hayattayken Berkin’e veya Ahmet Kaya’ya duymuş olduğu sempatiden ötürü şehide karşı bir ötekileştirilme yapılabilme ihtimalini akıllara getirebilmektedir. Dolayısıyla gazetenin, şehit haberlerine ait materyalleri kendi siyasi ideolojik üslubu doğrultusunda şekillendirdiği düşünülmektedir.

Cumhuriyet gazetesinin, Hendek Operasyonlarının beşinci günü olan 12 Ağustos 2015 Çarşamba gününe ait manşetinde yer alan operasyona ilişkin haberler diğerlerinde olduğu gibi şehit cenazeleri ile ilgili “Cevdet babasıyla aynı uçakta geldi” ana başlığı ve altındaki “ŞEHİT POLİSE VEDA” ve “GABAR’DA BİR ŞEHİT” başlıklarından oluşmaktadır. Şırnak’ta düzenlenen saldırı sonucu şehit olan Er Barış Aybek’e ait haber

Görsel 20: Cumhuriyet Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-12-08-2015>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

küçük puntoda “GABAR’DA BİR ŞEHİT” başlığıyla verilmiştir. Haber metninde

“Şırnak’ın Güçlükonak ilçesi Gabar Dağı eteklerindeki Akdizgin  s Bölgesi’nde önceki gece çıkan çatışmada er Barış Aybek şehit oldu.” bilgilerine yer verilmiştir. Metnin devamında dokunaklı, acıklı ve derin bir hüzün içeren “Aybek’in tezkeresine 2 ay kalmıştı.” ve “Ailesi acı haberle gözyaşlarına boğuldu.” ifadeleri kullanılarak duygu yoğunluğu sağlanmıştır. Burada şehit Barış Aybek’e ilişkin haberin diğer gazetelere oranla herhangi bir ideolojik söylem içermeyen daha objektif bir yaklaşımla aktarıldığı görülmektedir.

Bir diğer haber ise başlık kullanılmadan Silopi’de şehit olan polis şahin Polat Aydın’ın cenazesine ait bir fotoğrafla sunulmuştur. şehit yakınlarının gözyaşları içerisinde tabuta sarıldığı fotoğrafın hemen altında ise haber sade bir cümle yapısıyla “Silopi’de şehit olan polis şahin Polat Aydın G d l İlçesinde gözyaşlarıyla toprağa verildi.” şeklinde aktarılmıştır.

şehit cenazelerine ilişkin görsellerin hemen köşesinde yer alan kısımda mavi temada büyük harflerle “MARD N’DE POL S N GAZ F şEĞ YLE VURDUĞU ÇOCUK AĞIR YARALI” ifadesi yer almaktadır. Bu başlığa ilişkin haberleri araştırdığımızda ise, H k met Konağı’na molotoflu saldırı düzenleyen örgüte müdahale eden polisin attığı gaz f şeğinin, o sırada motorla geçmekte olan 17 yaşındaki Reber Duman’ın başına isabet ettiği anlaşılmaktadır. Ancak haber metninin manşette yer verilmemesi ve başlıkta kullanılan ifade ilk bakışta okurlarda polisin çocuğu kasten vurduğu ve çocuğun ağır yaralı olduğu bilgisinin paylaşılması da çocuğu öldürmek amacıyla gaz f şeğini attığı düşüncesini oluşturabilmektedir. Polis memurunun çocuğu kasten vurup vurmadığı bilgisi yasal olarak da ortada yokken direkt olarak “polisin gaz f şeğiyle vurduğu  ocuk” ifadesi kamuoyunda paniğe ve korkuya yol açabilecek bir üsluptur. Bu bakımından kullanılan bu ifadeler (güvenlik güçlerine karşı) muhalif bir söylem olarak değerlendirilebilmektedir. En alt orta kısımda yer alan karikatür paylaşımı ise bir başka açıdan ele alınmıştır. İlk başlıkta polisin attığı gaz f şeğinin çocuğu ağır yaraladığı bilgisine binaen, Molotof fırlatan bir terörist profilinde birinin elinden çıkan molotof şişesine tıkanmış kafası alevler içinde bir çocuğun korku dolu bakışları karikatüre konu edilmiştir. Ayrıca molotofu fırlatan bireyin “ ocuklarımızın aydınlık geleceği için” şeklinde bir cümlesine yer verilmesi iktidarı anımsatan bir söylem olarak düşünülerek akıllarda farklı soruların oluşmasına zemin hazırlayabilmektedir. Mesela başlıkta “polisin gaz f şeğiyle vurduğu  ocuk” ifadesi ve burada terörist profiline sahip

birinin elinden çıkan molotofa sıkışmış yanan çocuk karikatürü anlam bakımından birbirini tamamlayıcı unsur olarak aktarılmış olabilir.

4.2. FIRAT KALKANI HAREKÂTI'NA İLİŞKİN BİRGÜN, CUMHURİYET, HABER TÜRK VE YENİ ŞAFAK GAZETESİ HABER ANALİZLERİ

4.2.1. 24 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi

Türkiye'nin, Cerablus-Azez-El Bab sınır hattı alanını DAESH ve YPG terör yapılanmalarından arındırarak, Kilis bölgesinin maruz kaldığı roket saldırılarını sonlandırmak ve bu bölgelerde oluşturulmaya çalışılan terör koridorunu kapatmak ve ayrıca sınır güvenliğini sağlamak amacıyla Esed rejimine karşı guruplardan olan Özgür Suriye Ordusu ile birlikte Fırat Kalkanı Harekâtını başlatmıştır.

BirGün gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ilk günü olan 24 Ağustos 2016 Çarşamba gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler, ilk olarak küçük puntolarla "BİRGÜN, 'GİRİLMEZ' DENİLEN SINIR HATTINDAKİ KAMPA GİRDİ!" ana

Görsel 21: BirGün Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-24-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

başlığı altında daha büyük ve kalın puntoda “Ülkemizin içinde bir cihatçı kampı” başlıklarıyla aktarılmıştır. Başlığın spotunda yer alan “Antep’in Karkamış ilçesinde yer alan Fıstıklı mevkiine yerleştirilen ÖSO militanlarının olduğu kampa girdik. Türkiye’nin, Cerablus’a sokmayı planladığı cihatçıların hazırlıklarını ve verilen desteği görüntüledik.” ifadeleri başlıklarla uyumlu olarak değerlendirilmiştir. Burada ÖSO üzerinden “cihatçı” ve “militan” kavramlarına vurgu yapılarak siyasi ve eleştirel bir söylem oluşturulmuştur. Çünkü örneğin “cihatçı” kavramının literatürde, İslamcı bir çerçevede gerçekleştirilen silahlı faaliyetleri tanımlamak amacıyla, “militan” kavramının da TDK’da ve sosyal hayatta en çok bilinen “mücadelesini zor kullanarak ve yasa dışı yollarla yapan taraftar” anlamıyla kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla, devletin sınır güvenliğini sağlamak amacıyla, sınır ötesine yönelik başlattığı bu terörle mücadele operasyonuna ilişkin haber başlıklarının, İslamcı ve militarist çerçevede ele alındığı ve muhalif bir yaklaşımla yansıtıldığı düşünülmektedir.

Ana başlığa ait haber metninde ise TSK ve istihbarat birimleri tarafından ÖSO’ya bağlı 600 kadar cihatçı militanın, Türkiye tarafından Karkamış’ta kurulan cihatçı kampına Adana plakalı yolcu otobüsleriyle getirilip yerleştirildiği ve kampta cihatçı örgütlerin Suriye’de kullandığı plakasız araçların da bulunduğu gibi bilgiler aktarılmıştır. Haber metninde de en çok vurgulanan ifade “cihatçı militan” olmuştur.

Habere ait, sayfadaki diğer görsellere nazaran iki kat büyüklükte paylaşılan görselde ise iki tane sivil görünümlü bireyin sağında ve solunda dört tane askeri kamuflaj giymiş saçları ve sakalları uzun bireyler bulunmaktadır. Burada vurgulanan “cihatçı militan” kavramını Google’a yazıp görsellerini incelediğimizde ise karşımıza çıkan bireylerle habere ait görseldeki bireylerin dış görünüş olarak birbirlerine benzedikleri görülmektedir.

Yeni Şafak gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ilk günü olan 24 Ağustos 2016 Çarşamba gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler BirGün'de olduğu gibi sayfanın genişçe bir alanında yer almış “PKK/PYD ile gizli anlaşma yapmış” etiketiyle “ABD NE SÖZ VERDİ” başlığı ve daha küçük puntolarda “Koridor savaşı” ve “Karkamış'ta SICAK GÜN” başlıklarıyla verilmiştir. Başlığın, arka planda askeri tanklara ait görselin yer aldığı spotunda Abdüsettar Çadır'ın öldürülmeden BirGün önce yapmış olduğu “ABD'nin bölgemizi Türk askerlerinin müdahalesinden korumasını talep ediyoruz. ABD bize söz verdi.” Açıklamalarının tartışmalara neden olduğu bilgisi aktarılmıştır.

Görsel 22: Yeni Şafak Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-24-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Diğer “Koridor savaşı” ve “Karkamış'ta SICAK GÜN” başlıklarına ait haber metinlerinde ise Cerablus-Azez arasındaki bölgede hâkimiyet savaşı yaşandığı, ABD'nin destek vermesiyle Münbiç'i alan PYD/PKK'nın hedefini Cerablus'a yönelttiği ve ilçenin 8 km kadar yakınına geldiği gibi harekât alanına ilişkin genel bilgiler paylaşılmıştır. Diğer bir haber metninde ise Cerablus'ta muhalif güçlerle IŞİD arasında çatışmaların devam ettiği, Karkamış ve Kilis'e gün boyu roket ve havanların düştüğü, kamu personellerine 2 gün izin verildiği ve vatandaşların ilçe dışına çıkmaları

konusunda anonsların yapıldığı bilgileri aktarmıştır.

Kullanılan başlıklarla içeriğin uyumlu olduğu ve paylaşılan görselin de savaş temasına referans olması bakımından tamamlayıcı unsur olarak değerlendirilebileceği düşünülmektedir. Haber metinlerinde ve başlıklarda bilgiler genel olarak gözlemci bakış açısıyla paylaşılma ile birlikte her hangi bir muhalif söyleme rastlanmamış ve ABD'nin PYD/PKK ile bir anlaşma yapıp yapmadığı veya destek verip vermediği konuları ön plana çıkarılmıştır. Ayrıca Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun "Aktif bir şekilde IŞİD'e karşı mücadelede yer alıyoruz." ifadeleriyle Cerablus'a yönelik harekâta her türlü desteğin sağlanacağını altı çizilmiştir.

Haber Türk gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ilk günü olan 24 Ağustos 2016 Çarşamba gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler genişçe bir alanda "SURIYE SINIR HATTINDA DEV ASKERİ YIĞINAK... IŞİD MEVZİLERİ 'FIRTINA' ATEŞİ ALTINDA" başlığı ve daha büyük puntoda büyük harflerle "SABRIN SINIRI"

Görsel 23: Haber Türk Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-24-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

başlığıyla sunulmuştur.

Yeni Şafak'ta olduğu gibi başlığın, arka planda askeri tanklara ait görselin yer

aldığı spot metninde ise “Cerablus’ta bıçak kemiğe dayandı; onlarca tank ve obüsle yığınak yapan TSK, IŞİD roketlerine misliyle karşılık veriyor.” ifadeleriyle başlığa da ithafen sınırda sabrın tükendiğini ve artık harekâta geçildiğinin altı çizilmiştir.

Diğer bir habere ise “KARKAMIŞ BOŞALTILIYOR” başlığıyla yer verilmiştir. Başlığın hemen sağında yer alan habere ilişkin görselde, Karkamış’a atılan havan mermilerinin ve sınır hattındaki mahallelerden boşaltılan insanların özellikle de gözyaşlarını silen kadın ve çocukların fotoğrafının askeri tanklara ait görselin hemen altında paylaşılması, neden tahliye edildiklerinin bir açıklaması niteliğinde olduğu düşünülmektedir. Ayrıca bu görselle de savaş mağdurlarına ve memleketinden göç etmek zorunda kalanlara vurgu yapılarak okurlarda etki düzeyini etkileyebilecek acı ve dram ön plana çıkarılmıştır.

Harekâta ilişkin diğer haberler de “TANK VE ASKER TAKVİYESİ” ve “MUHALİFLER SINIRDA” yan başlıklarıyla aktarılmıştır. Başlıklara ait haber metinlerinde ise genel olarak operasyonların seyrine ve bölgedeki gelişmelere ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Burada da herhangi bir muhalif söyleme rastlanmamakla birlikte savaş teması ön plandadır.

Cumhuriyet gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı’nın ilk günü olan 24 Ağustos 2016 Çarşamba gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler “CERABLUS HAREKÂTI İÇİN HAZIRLANIYORLAR” ana başlığı ve hemen altında yer alan daha iri puntoda “Karkamış’ta ÖSO kampı” başlığıyla özel haber etiketinde sunulmuştur. Başlığın arka plan görselinde ise çamlık bir arazide toz duman içerisinde tanklar ve sağ görselde de kamp alanında olduğu düşünülen askeri kamuflajlı bireyler yer almaktadır. Ana başlığa ait haber metni “TANKLAR SINIRDA, İLÇE BOŞALTILIYOR” başlığı altında verilmiştir. Suriye’nin IŞİD denetimindeki Cerablus kentinden atılan 3’üncü havan mermisinin Karkamış Belediyesi’nin bahçesine düştüğü, polisin vatandaşların can güvenliği için ilçeden gitmelerini istediğini, aracı olmayanlara araç tahsis edildiği, ilçenin sınır hattında güvenliğin en üst seviyeye yükseltildiği bilgileri haber metninde gözlemci bakış açısıyla aktarılmıştır.

“Karkamış’ta ÖSO kampı” başlığının hemen altında yer alan bir diğer haber ise “KAMP FISTIKLI MEVKİİNDE” başlığıyla sunulmuştur. Başlığın haber metni “TÜRKİYE Cerablus operasyonu öncesi Özgür Suriye Ordusu’nu (ÖSO) devreye

sokmaya hazırlanıyor. Bu kapsamda Türkiye'nin desteklediği ÖSO grupları, Karkamış'ta birkaç gün önce askeri yasak bölge olarak ilan edilen sınırın sıfır noktasında oluşturulan kampta toplanmaya başladı. MİT kontrolünde, akşamları hava karardıktan sonra Karkamış'a 3 km mesafedeki sınır hattına getirilen ÖSO unsurları, Fıstıklı mevkiindeki kampa yerleşti. Kampta silahlı 66 ile 2 bin arası ÖSO militanı var.” Şeklinde dir.

Görsel 24: Cumhuriyet Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-24-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Burada dikkat çeken durum ise BirGün gazetesinin direkt olarak kullandığı “ÖSO militanı” kavramı burada “ÖSO grupları”, “ÖSO unsurları” ve “ÖSO militanı” şeklinde kullanılması tercih edilmiştir. Bu üç ayrı ifade okurların akıllarında “Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ittifak kurup birlikte hareket edeceği Özgür Suriye Ordusu’nu tanımıyor ise neden üç farklı kavram üzerinden ifade edilmiş ?” diye sorular oluşturabilmektedir. Dolayısıyla manşette yer alan haber metnlerinin genelinde kullanılan objektif yaklaşımın burada da devam ettirilmek istendiği düşüncesi ileri sürülebilir.

4.2.2. 25 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ikinci günü olan 25 Ağustos 2016 Perşembe gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler farklı başlıklar altında sayfanın tamamını kaplamaktadır. Haberler ilk olarak “SURIYE POLİTİKASI SARPA SARARKEN YETKİLİLERİ VE SORUMLULARI BİR KEZ DAHA UYARIYORUZ.” Başlığı ve hemen altında büyük puntolarla sayfanın enini kaplayan “İŞİD’ci cihatçılar başka cihatçıyla temizlenmez” şeklinde operasyonun metoduna

Görsel 25: BirGün Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-25-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

yönelik eleştirel bir yorum içeren başlıkla aktarılmıştır. Başlık “Günlerdir beklenen Cerablus operasyonu başladı. ‘Fırat Kalkanı’ adı verilen harekâta ÖSO bünyesindeki cihatçı gruplar da destek veriyor. Ankara’nın amacı İŞİD ve YPG’yi bölgeden çıkarmak, yerlerine ‘ılımlı muhalifleri’ yerleştirmek.” spotuyla desteklenmiş, devletin başlattığı terörle mücadele operasyonunun amacına ve yöntemine yönelik eleştirel yaklaşım “Ankara” ve “cihatçı grup” kavramlarına da vurgu yapılarak devam ettirilmiştir.

Başlığa ait köşe yazısında ise Fırat Kalkanı Harekâtı’nın başlatılma

gerekçeleri, harekâtın başlama saati, operasyona dair konuşma yapan İçişleri Bakanı Efkân Ala'nın "İlmîlî muhalefeti destekliyoruz" ifadeleri ve operasyonun başlama stratejisi, Suriye sınırından ne kadar ilerlendiği, sayısal istatistikler vs. hakkında kısa bilgiler tarafsız bir üslupla aktarılmıştır. Haberde paylaşılan görselde elleri silahlı askeri kamuflajlı ve uzun sakallı zafer işaretiyle poz veren ÖSO'ya ait olduğu düşünülen birliklerin fotoğrafı "Ankara destekli operasyon sonucu ÖSO'ya bağılı cihatçı gruplar Cerablus'un kontrolünü ele geçirdi." açıklamasıyla paylaşılmıştır.

Operasyona yönelik farklı kesimlerden üç gazetecinin yoğun eleştiri içeren görüşleri "BirGün'e yorumladılar" başlığı altında verilmiştir. Bu görüşlerden bir kaç: "Bugün Cerablus'ta IŞİD'e karşı operasyon yapıldığı söyleniyor lakin o IŞİD'cilerin hepsi Türkiye'den oraya geçti... Sen önce bunlara izin veriyorsun sonra da bunları bitirmek için operasyon yapıyorsun.", "Türkiye'nin hala ÖSO'yla birlikte hareket etmesi kabul edilemez... Siz ÖSO'yu desteklerseniz Suriye'deki savaşın tarafı olursunuz." şeklinde ve ÖSO'nun içindeki bazı grupların 12 yaşındaki Filistinli çocukların kafasını kesen ve parayı kim fazla verirse onun safına geçen gruplar olduğu yönünde açıklamalardan oluşmaktadır.

Manşetin alt kısmında yer alan bir diğerk habere ise ABD Başkan Yardımcısı Joe Biden ve Başbakan Binali Yıldırım'ın el sıkıştığı samimi fotoğrafın etrafında "Hasret bitti, kavuştular" başlığıyla yer verilmiştir. Fotoğraf ve başlığın uyumlu olduğu "... İki ülkenin, YPG'nin ' Fırat'ın batısına geçmemesi' hakkında mutabık olduğu belirtildi. İkili bol bol sıcak mesajlar verdi" spotuyla desteklenmiştir.

Sayfanın sol alt köşer haberinde ise operasyonun Cerablus safhasına ilişkin "ABD'den destek, Rusya'dan uyarı, Şam'dan tepki" ve "Rüzgâr eken fırtına biçiyor" başlığıyla sol partilerin tepkilerini içeren eleştirilere yer verilmiştir.

Sayfanın sağ alt köşer haberinde ise operasyonun ekonomi üzerindeki etkilerine "Piyasalar operasyonu kaldıramadı" başlığı altında yer verilmiş ve "Türkiye'nin dün sabah saatlerinde Suriye'ye dönük başlattığı Fırat Kalkanı operasyonuna piyasalar sert tepki verdi." şeklinde olumsuz yönde etkiler sade bir üslupla aktarılmıştır.

Yeni Şafak gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ikinci günü olan 25 Ağustos 2016 Perşembe gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler ilk olarak sayfanın

ortasında kalın puntoda “BU DAHA BAŞLANGIÇ” ana başlığı ve “Türk askeri SURIYE’DE”, “Adım adım FIRAT KALKANI” başlıklarıyla sunulmuştur. Başlığın stopunda yer alan bilgiler başlıkla uyumludur. Ana başlıktaki “BU DAHA BAŞLANGIÇ” ifadesi Cerablus’un alınması başarısı üzerinden operasyonların bununla sınırlı kalmayacağı devamının da geleceği mesajı içermektedir. Bu ifade ile başlığın hemen solunda yer alan zırhlı araç konvoylarının bulunduğu fotoğrafı ve hemen altındaki “Adım adım FIRAT KALKANI” başlığı tamamlayıcı unsur olarak göze çarpmaktadır. Ana başlığın hemen üstündeki bir diğer görsel ise “Cerablus selfiesi” başlıklı kollarında mavi ve kırmızı kollukların olduğu operasyona katılanların fotoğrafıdır. Görsele ilişkin açıklama ise operasyona katılan Arapların kırmızı, Türkmenlerin mavi kolluk taktığıyla ilgilidir. Paylaşılan diğer bir görsel ise “Türk askeri SURIYE’DE” başlığıyla verilen, Cerablus’ta siyah dumanların yükseldiği F-16 uçağının ve tankın dumanların arasındaki fotoğrafıdır. Görselde manzara bakımından savaş

Görsel 26: Yeni Şafak Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-25-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

temasına vurgu yapılmıştır.

Manşette yer alan bir diğer alt başlıklar ise “FIRAT KALKANI” ve “PYD’NİN OYUNU BOZULDU” şeklinde oluşturulmuş ve operasyona ilişkin genel kısa bilgilerin verildiği operasyonun Kıbrıs Barış Harekâtı’ndan sonra en büyük sınır ötesi operasyon olduğu gibi operasyonu yücelten övgüler içeren yorumsal ifadeler yer almaktadır. Alt kısımlarda ise Başbakan Binali Yıldırım’ın açıklamaları “MÜNBEÇ temizlenene kadar sürecek” başlığıyla ve Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu’nun “YPG Fırat’ın doğusuna gezmezse gereken cevabı veririz.” açıklamaları ise “PYD’ye son UYARI” başlığıyla bir ultimatoom formunda sunulmuştur. Burada paylaşılan açıklamaların ve kullanılan başlıkların genelinde kararlılık mesajının hâkim olduğu düşünülmektedir.

Sayfanın sağ alt kısmında ise Biden’ın Türkiye ziyaretinden bir fotoğrafı “İyi bak Biden sizinkiler yaptı” başlığıyla haber yapılmıştır. Ankara’da vali yardımcısı tarafından (düşük protokol) karşılandığı bilgisi paylaşılan Biden “15 Temmuz darbesinin arkasındaki ABD’nin Başkan Yardımcısı” olarak tanımlanmakla birlikte Biden’a FETÖ’cülerin bombaladığı meclis binasının gezdirildiği bilgilerine de yer verilmiştir. Haber metninin geneline bakıldığında ise Biden’a karşı sergilenen bir tavır olduğu düşünülmektedir. Bir başka husus da Cumhuriyet gazetesinde yer alan “darbe girişimi” ifadesi burada “15 Temmuz darbesi” olarak kullanılmasının tercih edildiği görülmüştür.

Bir başka haber başlığı ise Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın ifadelerinden oluşmaktadır. “Cumhurbaşkanı Erdoğan, Fırat Kalkanı başladıktan sonra tarihi mesajlar verdi: ARTIK BU İŞE NOKTAYI KOYACAĞIZ” başlığıyla sunulan haber Erdoğan’ın iki yumruğunu yukarı kaldırıp sıktığı ve tebessüm ettiği fotoğrafıyla desteklenmiştir. “04:00’TE SÜREÇ BAŞLADI”, “NE OLACAĞINIZIN HESABINI YAP” VE “BİLFİİL EY KOYMAK DÂHİL” alt başlıklarıyla Erdoğan’ın operasyona yönelik açıklamalarına yer verilmiş ve ifadeleri değiştirilmeden birinci ağızdan aynen aktarılmıştır. Hemen altında ise ellerinde silahlarla zafer pozu veren muhaliflerin fotoğrafına yer verilmiştir.

Manşetin sol alt sütununda ise “12 saatte Cerablus” ve “Zekai Paşa yönetti” başlığıyla operasyonun başlama saatinden bitiş saatine kadar gerçekleştirilen aşamalar gözlemci bakış açısıyla anlatılmıştır.

Haber Türk gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı’nın ikinci günü olan 25 Ağustos 2016 Perşembe gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler diğerlerinde olduğu gibi sayfanın tamamına yakınına kaplamaktadır. İlk olarak sürmanşetten Başbakan

Yıldırım'ın fotoğrafının da yer aldığı “Tehdit bitene kadar devam” başlığı altında Başbakan Yıldırım'ın operasyonun sebepleri, IŞİD ve PYD-YPG hakkındaki açıklamaları “ASLA KABUL EDEMEYİZ” ve “ABD BİZE GARANTİ VERDİ” alt başlıklarıyla aktarılmıştır. Sürmanşetteki bir diğer haber ise operasyona ilişkin bir harita üzerinde “HİLAL ŞEKLİNDE KUŞATMA” başlığı altında verilmiştir. “Hilal taktiği” veya “Turan taktiği” olarak bilinen bu savaş taktiğinin Osmanlı Devleti ve daha eski Türk devletleri tarafından sıklıkla kullanıldığı bilinmekle birlikte Fırat Kalkanı'nda kullanılan saldırı stratejisi ifade edilirken Osmanlı savaş tekniğine atıfta bulunulmuştur.

Görsel 27: Haber Türk Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-25-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Sayfanın tam orta kısmında sayfayı enine kaplayan ana başlık tank konvoyunun arka planında büyük puntolu harflerle “CERABLUS ALINDI” başlığıyla sunulmuştur. Spotunda ise “Türkiye teröre karşı ‘Fırat Kalkanı’ operasyonu ile Suriye’de... Tank desteğinde 800 ÖSO’lu köy köy IŞİD’i önüne katıp Cerablus’a girdi.” şeklinde başlıkla uyumlu olmasının yanı sıra “‘Fırat Kalkanı’ operasyonu ile Suriye’de...” ifadesinden sonra üç nokta kullanılarak anlam derinliği sağlanmıştır. “HAVADAN KARADAN

ATEŞ” alt başlığıyla operasyonun başlama saatine ve yerine ilişkin kısa bilgiler verilmiş ve Fırat Kalkanı Harekâtı “İŞİD’i Cerablus’tan süpürme ve batıya doğru Kürt koridorunu önleme harekâtı” olarak yorum katılarak ifade edilmiştir. Aynı durum bu başlığın hemen sağındaki “8 SAATTE SÜPÜRDÜLER” alt başlığına ait haber metninde de gözlemlenmiştir. Aynı satırda yer alan diğer haber ise “KIRMIZI MAVİ BERE TAKTILAR” başlığıyla Arapların kırmızı Türkmenlerin mavi kolluk taktığıyla ilgilidir. Sayfanın sağ alt köşesinde Cerablus’ta zafer pozu verenlerin fotoğrafıyla sunulan “Çok önemli hamle” başlığıyla da Türkiye’nin Fırat Kalkanı Harekâtı ile elde ettiği üç önemli sonuca ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Sayfanın alt kısmında yer alan bir diğer habere ise Yeni Şafak gazetesindeki benzer şekilde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın “GEREKİRSE BİLFİİL EL KOYARIZ” başlığı altında yer verilmiştir. Erdoğan’ın sözlerine istinaden oluşturulmuş “GEREKİRSE BİLFİİL EL KOYARIZ” başlığı ile “CERABLUS ALINDI” başlığının sayfadaki en büyük puntolu başlıklar olması ve her ikisinin de sarı parlak renkte olması, okurların dikkatini çekmesinin yanı sıra Cerablus’un alınmasının gereğinin yapılması olarak algılanması fikrinin oluşabileceği düşünülmektedir. Ayrıca sayfanın geneline yansıyan savaş teması kullanılan başlıklar ve görsellerde ağırlıklı olarak yer verilmeyle birlikte haber metinlerinde genel olarak zafer söylemlerinin ön plana çıktığı anlaşılmaktadır.

Cumhuriyet gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın ikinci günü olan 25 Ağustos 2016 Perşembe gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler sürmanşette “FIRAT KALKANI HAREKÂTI” etiketiyle sunulmuş ve BirGün'de olduğu gibi sayfanın tamamını kaplamaktadır.

Görsel 28: Cumhuriyet Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-25-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Haberler küçük harflerle kalın puntoda “Fiili tampon bölge” ana başlığı ve küçük puntolarda “TOP ATIŞIYLA BAŞLADI”, “TSK, ÖSO VE TÜRKMENLER” ve “BÖLGE İNSANI YERLEŞECEK” alt başlıkları ile sınır hattında gerekli görülen tampon bölge için artık fiili harekâtın başladığı ve Cerablus’un kontrolünün TSK’ya geçtiğinin vurgusu yapılmıştır. Ayrıca bölgede başta özel kuvvetler olmak üzere her birimin dâhil olduğu operasyonu FETÖ darbe girişiminin bastırılmasında rol oynayan Korgeneral Zekai Aksakallı’nın yürüttüğü bilgisi de aktarılmıştır. Başlıklarla metinler uyumlu olup operasyona ilişkin bilgiler yalın ve sade cümlelerle herhangi bir yorum içermeden aktarılmıştır. Ancak ÖSO’ya ait askerler ifade edilirken BirGün’de olduğu gibi “militan” sözcüğünün kullanılması tercih edilmiştir. Başlığa ait görselde ise Urfa ve

Kilis sınırını gösteren bir harita ve namlusunu Cerablus’a çevirmiş bir tankın bulunduğu fotoğraf yer almaktadır. Fotoğrafın sol alt köşesinde ise ölçek bazında operasyona ilişkin tank, F-16, Türk Askeri ve ÖSO’ya ait sayısal veriler paylaşılmıştır.

Manşette yer alan bir diğer haber ise küçük harflerle kalın puntoda “ABD’den Kürtlere ‘Fırat’ın batısı’ uyarısı” başlığı ve Biden’in “YPG Fırat’ın doğusuna çekilmezse desteğimizi kaybeder” açıklamalarıyla aktarılmıştır. Türkiye ile temaslarda bulunan ABD Başkan yardımcısı Biden, YPG’nin Fırat’ın doğusuna çekilmediği takdirde ABD’nin desteğini kaybedeceğinin altını çizmiş, Başbakan Yıldırım da yapılan operasyonun bölgeden çekilen DAEŞ’in yerini PYD-YPG doldurmaması için gerçekleştirildiğini belirtmiştir. Diğer bir yandan ise Rusya operasyonla ilgili derin kaygılar içinde olduğunu ve operasyonun Kürtler ile Araplar arasındaki tansiyonu yükseltebileceği “En sert tepki Rusya’dan” alt başlığı altında dile getirmiştir.

“TÜRKİYE’YE GEÇ GELDİM’ ÖZÜRÜ” başlığının hemen altında yer alan bir diğer haber ise Biden’nin darbe girişimine karşı yeterince tepki göstermediği eleştirileri dile getirilerek Biden’nin konu ile ilgili özür dilediği ifade edilmiştir. Ayrıca Gülenin iadesi ile ilgili kararı sadece federal mahkemelerinin verebileceği dile getirilecek, ABD’nin bir hukuk devleti olduğu vurgusu yapılmıştır. Bu ifadeler de hemen altında yer alan karikatürle desteklenmiştir.

Manşetin sağ alt kısmına ayrılan köşede ise operasyona ilişkin genel kısa özet bilgiler “KRİTİK SORU VE CEVAPLAR” başlığı altında “NEDEN CERABLUS ?”, “ADI NİYE FIRAT KALKANI ?”, “GÜVENLİ BÖLGE OLUŞUR MU ?”, “HAREKÂTTA KİMLER VAR ?” ve “ÖZGÜR SURİYE ORDUSU NEDİR ?” şeklinde kamuoyu tarafından en çok merak edildiği düşünülen sorular cevaplanmıştır.

4.2.3. 26 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı’nın üçüncü günü olan 26 Ağustos 2016 Cuma gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler ilk olarak “Operasyon sonrası şimdi ne olacak ?” başlığıyla sürmanşetten verilmiştir. Başlığın spotunda yer alan “Tampon bölge oluşturmak isteyen Ankara’da hedef PYD’yi sınırlayacak seçenekleri hayata geçirmek olsa da, Suriye krizine dair çeşitli senaryolar masada.” ifadeleri başlığı tamamlayıcı unsur olarak değerlendirilmektedir. Haber metninde ise yıllardır

gerçekleştirilmek istenen “tampon bölge”nin uygulamaya konulup konulmayacağı, uygulamaya geçerse bölgenin niteliği, kontrolünü kimin sağlayacağı ve ÖSO’nun akıbeti, TSK’nın ne kadar süre daha Cerablus’ta kalacağı vs. gibi konulardaki belirsizlikler öne plana çıkarılmıştır.

Görsel 29: BirGün Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti
(<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-26-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Sayfanın alt kısmında ise Korgeneral Zekai Aksakallı’nın Cerablus’ta Özgür Suriye Ordusu mensubu biriyle sarılma anının fotoğrafı, eleştirel bir yaklaşımla ifade edildiği düşünülen “Komutan, cihatçıyla sarmaş dolaş oldu” başlığıyla haber yapılmıştır. Çünkü spotta yer alan bilgilerde, IŞİD’den alınan Cerablus’u ziyaret eden Özel Kuvvetler Komutanı Korgeneral Zekai Aksakallı’nın cihatçılarla samimiyetinin dikkat çektiği vurgusu yapılmıştır. Burada öne sürülen bir başka konu ise IŞİD militanlarının iki yıldır kontrol ettiği Cerablus’u her hangi bir çatışmaya girmeden terk edip nereye gittiği ile ilgilidir. Ayrıca haber metninde yer alan bilgilere göre kamuoyunda paylaşılan görüntülerin çatışma görüntülerini içermediği iddia edilmekle birlikte Fırat Kalkanı Harekâtı’nın Cerablus’taki başarısının çatışmadan elde edildiği düşüncesi ön plana

çıkarılmıştır. Dolayısıyla burada harekâta ilişkin haberlerin muhalif ve eleştirel bir perspektifle ele alındığı düşünülebilmektedir.

Yeni Şafak gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı’nın üçüncü günü olan 26 Ağustos 2016 Cuma gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberler kalın punto ve büyük harflerle “HOŞBULDUK CERABLUS” ana başlığıyla sunulmuştur. Başlığın spotunda Türkiye’nin desteğiyle Cerablus’u 12 saatte terör örgütü IŞİD’den kurtaran ÖSO savaşçıları ve Cerablus halkının Türk askerlerini “Hoş geldiniz!” sözleriyle karşıladığı, Mehmetçik ve muhaliflerin birbirlerine sarılarak zaferi kutladığı bilgileri duygusal bir üslupla aktarılmıştır. Burada “Türk askeri” yerine “Mehmetçik” kavramının tercih edildiği görülmektedir. Ana başlığın hemen altında yer alan görselde Türkmen ve Arap

Görsel 30: Yeni Şafak Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-26-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

askerlerin gülümseyen fotoğrafı bulunmaktadır.

Sayfanın sağında yer alan görselde ise “Aksakallı Suriye’de” ve “TATLI DAĞITTI” başlığıyla BirGün’de kullanılan sarılma fotoğrafının aynısı kullanılmıştır.

Ama burada bu sarılma bir kutlama veya bir zafer anlamlarında habere aktarılmıştır. Hemen altında yer alan bir diğer görselde ise bir aracın kasasında eşyaların üzerinde oturmuş zafer işareti yapan ve gülümseyen bir kızın fotoğrafına “Eve dönüş zamanı” başlığıyla yer verilmiştir. Haber metninde ise Cerablus’ta IŞİD ve çatışmalardan kaçan insanların artık evlerine dönmeye başladıklarına yönelik bilgilere yer verilmiştir. Sayfanın geneline bakıldığında ise manşete yansıyan haber başlıklarında, paylaşılan görsellerde ve haber metnlerinde zafer, başarı, mutluluk, sevinç, vuslat vs. temalarının ağırlıklı kullanıldığı pozitif bir anlatım tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Haber Türk gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı’nın üçüncü günü olan 26 Ağustos 2016 Cuma gününe ait manşetinde en geniş alan CHP liderine yönelik gerçekleştirilen suikasta yer verilmiştir. Harekâta ilişkin haberler ise sayfanın orta sağ kısmında “CERABLUS HAYATA DÖNDÜ” ve “Tam isabet” başlıklarıyla Cerablus’tan IŞİD’in temizlendiği bilgisine yer verilmiş, çekilmeyen YPG güçlerinin de topçu ateşiyle vurulduğu detayından bahsedilmiştir. Ayrıca başlık “ÖSO GÜNEYE İNDİ” ve “30 YPG’Lİ ÖLDÜRÜLDÜ” başlıklarıyla daha da detaylandırılarak anlam bütünlüğü

Görsel 31: Haber Türk Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-26-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

sağlanmış. “15 Temmuz kahramanı” olarak sunulan Özel Kuvvetler Komutanının ÖSO askerleriyle kucaklaştığı fotoğrafının yanı sıra halkın büyük bir sevinç içinde olduğu çocukların mutlu gülüp oynadığı fotoğraflar paylaşılmış ve Cerablus’a dönüşlerin başladığı müjdelenmiştir.

Haber başlıklarına ait metinde ise TSK’nın tank desteğiyle güney kesimlere inen Özgür Suriye Ordusu gece boyu çatışmalara devam ettiği belirtilmiş, IŞİD’in 100 civarında kayıp verdiği bilgisi paylaşılmıştır. YPG’nin Fırat’ın doğusuna çekildiği belirtilirken çekilmeyen ayrılıkçı bir grup YPG’linin top atışına tutulduğu en az 30 YPG’linin ise öldürüldüğüne değinilmiştir.

Sayfada genel olarak CHP liderine karşı suikast ön plana çıkarılmış, bunun yanında Fırat Kalkanı Harekâtı’nın başarıyla devam ettiği ve istenilen sonuçların alınmaya başlandığı vurgusu yapılarak Yeni Şafak’ta olduğu gibi zafer, başarı, mutluluk, sevinç vs. temalarının ağırlıklı kullanıldığı pozitif bir anlatım tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin, Fırat Kalkanı operasyonunun 3. günü olan 26 Ağustos 2016 Cuma gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler “BİR YILDIR

Görsel 32: Cumhuriyet Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-26-08-2016>, Erişim tarihi: 19.07.2022)

“ÇALIŞIYORDUK” ana başlığı ve “Biden’in uçağında üst düzey ABD’li yetkiliden kritik açıklamalar” başlığıyla sunulmuştur. Başlığın spotunda ise ABD’li yetkiliden Cerablus’u IŞİD’den temizlemenin ve Kürtlere bir tampon bölge oluşturma’nın Türkiye’nin olduğu kadar ABD’nin de hedefi olduğu vurgusu yapılmıştır.

Sayfanın alt kısmında yer alan bir diğer haberde ise zırhlı paletli savaş araçlarının ve römork tipi araçların yoldaki fotoğrafına ait “SINIRA YIĞINAK SÜRÜYOR” başlığıyla verilen haberde, Cerablus’a tank ve iş makinası sevkiyatının sürdüğünden bahsedilmektedir.

“OPERASYON NEDEN GECİKTİ ?” başlığı altında ise Cumhurbaşkanlığından bir yetkiliden elde edilen bilgiler doğrultusunda, hazırlıkların iki yıldır devam ettiği, ABD’nin planı yetersiz bulması, Rusya ile yaşanan kriz ve Türk ordusu içindeki bazı komutanların direnci sebebiyle operasyonun geciktiğinden bahsedilmiştir. Ayrıca burada dikkat çeken bir diğer önemli unsur da başlığın hemen üzerinde yer alan karikatür olmaktadır. Türk bayraklı paletli savaş aracının üstündeki asker Cerablus’tan birine IŞİD’in fotoğrafını göstererek “BUNU ARIYORUM !” diyor, karşılığında da “O ARTIK TÜRKİYE’DE !” cevabını alıyor. BirGün’de Cerablus’un IŞİD’den çatışma yapılmadan alındığı, sonrasında da IŞİD’in nereye kaybolduğuyla ilgili iddialardan bahsedilmişti. Burada ise direkt olarak böyle bir söyleme rastlanmamakla birlikte karikatürden anlaşıldığı kadarıyla IŞİD’in operasyondan sonra Türkiye’ye geçtiği öne sürülmektedir.

4.2.4. 27 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 4. günü olan 27 Ağustos 2016 Cumartesi gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler kalın puntoda İran Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Behram Kasımı'nın "Operasyon Şam'la koordineli olmalı" sözleriyle ve Kasımı'nın fotoğrafıyla sunulmuştur. Haberin spotunda İran'ın, Türkiye'nin Cerablus'a müdahalesi hakkında ilk resmi açıklamasını yaptığı bilgilerine ve ABD'nin de, YPG'nin Fırat'ın doğusuna çekilme konusundaki sözünü tutması gerektiğine yönelik isteklerine yer verilmiştir. Haber metninde ise spotta verilen bilgiler detaylandırılmış, Kasımı'nın ve ABD Savunma Bakanlığı'nın açıklamaları her hangi bir yoruma mahal vermeden objektif bir üslupla aktarılmıştır.

Görsel 33: BirGün Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-27-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Sayfada yer alan operasyona ilişkin bir diğer haber ise Korgeneral Zekai Aksakallı'nın önceki gün eleştirel bir yaklaşımla paylaşılan ÖSO askeriyle sarıldığı fotoğrafı bir kez daha paylaşılmış ve hemen altında "Cerablus operasyonuna 'meşru' savunması !" başlığıyla sunulmuştur. Haber metninde TSK'nın kendi sitesinde operasyona yönelik yaptığı açıklamalara yer verilmiştir. Burada TSK'nın IŞİD'e karşı gerçekleştirdiği sınır ötesi operasyonu Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 51.

Maddesinde yer alan “Meşru Müdafâ Hakkı”na istinaden gerçekleştirdiği ifade edilerek operasyonun hukuki dayanağı aktarılmıştır. Başlıkta ilk olarak sert bir yaklaşım sezilse de haber metninde TSK’nın açıklamaları gözlemci bakış açısıyla aktarılarak soft bir anlatımın tercih edildiği gözlemlenmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 4. günü olan 27 Ağustos 2016 Cumartesi gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler siyah kalın puntoda “Batıya doğru 70 km” başlığıyla verilmiştir.

Görsel 34: Yeni Şafak Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-27-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Başlığın spotunda Özgür Suriye Ordusu’nda savaşan Sultan Murat Tugay’ın lideri Albay Ahmed Osman’ın Cerablus’tan sonra batıda Mare’ye kadar ilerleyeceklerini ve 70 km’lik alanın öncelikleri olduğu bilgisi paylaşılmıştır. Alt başlık olarak “OPERASYON AYLARCA SÜREBİLİR” ifadesi kullanılarak operasyonun uzayacağını sinyalleri verilmiştir. Haber metninde ise, Türkiye’ye sınır komşusu olan İŞİD’in elinde tuttuğu tüm yerlerin temizlenmek istendiği bu doğrultuda operasyonun

haftalarca veya aylarca sürebileceği Albay Ahmed Osman'dan edinilen bilgilerle aktarılmıştır. IŞİD'in yönetimindeki 154 Türkmen köyünün de geri alınmasının hedeflendiği ayrıca ifade edilmiştir.

Burada gerçekleştirilen operasyonun başarıyla sonuçlanması önceki günün yayınında okurlar üzerinde coşku sevinç uyandırabilecek temalarda aktarıldığı belirtilmişti. Bu manşette yer verilen başlıklar ve haber metinlerinde yer alan bilgiler ise özellikle de ÖSO liderlerinden Albay Ahmed Osman'ın "OPERASYON AYLARCA SÜREBİLİR" başlığı altında aktarılan ifadeleri, okurlarda bilhassa da harekâta görevli askerlerin yakınlarının paniğe, endişeye ve korkuya kapılmalarına neden olabilecek nitelikte sunulduğu düşünülmektedir. Hemen altında yer alan bir diğer başlık ise arka planda eli silahlı ÖSO askerlerinin koşuşturduğu fotoğrafın yer aldığı haber "Bomba temizliği" başlığıyla sunulmuştur. Haber metninde ise ÖSO'nun Türk askerlerinin yardımıyla evlerdeki bombalı tuzakları temizlediği, Fırat Kalkanı'na komutanlık eden 2. Ordu Komutanı Korgeneral İsmail Metin Temel'in Cerablus'ta bir takım incelemelerde bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.

Hemen altında yer alan bir diğer başlık ise arka planda eli silahlı ÖSO askerlerinin koşuşturduğu fotoğrafın yer aldığı haber "Bomba temizliği" başlığıyla sunulmuştur. Haber metninde ise ÖSO'nun Türk askerlerinin yardımıyla evlerdeki bombalı tuzakları temizlediği, Fırat Kalkanı'na komutanlık eden 2. Ordu Komutanı Korgeneral İsmail Metin Temel'in Cerablus'ta bir takım incelemelerde bulunduğu bilgisi aktarılmıştır.

Haberde kullanılan fotoğraflar, haber başlıkları ve metinlerinin genel olarak savaş teması üzerinden aktarıldığı gözlemlenmiştir.

Haber Türk gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 4. günü olan 27 Ağustos 2016 Cumartesi gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler sayfanın sol alt köşesinde küçük bir alanda “özel haber” etiketiyle ve zırhlı askeri araçların bulunduğu fotoğrafla sunulmuştur. “Menbiç boşalmazsa zırhlılar ilerleyecek” başlığıyla sunulan haberin metninde ise Cerablus’un IŞİD’den alınmasından sonra YPG’nin hareketlerinin izlendiği, Menbiç’i tamamen boşaltmadıkları takdirde Suriye’ye yeni birliklerin sokulacağı bilgileri paylaşılmıştır. Burada başlık haber metnini tamamlayıcı unsur olarak görülmekle birlikte, kullanılan görsel, başlık ve metnin içeriğinin tehdit söylemleriyle oluşturulduğu düşünülmektedir.

Görsel 35: Haber Türk Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-27-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Sayfada genişçe bir alanda verilen direkt olarak Fırat Kalkanı Harekâtı'yla ilgili olmayıp dolaylı bir ilişkisi olduğu düşünülen bir diğer haber ise siyah kalın puntoda “GÖZLERİ DÖNDÜ” ve “HAINLER DIŞARIDA VURULDU İÇERİDE SIKIŞTI” başlıklarıyla sunulmuştur. Başlığın spotunda yer alan “Suriye’deki uzantısı YPG ‘Fırat Kalkanı’yla darbe yedi; bölge halkının öfkesi büyürken PKK hain yüzünü Cizre’de gösterdi.” ifadeleriyle YPG’nin PKK’nın bir uzantısı olduğu, PKK’nın Cizre’de gerçekleştirdiği bombalı saldırının, Fırat Kalkanı Harekâtı’yla Suriye’de YPG’ye darbe

yapılmasıyla ilişkili olabileceği bilgileri aktarılmıştır. Haber metninde, spotta (PKK hain yüzünü Cizre’de gösterdi) ve kullanılan başlıkların (Hainler dışarda vuruldu, 10 tonluk alçaklık) nefret söylemi çerçevesinde oluşturulduğu gözlemlenmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 4. günü olan 27 Ağustos 2016 Cumartesi gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler kırmızı temada küçük puntoda “Araplar ve Türkmenler Cerablus’a geçip ÖSO’ya katılıyor” başlığıyla sunulmuştur.

Görsel 36: Cumhuriyet Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-27-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Haber metninde ise Türkiye’nin Cerablus’u ÖSO militanlarıyla IŞİD’den temizlemesinin ardından, sınır hattına tank ve zırhlı askeri araçların sevkini devam ettiği bilgisi paylaşılmıştır. Ayrıca Kıvrıkcık Köyü yakınlarındaki Fıstıklı mevkiine gelen Arap ve Türkmen gençlerin ÖSO’ya katılmak amacıyla Cerablus’a geçmeye çalıştığı bilgilerine de yer verilmiştir. Haber metninin temasında paylaşılan görselde ise Türk bayraklı zırhlı askeri araçların konvoy halinde ilerlediği fotoğraf bulunduğu ve başlık ve

metinle uyumlu olduğu gözlemlenmiştir.

4.2.5. 28 Ağustos 2016 Tarihli Haber Analizi

BirGün gazetesinin, Fırat Kalkanı operasyonunun 5. günü olan 28 Ağustos 2016 pazar gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberlere “YANLIŞTA ISRAR” kalın siyah puntolu başlığıyla genişçe bir alanda yer verilmiştir. Başlığın spotunda, kısa vadeli kazanımların cazip görülebileceği ama sınır ötesinde yeni bir belirsizliğe girip, ABD uçaklarının yumuşattığı bölgeye coşkuyla giriş yapmanın yeni ve çok riskli bir macera olacağı vurgusu yapılmaktadır. Haber metninde ise, Türkiye’nin 2011’deki Suriye hatasının bugün Cerablus’ta tekrarlandığını vurgulanmaktadır. Ayrıca Cerablus operasyonunun çok riskli bir macera olduğunun altı çizilirken istikrarsızlığa neden olabileceği de belirtilmektedir. Bu durumun Kürt sorununda daha da karmaşıklaşmaya sebebiyet verebileceği gibi Kürt sorunun çözümüne de fayda sağlamayacağından bahsedilmektedir.

Görsel 37: BirGün Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-28-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Burada “YANLIŞTA ISRAR” başlığının hemen altında paylaşılan görselde paletli askeri tankların üstünde, önünde ve yanında yürüyen başını önüne eğmiş askerlerin bulunduğu bir fotoğrafa yer verilmiştir. İnsanların başını önüne eğmesi durumu genelde bir üzüntü, utanç, hata vs. gibi istemediği bir durumla karşılaşması halinde bilinçli veya bilinçsizce sergilediği bir tavır olarak düşünülebilir. Dolayısıyla burada başlıkla görselin uyumu sağlanmakla birlikte Cerablus’ta gerçekleştirilen operasyonlara yönelik “hata” temalı eleştirel söylemin paylaşılan görsele de yansıtıldığı düşünülmektedir.

Ana başlığın hemen altında bulunan, daha küçük puntolarla ve Kılıçdaroğlu’nun fotoğrafıyla sunulan alt başlıktaki “Barışın tesisi için Cerablus’a girdik” ifadesi başlığın spotuyla desteklenmiş, Kılıçdaroğlu’nun operasyonu desteklediği vurgulanarak da anlam bütünlüğü sağlanmıştır. Ayrıca Kılıçdaroğlu’nun 2 gün önce PKK tarafından silahlı saldırıya uğradığı belirtilirken CHP liderinin “iktidarıyla muhalefetiyle STK’sıyla teröre karşı ortak tavır alınmalı” sözüne değinilmiştir.

Gazetenin bu ilk sayfasında 12 adet haberin 5 tanesi Suriye savaşı ve Cerablus operasyonu ile ilgili olup ana tema tank fotoğrafları ve CHP liderinin söylemleri ile savaş temalarıdır. Sayfanın yarısından fazlasının Suriye’deki operasyonlara ayrıldığı gözlemlenmektedir.

Sayfanın hemen solunda yer alan küçük 3 adet başlıkta ise sırasıyla ilk olarak “İŞİD’cilere ‘günü kurtarma’ operasyonları” başlığıyla İŞİD’cilere kapsamlı büyük operasyonlar yerine günlük operasyonların tekrar başladığını ve gözaltına alınan Nusra destekçilerini konu edinilmiştir. İkinci başlıkta “Silahlı Kuvvetler Cerablus’un güneyini vurdu” başlığıyla TSK’nın Suriye’nin güneyindeki bazı hedefleri hava saldırısı ile vurduğu belirtilirken bu hedeflerin YPG mevzileri olduğu iddiasına da değinilmiştir. Üçüncü başlıkta “Cockburn uyardı: Türkiye bataklığa saplanabilir” ifadeleriyle İngiltere’deki The Independent gazetesi muhabirinin, Türkiye’nin daha geniş çaplı bir müdahalesinin Türkiye’yi Suriye-Irak savaşı bataklığına sürükleyeceğini belirttiği yazısından bahsedilmektedir. Burada da genel olarak Türkiye’nin sınır ötesi gerçekleştirdiği veya gerçekleştireceği operasyonlara yönelik bir uyarı ve eleştiri söz konusu olmaktadır.

Sayfanın geneline yansıdığı düşünülen ortak tavır ise, “YANLIŞTA ISRAR” başlığı altında da ifade edildiği üzere, Türkiye’nin Suriye’de müdahalesinin yanlış veya

bir hata olduğu düşüncesi muhalif ve eleştirel bir üslupla ele alındığı yönündedir. Sayfada paylaşılan görseller ve ifadelerin savaş temasının ağırlıklı olarak yansıtıldığı gözlemlenmiştir.

Yeni Şafak gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtı'nın 5. günü olan 28 Ağustos 2016 Pazar gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberler kalın puntoda büyük harflerle "FIRAT'IN DOĞUSU NE OLACAK" başlığı ile sunulmuştur. Spotunda ise, Türkiye'nin Cerablus'taki 2 bin kişilik ÖSO güçlerine F-16'lar, roket sistemleri, tanklar, İHA'lar ve 4 tabur bordo bereliyle destek verdiğinden ve güvenlik kaynaklarının bu gücü güvenli bölge için hazırladıklarını aktarmakla birlikte Fırat'ın doğusuna yönelik bir operasyonun da gündeme gelebileceğine yönelik bilgiler paylaşılmıştır. Diğer alt başlıklar yan yana ve alt alta sıralanmış ve "ŞİMDİLİK 52 TANK VAR", "NOKTA OPERASYON İÇİN", "F-16'LAR PYD'Yİ VURDU" ve "ÖSO GENELKURMAY BAŞKANI AHMET BERRİ: Kusursuzdu" şeklinde oluşturulmuştur.

Görsel 38: Yeni Şafak Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-28-08-2016>, Erişim Tarihi: 19.07.2022)

Başlıklara ait haber metinlerinde ise genel olarak operasyona ve kullanılan askeri araçlara ilişkin sayısal verilere ve stratejilere yer verilmiş, Türk savaş uçaklarının Fırat'ın batısında ilerleyen PYD'yi vurduğu, ÖSO Genelkurmay Başkanının Fırat Kalkanı Harekâtı'nda TSK'nın performansını kusursuz bulduğu bilgileri aktarılmıştır. Başlıkların arka fonunda kullanılan görselde ise zırhlı askeri araçların konvoy halinde ilerlediği fotoğraf kullanılmıştır. Ana başlığın sağ üst köşesine iliştilen bir diğer haber ise arka planda askerlerin çocuklara yiyecek ikram ettiği fotoğrafın bulunduğu “SOKAKLAR ŞENLENDİ” başlığıyla sunulmuştur. Haber metninde Cerablus'ta hayatın normale dönmeye başladığı, çocukların artık sokakta oyunlar oynadığı, IŞİD'in zorla para koparttığı dükkân sahiplerinin yeniden özgür olduklarını ifade ettiği bilgileri paylaşılmıştır.

Sayfanın yaklaşık olarak üçte birini kaplayan operasyonlara ilişkin haber başlıklarında, metinlerinde ve görsellerde genel olarak savaş teması ağırlıklı olarak kullanılmakla birlikte savaş sonrası hayatın normale döndüğüne ilişkin sevinç ve mutluluk temaları da işlenmiş, TSK'nın performansının başarıyla sunulduğu gözlemlenmiştir.

Haber Türk gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 5. günü olan 28 Ağustos 2016 Pazar gününe ait manşetinde, harekâta ilişkin haberlere Yeni Şafak gazetesinin “F-16’LAR PYD’Yİ VURDU” başlığına benzer şekilde “Türk jetleri YPG’yi vurdu” başlığıyla yer verilmiştir. Devamında ise YPG’nin cephanelerinin ve komuta yerlerinin dağıtıldığı, ÖSO’nun 30 köyü IŞİD’den temizlediği, IŞİD’in Çobanbey’e saldırısının önlendiği ve Cerablus’ta hayatın artık normale dönmeye başladığı yönünde bilgilere yer verilmiştir.

Görsel 39: Haber Türk Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-28-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Metnin hemen sağında yer alan bir diğer haber ise “Cerablus’ta şehit” başlığı şehidin fotoğrafıyla sunulmuştur. Açıklamalarda ise “Terör örgütü PKK’nın Suriye’deki uzantısı YPG, TSK’ya ait 2 tanka roketle saldırdı. Uzman Çavuş Ercan Çelik şehit oldu, 3 asker yaralandı.” ifadeleri kullanılmakla birlikte YPG PKK’nın Suriye uzantısı tanımlaması yapılmış ve şehit haberi terör söylemi üzerinden sunulmuştur. Haberin ana metninde, başlığın detaylarına ve operasyona yönelik genel bilgiler herhangi bir yorum içermeden objektif bir yaklaşımla aktarıldığı gözlemlenmiştir.

Cumhuriyet gazetesinin, Fırat Kalkanı Harekâtının 5. günü olan 28 Ağustos 2016 Pazar gününe ait manşetinde harekâta ilişkin haberlere ise sağ en üst köşede nispeten küçük bir alanda “Türkiye, YPG ve SDG’yi vuruyor” ve “ÖSO, YPG’NİN ELİNDEKİ KÖYLERE ULAŞTI” başlığıyla yer verilmiştir. Haber metninde, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin ÖSO’yla başlattığı sınır ötesi operasyonun 4. Gününde TSK’nın, YPG ve SDG mevzilerini vurduğu, ÖSO askerleri tarafından YPG’nin elinde bulunan köylere kadar ulaşıldığı bilgileri yorum içermeden aktarılmıştır.

Görsel 40: Cumhuriyet Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti (<https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-28-08-2016>, Erişim Tarihi:19.07.2022)

Başlığın hemen üstünde ise uzun namlulu silahlarla atışa hazırlanan askerlerin olduğu bir fotoğraf paylaşılmıştır.

Sayfada yer alan bir diğer alt başlık ise “YPG Sözcüsü: Münbiç’ten çekildik” şeklindedir. Başlığa ait açıklamalarda YPG Sözcüsünün “Güçlerimiz, görevlerini tamamladıktan sonra tüm askeri noktalari Münbiç Askeri Meclisi’ne ve kentin yönetimini de sivil meclise teslim etti.” ifadelerine yer verilmiştir.

Haberlerin herhangi bir yorum veya eleştiri içermeyen açıklayıcı anlatımla aktarıldığı gözlemlenmiştir.

SONUÇ

Bu çalışma terörle mücadele operasyonlarının yazılı basında hangi söylemler üzerinden ve hangi temalar çerçevesinde nasıl inşa edildiğinin ortaya koyulması amaçlanarak hazırlanmıştır. Bu doğrultuda Hendek Operasyonları ve Fırat Kalkanı Harekâtı'nın farklı siyasi görüşlere sahip basın organları çerçevesinde hangi unsurlarla anlamlandırıldığı ele alınmıştır.

Terör hem ulusal hem de uluslararası mecralarda birçok ülkenin mücadele ettiği ve gündeminde olan ciddi bir sorundur. Terörün tamamen ortadan kalktığı ve hiç görülmediği bir dönemin varlığından söz etmek ise pek mümkün değildir. Terör örgütlerinin amaçlarına ulaşabilmeleri ve kendilerini gösterebilmeleri noktasında medya organları önemli bir araç haline dönüşmektedir. Terör örgütlerinin birçok farklı amacının olmasının yanı sıra, medya organlarını kullanarak mesajlarını duyurmak, sempatican toplamak, gündem yaratmak ve kamuoyunda kaosa ve korkuya neden olmak da en yaygın amaçları arasındadır. Terör içerikli gelişmelerin veya durumların medya organlarında yer almasının ise birçok farklı nedenleri olduğu bilinmektedir. Örneğin kamuoyunun bilgi edinme arzusu bunlardan bir tanesidir. Bilhassa terör konulu içeriklerin toplumu yakından ilgilendirmesi bakımından bu tarz haberlere medya organlarında veya bir diğer adıyla kitle iletişim araçlarında sıkça yer verilmektedir. Terör içerikli haberler medyada yer aldıkça da terör örgütlerinin görünür olma ve seslerini duyurma amaçlarının daha gerçekleşebilir hale geldiği ortadadır. Terör medya ilişkisinde önemli görülen bir başka konu ise medya veya basın organlarının terör içerikli haberleri kamuoyuna sunmasının gerekliliği ile ilgilidir. Haber üretme sürecinde önemli olan bir diğer unsur da konu seçiminin yanı sıra içeriğin güncel ve ilgi çekici olmasıdır. Bu nedenle terör içerikli haberler çoğu kez basın organlarında gündemin ilk sıralarında bulunmaktadır.

Tam da bu hususta yapılan çalışmalarda tartışmalara konu olan en önemli faktör ise terör içerikli haberlerin kamuoyuna aktarılmasında yapılan yanlış pratiklerdir. Haber muhabirlerinin haber üretim sürecinde bireysel düşüncelerini veya çalıştıkları kurumların menfaatlerini düşünerek haber ürettiklerinde haberin gerçeği yansıtmada ne kadar başarılı olacağı tartışma konusu olabilmektedir. Haber içeriklerinin kurum ideolojilerine uygun formda üretilmesi çabası gerçek durumun medyada evrilerek yanlış

haberleştirilmesi sonucunu doğurmaktadır. Basın kuruluşlarının daha fazla okunma, izlenme veya kamuoyunun dikkatini çekip daha geniş kitlelere ulaşmak amacıyla terör içerikli haberler üretirken olayları duygusal temalarda yoğurarak daha dramatize edebildiği ve toplumun hassas olduğu noktalara istinaden anlam üretme çabasına girebildiği öne sürülerek bu durum eleştirilebilmektedir. Ayrıca terör içerikli konuların basında yer almasının yer yer olumlu taraflarının olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır. Bu bağlamda medyanın terörle veya terörle mücadeleyle ilgili gelişmeleri haberleştirerek devletin güvenlik/kolluk güçlerine duyulan güvenin artırılması ve kamuoyunda birlik ve beraberlik duygusu yaratması bakımından altı çizilmektedir. Dolayısıyla terörle mücadele operasyonlarına ilişkin konuların basında yer almasının kamuoyu üzerindeki etkileri önem arz eden bir tema olarak değerlendirilmektedir. Bu durumda gerek kamuoyunun gerekse bireylerin farklı şekillerde de olsa terör veya terörizmin yıkıcı formatıyla karşılaştığı da araştırmalarda vurgulanan bir diğer unsurdur. Burada özellikle terörle mücadele dönemlerinde önemli olduğu düşünülen yaklaşım ise üretilen haberlerin terörü harekete geçirmemesi, bu tarz illegal oluşumların propagandasına mahal verilmemesi ve toplumu olumsuz yönde etkileyebilecek negatif haberlerden mümkün olduğunca kaçınılması yönündedir.

Verilen bu bilgiler doğrultusunda yapılan çalışmada Hendek Operasyonları ve Fırat Kalkanı Harekâtı'nın farklı siyasi görüşlere sahip olduğu düşünülen gazetelerin manşetlerinde yer alan haberleri analiz edilmiştir. Ayrıca çalışmada gerçekleştirilen terörle mücadele operasyonlarının yazılı basında nasıl sunulduğu, hangi temalar doğrultusunda haberleştirildiği, medya organlarının ideolojik yönelimlerinin haberlerde hangi söylemler doğrultusunda inşa edildiği eleştirel söylem analizi yöntemiyle ele alınmıştır.

Çalışmada ulusal sınırlar içerisinde ve sınır ötesinde gerçekleştirilen iki farklı terörle mücadele operasyonunun da gazetelerin manşetinde operasyonlara ilişkin genel bilgilerin aktarıldığı ve haberlerde içerikle uyumlu görsellere yer verildiği gözlemlenmiştir. Burada karşımıza çıkan detaylar ise basın organlarının ideolojik yönelimlerinin haber söylemlerine olan etkisidir. Siyasi liderlerin veya temsilcilerin söylemlerinin basın kuruluşlarının ideolojik yaklaşımları doğrultusunda ele alınarak okurlara sunulduğu anlaşılmaktadır.

BirGün gazetesinde, gerçekleştirilen Hendek Operasyonları genel olarak hükümetin iktidarda kalmak uğruna çıkarttığı gereksiz bir savaş olarak değerlendirilmiş, yaşanan can kayıplarından ise dolaylı olarak hükümet sorumlu tutulmuştur. Cumhuriyet gazetesinde ise operasyonlara ilişkin haberlerin, kullanılan başlıklar ve görsellerle savaş temasına vurgu yapılarak muhalif söylemlerle inşa edildiği görülmüştür. BirGün ve Cumhuriyet gazetesinde operasyonların yürütülmesinde yer yer hukuk ihlallerinin yapıldığı yönünde ortak muhalif söylemlere de rastlanmıştır ve ayrıca siyasi liderlerin söylemlerine de yer verilmiştir. Bu da gazetelerin ideolojik yaklaşımlarını ortaya koymaktadır. Yeni Şafak ve Haber Türk gazetesinin ise operasyonlara ilişkin genel bilgiler vermekten sapmamaya itina gösterdiği gözlemlenmekle birlikte, haberleri ağırlıklı olarak nefret söylemleriyle inşa ettiği ve şehit haberlerine vurgu yapılarak duygusallığın ön plana çıktığı başlıklar ve söylemler tercih ettiği görülmüştür. Burada yürütülen operasyonun gerekliliği konusunda ise her hangi bir ifadeye rastlanmamıştır.

BirGün gazetesinde Fırat Kalkanı Harekâtı amaç ve yöntem bakımından eleştirel bir yaklaşımla ele alındığı ve haberlerin Suriye’de gerçekleştirilen bu operasyonun bir hata olduğu yönünde suçlayıcı söylemlerle inşa edildiği gözlemlenmiştir. Yeni Şafak ve Haber Türk gazeteleri ise operasyonlara ilişkin haberleri genel bilgilerin yanı sıra milli birlik, beraberlik, coşku, sevinç vs. temalarında çerçevesinde Cumhurbaşkanı, başbakan ve diğer bakanların ifadelerine de atıfta bulunarak inşa ettiği gözlemlenmiştir. Cumhuriyet gazetesinde ise kısa eleştirel söylemlere yer verilse de operasyonlara ilişkin genel bilgiler vermenin dışına çıkılmamaya özen gösterilmiştir.

Genellemek gerekirse de Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Haber Türk gazetesinin operasyona ilişkin genel bilgiler vermenin dışına çıkmama konusuna daha fazla dikkat ettiği, BirGün gazetesinin ise muhalif söylemler doğrultusunda haberlerini yeniden oluşturduğu görülmüştür.

Sonuç olarak gerçekleştirilen iki farklı terörle mücadele operasyonlarına ilişkin haberlerde farklı siyasi görüşlere sahip gazetelerin farklı söylemlerle haberlerini inşa ettikleri tespit edilmiştir. Bu durum gazetelerin ideolojik konumlanışlarının haber içeriğinin biçimlendirilmesinde önemli derecede etkili olduğu fikrini de destekler niteliktedir. İki farklı terörle mücadele operasyonunda da gazetelerde yer verilen temel bilgiler bakımından herhangi bir farklılık olduğu görülmemiştir. Basın organlarının,

siyasi aktörlerin terörle mücadele operasyonlarına yönelik söylemlerini aktarım şekillerinde de mevzunun ideolojik tartışmalar içerisinde anlam bakımından asimile olmadan sunulması önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- (2016, Aralık 19). suriyegundemi: [https://www.suriyegundemi.com/118-gununde-firat-kalkani-operasyonu](https://www.suriyegundemi.com/118-gununde-firat-kalkani-operasyonu-adresinden-alindi) adresinden alındı
- Acar, Ü. (2012). *Adan Zye Terörizm*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Acun, C. (2014, Haziran). *Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD)*. 11 11, 2021 tarihinde SETA Perspektif: http://file.setav.org/Files/Pdf/20140616184404_neo-el-kaide-isid-pdf.pdf adresinden alındı
- Ajansı, A. (2018, 01 18). *Suriye'nin yeniden inşa edilen yüzü: Fırat Kalkanı bölgesi*. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/suriyenin-yeniden-insa-edilen-yuzu-firat-kalkani-bolgesi/1034488> adresinden alındı
- Ajansı, A. (2019, Şubat 3). *Türkiye'nin Terörle Mücadelesinde Zeytin Dalı Harekatı*. Anadolu Ajansı: https://www.aa.com.tr/uploads/userFiles/79121245-49cb-4f77-bd45-d9d308a833b3/08_2019%2F11_subat%2F03%2FAA-ZEYTINDALI-.pdf adresinden alındı
- Akgün, B. (2006). *Türkiye ve Terörizm*. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları: 107.
- Akmaral, K. (2013). *Anti Teröristin El Kitabı*. İstanbul: Anatolia Kültür Yayınları.
- Alan, G. A. (2015). Propaganda Aracı Olarak Ganbot Diplomasisi. E. G. Ülger içinde, *PROPAGANDA, Algı, İdeoloji ve Toplum İnşasına Dair İncelemeler* (s. 83-100). Beta Basım Yayım.
- Alemdar, Z. (1990). *Oyunun Kuralı: Basında Özdenetim*. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
- AlJazeera. (2015, Temmuz 22). *Erdoğan: Utanç verici*. Al Jazeera: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/erdogan-utanc-verici> adresinden alındı
- Aljazeera. (2016, Eylül 7). *ÖSO 6 köy daha aldı*. Aljazeera: <http://www.aljazeera.com.tr/haber/oso-6-koy-daha-aldi> adresinden alındı
- Alkan, N. (2000). *Psikolojik Harekât Terörizm ve Polis*. Ankara: TEMÜH Dairesi Yayınları.

- Andrew GUNN, A. D. (2019). *Radikalleşmenin Önlenmesi & Terörizm Olgusu*. Polis Akademisi Daire Başkanlığı. Ankara: Polis Akademisi Yayınları. Mart 2, 2021 tarihinde https://www.pa.edu.tr/Upload/editor/files/radikalle%C5%9Fmenin_%C3%B6nlenmesi_ter%C3%B6rizm_olgusu.pdf adresinden alındı
- Arslan, Ö. C. (2017, Ağustos 31). *İstek şarkıdaki şifre çözüldü*. <https://www.sabah.com.tr/gundem/2017/08/31/istek-sarkidaki-sifre-cozuldu> adresinden alındı
- Aşkın, H. (2020). *Terör ve Algı Yönetimi*. İzmir: B Yayın.
- Atabek, N. (2002). Kamuoyu, Medya ve Demokrasi. *Kurgu Dergisi*(19), 223-238.
- Atıcı Bünyamin, Ç. G. (2001). Bireylerin Terör Hareketlerine Katılım Durumları ile Eğitim Düzeyleri Arasındaki İlişki. *17-19 Ekim 2001, Türkiye'nin Güvenliği Sempozyumu*, 83-90.
- Avcı, E. (2019). Yeni Sol Dalgadan Küresel Dalgaya Türkiye'de Terörizm. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, 29(1), 139-166.
- Avşar, Z. (2017). İnternet Çağında Medya, Terör ve Güvenlik. *TRT Akademi*, 116-132.
- Aydın, K. (2018, Eylül 5). *PKK operasyonlarının bilançosu*. Sözcü: <https://www.sozcu.com.tr/2016/gundem/pkk-operasyonlarinin-bilancosu-1131227/> adresinden alındı
- Aziz, A. (2017). *Siyasal İletişim*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Bakanlığı, T. M. (2013). GAZETECİLİK, HABERİN NİTELİKLERİ. Ankara. 06 01, 2022 tarihinde http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Haberin%20Nitelikleri.pdf adresinden alındı
- Bal, E. (2012, Ekim 23). *Medyanın Başlıca İşlevleri*. Medya Okuryazarlığı İçerikleri: <http://medyatiki.blogspot.com/2012/10/medyann-baslca-islevleri.html> adresinden alındı

- Bal, İ. (2006). *Terör Nedir, Neden Terörist Olunur? Terörizm; Terör, Terörizm ve Küresel Terörle Mücadelede Ulusal ve Bölgesel Deneyimler*. Ankara: USAK Yayınları.
- Balıkçılar, A. K. (2019). HENDEK TERÖRÜ OLAYLARININ NUSAYBİN'DEKİ KÜÇÜK VE ORTA ÖLÇEKLİ İŞLETMELERE ETKİSİ. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 8(22), 356-355.
- Başkanlığı, G. (2018, Ocak 20). *Zeytin Dalı Harekatı Basın Bilgilendirmesi*. Genel Kurmay Başkanlığı Türk Silahlı Kuvvetleri Resmi İnternet Sayfası: <https://www.tsk.tr/Home/Detay/373> adresinden alındı
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye. *Ekonomik Sorunlar Dergisi*(32), 25-34. <http://www.mfa.gov.tr/data/Kutuphane/yayinlar/EkonomikSorunlarDergisi/sayi32/firatbayar.pdf> adresinden alındı
- Bayır, F. (2021). ARAP BAHARI SÜRECİNDE TÜRKİYE'NİN GÜVENLİK OPERASYONLARININ BÜTÇEYE ETKİSİ. *SAVSAD Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi*, 31(1), 25-54.
- Bektaş, A. (1996). *Kamuoyu, İletişim Ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Bektaş, A. (2000). *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Bennet, W. (2000). *Politik İllüzyon ve Medya*. (S. Say, Çev.) İstanbul: Nehir Yayınları.
- BİANET. (2013, 03 21). *ÖCALAN'IN AÇIKLAMASI, "Silahlı Güçler Sınırdışına, Artık Siyaset Dönemi"*. 05 25, 2022 tarihinde BİA Haber Merkezi: <https://bianet.org/bianet/siyaset/145269-silahl-gucler-sinirdisina-artik-siyaset-donemi> adresinden alındı
- Bilir, H. (2009). *Terör, Medya ve Devlet*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Birleşmiş Milletler Antlaşması*. (1945). https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/2212020141836bm_01.pdf adresinden alındı

- Bitirim, M. S. (2010). Terörle Mücadelede Sosyal Pazarlama ve İletişim Stratejileri. *Uluslararası Güvenlik Terörizm Dergisi*, 87-106.
- BM Terörizmin Finansmanının Önlenmesine İlişkin Uluslararası Sözleşme. (1999). 03 15, 2021 tarihinde https://diabgm.adalet.gov.tr:https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/adli_yardimlasma/adli_isbirligi_ceza/suclularin_iadesi_ek/terorizmin_finansman%C4%B1n%C4%B1n_%C3%B6nlenmesine_ili%C5%9Fkin%20BM%20s%C3%B6zlesmesi.pdf adresinden alındı
- Can, F. (2005). *Bilgi Çağının Güdümlü Silahı Medya*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Caşın, M. H. (2008). *Uluslararası Terörizm*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Cirhinlioğlu Zafer, E. B. (2010). Terör, Din ve Siyaset. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(2), 301-322.
- Cirhinlioğlu, Z. (2004). *Terör ve Toplum*. İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Çağlar, A. (2009). Türkiye’de Terör: Genel Bir Değerlendirme. A. Çağlar içinde, *Terör ve Türkiye* (s. 37-88). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çalağan, Ö. (2020). Terörizmin Bir Propaganda Aracı Olarak Medya ve Terör Haberciliği. *Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası Politik Ekonomi A.B.D.*
- Çapçioğlu, İ. (2004, Haziran 1). Terör Tipolojileri Üzerine Bir Literatür Taraması. *Dini Araştırmalar*, 7(20), 387-414.
- Çayan, M. (2003). *Bütün Yazılar; "Yeni Oportünizmin Niteliği Üzerine"* (1 b.). Eriş Yayınları. 03 9, 2021 tarihinde <https://www.marxists.org/turkce/cayan/yayinlar/butun-yazilar.pdf> adresinden alındı
- Çebi, M. S. (2002). *Haberi Anlamak*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çeşme, A. (2011). *Kansız Mücadelenin Kanlı Yüzü Psikolojik Harekât ve PKK*. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Çınar, B. (1997). *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*. Ankara: Sam Yayınları.

- Çınar, B. (1997). *Devlet Güvenliği, İstihbarat ve Terör*. Ankara: Sam Yayınları.
- Daniel E. Garvey, W. L. (1982). *Broadcast Writing*. Michigan University: New York: Longman.
- Demir, S. T. (2018). *PKK'nın İletişim Stratejisi*. İstanbul: SETA.
- Demirci, T. (2013, Şubat). TERÖR HABERLERİNİN SUNUMUNDA EMNİYET TEŞKİLATI-MEDYA İLİŞKİLERİ: 11 EYLÜL 2001 EL- KAİDE TERÖR ÖRGÜTÜ SALDIRILARI ÖRNEĞİ. *MALTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜRÜ İNSAN HAKLARI ANABİLİM DALI İNSAN HAKLARI PROGRAMI YÜKSEK LİSANS TEZİ*. İstanbul.
- Denning, D. E. (2000, Ağustos 24). Cyberterrorism. *Global Dialogue*, 1-10.
- Dilmaç, S. (2011). Terörizmde Tanım Sorunu ve Yaklaşımlar. *Doktora Tezi, Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Yönetimi ve Stratejileri ABD*. Ankara.
- Diplomatik Gözlem*. (2012, 11 22). 03 16, 2021 tarihinde <http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-8305/abdnin-korkulu-ruyasi-bin-ladin.html> adresinden alındı
- Duman, K. (2009, Kasım 5). *Medyanın İşlevleri*. <http://iletisimci.blogspot.com/2009/11/medyann-islevleri.html> adresinden alındı
- Dumanlı, E. (2003). *Haber Klavuzu (Habercinin El Kitabı)*. İstanbul: Zaman Kitap.
- Duran, B. (2015, Ekim 16). *Türkiye ve 'Kokteyl Terör'ün Geleceği*. SETA: <https://www.setav.org/turkiye-ve-kokteyl-terorun-gelecegi/> adresinden alındı
- Dursun, Ç. (2004). *Haber Hakikat ve İktidar İlişkisi*. Ankara: Kesit Yayınları.
- Dülger, M. V. (2007). Teknolojideki ve Kitle İletişim Araçlarındaki Gelişmelerin Uluslararası Terörizme Etkileri. *Hukuk ve Adalet Eleştirel Hukuk Dergisi*, 55-76.
- DW. (2016, Mayıs 29). *Hendek savaşlarında sona gelindi*. DW Türkiye: <https://www.dw.com/tr/hendek-sava%C5%9Flar%C4%B1nda-sona-gelindi/a-19291491> adresinden alındı

- Erbil Başay, B. G. (2020, 02 22). *Anadolu Ajans*. www.aa.com.tr:https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanyada-teror-estiren-asiri-sagci-yapilar/1741436# adresinden alındı
- Ergil, D. (1980). *Türkiye'de Terör ve Şiddet*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Ergil, D. (1983). İdeoloji Üzerine Düşünceler. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 69-95.
- Ergil, D. (1992). Uluslararası Terörizm. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi (Profesör Bedri Gürsoy'a Armağan)*, 47(3-4), 139-143.
- Erimli, B. (2014). Gazetecilik Meslek İlkelerinin Uygulanmasını Engelleyen Unsurlar ve Çözüm Önerileri. *İnsan&İnsan*, 23-34.
- Eryılmaz, T. (1999, Ocak). Gazeteci Kendine de Sormalı. *Birikim Dergisi*(Medya ve Etik Özel Sayısı, 1), 21-25. <https://birikimdergisi.com/dergiler/birikim/1/sayi-117-ocak-1999/2311/gazeteci-kendine-de-sormali/5321> adresinden alındı
- Eskier, U. (2017, Nisan 3). *Medya Nedir, Topluma Etkileri Nelerdir?* <https://www.makaleler.com/medya-nedir> adresinden alındı
- Fiske, J. (2003). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (S. İrvan, Çev.) Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gazete Vatan*. (2018, Ocak 24). Abdullah Ağa'dan Afrin uyarısı! PKK takip ediyor: <http://www.gazetevatan.com/abdullah-agar-dan-afrin-uyarisi-pkk-takip-ediyor-1137278-gundem/> adresinden alındı
- Girgin, A. (2000). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etiği*. Ankara: İnkılap Basımevi.
- Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Girgin, A. (2008). *Gazeteciliğin Temel İlkeleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Goodwin, H. E. (1987). *Groping for Ethics in Journalism*. AMES: Iowa State University.
- Gökçe, O. (2002). *İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Gölbaşı, H. (2016). Birbirinden Beslenen İki Kavram: Medya ve Terör. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 67-78.

- Görmüş, A. (2021, Aralık 16). *Haber nedir?* 06 01, 2022 tarihinde BİA Haber Merkezi: <https://m.bianet.org/bianet/medya/1466-haber-ve-habercilik> adresinden alındı
- GTD. (2019). *Küresel Terörizm Veritabanı*. GTD: <https://gtd.terrorismdata.com/files/gtd-1993-dataset/> adresinden alındı
- GTD. (2021). *Küresel Terörizm Veritabanı (GTD)*. www.start.umd.edu: <https://www.start.umd.edu/research-projects/country-reports-terrorism-statistical-annex> adresinden alındı
- Günaydın, A. (2021, Mart 16). *Binlerce kadın ve çocuğun "elma kokusu"yla hayatını kaybettiği katliam: Halepçe*. Independent Türkçe: <https://www.indyturk.com/node/330676/haber/binlerce-kad%C4%B1n-ve-%C3%A7ocu%C4%9Fun-elma-kokusuyla-hayat%C4%B1n%C4%B1-kaybetti%C4%9Fi-katliam-halep%C3%A7e> adresinden alındı
- Gürses, E. (2007). *Etnik Terör*. İstanbul: Profil Yayıncılık.
- Güz, N. (2005). *Haberde Yönlendirme ve Kamuoyu Araştırmaları*. İstanbul: Nobel.
- Güzel, H. (2011, Eylül 27). *Medya ve Terör*. sabah.com.tr: <https://www.sabah.com.tr/yazarlar/guzel/2011/09/27/medya-ve-teror> adresinden alındı
- Haber7. (2012, Kasım 12). *PKK'nın Yeni Stratejisi*. Haber 7: <https://www.haber7.com/guncel/haber/950628-pkknin-yeni-stratejisi> adresinden alındı
- HaberTürk. (2013, Mayıs 8). *Çekilme Başladı*. <https://www.haberturk.com/gundem/haber/842617-cekilme-basladi> adresinden alındı
- Helvacıköylü, G. (2007, Şubat 13). *Terör nedir ?* 01 02, 2021 tarihinde tasam.org: https://tasam.org/tr-TR/Icerik/515/teror_nedir adresinden alındı
- Hürriyet. (2015, Eylül 7). *Erdoğan'dan çarpıcı sözler: Terör örgütü çözüm sürecinde silah stokladı!* 05 29, 2022 tarihinde [Hürriyet.com](http://Hurriyet.com):

<https://www.hurriyet.com.tr/gundem/erdogandan-carpici-sozler-teror-orgutu-cozum-surecinde-silah-stokladi-30005171> adresinden alındı

İçli, T. G. (2002). Terörün Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Dünyada ve Türkiye’de Terör Konferansı : Ekonomik ve Sosyal Yapıya Yansımaları* (s. 171-181). içinde Ankara: T.C. Merkez Bankası Yayını.

İHH. (2011, Nisan 2). *Cenin Katliamı (03 NİSAN 2002)*. ihh: <https://www.ihh.org.tr/haber/cenin-katliami-03-nisan-2002-878> adresinden alındı

İlhan, R. S. (2017, Şubat 27). *Medya ve terör*. Aljazeera Turk: <http://www.aljazeera.com.tr/gorus/medya-ve-teror> adresinden alındı

İlhan, S. (2008). *Terör Neden Türkiye?* İstanbul: Alfa Yayınları.

İnal, M. (1996). *Haberi Okumak*. Ankara: Temuçin Yayınları.

Işık, M. (2020, Eylül 18). *Medya ve Terör*. Stratejik Düşünce Enstitüsü (SDE): <https://www.sde.org.tr/mithat-isik/genel/medya-ve-teror-kose-yazisi-18369> adresinden alındı

Kanun. (2012). *8/3/2012 Tarihli ve 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun*. www.ailevecalisma.gov.tr/: <https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/mevzuat/4-6284-sayili-ailenin-korunmasi-ve-kadina-karsi-siddetin-onlenmesine-dair-kanuna-iliskin-uygulama-yonetmeligi.pdf> adresinden alındı

Kapani, M. (2007). *Politika Bilimine Giriş*. Bilgi Yayınevi: Ankara.

Kastanidou, E. S. (2004). Defining Terrorism. *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*(12), 14-35.

Kazan, H. (2012). Terör-Medya İlişkisi ve Medyada Terör Haberciliği. *Güvenlik Stratejileri*(24), 109-147.

Kışlalı, A. T. (2006). *Siyasal Sistemler*. Ankara: İmge Kitabevi.

Korkmaz, G. (1999). *Terör ve Medya İlişkisi*. Ankara: Emniyet Genel Müdürlüğü Basımevi.

- Kurulu, M. E. (tarih yok). *Gazetecilik Meslek İlkeleri*. 06 3, 2022 tarihinde medyaetikkurulu.org:
<http://medyaetikkurulu.org/wordpress/index.php/gazetecilik-meslek-ilkeleri/>
 adresinden alındı
- Laqueur, W. (2002). Terörizmin Yorumlanması. D. C. Güzel içinde, *Silinen Yüzler Karşısında Terör* (s. 95-142). İstanbul: Ayraç Yayınevi.
- Manşet, G. (2015, 08 10). *Birgün Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-10-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 11). *Birgün Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-11-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 12). *Birgün Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-12-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 08). *Birgün Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 18, 2000 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-08-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 09). *Birgün Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-09-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 10). *Cumhuriyet Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-10-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 11). *Cumhuriyet Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-11-08-2015> adresinden alındı

- Manşet, G. (2015, 08 12). *Cumhuriyet Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-12-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 08). *Cumhuriyet Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-08-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 09). *Cumhuriyet Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-09-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 12). *Haber Türk Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-12-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 10). *Habertürk Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-10-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 11). *Habertürk Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-11-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 08). *Habertürk Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-08-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 09). *Habertürk Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-09-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 10). *Yeni Şafak Gazetesi 10 Ağustos 2015, Pazartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-10-08-2015> adresinden alındı

- Manşet, G. (2015, 08 11). *Yeni Şafak Gazetesi 11 Ağustos 2015, Salı Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-11-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 12). *Yeni Şafak Gazetesi 12 Ağustos 2015, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-12-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 08). *Yeni Şafak Gazetesi 8 Ağustos 2015, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-08-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2015, 08 09). *Yeni Şafak Gazetesi 9 Ağustos 2015, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-09-08-2015> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 25). *BirGün Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-25-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 26). *BirGün Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-26-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 27). *BirGün Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-27-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 28). *BirGün Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-28-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 24). *BirGün Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/birgun-gazetesi-24-08-2016> adresinden alındı

- Manşet, G. (2016, 08 24). *Cumhuriyet Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-24-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 25). *Cumhuriyet Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-25-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 26). *Cumhuriyet Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-26-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 27). *Cumhuriyet Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-27-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 28). *Cumhuriyet Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/cumhuriyet-gazetesi-28-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 24). *Haber Türk Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-24-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 25). *Haber Türk Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-25-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 26). *Haber Türk Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-26-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 27). *Haber Türk Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-27-08-2016> adresinden alındı

- Manşet, G. (2016, 08 28). *Haber Türk Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/haberturk-gazetesi-28-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 24). *Yeni Şafak Gazetesi 24 Ağustos 2016, Çarşamba Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-24-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 25). *Yeni Şafak Gazetesi 25 Ağustos 2016, Perşembe Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-25-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 26). *Yeni Şafak Gazetesi 26 Ağustos 2016, Cuma Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-26-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 27). *Yeni Şafak Gazetesi 27 Ağustos 2016, Cumartesi Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-27-08-2016> adresinden alındı
- Manşet, G. (2016, 08 28). *Yeni Şafak Gazetesi 28 Ağustos 2016, Pazar Günü Manşeti*. 07 19, 2022 tarihinde Gazete Manşet: <https://www.gzt.com/gazeteler/yenisafak-gazetesi-28-08-2016> adresinden alındı
- Marighella, C. (2003). *Şehir Gerillası El Kitabı*. İstanbul: Eriş Yayınları.
- Mehmet Ali Tekiner, C. K. (2017). Narko Terörizm Tehdidi İle Mücadelede Polis Eğitiminin Rolü ve Önemi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi*, 137-154.
- Mevzuat. (2014, 07 10). *TERÖRÜN SONA ERDİRİLMESİ VE TOPLUMSAL BÜTÜNLEŞMENİN GÜÇLENDİRİLMESİNE DAİR KANUN*. mevzuat.gov.tr: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6551.pdf> adresinden alındı
- Mevzuat. (2021, Mart 25). *Radio ve Televizyonların Kuruluş ve Yayın Hizmetleri Hakkında Kanun*. mevzuat.gov: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.6112-20120704.pdf> adresinden alındı

- Mevzuat. (2021, 01 12). *Terörle Mücadele Kanunu*. 01 02, 2021 tarihinde Mevzuat: <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.3713-20140211.pdf> adresinden alındı
- MGK. (2016, Kasım 30). *30 Kasım 2016 Tarihli Toplantı*. <https://www.mgk.gov.tr/index.php/30-kasim-2016-tarihli-toplanti> adresinden alındı
- MGK. (2018, 1 17). *17 Ocak 2018 Tarihli Toplantı*. <https://www.mgk.gov.tr/index.php/17-ocak-2018-tarihli-toplanti> adresinden alındı
- Milliyet. (2015, 11 06). *ŞEHİT P.KUR.YB.İLKER ÇELİKCAN OPERASYONU*. 05 24, 2022 tarihinde Milliyet: <https://www.milliyet.com.tr/yerel-haberler/ankara/sehit-p-kur-yb-ilker-celikcan-operasyonu-11050727> adresinden alındı
- Mora, N. (2011). *Medya Çalışmaları, Medya Pedagojisi ve Küresel İletişim*. İstanbul : Nobel Yayıncılık.
- Murat Yeşiltaş, M. S. (2017). *FIRAT KALKANI HAREKATI: HAREKATIN İCRASI, İSTİKRARIN TESİSİ VE ALINAN DERSLER*. İstanbul: SETA Yayınları. https://setav.org/assets/uploads/2017/10/R91_FKA.pdf adresinden alındı
- NTV, H. (2015, Temmuz 22). *Şanlıurfa'da 2 polis şehit edildi*. NTV: http://www.ntv.com.tr/turkiye/sanlıurfada-2-po-lis-sehit-edildi,li6z9AV8M0-ITRg4PscL7g?_ref=infinite adresinden alındı
- Orhan, O. (2014, Eylül 24). *IŞİD'in Ayn el Arap Kuşatması ve Türkiye*. 11 15, 2021 tarihinde ORSAM: <http://www.orsam.org.tr/index.php/Content/Analiz/4234?s=orsam|turkish>, adresinden alındı
- Öcalan, A. (1994). PKK Zindan Direniş Konferansı Konuşmaları. *Weşanên Serxwebûn*(68), 183-307.
- Örgün, F. (2001). *Küresel Terör*. İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.
- Özalp, M. (2018). Türkiye'nin Suriye'ye Düzenlemiş Olduğu Fırat Kalkanı Operasyonu. *Bartın Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 169-186.

- Özdemir, S. (1998). *Medya Emperyalizmi Ve Küreselleşme*. İstanbul: Timaş.
- Özel, S. (2008). *Global Dengesizliklerin Dengesi Ne Kadar Sürdürülebilir, Nasıl Sonuçlandırılabilir?* (4. Baskı b.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Özkır, Y. (2018, Ocak 24). *Zeytin Dalı: Operasyonel İletişim Stratejisi*. SETA: <https://www.setav.org/zeytin-dali-operasyonel-iletisim-stratejisi/> adresinden alındı
- Öztürk, O. M. (2007). *Amerika Çökerken Yeni Kutuplaşma*. Ankara: Fark Yayınları.
- Özyakışır, M. D. (2008). *Küreselleşmenin Ekonomi-Politiği*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Peresin, A. (2007). Mass Media and Terrorism. *Medij. istraž*, 13(1), 5-22.
- POLAT, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33), 53-96.
- RTÜK. (2014). Yayın İlkeleri Rehberi. Ankara, Ankara.
- Rustemova, S. (2006). Küresel Terörizm. *Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD*. Ankara.
- Ruşen Keleş, A. Ü. (1982). *Kent ve Siyasal Şiddet*. Ankara: Ankara S.B.F Yayınları.
- Sağnak, M. (1996). *Medya Politik*. İstanbul: Eti Kitapları.
- Salihi, Y. G. (2018). *DAEŞ'in Medya Stratejisi*. İstanbul: SETA Yayınları.
- Sancak, K. (2019). Uluslararası Terörle Mücadelede Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Bağlamında Medyanın Önemi. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 359-371.
- Sarıbay, A. Y. (2004). *Modernitenin İronisi Olarak Globalleşme*. İstanbul: Everest Yayınları.
- SETA. (2015). *2015'te Türkiye*. İstanbul: Turkuvaz Matbaacılık Yayıncılık A.Ş.
- Sözlük, G. T. (tarih yok). *Propaganda*. 05 22, 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- Sözlük, T. (2000). *İdeoloji*. 01 03, 2020 tarihinde [TurkceSozluk.net: https://www.turkcesozluk.net/](http://www.turkcesozluk.net/) adresinden alındı

- suriyegundemi. (2016, Ekim 17). *Fırat Kalkanı'nda Son Durum: 'Sembolik Kasaba' Ele Geçirildi.* <https://www.suriyegundemi.com/firat-kalkani-nda-son-durum-sembolik-kasaba-ele-gecirildi> adresinden alındı
- Süleyman Özeren, O. B. (2012). Bireylerin Terör Örgütüne Katılmasına Etki Eden Faktörler Üzerine Bir Alan Çalışması: PKK/KCK Örneği. *International Journal of Security and Terrorism*, 3(2), 57-83.
- Şahin, F. N. (1995). Dış Politik Etkenler Açısından Türkiye'de Terör Olayı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(5), 79-102.
- Şimşek, M. (2016, Mart,Nisan). Terörizm: Kavramsal Bir Çalışma. *Akademik Bakış Dergisi*(54), 319-335. https://www.researchgate.net/publication/299453724_TERORIZM_KAVRAMSAL_BIR_CALISMA adresinden alındı
- T.C. Anayasa Mahkemesi, 2017/36722 (T.C. Anayasa Mahkemesi Ayşe Çelik Başvurusu, Bireysel Başvuru 05 9, 2019). 05 29, 2022 tarihinde <https://kararlarbilgibankasi.anayasa.gov.tr/BB/2017/36722> adresinden alındı
- T.C. İçişleri Bakanlığı, 2. R. (2017, Şubat). *Narkoterörizm ile Mücadele Uyuşturucu ve PKK/KCK.* <http://www.icisleri.gov.tr/>: https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/narkoterorizm_web%20icin.pdf adresinden alındı
- Tarhan, N. (2014). *Psikolojik Savaş: Gri Propaganda.* İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taş, D. (2014). Türkiye'de Terörle Mücadelede Türk Kamu Yönetiminin İşlevleri Üzerine Genel Bir Değerlendirme: PKK Örneği. *Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi SBKY ABD.* Aydın.
- Taylor, R. B. (2002, March 13). Narco-Terror: The Worldwide Connection Between Drugs And Terror. *U.S. Department Of State.* 03 18, 2021 tarihinde <https://2001-2009.state.gov/P/Inl/RIs/Rm/8743.Htm> adresinden alındı
- TDK. (1998). *Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- TDK. (2019). *İdeoloji*. Ocak 2, 2021 tarihinde Güncel Türkçe Sözlük: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2019). *Örgüt*. Ocak 14, 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- TDK. (2019). *Toplum*. 02 16, 2021 tarihinde sozluk.gov.tr: <https://sozluk.gov.tr/> adresinden alındı
- THİV. (2016, Mart 22). *TİHV DOKÜMANTASYON MERKEZİ VERİLERİNE GÖRE 16 AĞUSTOS 2015 – 18 MART 2016 TARİHLERİ ARASINDA SOKAĞA ÇIKMA YASAKLARI ve YAŞAMLARINI YİTİREN SİVİLLER*. 05 29, 2022 tarihinde TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI: <https://web.archive.org/web/20160405032315/http://tihv.org.tr/wp-content/uploads/2016/03/T%C4%B0HV-Soka%C4%9Fa-%C3%87%C4%B1kma-Yasaklar%C4%B1-Bilgi-Notu-18-Mart-2016.pdf> adresinden alındı
- Tokgöz, O. (2012). *Temel Gazetecilik*. Ankara: İmge Kitapevi.
- Tokgöz, O. (2019). *Temel Gazetecilik*. İstanbul: İmge Kitapevi.
- TRTHaber, A. (2015, Ağustos 19). *13 ilde 28 özel güvenlik bölgesi*. 4 26, 2022 tarihinde TRT Haber: <https://www.trthaber.com/haber/gundem/13-ilde-28-ozel-guvenlik-bolgesi-199485.html> adresinden alındı
- TTB. (2007, 02 08). *Türk Tabipleri Birliği, Şiddet Sempozyumu*. Ocak 16, 2021 tarihinde www.ttb.org.tr: https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=665b075c-9232-11e7-b66d-1540034f819c adresinden alındı
- Türkoğlu, E. (2017). Küresel Bir Terör Örgütü Olarak IŞİD'in Dijital Dergi Kullanımı: Konstantiniyye Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 162-180.
- UNODC. (2012). *The Use of The Internet for Terrorist Purposes*. Vienna: United Nations Office.
- Valiliği, T. A. (2015, 09 13). *Güngören ve Eliköy mahalleleri bölgesinde 10-13 Eylül 2015 tarihleri arasında 3 gün süre ile icra edilen Operasyonunda*. 05 24, 2022 tarihinde Ağrı Valiliği: <http://www.agri.gov.tr/gungoren-ve-elikoy-mahalleleri->

bolgesinde-10-13-eylul-2015-tarihleri-arasinda-3-gun-sure-ile-icra-edilen-operasyonunda adresinden alındı

Varlık, A. (2019). Zeytin Dalı Harekâtı Hakkında Politik ve Askerî Değerlendirme. *Merkez Strateji Enstitüsü (MSE), Bilgi Notu-015*.

Vikipedia. (2022). *PKK*. 05 25, 2022 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/PKK#:~:text=15%20A%C4%9Fustos%201984%20ak%C5%9Fam%2021.30,b%C3%BCy%C3%BCk%20%C3%B6l%C3%A7ekli%20silahl%C4%B1%20eylemini%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirdi.> adresinden alındı

VPA. (2021). *Violence Prevention Alliance; Şiddetin Tanımı ve Tipolojisi*. Ocak 14, 2021 tarihinde World Health Organization: <https://www.who.int/violenceprevention/approach/definition/en/> adresinden alındı

Weimann, G. (2004). *How Modern Terrorism Uses the Internet*. USIP Special Report 116. Washington: United States Institute of Peace .

Wikipedia. (2021, Ekim 31). Hendek Operasyonları: https://tr.wikipedia.org/wiki/Hendek_operasyonlar%C4%B1 adresinden alındı

YeniŞafak. (2018, Ocak 17). *Operasyona ramak kala: Afrin*. <https://www.yenisafak.com/dunya/operasyona-ramak-kala-afrin-3014751> adresinden alındı

Zabçı, F. Ç. (2002). DÜNYA BANKASININ KÜRESEL PAZAR İÇİN YENİ STRATEJİSİ: YÖNETİŞİM. *Ankara Üniversitesi S.B.F. Dergisi*, 57(3), 151-179.

Zihinanalizi. (2013, Eylül 6). *PKK'ı Besleyen Toplumsal Etkenler ve Sorunlar*. 02 08, 2021 tarihinde Sıradışı, Özgün, Siyasi, Objektif, Perde Arkası, Madalyonun Diğer Yüzü, Farklı Bakış: <http://zihinanalizi.blogspot.com/2013/09/pkkyi-besleyen-toplumsal-etkenler-ve.html?m=1> adresinden alındı